

Beleidsvaluatie subsidies provincie Zuid-Holland 2015-2022

Op verzoek van Provinciale Staten een vervolgonderzoek naar doeltreffendheid van 93 subsidieonderwerpen

Beleidsvaluatie subsidies provincie Zuid-Holland 2015-2022

Op verzoek van Provinciale Staten een vervolgonderzoek naar doeltreffendheid van 93 subsidieonderwerpen

Utrecht, 26 mei 2023

Auteurs

Lieneke Beukers

Saif Haify

Carolien Klein Haarhuis

Sira Consulting B.V. is inhoudelijk verantwoordelijk voor deze rapportage. De in deze rapportage opgenomen teksten en onderzoeksresultaten mogen uitsluitend worden gebruikt als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken mits de bron duidelijk wordt vermeld. Vermenigvuldiging en/of openbaarmaking in welke vorm ook, is uitsluitend toegestaan na schriftelijke toestemming van Sira Consulting B.V., tenzij het gebruik door de provincie Zuid-Holland betreft. Sira Consulting B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

Inhoudsopgave

1	Aanleiding	4
2	Aanpak en verantwoording	6
2.1	Doelstelling van het onderzoek	6
2.2	Subsidieonderwerpen	6
2.3	Medewerkers als belangrijkste informatiebron	7
2.4	Doeltreffendheid en doelmatigheid	7
3	Bevindingen en aanbevelingen	13
3.1	Subsidieonderwerpen	13
3.2	Ontwikkeling doeltreffendheid	15
3.3	Verkenning van doelmatigheid	23
4	Doeltreffendheid subsidies	26
4.1	Ambitie 1: Samen werken aan Zuid-Holland	26
4.2	Ambitie 2: Bereikbaar Zuid-Holland	34
4.3	Ambitie 3: Schone energie voor iedereen	64
4.4	Ambitie 4: Een concurrerend Zuid-Holland	74
4.5	Ambitie 5: Versterken natuur in Zuid-Holland	116
4.6	Ambitie 6: Sterke steden en dorpen in Zuid-Holland	173
4.7	Ambitie 7: Gezond en veilig Zuid-Holland	190
	Bijlagen bij rapportage:	226
I	Toetsingskader	227
II	Overzicht subsidieonderwerpen	228
III	Rapportageformat	233
IV	Doeltreffendheidsladder	236

1 Aanleiding

Het verstrekken van subsidies is een belangrijk beleidsinstrument waarmee de provincie ondersteuning biedt aan ontwikkelingen en initiatieven die bijdragen aan de provinciale ambities en beleidsdoelen. Voorbeelden hiervan zijn de instandhouding van publieke voorzieningen, monumenten en cultureel erfgoed. Maar ook het bevorderen van zuinig energiegebruik en het versterken van sport- en recreatiemogelijkheden. Het financiële gewicht van subsidies is aanzienlijk: de afgelopen jaren bestonden de totale provinciale uitgaven voor ongeveer een derde uit subsidies (circa €314 miljoen). Dit bedrag wordt besteed aan meer dan 90 zogenaamde 'subsidieonderwerpen', vaak geclusterd in een tiental subsidieregelingen met bijbehorende subsidieopenstellingen en subsidieparagrafen. In dit rapport wordt de overkoepelende term subsidieonderwerp gebruikt. Daarmee worden zowel subsidieregelingen als subsidieparagrafen en openstellingsbesluiten mee bedoeld.

Het aantal subsidieonderwerpen stijgt de afgelopen jaren. Ten opzichte van de laatste subsidie-evaluatie uit 2021 is het totaal aan geëvalueerde subsidieonderwerpen gestegen van 65 naar 93, een stijging van 28 subsidieonderwerpen. Het is dan ook belangrijk om inzicht te krijgen in de prestaties en effecten van de verleende subsidies, in relatie tot de doelen en ambities van de provincie. Om die reden heeft de provincie besloten om de Provinciale Staten minimaal twee keer per coalitieperiode te informeren over de doeltreffendheid van subsidies. Dit in afwijking van de wettelijke verplichting (zie tekstkader 1).

Tekstkader 1. Wettelijke plicht om subsidies te evalueren

Wettelijke plicht om subsidies te evalueren op doeltreffendheid

Artikel 4:24 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) stelt het verplicht om subsidies elke vijf jaar te evalueren op doeltreffendheid en de effecten in de praktijk. De eisen waaraan een subsidie-evaluatie moet voldoen zijn vastgelegd in de Regeling periodiek evaluatieonderzoek 2022 (artikel 3 en artikel 6). In afwijking van artikel 4:24 van de Awb hebben Provinciale Staten bepaald dat zij minimaal twee keer per coalitieperiode geïnformeerd willen worden over de doeltreffendheid en effecten van subsidies.

Belang van monitoren en evalueren

Evalueren is belangrijk om inzichtelijk te maken of er voor een maatschappelijke opgave een effectieve oplossing voorhanden is. Na verloop van tijd kan gekeken worden of deze oplossing het gewenste effect heeft en of er geen ongewenste neveneffecten optreden. Daarnaast is er politiek en maatschappelijk een toenemende behoefte om meer zicht te krijgen op het nut en de noodzaak van ingezette beleidsinstrumenten, ook in relatie tot de inzet van andere beleidsinstrumenten. Het breder evalueren dan enkel het instrument subsidies geeft inzicht in de verbanden binnen de inzet van de instrumentenmix en levert meer aanknopingspunten voor verbetering op. Belangrijke vragen hierbij zijn: "Doen we de juiste dingen?" en "Doen we de juiste dingen goed?".

De provincie onderschrijft het belang van monitoren en evalueren, organisatiebreed en vanuit de gedachte om te leren en (het effect van) beleid te verbeteren. Sinds 2018 heeft de provincie Zuid-Holland de ambitie om haar bijdrage aan maatschappelijke opgaven doelgericht en aantoonbaar te maken. Om deze ambitie zichtbaar te maken en te volgen voert de provincie met regelmaat evaluaties uit op het gebied van subsidies. Daarnaast heeft de provincie de Lange Termijn Agenda Omgevingsbeleid waarop evaluaties gepland staan voor verschillende beleidsopgaven. Om de organisatie hierin optimaal te ondersteunen is een Expertisegroep Monitoren en Evalueren ingericht. Vanuit deze groep wordt kennis gedeeld over het verbeteren van de gehele beleidscyclus, waar monitoring en evaluatie een belangrijk onderdeel van uitmaken. Maar ook door

organisatieonderdelen te ondersteunen met concrete vragen, hulp te bieden bij het opstellen van een beleidstheorie, of mee te denken bij het opstellen van indicatoren voor monitoring.

Actualisering evaluatieonderzoek sinds 2015

In 2018 is een eerste onderzoek uitgevoerd naar de (ontwikkeling van) doeltreffendheid van subsidieonderwerpen over de jaren 2015-2018.¹ Hierin is per beleidsthema beschreven wat de belangrijkste ontwikkelingen zijn geweest en welke inzet is gepleegd om de doeltreffendheid van subsidies te vergroten. In 2020 is dit onderzoek herhaald², waarbij onderzocht is hoe de doeltreffendheid van de subsidieonderwerpen zich heeft ontwikkeld en hoe dit nog verder verbeterd kan worden. De doelstelling van voorliggende rapportage is het actualiseren van de subsidie-evaluatie uit 2020. Concreet betekent dit dat voor de periode 2015-2022 is onderzocht, hoe de doeltreffendheid van de subsidieonderwerpen zich heeft ontwikkeld en hoe dit nog verder verbeterd kan worden. Op verzoek van de provincie geeft deze rapportage per subsidieonderwerp helder inzicht in de ontwikkeling van deze subsidieonderwerpen over de afgelopen jaren. Ook zijn de leerbehoeften van medewerkers geïnventariseerd, om nog meer en beter grip te verkrijgen op doeltreffendheid en (in mindere mate) doelmatigheid.

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft de aanpak en verantwoording van de evaluatie. Onder meer wordt toegelicht op welke wijze is gekeken naar doelmatigheid en doeltreffendheid. Maar ook op welke wijze dit is in het rapport uitgewerkt voor alle subsidieonderwerpen. Hoofdstuk 3 presenteert de belangrijkste bevindingen uit de evaluatie over doeltreffendheid en doelmatigheid en omschrijft aanbevelingen. Hoofdstuk 4 omvat de uitwerking van alle subsidieonderwerpen, ingedeeld naar ambitie en vervolgens beleidsdoel.

---

¹ [Onderzoek](#) 'Doeltreffendheid subsidieonderwerpen provincie Zuid-Holland 2015-2018 (Sira Consulting; 2018). Dit onderzoek was een vervolg op de Halfwegrapportage 'Wanneer is subsidie doeltreffend?' (provincie Zuid-Holland; 2017).

² [Onderzoek](#) 'Beleidsvaluatie subsidies provincie Zuid-Holland 2015-2020' (Sira Consulting; 2021).

2 Aanpak en verantwoording

2.1 Doelstelling van het onderzoek

De centrale doelstellingen van de evaluatie zijn:

- Het voor 93 geselecteerde subsidieonderwerpen beoordelen en indien mogelijk actualiseren van (de ontwikkeling van) de doeltreffendheid, zodanig dat inzichtelijk wordt of (i) de doelen van het subsidieonderwerp zijn behaald en (ii) of het subsidieonderwerp een bijdrage heeft geleverd aan het beleidsdoel van de provincie Zuid-Holland.
- Het verkennen van de doelmatigheid van de subsidieonderwerpen, zodat inzichtelijk wordt welke informatie nog ontbreekt om (op den duur) uitspraken over doelmatigheid te kunnen doen.
- Het identificeren van verbeteringen gericht op het kwalitatief en kwantitatief monitoren van prestaties en effecten van subsidies.
- Het zodanig organiseren van het project dat medewerkers van de provincie worden geïnspireerd en gestimuleerd om de volgende stap te zetten in het proces om grip op en inzicht in de doeltreffendheid en doelmatigheid te verkrijgen (zie figuur 1).

Om een onderbouwd inzicht te geven in de mate van doeltreffendheid en de verkenning van doelmatigheid van subsidieonderwerpen zijn deze doelstellingen uitgewerkt in onderzoeksvragen (zie bijlage I).

2.2 Subsidieonderwerpen

In dit onderzoek zijn de 93 subsidieonderwerpen geclusterd naar de ambities van de provincie en vervolgens de beleidsdoelen. De onderstaande 7 ambities geven aan waar de provincie naar wil streven. Deze ambities komen voort uit het Coalitieakkoord (2019-2023) Elke dag beter. Zuid-Holland³ en worden vastgesteld in de Omgevingsvisie:

1. Samen werken aan Zuid-Holland
2. Bereikbaar Zuid-Holland
3. Schone energie voor iedereen
4. Een concurrerend Zuid-Holland
5. Versterken natuur in Zuid-Holland
6. Sterke steden en dorpen in Zuid-Holland
7. Gezond en veilig Zuid-Holland

De beleidsdoelen zijn een uitwerking van de ambities en komen voort uit de begroting. In bijlage II is een overzicht opgenomen van de onderverdeling van subsidieonderwerpen naar beleidsdoel en ambitie.

In voorgaande onderzoeken werd gewerkt met thema's. Deze indeling komt grotendeels overeen met de indeling per ambitie en beleidsdoel. Waar relevant is bij de indeling naar ambitie verwezen naar het thema zoals gebruikt in het vorige onderzoek.

---

³ [Coalitieakkoord Zuid-Holland 2019-2023](#) Elke dag beter. Zuid-Holland.

2.3 Medewerkers als belangrijkste informatiebron

Dit evaluatieonderzoek is gebaseerd op de beschikbare kennis en gegevens over de subsidieonderwerpen bij medewerkers van de provincie Zuid-Holland. Medewerkers van beleidsopgaven zijn verantwoordelijk voor het opstellen van de subsidieonderwerpen. Zij doen dit in samenspraak met Subsidies. De medewerkers van Subsidies zijn vervolgens verantwoordelijk voor de uitvoering van de subsidieonderwerpen. Om de kennis en gegevens over de subsidieonderwerpen te verzamelen is in eerste instantie een digitaal rapportageformat gebruikt (zie bijlage III). Hierin zijn de belangrijke aspecten met betrekking tot het subsidieonderwerp, de doeltreffendheid en de doelmatigheid systematisch uitgevraagd. Voor het beantwoorden van de vragen is gevraagd om gebruik te maken van alle informatie die medewerkers al beschikbaar zouden moeten hebben voor hun eigen werk, zoals het subsidieonderwerp, tussentijdse provinciale besluiten en wijzigingen, eventuele beleidstheorieën (voorheen beleidsfiches) en (financiële) sturingsinformatie.

Voor het toetsen, aanvullen en aanscherpen van de aangeleverde gegevens zijn vragen gesteld aan medewerkers van de provincie. De analyse van de verzamelde en getoetste gegevens heeft geresulteerd in een beoordeling van de doeltreffendheid per subsidieonderwerp. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen de mate waarin het directe subsidiedoel is behaald en hoe aantoonbaar dit doelbereik is. Dat geeft inzicht in eventuele verbetermogelijkheden en vervolgstappen om de doeltreffendheid aantoonbaar te verbeteren.

De kwantitatieve gegevens (zoals aantallen aanvragen en beschikte bedragen) zijn in eerste instantie aangeleverd vanuit Subsidies. Deze cijfers zijn aangevuld, waar nodig, met gegevens van externe partijen en de betrokken beleidsadviseurs vanuit de beleidsopgaven. De resultaten van zowel de kwalitatieve als kwantitatieve analyse evenals de vertaling hiervan naar dit rapport is per subsidieonderwerp afgestemd met alle betrokken medewerkers.

Voor een deel van de onderzochte subsidieonderwerpen bleek dat er weinig kennis dan wel weinig betrokkenheid is bij de verantwoordelijke beleidsadviseurs. Zij hebben de subsidieonderwerpen (onvolledig) overgedragen gekregen van collega's en/of leken inhoudelijk beperkt betrokken bij de materie. Dat maakt dat de rapportageformats op onderdelen geen volledig beeld gaven. Op basis van openbaar beschikbare informatie is zoveel mogelijk geprobeerd deze informatie aan te vullen.

2.4 Doeltreffendheid en doelmatigheid

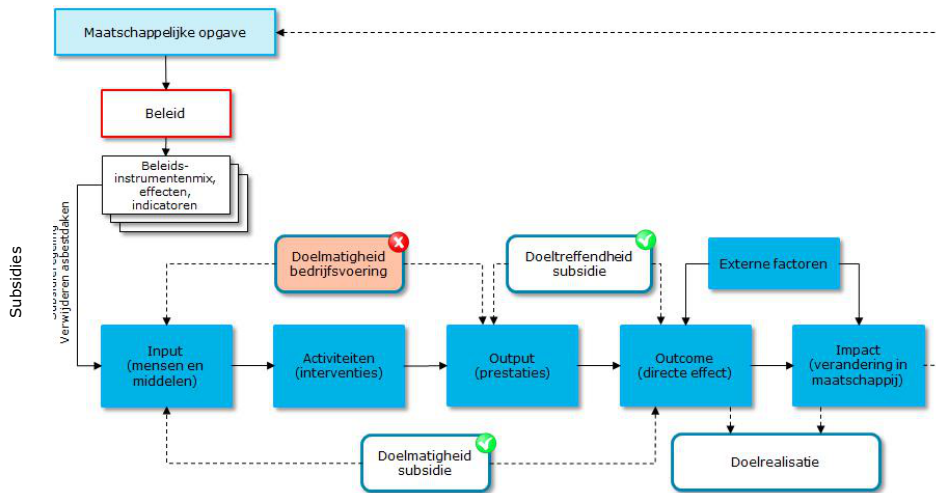
Bij doeltreffendheid gaat het om de mate waarin de (beleids-)doelstelling, dankzij de inzet van een subsidie wordt gerealiseerd.⁴ Anders gezegd: de relatie tussen output (geleverde prestaties) en outcome (direct effect). Bij doelmatigheid gaat het om de vraag of de input (incl. de uitvoeringskosten voor de provincie) in verhouding staan tot het bereiken van het beleidsdoel. Anders gezegd: de relatie tussen input en outcome. Er is sprake van doelmatigheid naarmate bepaalde effecten (bijvoorbeeld een toename van innovatie door het MKB) worden bereikt met minder input (kosten), of naarmate een bepaalde input meer effecten oplevert.

In deze evaluatie ligt de nadruk op de doeltreffendheid van de subsidieonderwerpen. Van de doelmatigheid is alleen een verkenning weergegeven. De doelmatigheid van de bedrijfsvoering valt buiten de scope van het onderzoek. In figuur 1 zijn de begrippen doeltreffendheid en doelmatigheid geïllustreerd aan de hand van een resultatenketen.

---

⁴ Zie ook artikel 1 van de Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek ([RPE](#)).

Figuur 1. Relatie doeltreffendheid versus doelmatigheid

2.4.1 Beoordeling van doeltreffendheid: op twee niveaus

De beoordeling van doeltreffendheid heeft voor de 93 subsidieonderwerpen plaatsgevonden op twee niveaus:

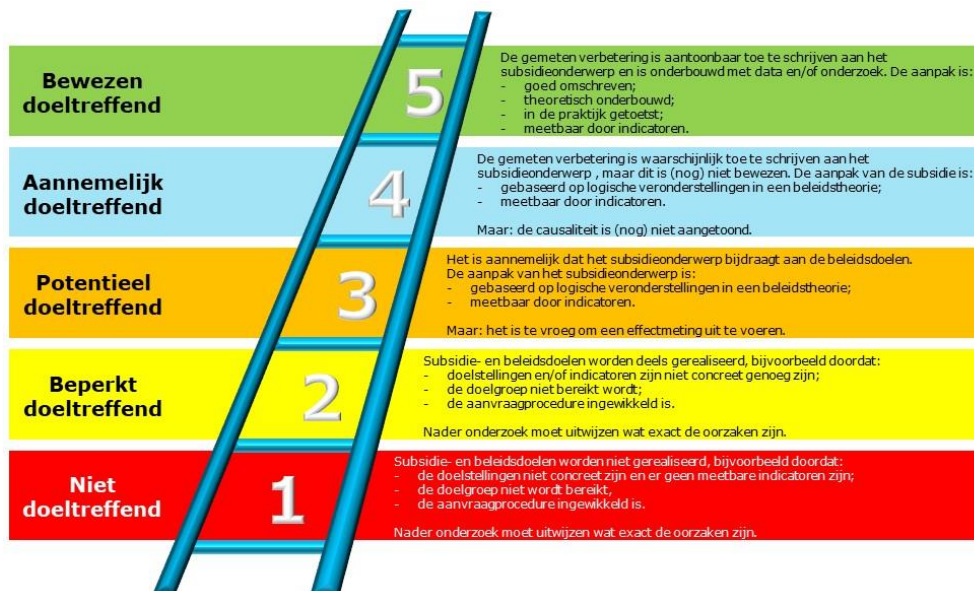
- Subsidiedoel: De mate waarin de doelstelling van het subsidieonderwerp wordt gerealiseerd (bijvoorbeeld: aangelegde ecologische verbindingen tussen natuurgebieden)
- Beleidsdoel: De mate waarin het subsidieonderwerp bijdraagt aan de het realiseren van het beleidsdoel van de provincie (bijvoorbeeld: versterken natuur).

De doeltreffendheid op beide niveaus is beoordeeld met behulp van de doeltreffendheidsladder (zie figuur 2). De doeltreffendheidsladder kent vijf niveaus, die aangeven hoe aannemelijk het is dat het subsidieonderwerp effectief bijdraagt aan de realisatie van respectievelijk het subsidiedoel en het beleidsdoel. In bijlage IV is een nadere toelichting gegeven op de verschillende niveaus. Specifiek voor het subsidiedoel is per subsidieonderwerp eveneens gekeken naar de aantoonbaarheid van dit doelbereik. Met andere woorden: de wijze waarop wordt gemeten en bewezen dat het subsidieonderwerp doeltreffend is.

Beleidsfiche en beleidstheorie

Begin 2017 zijn voor meer dan 55 subsidieonderwerpen beleidstheorieën opgesteld. Hierin is de relatie (of logisch denkraam) gelegd tussen de maatschappelijke opgaven, provinciale doelen en concrete prestaties van de subsidie. Het resultaat van deze actie is vastgelegd in afzonderlijke beleidsfiches. Als een subsidieonderwerp meerdere inhoudelijke paragrafen bevat, dan werd per paragraaf een beleidsfiche opgesteld. In de voorgaande onderzoeken zijn deze beleidsfiches steeds als onderbouwing van een subsidieonderwerp gebruikt. Bij de start van voorliggend onderzoek is door de provincie aangegeven dat het overgrote deel van de beleidsfiches niet meer actueel is. Om die reden is in dit onderzoek bij de beoordeling op doeltreffendheid van individuele subsidieonderwerpen alleen aangegeven of er een actueel beleidsfiche en/of beleidstheorie is.

Figuur 2. Doeltreffendheidsladder

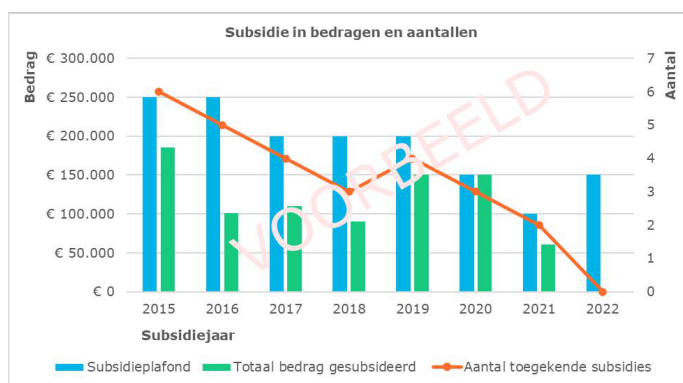
Het resultaat van de beoordeling is opgenomen in hoofdstuk 4. Per subsidieonderwerp wordt de informatie en beoordeling als volgt weergegeven:

Doel en doelgroep

In deze paragraaf staan het doel en de doelgroep van het subsidieonderwerp beschreven. Met andere woorden: welke activiteiten wil de provincie stimuleren om wat te bereiken? Welke groep (zoals bedrijven, overheden, particulieren) kan de subsidie aanvragen?

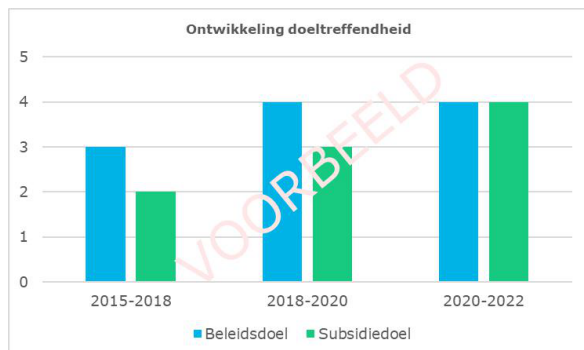
Algemeen beeld

Deze paragraaf geeft het algemeen beeld van de ontwikkeling van het subsidieonderwerp per jaar vanaf 2015 in een grafiek weer (zie onderstaand voorbeeld). Dit wordt gedaan in termen van het subsidieplafond en de verstrekte subsidies binnen het vastgestelde subsidieplafond, zowel in bedragen als in aantallen.

Voor de gegevens die zijn gebruikt in dit onderzoek is als peildatum aangehouden: 1 december 2022. Dit betekent dat in het voorbeeld hiernaast er op 1 december 2022 in jaargang 2022 wel een subsidieplafond was vastgesteld, maar dat er nog geen definitieve beschikkingen waren verstuurd en dus geen gelden zijn gesubsidieerd.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015-2022

In deze paragraaf wordt met behulp van een staafdiagram zichtbaar gemaakt welke ontwikkeling de beoordeling van doeltreffendheid heeft doorgemaakt sinds 2015, voor zowel het subsidiedoel als het beleidsdoel. De scores van de beoordeling corresponderen met de vijf niveaus van de doeltreffendheidsladder (zie figuur 2). De score geeft weer hoe aannemelijk het is (te maken) dat het subsidieonderwerp bijdraagt aan het subsidie-

doel en het beleidsdoel.

Beoordeling doeltreffendheid 2020-2022

In deze paragraaf wordt weergegeven in welke mate de doeltreffendheid aantoonbaar kan worden gemaakt. Hierbij is gekeken naar onderstaande aspecten die zoveel mogelijk handvatten geven om kwantitatief inzicht te geven. Bij deze beoordeling wordt wel een afweging gemaakt tussen het doelbereik (hoe geeft de provincie aan wat is bereikt ten aanzien van het doel) en hoe aantoonbaar het is gemaakt dat deze bijdrage wordt gerealiseerd.

Per subsidieonderwerp zijn deze onderdelen weergegeven in een tabel waarbij aan de linkerkant het aspect staat benoemd, in het midden het oordeel is gegeven en rechts in de tabel de toelichting op basis waarvan het oordeel is gegeven.

Doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
<i>Aspecten</i> (zie onderstaand)	Niet of beperkt aantoonbaar	<i>Beschrijving op basis waarvan het oordeel is gegeven.</i>
	Potentieel of aannemelijk aantoonbaar	
	Aantoonbaar	

Aspecten doeltreffendheid

- Doelen van het subsidieonderwerp zijn duidelijk, eenduidig en specifiek. Op basis daarvan is het mogelijk om de prestaties van een subsidieonderwerp te meten of te waarderen en beoordelen.
- Beleidstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast. Een beleidstheorie is het geheel aan veronderstellingen waarop een beleid is gebaseerd. Het omvat een beschrijving van het beleid, de doelen van dit beleid en de middelen en activiteiten om deze doelen te bereiken, inclusief hun onderlinge samenhang. De beleidstheorie vormt daarmee de basis voor het leggen van relaties en het expliciet maken van verbanden tussen gesubsidieerde activiteiten, gerealiseerde prestaties en het effect daarvan op de beleidsdoelen van de provincie. Het maakt de doelmatigheid en doeltreffendheid van beleid (i) zichtbaar, net als mogelijkheden om deze (ii) te vergroten en om (iii) medewerkers van de provincie te faciliteren bij het verkrijgen van meer inzicht in en grip op de uitwerking van het subsidieonderwerp (leren van evalueren).
- Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld. Een beleidsindicator is (vaak) een meetbaar gegeven dat kan worden beschouwd als afgeleide, vertaling of benadering van het beoogde doel. Een beleidsindicator kan dus kwantitatief zijn (harde cijfers) maar ook kwalitatief (bijvoorbeeld percepties en waardering).

- Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren). Op basis van de beleidsindicatoren wordt duidelijk:
  - Waar de provincie staat met de realisatie van het beleidsdoel (monitoring)
  - Als gevolg van welke middelen en inspanning het beleidsdoel is gerealiseerd (evaluatie)
 Een mix van kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren geeft vaak een realistisch beeld van de werkelijkheid.
- Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling. Hoe een beleidsinstrument (en de werking ervan) wordt ervaren door andere belanghebbenden dan de provincie, is niet direct hetzelfde als de verwachte doorwerking. Bovendien kunnen de ervaringen sterk verschillen tussen groepen (zoals bedrijven, particulieren en overheden) en kunnen deze groepen ook andere normen hanteren om te bepalen of het subsidieonderwerp succesvol bijdraagt aan het doel.

2.4.2 Verkenning van doelmatigheid

Tijdens de evaluatie is een verkenning uitgevoerd naar de doelmatigheid van subsidieonderwerpen. Doelmatigheid betreft de relatie tussen de effecten van subsidies en de kosten van de subsidie. Een subsidie is doelmatig als het gewenste effect tegen zo min mogelijk kosten wordt bereikt.⁵ Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid, moet de doeltreffendheid dus al zijn onderzocht. Een subsidie die niet doeltreffend is, kan daarmee per definitie ook niet doelmatig zijn. Doelmatigheid is daarmee de eerste stap op het groeipad naar een doelgericht beleid.

Bij het verkennen van de doelmatigheid is onderzocht of en in welke mate de provincie voldoet aan randvoorwaarden om uitspraken te kunnen doen over doelmatigheid. Voor dit rapport betekent het dat er geen uitspraken over individuele subsidieonderwerpen zijn gedaan, maar dat algemeen is verkend of de provincie Zuid-Holland geëquipeerd is om doelmatigheid inzichtelijk te maken.

De randvoorwaarden zijn onder te verdelen in (i) kwantitatieve en (ii) kwalitatieve parameters (zie tekstkader 2). De randvoorwaarden zijn toegelicht in het onderstaande tekstkader. Per parameter is bij alle verantwoordelijke beleidsmedewerkers van het betreffende subsidieonderwerp (niet aan de medewerkers van Subsidies) via het rapportageformat nagegaan of en in welke mate er intern aandacht wordt besteed aan zowel kwantitatieve als kwalitatieve parameters, en dus of de provincie in staat is om meetgegevens te genereren en te analyseren. Deze informatie geeft inzicht in welke mate de provincie uitvoeringskosten efficiënt besteedt én het geeft input over de manier waarop efficiencycyclen gemaakt kunnen worden. De uitkomsten zijn, anders dan bij doeltreffendheid, op hoofdlijnen beschreven in hoofdstuk 3.

Tekstkader 2. Overzicht verkende randvoorwaarden voor zicht op doelmatigheid

Inzicht in de input (kwantitatief)

- Subsidiebudget: het maximale bedrag dat gedurende een bepaald tijdvak beschikbaar is voor de verstrekking van subsidies.
- Uitvoeringslasten van de provincie: jaarlijkse kosten die gepaard gaan met het opstellen, uitvoeren, monitoren en evalueren van een subsidieonderwerp.⁶ In het onderzoek is de tijdsbesteding per subsidieonderwerp uitgevraagd, waarbij onderscheid is gemaakt tussen de tijdsbesteding van:

⁵ Conform artikel 1 van de Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE).

⁶ In principe dienen alle relevante kosten bij doelmatigheidsonderzoek te worden betrokken. Het gaat daarbij om variabel ingezette middelen voor personeel en materieel van alle bij het subsidieonderwerp betrokken partijen en niet om vaste middelen (bijvoorbeeld kosten van het overheidsgebouw). Afgeleid van: Algemene Rekenkamer, Handleiding Onderzoek naar doelmatigheid en doeltreffendheid (12 januari 2005 Directie II, Bureau Europees en Rijksbreed Doelmatigheidsonderzoek), pagina 105.

- Beleid (opstellen van het subsidieonderwerp, inhoudelijke beoordeling van aanvragen en evalueren);
- Subsidies (adviseren over opstellen van subsidieonderwerp, beoordeling op compleetheid, juridische en financiële aspecten, en het uitvoeren van aanvragen en het monitoren daarvan).⁷

Aandacht voor doelmatigheid in de organisatie (kwalitatief)

- Het binnen de provincie afstemmen tussen beleid en uitvoering bij het opstellen van het subsidieonderwerp over de uitvoerbaarheid en de uitvoeringskosten van het subsidieonderwerp voor de provincie.
- Het interne beoordelings- en vaststellingsproces verloopt efficiënt (lastenluw).
- De provincie betreft waar nodig (externe) deskundigen bij het bepalen van de kosten en/of het beoordelen van aanvragen en verantwoording.
- De provincie stemt af met de doelgroep bij het opstellen van het subsidieonderwerp, gericht op het zo lastenluw mogelijk inrichten van de aanvraag- en verantwoordingsprocedure.
- Aanvragers leveren optimale beleidsresultaten voor het subsidiebedrag.

---

⁷ De kwantificering van de volgende aspecten van input vielen buiten de scope van het onderzoek:

- de uitvoeringskosten van de interne afdelingen Juridische zaken en Financiën;
- de doelmatigheid van de bedrijfsvoering van de provincie zelf;
- de uitvoeringskosten van aanvragers (of administratieve lasten/tijdsinvestering), die gepaard gaan met het opstellen en indienen van aanvragen en verantwoorden van subsidies.

3 Bevindingen en aanbevelingen

De bevindingen gaan over het totaal aan geëvalueerde subsidieonderwerpen: wat valt op in het geheel van resultaten. De bevindingen zijn per paragraaf uitgewerkt, waarbij eventuele aanbevelingen steeds in diezelfde paragraaf zijn opgenomen. De evaluatie (beoordeling) per subsidieonderwerp is uitgewerkt in hoofdstuk 4.

3.1 Subsidieonderwerpen

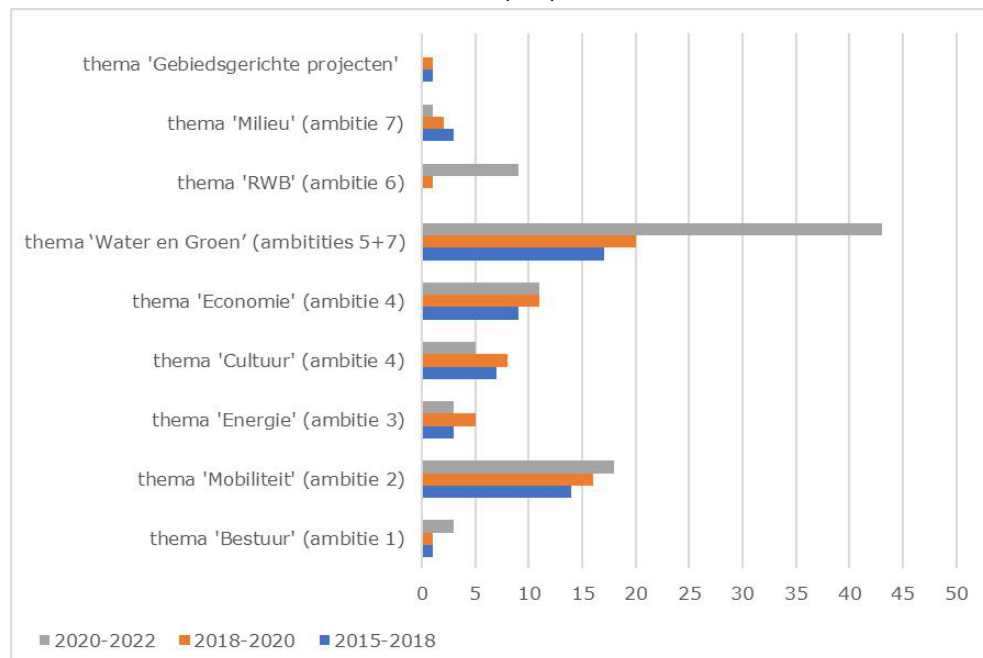
1. Het aantal subsidieonderwerpen neemt toe.

In het onderzoek zijn er 93 subsidieonderwerpen opgenomen en uiteindelijk zijn er 88 geëvalueerd. Voor 5 van de subsidieonderwerpen heeft geen evaluatie kunnen plaatsvinden omdat er onvoldoende informatie was vanwege de recente instelling van de subsidie of omdat er geen informatie over het subsidieonderwerp is aangeleverd vanuit de provincie. In bijlage II zijn deze subsidieonderwerpen *cursief* weergegeven.

Het onderzoek uit 2015 en 2018 omvatte achtereenvolgens 55 en 65 onderzochte subsidieonderwerpen. Ten opzichte van het laatste onderzoek zijn er 28 subsidieonderwerpen meer opgenomen in het onderzoek.

In onderstaande grafiek is voor de afgelopen onderzoeksperioden, per ambitie / thema (uit voorgaande onderzoeken) weergegeven hoeveel subsidieonderwerpen er zijn onderzocht.

Grafiek 1. Aantal onderzochte subsidieonderwerpen per thema/ambitie

Uit de grafiek blijkt dat de afgelopen jaren er steeds meer subsidieonderwerpen zijn bijgekomen en geëvalueerd. Die toename in het laatste onderzoek is hoofdzakelijk te verklaren doordat:

- Nieuwe subsidieonderwerpen in werking zijn getreden, zoals subsidieonderwerpen vanuit beleidsdoel 7.2 Gezonde en bewegingsvriendelijke leefomgeving (ambitie 5 en 7, voorheen

“thema water en groen”). Hiervoor geldt dat er 14 nieuwe subsidieonderwerpen zijn bijgekomen. Allemaal met als doel een gezonde en bewegingsvriendelijke omgeving in de provincie Zuid-Holland. En vanuit beleidsdoel 6.1 Voldoende juiste woningen op de juiste plek (voorheen “thema RWB”). Hiervoor geldt dat 8 van de totaal 9 subsidieonderwerpen binnen het beleidsdoel nieuw zijn.

- Er relatief veel uitsplitsingen zijn van subsidieonderwerpen waarbij één subsidieonderwerp wordt opgesplitst. De afsplitsing is dan als nieuw subsidieonderwerp in dit onderzoek meegenomen. Bijvoorbeeld subsidies die over water gaan (binnen en buiten POP3).

In dit onderzoek zijn er 33 subsidieonderwerpen voor de eerste keer geëvalueerd. In bijlage II zijn deze subsidieonderwerpen aangeduid met “(nieuw)”.

Aanbeveling 1. Kijk meer inhoudelijk naar subsidieonderwerpen en doe een check op eventuele overlap tussen subsidies die hetzelfde beleidsdoel dienen.

De afgelopen jaren heeft het beleid van de provincie zich ontwikkeld vanuit het coalitieakkoord. Hierin zijn heldere ambities vastgelegd, met hieraan gekoppeld beleidsdoelen om de ambities te realiseren. Het is belangrijk dat de provincie subsidies verstrekt die effectief en efficiënt bijdragen aan het realiseren van deze doelen. Om dit nog verder te verbeteren wordt aangeraden:

- a)** Zorg voor een centraal overzicht van alle subsidieonderwerpen. Per ambitie en/of per beleidsdoel lijkt het meest logisch. Op dit moment loopt het “eigenaarschap” voor subsidieonderwerpen sterk uiteen. Vooral bij Europese subsidieonderwerpen die worden uitgevoerd door een derde partij is het niet altijd duidelijk wie hiervoor (eind)verantwoordelijk is. Het risico is dat er nieuwe subsidieonderwerpen met eenzelfde strekking worden opgezet (dubbeling, overlap).
- b)** Stimuleer en borg zorgvuldige overdracht van subsidieonderwerpen. Gezien de vele personele wisselingen kan het voorkomen dat subsidieonderwerpen blijven voortbestaan, zonder tijdige bijstelling en wijziging. Bij iedere overdracht zou opnieuw bekeken moeten worden of het subsidieonderwerp nog wel aansluit bij het dan geldende beleid. In aanvulling daarop moet de beleidstheorie bijgesteld worden waarbij de mogelijkheid ontstaat om na te gaan of het beter kan.
- c)** Borg de instrumentkeuze voor het instrument subsidie. Hiervoor wordt aanbevolen dat medewerkers van een beleidsopgave Subsidies vanaf het eerste moment betrekken bij het uitwerken van een subsidieonderwerp. Al bij het opstellen van de beleidstheorie waarin wordt nagedacht over de juiste instrumenten om het doel te bereiken. Subsidies heeft kennis en ervaring in het meedenken over instrumentkeuze. Subsidieverlening is een van de instrumenten die de provincie tot haar beschikking heeft om beleid te realiseren. Het is belangrijk om vooraf goed te onderbouwen welk instrument het meest geschikt is om het doel te bereiken.
  - Een op maat gesneden team (beleid, juridisch, financieel, potentiële aanvragers) kan aan de voorkant samen met Subsidies een beoordeling op best passende instrument(en) geven. Zowel in termen van ‘waarom een subsidieregeling?’, als: ‘waarom dit type, of deze beoordelingscriteria?’.
  - Hierbij kan gebruik worden gemaakt van de kennis van CEEF Centrum Expertise Externe Financiering. Dit centrum is opgericht door de provincie om te ondersteunen bij verschillende complexe financieringsvragen. Specifiek vanuit de gedachte dat beoordeling van een begroting van publiek-private financieringsvormen en innovaties een specialisme is.
  - Daarnaast kan de provincie gebruik maken van de kennis van Financieren in Netwerken (FIN). In het project FIN staat de publieke financiering van maatschappelijke projecten centraal. Het project wordt uitgevoerd in een samenwerkingsverband tussen de provincies Zuid-Holland en Noord-Brabant, de

Universiteit Leiden, de Universiteit van Amsterdam en de Universiteit van Tilburg. Via de website financierennetwerken.nl wordt kennis gedeeld over verschillende financieringsinstrumenten en is er een keuzetool die help bij het maken van een keuze voor een financieringsinstrument dat het best kan worden ingezet om maatschappelijke projecten te verwezenlijken.

- d) Denk na over schaalvergroting: financier die projecten waarvan de kans groot is dat deze na uitvoering zelfstandig kunnen worden opgeschaald (zonder hulp van de provincie). Hiermee maximaliseert de provincie de impact van verstrekte subsidies. Al bij het inrichten van een subsidieonderwerp dient hiermee dan rekening te worden gehouden. Hierbij is het belangrijk om kennis en ervaring van Subsidies te combineren met de kennis en ervaring vanuit de beleidsopgaven.

3.2 Ontwikkeling doeltreffendheid

Door gedurende een langere periode de doeltreffendheid van subsidieonderwerpen op beide niveaus te beoordelen, ontstaat inzicht in de ontwikkeling van beleidsprestaties en effecten van de door de provincie Zuid-Holland uitgegeven subsidies. Dit biedt handelingsperspectief voor de provincie. Als een subsidieonderwerp bijvoorbeeld beperkt doeltreffend is, dan moet nader onderzoek uitwijzen wat de oorzaken hiervan zijn. Om inzicht te krijgen in de oorzaken kunnen onder andere de volgende vragen worden gesteld: (i) zijn de doelen SMART geformuleerd; (ii) zijn er beleidsindicatoren opgesteld; (iii) wordt de voortgang gemonitord; (iv) is de doelgroep op de hoogte van de subsidie? Antwoorden op deze voorbeeldvragen geven niet alleen inzicht in de oorzaken maar vormen ook de basis voor het gericht verbeteren van de doeltreffendheid.

Voor bepaalde subsidieonderwerpen is het lastig een oordeel te geven over doeltreffendheid. Dit geldt vooral als een subsidieonderwerp gericht is op het realiseren van een bepaalde impact in de maatschappij. Er spelen dan vaak meerdere externe factoren mee die invloed uitoefenen. Het is dan belangrijk om ook deze externe factoren in beeld te brengen en hierover helder te communiceren. Bijvoorbeeld met behulp van een beleidstheorie waarbij is beschreven wat wel en niet binnen de invloedssfeer van de provincie ligt. Wanneer het "bewijzen" van de doeltreffendheid een tijdrovende en kostbare exercitie wordt en het niet mogelijk is om causale relaties aan te tonen, kan de provincie de keuze maken om te volstaan met een aannemelijke doeltreffendheid in plaats van een aantoonbare doeltreffendheid.

2. De ontwikkeling naar doelgerichter beleid stagneert.

Voorafgaand aan de evaluatie uit 2018 is de provincie Zuid-Holland de weg ingeslagen naar een doelgericht beleid: de ambitie om de bijdrage aan een maatschappelijke opgave doelgericht en aantoonbaar te beïnvloeden. De provincie heeft destijds grote stappen gezet, met a) de (door)ontwikkeling van beleidstheorieën en b) meerdere beleidsindicatoren, gericht op het inzichtelijk maken van de effecten van subsidies. Dit zijn twee belangrijke aspecten voor het leggen van causale relaties en het expliciet maken van verbanden tussen gesubsidieerde activiteiten, gerealiseerde beleidsresultaten, bereikte doelen en het effect daarvan op de beleidskeuze (of: beleidsdoel).

Echter, de geambieerde vervolgstappen zijn grotendeels gestagneerd, waardoor een beperkte ontwikkeling zichtbaar is in het aantoonbaar maken van de effecten van subsidies. Ook het data-gedreven onderbouwen van subsidies, zodat een beleidstheorie in de praktijk wordt bewezen met geanalyseerde meetgegevens, is met enkele uitzonderingen nog niet verder doorontwikkeld.

Een mogelijke oorzaak hiervoor kan zijn dat er relatief veel subsidieonderwerpen zijn onderzocht die kortlopend zijn en/of te kort in werking zijn om ex post resultaten aan te tonen. Wanneer dit wordt gecombineerd met de tweejaarlijkse frequentie van evalueren, kan dit ertoe leiden dat er

weinig veranderingen zichtbaar zijn. Subsidies moeten verplicht elke vijf jaar worden geëvalueerd op hun doeltreffendheid en effecten in de praktijk (artikel 4:24 van de Awb). In afwijking hiervan hebben Provinciale Staten bepaald dat zij minimaal twee keer per coalitieperiode geïnformeerd willen worden over de doeltreffendheid en effecten van subsidies.

Aanbeveling 2. Zet in op een doelgerichte en stapsgewijze aanpak gericht op het verkrijgen van meer grip op doeltreffendheid.

Het is belangrijk dat nut en noodzaak van het beleidsinstrument subsidie zoveel mogelijk onderbouwd worden met toetsbare aannames en meetbare doelstellingen. Het inzicht dat hieruit wordt verkregen dient als input voor het gericht aan- of bijsturen van beleid conform de beleidscyclus. Hierbij is het van belang om vooraan in de beleidscyclus al mee te denken met de beleidsafdelingen over evaluatie, monitoring en indicatoren. Zo behaalt de provincie niet alleen winst in efficiëntie, maar ook in het lerend vermogen van de organisatie. Om dit te realiseren kan de provincie de volgende aanbevelingen toepassen:

- a) Borg kennis over doeltreffendheid in het DNA van de organisatie. Uit de evaluatie blijkt dat beleidsmedewerkers behoefte hebben aan meer kennis over doeltreffendheid (maar ook doelmatigheid), zodat zij beter in staat zijn om dit toe te passen in hun werkproces. Om dit te realiseren is het van belang dat beleidsmedewerkers worden opgeleid in het 'wat' en het 'hoe'. Bij het 'wat' gaat het om de essentie van wat doeltreffendheid is (nut en noodzaak). Bij het 'hoe' gaat het erom hoe de facetten van doeltreffendheid kunnen worden geïntegreerd in het beleidsproces, zodanig dat het een vast onderdeel is van de dagelijkse werkzaamheden (DNA). Het actief sturen op het borgen van kennis over doeltreffendheid en doelmatigheid, heeft een positief effect op het lerend vermogen van medewerkers en de "intelligentie" van de organisatie als geheel.
- b) Zet in op het opstellen en bijhouden van beleidstheorieën. Deze vormen het logisch denkraam op basis waarvan vervolgens getoetst kan worden of de verwachtingen vooraf ook kloppen in de praktijk. Subsidies heeft standaard bij het intakeformulier voor een nieuw subsidieonderwerp de vraag staan of er een beleidstheorie is. Medewerkers van een beleidsopgave zouden er meer op moeten sturen dat deze daadwerkelijk worden opgesteld en afgestemd.
- c) Met het inrichten van een expertiseteam monitoren en evalueren (EME) zet de provincie in op het vergroten van de kennis van de beleidscyclus binnen de hele organisatie. Vanuit deze groep wordt kennis gedeeld over onder andere het belang van monitoring en evaluatie, de beleidstheorie en de keuze van indicatoren voor monitoring. Daarnaast heeft dit expertiseteam een belangrijke rol als het gaat om kennisdeling over praktische vraagstukken waar beleidsopgaven tegenaan lopen bij monitoring en evalueren. Hiervoor organiseert het team bijeenkomsten gericht op specifieke thema's en delen zij praktijkervaringen in werksessie en handleidingen.
- d) Ontwikkel een provincie-brede visie gericht op het monitoren en evalueren. Hiertoe dient tevens vanuit bestuurlijk perspectief een uitspraak gedaan te worden over bij welke beleidsonderwerpen een evaluatie gewenst is. Dit versterkt ook de aanbeveling zoals beschreven onder aanbeveling 1a. Denk hierbij na over de wijze van evalueren en op welke wijze beleidsresultaten structureel worden ingezet voor verbetering. Hierbij zijn een aantal overwegingen te maken:
  - De Provinciale Staten hebben bepaald dat zij minimaal twee keer per coalitieperiode geïnformeerd willen worden over de doeltreffendheid en effecten van subsidies. Dit is in afwijking van artikel 4:24 van de Awb waarin een termijn van één keer per vijf jaar wordt aangehouden. De provincie kan besluiten om de frequentie aan te passen.

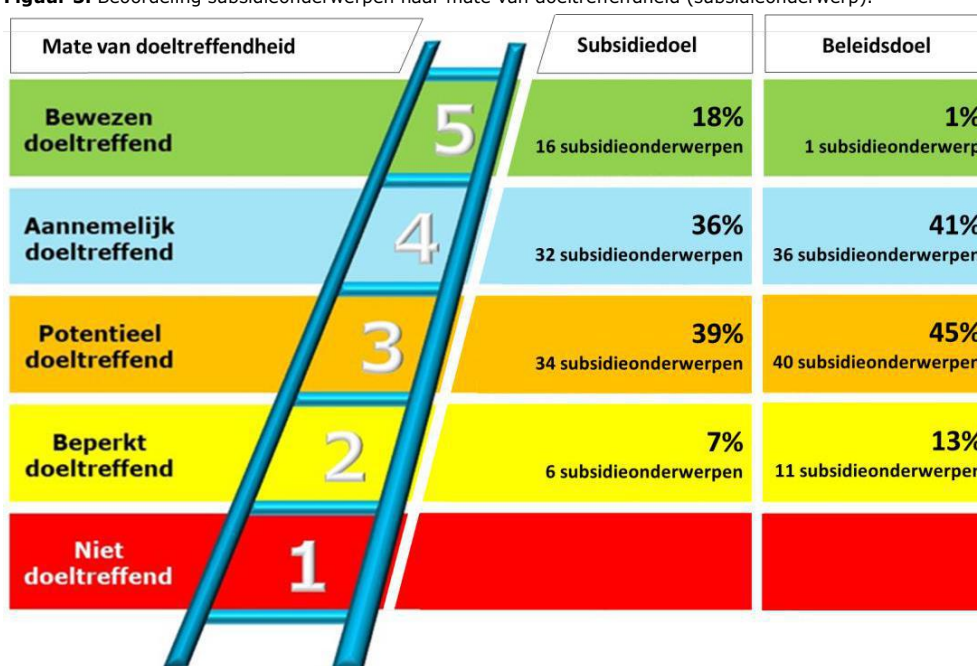
- Voer elke 5 jaar een uitgebreide (overkoepelende) evaluatie uit op presentaties van de subsidieonderwerpen. Hierbij kunnen dan ook de presentaties van subsidieonderwerpen in relatie tot het geheel worden beschouwd. Tussentijds kan dan de voortgang worden gerapporteerd qua implementatie en prestatie-indicatoren.
  - Maak in de evaluatieaanpak onderscheid tussen jonge subsidieonderwerpen (tot 2 jaar na eerste openstelling) en oudere subsidieonderwerpen die al langer in werking zijn. Hierbij kan de wijze van evalueren en het opvolgen van resultaten meer gericht worden ingezet.
- e) Evalueer en monitor periodiek de relatie tussen behaalde beleidsresultaten en de beoogde (maatschappelijke) doelen 'kwantitatief'. De afgelopen jaren zijn de evaluaties van subsidieonderwerpen voornamelijk gebaseerd op informatie zoals verkregen van beleidsmedewerkers. Een mogelijkheid is om ook gebruik te maken van meetbare beleidsindicatoren. Hiervoor kan de provincie (jaarlijks) metingen uitvoeren, maar soms kan gebruik gemaakt worden van openbare data (zoals via het CBS) of interne data, bijvoorbeeld uit de Monitor Leefomgeving. Inzicht in actuele en geanalyseerde gegevens stellen de provincie in staat om frequent de behaalde beleidsresultaten versus de (maatschappelijke) doelen te monitoren. Dit is belangrijke input voor beleidsontwikkeling.

3. Van de 88 onderzochte subsidieonderwerpen is 18% bewezen doeltreffend op het niveau van het subsidieonderwerp en 1% op het niveau van het beleidsdoel.

Alle subsidieonderwerpen zijn beoordeeld op de mate waarin de doelstelling van het subsidieonderwerp wordt gerealiseerd. De doeltreffendheid is beoordeeld met behulp van de doeltreffendheidsladder (zie figuur 2). In onderstaande figuur is de verdeling van de beoordeling van alle subsidieonderwerpen weergegeven naar mate van doeltreffendheid, voor zowel:

- Subsidiedoel: De mate waarin de doelstelling van het subsidieonderwerp wordt gerealiseerd.
- Beleidsdoel: De mate waarin het subsidieonderwerp bijdraagt aan het realiseren van het beleidsdoel van de provincie.

Figuur 3. Beoordeling subsidieonderwerpen naar mate van doeltreffendheid (subsidieonderwerp).

Het zwaartepunt van de mate van doeltreffendheid op zowel het niveau van het subsidiedoel als op het niveau van beleidsdoel ligt bij aannemelijk en potentieel doeltreffend. Over het algemeen worden subsidieonderwerpen beter beoordeeld op doeltreffendheid in relatie tot het (directe) subsidiedoel, dan op doeltreffendheid in relatie tot het (verder gelegen) beleidsdoel.

Bewezen doeltreffend

Voor 16 subsidieonderwerpen is op het niveau van het subsidiedoel sprake van een bewezen relatie tussen de geleverde beleidsresultaten door aanvragers (output) en tactische doelen (outcome) van de provincie (18%). Op niveau van het beleidsdoel geldt dit voor 1 subsidieonderwerp, namelijk "deelakkoorden Human Capital".

Aannemelijk doeltreffend

Voor 32 subsidieonderwerpen geldt dat ze aannemelijk doeltreffend zijn (36%) op het niveau van het subsidiedoel en 36 subsidieonderwerpen op het niveau van het beleidsdoel (41%). Voor deze subsidieonderwerpen is het aannemelijk dat de gesubsidieerde activiteiten bijdragen aan de beoogde operationele resultaten (output) en tactische doelen (outcome), maar een causale relatie hiertussen is niet geheel aantoonbaar. Dit betekent dat de toegevoegde waarde van deze

subsidieonderwerpen is gebaseerd op (voornamelijk) kwalitatieve aannames en veronderstellingen, zonder dat dit bewezen is met voldoende (meetbare) data en/of onafhankelijk onderzoek.

Potentieel doeltreffend

Voor 34 subsidieonderwerpen geldt dat ze potentieel doeltreffend zijn op het niveau van het subsidiedoel (39%) en 40 subsidieonderwerpen op het niveau van het beleidsdoel (45%). Voor deze subsidieonderwerpen is het nog te vroeg om een beoordeling van doeltreffendheid te maken. Voor deze subsidieonderwerpen geldt dat zij:

- Recent in werking zijn getreden (minder dan 2 jaar), waarbij er weinig of geen aanvragen zijn ontvangen én beoordeeld. Er zijn 12 subsidieonderwerpen die voor het eerst in dit onderzoek zijn geëvalueerd als potentieel doeltreffend, zowel het niveau van subsidiedoel als beleidsdoel.
- Nog geen afgeronde projecten en bijbehorende beleidsresultaten opgeleverd. Dit laatste speelt bij subsidiering van relatief langlopende projecten, bijvoorbeeld op het gebied van innovatie of kennisvalorisatie.

Beperkt doeltreffend

Voor 6 subsidieonderwerpen geldt dat ze beperkt doeltreffend zijn (7%) op het niveau van het subsidiedoel en 11 subsidieonderwerpen op het niveau van het beleidsdoel (13%). De toegevoegde waarde van deze subsidieonderwerpen is beperkt, omdat operationele en tactische beleidsresultaten en -doelen met de subsidie onvoldoende worden gerealiseerd. Dit wordt onder meer veroorzaakt doordat doelen niet specifiek en eenduidig zijn opgesteld, er geen (goede) beleidsindicatoren zijn om beleidsresultaten te monitoren of omdat de doelgroep niet bekend is met of geen behoefte heeft aan subsidie.

Aanbeveling 3. Zet in op een heldere en proportionele evaluatie.

Uit de evaluatie blijkt dat er behoefte is aan evaluaties, maar ook dat er wordt geëvalueerd waar het nodig is. Daarmee wordt ambtelijke capaciteit gericht ingezet. Deze aanbeveling sluit aan op de aanbevelingen onder 2b. Vooral als het gaat om het realiseren van de verbetermogelijkheden per subsidieonderwerp is het belangrijk om na te denken over:

- a) Proportionaliteit. Om slim en kosteneffectief te evalueren, is het niet altijd nodig om elk subsidieonderwerp individueel en diepgaand te evalueren. Ga vooraf na voor welke subsidieonderwerpen een diepgaande evaluatie optimaal nut heeft. Een factor hierbij is of een dergelijke evaluatie bruikbare informatie en inzichten gaat opleveren voor dat onderwerp die van meerwaarde zijn voor toekomstige subsidies of voor herijking van beleid.
- b) Groeipotentieel. In deze evaluatie zijn 88 subsidieonderwerpen nader onderzocht op doeltreffendheid. Het ultieme doel is dat alle subsidieonderwerpen bewezen doeltreffend zijn op het niveau van het subsidieonderwerp (output) én de bijdrage aan het beleidsdoel (outcome) Niet voor ieder subsidieonderwerp is dit een realistisch doel, maar is 'aannemelijk doeltreffend' het hoogst haalbare. Een voorbeeld betreft Europese innovatiesubsidies. Het is uitermate complex om een groeiend innovatievermogen van ondernemers onderbouwd toe te wijzen aan verleende subsidies. Waarschijnlijk spelen externe factoren, zoals de economische situatie, een grotere rol in dit innovatievermogen.
- c) Maak expliciet wat maximaal haalbaar is. Maak 'afspraken' over wat in termen van doeltreffendheid maximaal haalbaar is voor (een of meer) subsidieonderwerpen. Dit schept duidelijkheid en voorkomt onrealistische verwachtingen die tijdens iedere evaluatie worden bediscussieerd.

4. Mate van doeltreffendheid blijft voor het overgrote deel gelijk.

Om de ontwikkeling van de doeltreffendheid over een langere periode zichtbaar te maken, is onderzocht of en in welke mate de doeltreffendheid van het subsidieonderwerp ten opzichte het vorige onderzoek is veranderd. Van de 88 onderzochte subsidieonderwerpen zijn er 10 die een progressie laten zien in doeltreffendheid op subsidiedoel, 8 die een achteruitgang laten zien, maar voor het merendeel van de subsidieonderwerpen is de doeltreffendheid gelijk gebleven.

Subsidieonderwerpen die een progressie laten zien in doeltreffendheid:

- 'Korte Termijn Aanpak (KTA) in het kader van het Gebiedsprogramma MoVe'. De provincie monitort actief de beleidsresultaten. Onder meer door veranderingen in mobiliteitsgebruik bij particulieren en werkgevers te meten. Maar ook op het aantal verkeersbewegingen, veranderd reizen via andere mobiliteitsvormen op andere tijden en mobiliteitsmanagement.
- 'Campussen'. De provincie kijkt naar de voortgang van onder meer de gerealiseerde KPI's van de verschillende voortgangs- en eindrapportages. Hierbij liggen de activiteiten en bijbehorende prestaties in lijn met de doelen zoals gesteld in het provinciaal beleid.
- 'Cofinanciering EFRO: Kansen voor West II'. De provincie heeft met dit programma meerdere projecten mede gefinancierd. Hierdoor zijn projecten gerealiseerd die anders niet tot stand waren gekomen. Deze projecten dragen bij aan de gestelde beleidsdoelen uit de begroting van 2020.
- 'Deelakkoorden Human Capital'. Via een monitoringssysteem (Dashboard Human Capital Agenda) worden realisatiecijfers bijgehouden en gerapporteerd aan de taskforce Human Capital. Deze (prestatie-)indicatoren zijn specifiek, meetbaar en controleerbaar en geven een goed beeld over de voortgang van de realisatie. Op basis van een extern uitgevoerde evaluatie wordt geconcludeerd dat ook de bijdrage aan het beleidsdoel wordt gerealiseerd.
- 'Planvorming detailhandel'. Met behulp van een enquête is aangetoond dat het merendeel van de activiteiten waar een subsidie voor is aangevraagd geheel of gedeeltelijk zijn uitgevoerd. Voor sommige projecten is er ook een vervolgotraject ingezet.
- 'Verbeteren Leefgebied Boerenlandvogels'. Dit komt vooral omdat er een beter beeld is van de realisatie van de gesubsidieerde projecten.
- 'POP3 2.5: Weidevogels, biodiversiteit, en landschap'. Dit komt vooral omdat er een beter beeld is van de realisatie van de gesubsidieerde projecten.
- 'POP3 3: LEADER' laat een progressie zien in de mate van doeltreffendheid van het subsidiedoel. De afgelopen jaren is het aantal verleende subsidies gestegen ten opzichte van voorgaande jaren waardoor er geïnvesteerd wordt in de plaatselijke ontwikkeling van plattelandsgebieden. Omdat de projecten nog niet zijn afgerond is dit subsidieonderwerp als potentieel doeltreffend beoordeeld.
- 'Spreiding sociale woningbouw regio Rotterdam Zuid-Holland'. Deze vooruitgang is te danken aan de realisatie van een aantal woningen. Er wordt niet systematisch bijgehouden welk aandeel van de woningen zijn gerealiseerd met behulp van de subsidies. Om die reden is het subsidieonderwerp beoordeeld als aannemelijk doeltreffend.
- 'Kwaliteitsimpuls recreatie in gebieden' laat progressie zien in de mate van doeltreffendheid zowel bij het subsidiedoel als bij het beleidsdoel. Bij alle projecten is getoetst of deze zijn uitgevoerd binnen de voor de recreatie bestemde gebieden. Daarnaast zijn er twee keer monitors op kwantitatieve outcome-indicatoren verricht. Hierin zijn de groengebieden onderzocht op o.a. waardering, het aantal bezoekers en bezochtichtheid. Het is gebleken dat het aantal bezoekers en bezoeken toeneemt en dat de waardering gemiddeld een 7.8 is.

Subsidieonderwerpen die een achteruitgang laten zien in doeltreffendheid:

- 'Collectief Vraagafhankelijk Vervoer'. Hierbij geldt dat er in de vorige evaluatie een heldere meting was op basis van indicatoren. Tijdens deze evaluatie is niet bekend geworden of er eenzelfde meting is uitgevoerd en wat hiervan de resultaten zijn. De doeltreffendheid voor het beleidsdoel blijft gelijk.
- 'Natuurcompensatie Zuid-Holland' laat een kleine achteruitgang zien in de doeltreffendheid. Dit komt vooral omdat er voorheen een schouw heeft plaatsgevonden bij een aantal percelen en dit nu niet meer wordt gedaan. Het is dus niet altijd duidelijk of alle beheermaatregelen (volledig) worden uitgevoerd omdat er geen toezicht plaatsvindt en de percelen incidenteel worden geschouwd.
- 'POP3 2.1: Kennisoverdracht duurzame innovaties landbouw'. In de periode 2020-2022 zijn er geen aanvragen geweest. Zonder aanvragen en beschikkingen kunnen subsidiedoelen per definitie niet worden bereikt, hoe adequaat het monitoring- en evaluatiesysteem ook is.
- 'POP3 2.2: Fysieke investeringen duurzame innovaties landbouw'. Het aantal aanvragen (en realisaties) blijft sterk achter bij de verwachting. Wel is een grote aanvraag gehonoreerd in 2021. De directe resultaten hiervan zullen moeten worden afgewacht. Daarmee is de mate van doeltreffendheid teruggebracht van aannemelijk doeltreffend naar potentieel doeltreffend.
- 'POP3 2.7: Samenwerking voor innovaties landbouw'. In de periode 2020-2022 zijn er geen aanvragen geweest. Zonder aanvragen en beschikkingen kunnen subsidiedoelen per definitie niet worden bereikt, hoe adequaat het monitoring- en evaluatiesysteem ook is.
- 'POP3 2.1: Kennisoverdracht water 2018'.
- 'POP3 2.2: Fysieke investeringen innovaties water 2017'.
- 'Programma Groen doet goed' borduurt verder op een ouder subsidieonderwerp. De monitoring op prestaties en outcome blijft echter achter bij de verwachting. Om die reden is dit subsidieonderwerp iets achteruitgegaan in doeltreffendheid van aannemelijk naar potentieel doeltreffend.

In hoofdstuk 4 is per beleidsdoel en per subsidieonderwerp een nadere onderbouwing gegeven van de beoordeling van doeltreffendheid.

5. Theoretische basis voor beoordelen van doeltreffendheid is aanwezig, maar het ontbreekt aan voldoende (data gedreven) beleidsindicatoren.

Om de relatie tussen de beleidsresultaten en doelen aantoonbaar bewezen te maken, is het belangrijk dat er kwalitatief goede beleidsindicatoren ontwikkeld zijn. Beleidsindicatoren zijn essentieel voor het zichtbaar maken van effecten van beleid en om te sturen op beleidsontwikkeling. Zij vormen immers een weerspiegeling van het bestaande coalitieakkoord, de bestuurlijke agenda van Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten en actuele maatschappelijke ontwikkelingen. Binnen de provincie wordt breed gewerkt aan het ontwikkelen van een meer data gedreven aanpak. Er zijn diverse monitors beschikbaar en voor een aantal beleidsopgaven worden deze ontwikkeld.

Aanbeveling 4. Zet in op een proportionele ontwikkeling van data gedreven beleidsindicatoren.

a) De beleidsindicatoren zijn een belangrijk hulpmiddel om te sturen op effecten van beleid. Daarnaast zijn beleidsindicatoren er niet alleen voor de provincie, maar ook voor burgers, bedrijven, organisaties, media en andere belanghebbenden. Ook zij hebben recht op inzage in de beleidsresultaten van de provincie. De provincie heeft voor een aantal subsidieonderwerpen beleidsindicatoren opgesteld en vastgelegd in beleidstheorieën. Dit is echter zeker nog niet voor alle subsidieonderwerpen het geval (dit geldt vooral voor outcome-indicatoren, aangezien output-indicatoren grotendeels beschikbaar zijn). Daarbij is het eveneens belangrijk kwalitatief goede beleidsindicatoren te ontwikkelen en te monitoren op meerdere beleidsniveaus. De uitdaging voor de provincie ligt zowel het ontwikkelen van beleidsindicatoren als ook de monitoring hiervan. Hiervoor is het noodzakelijk om causale verbanden tussen output en outcome te identificeren en expliciet te maken met behulp van de tussenliggende indicatoren. Het is daarbij zinvol om ook externe factoren die van belang zijn voor het slagen van beleid te identificeren en expliciet te maken, zodat de effectiviteit van het beleid daarmee via flankerend of gedifferentieerd beleid verhoogd kan worden.

b) Een 'next step' is het werken met data gedreven beleidsindicatoren. Mits betrouwbare data gevonden kunnen worden, kan data gedreven sturing leiden tot betere verantwoording, betere beleidsontwikkeling, betere resultaten en innovatie. Niet inzetten op data gedreven sturing leidt tot een verlies in innovatievermogen van de organisatie. Voor het management biedt data-analyse de mogelijkheid te sturen op basis van betrouwbare managementformatie en kan besluitvorming efficiënter plaatsvinden.

Het ontwikkelen en monitoren van indicatoren gaat gepaard met investeringen. Deze investeringen zorgen ervoor dat de provincie beter inzicht krijgt in de daadwerkelijke effecten van subsidies. Op termijn levert het bovendien winst in efficiëntie op, doordat vooraan in de beleidscyclus al wordt meegedacht met de beleidsafdelingen over de indicatoren. Door de indicatoren vervolgens te monitoren blijft de provincie flexibel en in staat tussentijds in te spelen op ontwikkelingen.

Bij de ontwikkeling van indicatoren is het wel van belang om het aspect proportionaliteit in ogenschouw te nemen. De provincie zal vooral kunnen profiteren van indicatoren met zeggingskracht, die te voorzien zijn van meetgegevens (in plaats van een grote hoeveelheid aan indicatoren).

De volgende praktische acties dragen bij aan het doorzetten van deze ontwikkeling:

c) Toon als bestuur en management meer aandacht voor het ontwikkelen van outcome-indicatoren richting beleid en maak tijd en capaciteit beschikbaar. Op dit moment ligt de verantwoordelijkheid voor het ontwikkelen van beleidsindicatoren voornamelijk bij beleidsmedewerkers. Omdat het gaat om de verantwoording van een totaalbedrag aan subsidies van meer dan €300 miljoen, verdienen indicatoren ook aandacht op bestuurlijk en managementniveau. Zoals opgemerkt ervaren veel beleidsmedewerkers

daarnaast het ontwikkelen van indicatoren als complex en als een nieuwe activiteit, die in hun beleving boven op hun huidige werkzaamheden komt. Dat geldt vooral voor beleidsterreinen met een grote kwalitatieve component, die niet eenvoudig meetbaar te maken is.

- d) Deel de kennis die de provincie al in huis heeft. De werkgroep evalueren en monitoren is hiervoor een goed vertrekpunt. Vanuit deze werkgroep worden handleidingen beschikbaar gesteld over verschillende onderwerpen uit de beleidsverbetercyclus. Ook worden informatiebijeenkomsten gehouden waarin collega's met elkaar van gedachten kunnen wisselen over onderwerpen als het opstellen van een beleidstheorie, hoe en wanneer te evalueren en te monitoren.

3.3 Verkenning van doelmatigheid

Hieronder gaan we in op de bevindingen uit de evaluatie voor wat betreft het inzicht in uitvoeringskosten (kwantitatief) en de aandacht voor doelmatigheid bij beleid en uitvoering (kwalitatief).

1. De provincie beschikt nog niet over de benodigde kwantitatieve informatie over interne uitvoeringskosten.

De provincie is op dit moment niet staat om de relatie te leggen tussen input, output en outcome en om te beoordelen hoe zij zich tot elkaar verhouden, want de provincie beschikt niet over alle informatie die daarvoor nodig is. Voor alle onderzochte 88 subsidieonderwerpen is het bedrag aan verleende subsidies bekend, maar de interne uitvoeringskosten zijn slechts deels bekend:

- De uitvoeringskosten van beleid zijn vaak niet inzichtelijk. Dat komt doordat beleidsmedewerkers sinds een aantal jaren hun tijdsbesteding niet meer bijhouden (dit was in de vorige evaluatie ook al het geval). Vaak wordt voor de uitvoeringskosten (met name fte's) verwezen naar Subsidies als uitvoerder van het subsidieonderwerp, of naar een andere, externe uitvoerder zoals BIJ12, RVO.nl of Kansen voor West.
- De uitvoeringskosten van Subsidies die subsidieonderwerpen uitvoert, zijn op hoofdlijnen inzichtelijk. De provincie kan een bescheiden deel (2,5%) van de (Rijks)subsidiemiddelen gebruiken ter dekking van de eigen apparaatskosten voor Subsidies. Medewerkers van Subsidies houden de tijdsbesteding wel bij.

2. Provincie heeft aandacht voor doelmatigheid, dit voldoet nog niet aan alle kwalitatieve randvoorwaarden.

De provincie voldoet op dit moment niet aan alle kwalitatieve randvoorwaarden die een doelmatige besteding van subsidies door de provincie enerzijds en aanvragers anderzijds bevorderen. Bij beleid en uitvoering is aandacht voor doelmatigheid, maar het onderwerp is nog niet voldoende ingebed in de organisatie. In algemene zin is er beperkte actieve kennis aanwezig om doelmatigheid te monitoren en te verbeteren. Daarnaast is doelmatigheid nog geen vanzelfsprekendheid voor beleid en dus nog geen vast onderdeel van het werkproces. Hieronder is per randvoorwaarde nagegaan in hoeverre de provincie eraan voldoet:

- Afstemmen tussen beleid en uitvoering. In de meeste gevallen is sprake van samenwerking tussen Beleid en Subsidies bij de keuze voor en het opstellen van een subsidieonderwerp. Vanuit Beleid is het onderwerp doelmatigheid echter geen vanzelfsprekend aspect bij de keuze voor het instrument subsidie, het opstellen van subsidieonderwerpen of van de samenwerking met Subsidies.

- Subsidies heeft wel bewust aandacht voor de doelmatigheidsaspecten van subsidieonderwerpen. Bij de keuze voor subsidies als (één van de) instrument(en) om beleid te realiseren bij de provincie Zuid-Holland, adviseert Subsidies beleidsmedewerkers over aspecten die een doelmatige besteding bevorderen (zoals het hanteren van minimum drempelbedragen en co-financiering). Daarnaast wordt Beleid gevraagd om contact op te nemen met Subsidies in verband met het tijdsbeslag dat de uitvoering van het subsidieonderwerp vraagt. Hierbij wordt bekeken of de uitvoering met vast personeel kan, of dat er externe krachten moeten worden ingehuurd en welke kosten dit met zich mee brengt.
- Efficiënt, intern beoordelings- en vaststellingsproces. Volgens de meeste beleidsadviseurs verloopt het interne beoordelings- en vaststellingsproces op hoofdlijnen efficiënt. Een voorbeeld ter illustratie: onder het subsidieonderwerp 'Regionaal OV over de weg en per trein' is bij elke aanbesteding van een OV-concessie afstemming geweest tussen concessie management, Beleid en aanbestedingen, inclusief juristen en financieel adviseurs. Wel wordt enkele keren als leerpunt benoemd dat de afstemming met Subsidies (nog) beter kan. Een beleidsadviseur geeft bijvoorbeeld aan meer inzicht nodig te hebben in hoe Subsidies de subsidies beoordeelt en vaststelt. Dit zou helpen in de communicatie richting de begunstigden. Een ander voorbeeld is de behoefte aan concretisering en vastlegging of standaardisatie van werkafspraken, inclusief kritische termijnen over en weer. Men kwam er bijvoorbeeld op een (te) laat moment achter dat een aanvraag van onvoldoende kwaliteit was, of te laat binnen.
- Afstemmen met de aanvragers. In ruwweg driekwart van de gevallen is – in elk geval voorafgaand aan het subsidieonderwerp en soms ook tijdens de looptijd – met de doelgroep (de potentiële aanvragers) afgestemd over in elk geval de administratieve lasten. Dit is een vooruitgang ten opzichte van de vorige evaluatie. Tegelijkertijd hebben veel beleidsadviseurs geen goed beeld van de hoeveelheid administratieve lasten voor aanvragers, bijvoorbeeld in de tijdsbesteding en/of kosten bij het indienen en verantwoorden van een subsidie. Ook zijn er signalen dat een deel van de aanvraagprocedures vereenvoudigd kunnen worden. De provincie hanteert het uniform subsidiekader (USK; versie 2021), waarin grenzen zijn gesteld aan de hoeveelheid informatie die bij aanvragers kan worden opgevraagd.
- Leveren van maximale beleidsresultaten door aanvragers. In ruim 40% van de gevallen geeft Beleid op deze vraag aan, dat aanvragers met de verkregen subsidie niet méér beleidsresultaten voor de samenleving kunnen behalen en dat het om verschillende redenen niet mogelijk is om nog meer te bereiken. Maar ook ziet Beleid aanknopingspunten voor verbetering, zowel subsidie-specifiek als overstijgend. Er is bijvoorbeeld nog efficiëntiewinst te behalen uit de reductie van overlap, of 'ruis' tussen subsidieonderwerpen die qua doelstelling dicht bij elkaar liggen. Ook denkt een deel van de beleidsadviseurs dat subsidieonderwerpen 'aan de voorkant' nog slimmer kunnen worden ingericht, ten behoeve van meer maatschappelijk resultaat (zie aanbevelingen).

Aanbeveling 1. Verkrijg benodigde informatie en maak een raming.

Om meer zicht te krijgen op de doelmatigheid is het belangrijk om de benodigde gegevens te verkrijgen. Om dit te realiseren wordt aanbevolen om:

- a) Te volstaan met een raming van het aantal fte dat zich bij zowel uitvoering als beleid bezighoudt met subsidies. Het advies is om medewerkers niet te belasten met het schrijven van uren. De ervaring van de provincie is immers dat de moeite die het kost om uren bij te houden niet opweegt tegen de baten.
  - Uitzondering hierop zijn de Europese subsidies. Deze hebben een Europees vastgestelde audit waarin wordt gevraagd naar alle uren, ziekte-dagen en verlofdagen van de verschillende medewerkers.
- b) Na te gaan in welke mate de uiteindelijke doelgroepen (burgers, ondernemers, instellingen) in de samenleving bereikt worden (outcome) en baat hebben van de subsidies.

Aanbeveling 2. Maak inzichtelijk waar efficiëntiewinst kan worden behaald.

Om dit te realiseren wordt aanbevolen om expliciet de verhouding tussen input-output (kleine doelmatigheid) én tussen input-outcome (grote doelmatigheid) in kaart te brengen. Dit kan door achtereenvolgens:

- a) Expliciet onderscheid te maken tussen kleine en grote doelmatigheid. Kleine doelmatigheid betreft de efficiency van het subsidieproces als dat eenmaal loopt (de verhouding input-output). Grote doelmatigheid gaat over de verhouding tussen input (fte, middelen) ten opzichte van de outcome, dus wat er aan maatschappelijke resultaten is gerealiseerd. Daarmee is de instrumentkeuze vooraf (Waarom een subsidieonderwerp? En waarom dit type subsidieonderwerp?) een heel belangrijke stap in het berekenen van grote doelmatigheid.
- b) Extra aandacht te besteden aan de grote doelmatigheid, met name aan de instrumentkeuze en daarna vormgeving van (eventuele) subsidieonderwerpen aan de voorkant. Meerdere beleidsadviseurs hebben hierop gewezen. Bijvoorbeeld door: (i) af te wegen of een subsidieonderwerp (nog) wel het best passende instrument is voor het doel en niet bijvoorbeeld een opdracht, zoals enkele keren is opgemerkt, (ii) saneren van onderling overlappende subsidieonderwerpen, bijv. met dezelfde doel(groep) of anders verduidelijken van de verschillen tussen onderwerpen, (iii) onderscheid te maken (op basis van eerdere ervaringen en metingen) tussen meer en minder impactvolle aanvragen en hiervoor aanvraag- en beoordelingscriteria op te stellen. Dat is denkbaar door bijvoorbeeld in geval van een subsidie voor bedrijfsbeëindiging of -verplaatsing de focus te leggen op vooral grote stikstof-uitstoters of op innovatieve projecten met een hoge opschalingspotentie. Zie ook de aanbeveling onder 1C.
- c) Daarnaast oog te hebben voor de kleine doelmatigheid. Op grond van voorgaande bevindingen valt te denken aan (nog) betere afstemming met zowel uitvoerders als aanvragers en aandacht voor de inrichting van werkprocessen en beperking van administratieve lasten. Verder verdient (waar relevant) de begeleiding van aanvragers aandacht, zoals het met elkaar in contact brengen van aanvragers waar dit versnippering kan voorkómen (bijv. in gebiedsmaatregelen).

Aanbeveling 3. Bed doelmatigheid in de organisatie in.

Daarnaast is het zaak om de aandacht voor doelmatigheid structureel in te bedden in de organisatie. Dat kan door:

- a) Een visie te ontwikkelen gericht op de structurele inbedding van doelmatigheid in de organisatie als het gaat om subsidieonderwerpen. Hiertoe dient tevens vanuit bestuurlijk perspectief een uitspraak gedaan te worden over het niveau waarop de provincie inzicht wil krijgen in de interne uitvoeringskosten van beleid en uitvoering en waar de verantwoordelijkheid voor dit onderwerp in de organisatie wordt belegd.
- b) In te zetten op de vergroting van kennis over doelmatigheid, zowel bij beleid als uitvoering.

4 Doeltreffendheid subsidies

4.1 Ambitie 1: Samen werken aan Zuid-Holland

4.1.1 Beleidsdoel 1.1 Beter bestuur

Samen met de Zuid-Hollandse gemeenten werkt de provincie aan het behoud en versterking van de kwaliteit van het openbaar bestuur. Overheden hebben een hoge kwaliteit van bestuur als deze:

- (i) visie en ambitie hebben en over voldoende slagkracht beschikken om opgaven te realiseren (effectief en presterend).
- (ii) in verbinding staan met en in staat zijn om te luisteren naar elkaar, hun inwoners, ondernemers en maatschappelijk middenveld (responsief en verbonden).
- (iii) betrouwbaar, transparant, (democratisch) legitiem en integer handelen (robuust & integer).
- (iv) met elkaar en anderen leren, innoveren en durven experimenteren om oplossingen te vinden voor complexe transitieopgaven (lerend en innoverend).

Bovengenoemde waarden staan centraal in het beleidsdoel 'Beter Bestuur' dat de provincie samen met haar bestuurlijke partners (gemeenten, het Rijk, gemeenschappelijke regelingen en waterschappen) ontwikkelt. Het beleidsdoel 'Beter Bestuur' draagt bij aan kwaliteitsverbetering van het openbaar bestuur in de provincie Zuid-Holland, wat een kerntaak is van de provincie. Het beleidsdoel bevat de accenten die de provincie binnen deze opgave legt, inclusief de uitvoering van haar wettelijke taken (zoals bijvoorbeeld financieel en interbestuurlijk toezicht).

Om de vier voorgenoemde lijnen te kunnen realiseren, heeft de provincie diverse subsidieonderwerpen opengesteld. In deze evaluatie zijn de volgende subsidieonderwerpen onderzocht op doeltreffendheid in relatie tot het subsidiedoel en het beleidsdoel:

1. Bevorderen intergemeentelijke samenwerking Zuid-Holland 2020
2. (nieuw) Kwaliteitsimpuls Zuid-Hollandse Journalistiek: gemeentelijke mediafondsen
3. (nieuw) Kwaliteitsimpuls Zuid-Hollandse Journalistiek: journalistieke producties

Toelichting subsidieonderwerpen ten opzichte van het vorige onderzoek

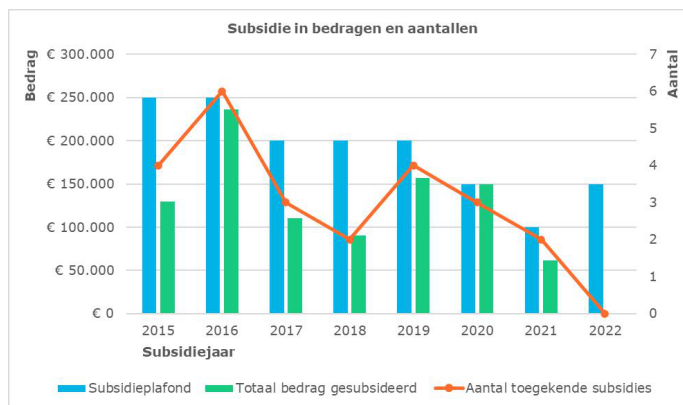
Er zijn 3 subsidieonderwerpen onderzocht, waarvan er 2 dit jaar voor het eerst zijn geëvalueerd. Het subsidieonderwerp 'Bevorderen intergemeentelijke samenwerking Zuid-Holland 2020' is in alle afgelopen onderzoeken consequent aannemelijk doeltreffend voor zowel subsidiedoel als beleidsdoel.

1. Bevorderen intergemeentelijke samenwerking Zuid-Holland 2020

Doel en doelgroep

Het doel van het subsidieonderwerp is het verhogen van het aantal krachtige, slagvaardige en robuuste gemeenten en waterschappen in de provincie Zuid-Holland. De provincie wil gemeenten de helpende hand bieden door activiteiten van gemeenten te faciliteren die gericht zijn op het bevorderen of intensiveren van intergemeentelijke samenwerking. Het subsidieonderwerp is in 2016 geëvalueerd. De belangrijkste aanpassing was dat bij de beschikking van de subsidie actief aandacht moest worden besteed aan de vraag hoe deze bijdraagt aan de provinciale beleidsdoelen. Tevens wordt actiever meegedacht met conceptaanvragen en is er sprake van een actieve betrokkenheid in het proces van onderzoek en de invoering van een eindgesprek na afronding van het onderzoek. In 2020 is het subsidieonderwerp aangevuld met de mogelijkheid om subsidie aan te vragen voor het doen van onderzoek naar de behoeften uit de samenleving voor een participatiebeleid of visie op kernenbeleid en het inhuren van capaciteit voor het ontwikkelen van een participatiebeleid of kernenbeleid. Subsidie kan uitsluitend worden aangevraagd door gemeenten en/of samenwerkingsverbanden, zoals waterschappen.

Algemeen beeld

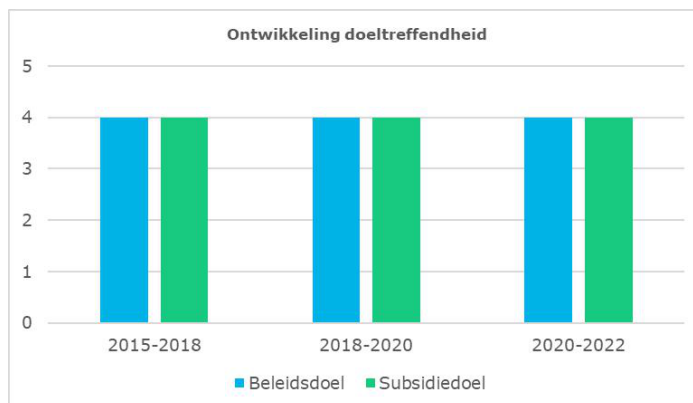
Uit de grafiek hiernaast valt af te lezen dat het subsidieplafond is gewijzigd van €250.000 in 2015 naar €150.000 in 2022. Dit komt doordat in 2020 bewust de keuze is gemaakt tussen regulier subsidieverlening, dan wel bij provinciaal belang subsidie voor mede-opdrachtgever, waardoor €50.000 beschikbaar is gesteld voor opdrachten met mede-op-

drachtgeverschap.

In de periode 2015 tot en met 2022 wordt gemiddeld 70% van het beschikbare subsidieplafond beschikt, waarbij het verstrekte subsidiebedrag gemiddeld €40.000 per aanvrager bedraagt. Het maximum te verstrekken subsidiebedrag per aanvraag is €50.000. Het aantal beschikkingen varieert van twee tot zes per jaar.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp is net als in 2018 beoordeeld als aannemelijk doeltreffend. De bijdrage van de subsidie scoort sinds de totstandkoming van het subsidieonderwerp al hoog op de mate van doeltreffendheid. Er zijn en worden nog steeds activiteiten georganiseerd die gericht zijn op het bevorderen of intensiveren

van intergemeentelijke samenwerking. Het besluit om opdrachten met gemeenten in mede-opdrachtgeverschap uit te voeren heeft de samenwerking tussen provincie en gemeenten versterkt. Gemeenten en waterschappen in Zuid-Holland kunnen door de resultaten van de onderzoeken, medegefinancierd door de provincie, krachtiger, slagvaardiger en robuuster handelen. Dankzij de subsidie zijn er projecten opgestart die zonder geld van de provincie waarschijnlijk niet hadden plaatsgevonden.

Bijdrage aan het beleidsdoel

De bijdrage van de subsidies aan het beleidsdoel is ongewijzigd ten opzichte van vorige jaren. Het subsidieonderwerp draagt bij aan de kwaliteit van het openbaar bestuur in de regio. Concreet uit zich dat in overheden die:

- (a) visie en ambitie hebben en over voldoende slagkracht beschikken om opgaven te realiseren (effectief en presterend);
- (b) in verbinding staan met en in staat zijn om te luisteren naar elkaar, hun inwoners, ondernemers en maatschappelijk middenveld (responsief en verbonden);
- (c) betrouwbaar, transparant, democratisch legitiem en integer handelen (robuust en integer);
- (d) met elkaar en anderen leren, innoveren en durven te experimenteren om oplossingen te vinden voor complexe transitieopgaven (lerend en innoverend).

Het subsidieonderwerp intergemeentelijke samenwerking 2020 draagt voornamelijk bij aan de doelen (a) en (b).

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

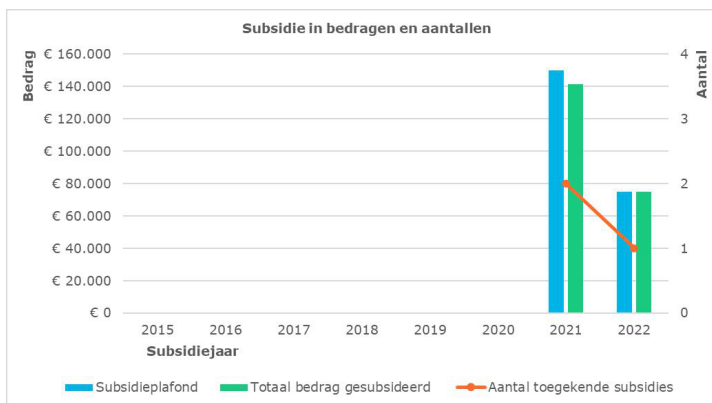
Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. Alle aanvragen die zijn binnengekomen en toegekend, hebben een van de onderdelen (beleidsresultaten/-prestaties) opgeleverd.
Beleids Theorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt. Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Voor de geleverde prestatie en de verantwoording naar de provincie zijn geen kwantitatieve beleidsindicatoren gemeten.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		In de verschillende projecten kan er wel gebruik gemaakt zijn van kwantitatieve gegevens, maar dat gaat niet over de subsidie en de subsidieregeling. Het betreft altijd subsidies voor onderzoeken die in de bestuurlijke gesprekken natuurlijk wel een rol spelen, waardoor het correct is dat op beide gestuurd wordt. Een aantal gemeenten en waterschappen in Zuid-Holland heeft door de resultaten van de onderzoeken, mede-gefinancierd door de provincie, slagvaardiger en robuuster kunnen handelen, omdat de onderlinge samenwerking erdoor is versterkt. Ook zijn er door de regeling projecten opgestart die zonder geld van de provincie waarschijnlijk niet hadden plaatsgevonden.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		De accounthouders van de provincie hebben geregeld overleg/gesprekken met gemeenten, mede over de mogelijkheden van de subsidieregeling. Ook bij de aanvraag van een subsidie door gemeenten en/of samenwerkingsverbanden is er sprake van overleg met de gemeenten over het zo lastenluw mogelijk houden voor de aanvrager, zowel bij het indienen van de aanvraag als bij de vaststelling van de subsidie.

2. Kwaliteitsimpuls Zuid-Hollandse Journalistiek: gemeentelijke mediafondsen

Doel en doelgroep

Het subsidieonderwerp Kwaliteitsimpuls Zuid-Hollandse Journalistiek bestaat uit twee deelsubsidieonderwerpen, namelijk: ondersteuning van journalistieke producties en ondersteuning van gemeentelijke mediafondsen. Het doel van het subsidieonderwerp is om lokale en regionale journalistieke producties een (kwaliteits-)impuls te geven waardoor het mogelijk wordt om journalistieke producties te maken die uitstijgen boven de reguliere verslaggeving in de provincie. De projecten richten zich op verdiepende onderzoeksjournalistiek, innovatieve projecten of nieuwe vormen van samenwerking. Het deelsubsidieonderwerp 'ondersteuning van gemeentelijke mediafondsen' co-financiert producties van gemeenten of gemeentelijke mediafondsen. De subsidie kan worden aangevraagd door gemeenten, gemeentelijke mediafondsen of rechtspersonen die deze gemeentelijke mediafondsen beheren.

Algemeen beeld

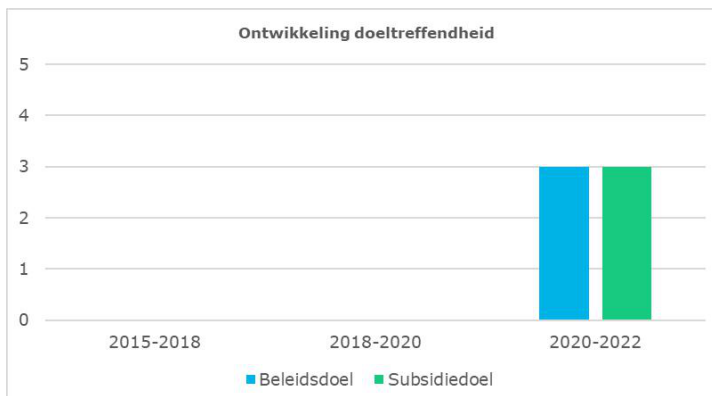

Het subsidieonderwerp werd voor het eerst opengesteld in 2020 maar door vertraging en de coronapandemie was het pas mogelijk om in 2021 subsidie aan te vragen. In 2021 was daardoor eenmalig extra budget beschikbaar. Het subsidieplafond in 2021 was €150.000. In 2021 hebben zowel de Delftse als

Leidse mediafondsen een aanvraag ingediend. Van de aanvraag van Delft bleek een deel van de kosten niet subsidiabel, waardoor niet het volledige subsidieplafond is benut (6% is niet benut). In 2022 is het subsidieplafond vastgesteld op €75.000. Doordat het Delfts mediafonds in 2022 later was met een aanvraag indienen heeft alleen het Leids mediafonds de subsidie ontvangen. Aanvragen voor deze subsidie worden beoordeeld en verleend op basis van volgorde van indienen. Om initiatieven aan te moedigen en gemeenten uit te dagen, verdubbelt de provincie de gemeentelijke inleg tot een maximum van €100.000.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Dit subsidieonderwerp is beoordeeld als potentieel doeltreffend. Het subsidieonderwerp is in 2020 vastgesteld en pas sinds januari 2021 opengesteld. Gezien de looptijd van het subsidieonderwerp heeft de provincie nog geen evaluatie van het subsidieonderwerp kunnen uitvoeren maar het lijkt erop dat het subsidie-

onderwerp in zijn huidige vorm een impuls levert aan de journalistiek in de provincie. De enige

gemeentelijke fondsen, in Delft en Leiden, hebben aanvragen ingediend en deze ook ontvangen. Het subsidieplafond is in beide jaren dan ook volledig benut. De behoefte aan ondersteuning van journalistieke producties lijkt noodzakelijk. Journalisten en mediaorganisaties kunnen hun aanvragen indienen bij een gemeentelijk mediafonds. Gemeentelijke mediafondsen hebben een eigen selectiecommissie die de aanvragen beoordeelt. De provincie speelt hierbij op geen enkele wijze een rol en heeft ook geen inzicht in het selectieprocedure. Ondanks dat er nog geen effectmeting heeft plaatsgevonden, lijkt het erop dat door de geleverde journalistieke producties in de provincie Zuid-Holland de inwoners van Zuid-Holland beter op de hoogte zijn van wat er speelt in hun provincie.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Het subsidieonderwerp levert potentieel een bijdrage aan het beleidsdoel. Met twee gemeentelijke mediafondsen zijn de regio's Delft en Leiden goed bediend. De provincie benadrukt dat er (helaas) geen andere gemeentelijke mediafondsen in de rest van de provincie Zuid-Holland zijn. Dat zou de bijdrage van dit subsidieonderwerp aan het beleidsdoel kunnen vergroten. Ook is er dan meer budget vereist om het verschil te kunnen (blijven) maken. Wanneer er voor (vrijwel) geheel Zuid-Holland gemeentelijke mediafondsen zouden zijn, dan zou de provincie afscheid kunnen nemen van het subsidieonderwerp en zich volledig kunnen richten op het ondersteunen van gemeentelijke mediafondsen waardoor de kwaliteit van journalistieke producties nog beter gewaarborgd kan worden.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. Het ingezette subsidiebedrag is door de mediafondsen Delft en Leiden ingezet voor het beoogde doel. Bij elke euro vanuit de provincie wordt ook vanuit de gemeente een euro ingelegd. Door deze aanpak is dubbel zoveel budget beschikbaar om de journalistiek te ondersteunen in Zuid-Holland. Omdat alleen Delft en Leiden een mediafonds hebben is gekozen voor een hybride regeling, waarbij ook rechtstreeks journalistieke producties worden gesubsidieerd.
Beleidstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		Er is geen beleidsfiche opgesteld. Deze subsidieregeling is sinds 2021 in werking getreden.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Beleidsindicatoren zijn opgesteld op operationeel niveau. Het betreft hier concrete journalistieke opbrengsten (aantallen) zoals (nieuws)artikelen, podcasts, programma's en concrete media uitingen die worden gepubliceerd in lokale, regionale en soms landelijke media.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		Er heeft nog geen meting plaatsgevonden of de beleidsprestaties in de praktijk worden behaald. Wel is het zo dat met de subsidieregeling de gemeentelijke fondsen een (kwaliteits)impuls kunnen geven aan de lokale en regionale journalistiek. De doelstellingen van de mediafondsen en de provincie zijn een op een vergelijkbaar. De concrete opbrengsten zijn (nieuws)artikelen, podcasts, programma's en concrete media uitingen die worden gepubliceerd in lokale, regionale en soms landelijke media waar inwoners van Zuid-Holland kennis van kunnen nemen. Denk bijvoorbeeld aan mediakanalen als het Leidsch Dagblad, Omroep West en Omroep Max. De subsidiegelden zijn ten goede gekomen aan het ondersteunen van de journalistiek in Zuid-Holland.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		Voorafgaand aan de start van de regeling is onderzoek gedaan door de Universiteit Leiden. Zij hebben voorstellen gedaan voor een aanpak en die is gedeeld met de doelgroep. Gezien het beschikbare budget was dit de meest voor de hand liggende aanpak, een hybride regeling.

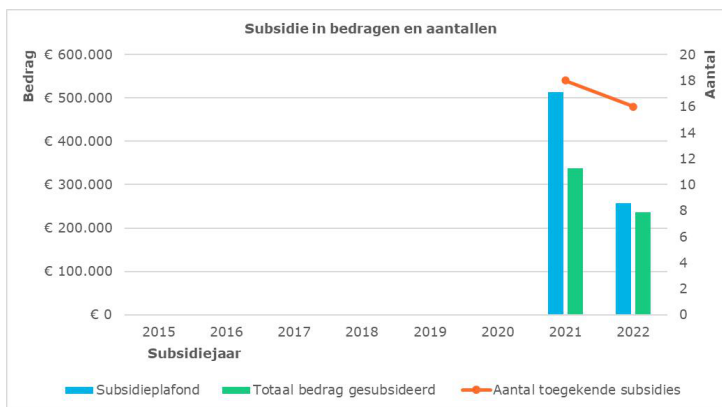
3. Kwaliteitsimpuls Zuid-Hollandse Journalistiek: journalistieke producties

Doel en doelgroep

Het subsidieonderwerp Kwaliteitsimpuls Zuid-Hollandse Journalistiek bestaat uit twee deelsubsidieonderwerpen, namelijk: ondersteuning van journalistieke producties en ondersteuning van gemeentelijke mediafondsen. Het doel van het subsidieonderwerp is om lokale en regionale journalistieke producties een (kwaliteits-)impuls te geven waardoor het mogelijk wordt om journalistieke producties te maken die uitstijgen boven de reguliere verslaggeving in de provincie. De projecten richten zich op verdiepende onderzoeksjournalistiek, innovatieve projecten of nieuwe vormen van samenwerking.

Het deelsubsidieonderwerp 'ondersteuning van journalistieke producties' stelt de provincie in staat om rechtstreeks journalistieke producties te subsidiëren. Op die manier wil de provincie kwaliteitsjournalistiek van lokale en regionale media in Zuid-Holland stimuleren en zo bijdragen aan een goed geïnformeerde samenleving. De projectsubsidie leidt tot journalistieke producties die de inwoners van Zuid-Holland informeren over wat er in hun omgeving speelt. De subsidie kan worden aangevraagd door alle lokale en regionale mediaorganisaties en vrij gevestigde journalisten in Zuid-Holland.

Algemeen beeld

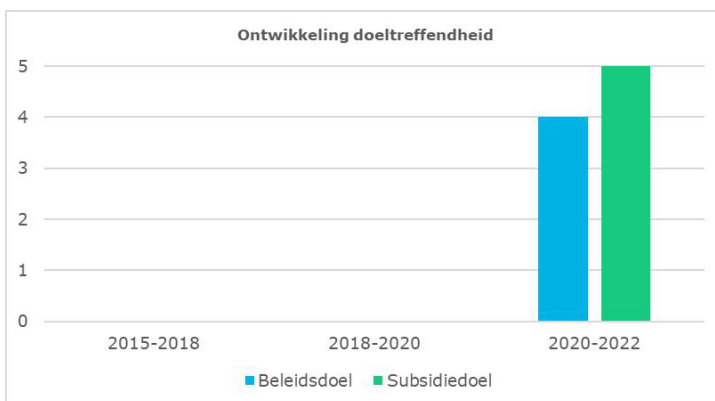

Het subsidieonderwerp werd voor het eerst opengesteld in december 2020, maar door procedurele vertraging en het uitbreken van de coronapandemie is het budget doorgeschoven naar 2021 waardoor in het startjaar 2021 eenmalig meer budget beschikbaar is gesteld. In 2021 was het subsidie-

plafond €514.000. Er zijn ruim 50 aanvragen ontvangen waarvan een groot deel niet voldeed aan de basiscriteria van de subsidie. In 2021 zijn 18 aanvragen gehonoreerd voor een totaal bedrag van €337.541. In het tweede jaar zijn 37 aanvragen ontvangen waarvan er 16 zijn gehonoreerd voor een totaal bedrag van €235.583. In de periode 2021 en 2022 is gemiddeld 80% van de subsidie benut, waarbij het verstrekte subsidiebedrag gemiddeld €16.500 per aanvrager bedraagt. Het maximum te verstrekken subsidiebedrag per aanvraag is €25.000.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp is beoordeeld als doeltreffend. Met behulp van de subsidie worden hoogwaardige journalistieke producties ondersteund door de provincie. De provincie heeft de universiteit Leiden een onderzoek laten uitvoeren naar de inrichting van het subsidieonderwerp.⁸ Dit is vervolgens met de

doelgroep gedeeld zodat er een subsidieonderwerp ontworpen kon worden die aansluit bij de wensen van de journalistiek in de provincie Zuid-Holland. Sinds de start van het subsidieonderwerp zijn er veel aanvragen ontvangen. Dit toont aan dat de behoefte van (vrij gevestigde) journalisten en mediaorganisaties aan deze subsidie groot is. Het gaat om producties met impact die zonder subsidie niet of nauwelijks gemaakt worden omdat ze buiten de reguliere, dagelijkse journalistieke verslaggeving vallen. De journalistieke opbrengsten zijn belangrijke (beleids-)indicatoren voor de provincie. De concrete opbrengst zijn (nieuws)artikelen, podcasts, programma's en concrete media uitingen die worden gepubliceerd in lokale, regionale en soms landelijke media waar inwoners van Zuid-Holland kennis van kunnen nemen. Denk bijvoorbeeld aan mediakanalen als het Leidsch Dagblad, Omroep West en Omroep Max. Producties die zich richten op verhalen in Leiden of Delft worden doorverwezen naar de gemeentelijke mediafondsen in die gemeenten en komen niet in aanmerking voor dit deelsubsidieonderwerp. De provincie voert steekproefsgewijs controles uit of de subsidie correct is besteed en welke journalistieke productie(s) met de subsidie zijn gerealiseerd. Verder is voor het Zuid-Hollands Mediafonds een speciale onafhankelijke selectiecommissie samengesteld met oud-journalisten en/of personen met bewezen expertise op het journalistieke vlak. De provincie heeft een lijst met basis- en bonuscriteria opgesteld waaraan aanvragen moeten voldoen dat voor een belangrijk deel is overgenomen van het Leids Mediafonds dat goed functioneert.⁹ Zo probeert de provincie te waarborgen dat de subsidie enkel wordt beschikt aan kwalitatief uitstekende aanvragen. Daarnaast publiceert de provincie een lijst op haar website van gerealiseerde journalistieke producties die een subsidie hebben ontvangen.¹⁰ Er is bewust gekozen voor een maximum subsidiabel bedrag van €25.000 omdat dit de verantwoording eenvoudiger maakt voor de aanvragers. De journalistieke producties zijn hiermee specifiek, meetbaar en controleerbaar. Het blijft lastig dat een voorstel er heel goed uit kan zien op papier en dat het resultaat desondanks tegenvalt en andersom. Het subsidieonderwerp heeft een hoog kwalitatief karakter waarmee de Zuid-Hollandse journalistiek goed wordt bediend.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Het subsidieonderwerp levert een aannemelijke bijdrage aan het beleidsdoel. Met het subsidieonderwerp Kwaliteitsimpuls Zuid-Hollandse Journalistiek wil de provincie journalistieke producties helpen mogelijk maken die uitstijgen boven de reguliere verslaggeving. Dit lijkt goed te lukken maar met een beschikbaar budget van €257.000 past een zekere bescheidenheid als het gaat om

⁸ https://www.zuid-holland.nl/publish/pages/25017/a2_regionale_en_lokale_journalistiek_in_zuid-holland_-_onderzoeksrapport_un.pdf

⁹ <https://www.zuid-holland.nl/online-regelen/subsidies/subsidies/kwaliteitsimpuls-zuid-hollandse-journalistiek-0/>

¹⁰ <https://www.zuid-holland.nl/verborgen-pagina/toegekend-subsidies/>

de maatschappelijke bijdrage die kan worden geleverd aan de noodlijdende journalistiek en het mogelijk maken van hoogwaardige journalistieke producten. Het subsidieonderwerp waardeert projecten uit het niet-stedelijk gebied extra hoog, aangezien is aangetoond dat de verschraving van de journalistiek hier het hardst toeslaat. Coproducties tussen media en producties die betrekking hebben op kleinere gemeenten in Zuid-Holland worden extra gehonoreerd omdat deze de samenwerking tussen mediaorganisaties bevorderen. Met het huidige budget kan niet de gehele Zuid-Hollandse journalistiek worden ondersteund. Wel zou het helpen als er meer gemeentelijke mediafondsen zouden zijn, omdat er dan sprake is van matching. Bij elke euro subsidie van de provincie komt er een euro subsidie vanuit de desbetreffende gemeente. Met de beschikbare middelen komt dan meer geld beschikbaar voor de journalistieke producties.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. Met de subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Zuid-Hollandse Journalistiek wil de provincie journalistieke producties helpen mogelijk maken die uitstijgen boven de reguliere verslaggeving. Vrij gevestigde journalisten en mediaorganisaties kunnen bij het Zuid-Hollands Mediafonds een provinciale subsidie aanvragen als bijdrage aan een journalistieke productie. Op die manier wil de provincie kwaliteitsjournalistiek van lokale en regionale media in Zuid-Holland stimuleren en zo bijdragen aan een goed geïnformeerde samenleving. De subsidie leidt tot journalistieke producties die de inwoner van Zuid-Holland informeert over wat er in zijn of haar omgeving speelt.
Beleidstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		Er is geen beleidsfiche opgesteld. Deze subsidieregeling is sinds 2021 in werking getreden.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Beleidsindicatoren zijn opgesteld op operationeel niveau. De aanvragen worden beoordeeld aan de hand van basiscriteria en bonuscriteria door een extern onafhankelijke selectiecommissie. De beleidsresultaten worden gemeten aan de hand van concreet opgeleverde journalistieke producties zoals (nieuws)artikelen, podcasts, programma's en concrete media uitingen die worden gepubliceerd in lokale, regionale en soms landelijke media.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		Er worden steekproefgewijs controles uitgevoerd naar de inzet van de subsidie en het geleverde product. Daarnaast wordt op de website van de provincie een lijst van gehonoreerde producties bijgehouden en is het transparant welke aanvragen zijn gesubsidieerd. Er is een concrete opbrengst van gerealiseerde journalistieke producties. De concrete journalistieke opbrengsten zijn (nieuws)artikelen, podcasts, programma's en concrete media uitingen die worden gepubliceerd in lokale, regionale en soms landelijke media waar inwoners van Zuid-Holland kennis van kunnen nemen. Denk bijvoorbeeld aan mediakanalen als het Leidsch Dagblad, Omroep West en Omroep Max.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		De Universiteit Leiden heeft onderzoek gedaan en de provincie geadviseerd over de inrichting van de regeling. Dat advies is vervolgens gedeeld met de doelgroep. De keuze voor deze regeling ligt voor de hand gezien het beschikbare budget. Er is bewust gekozen voor een maximum subsidiebedrag van €25.000 omdat dit de verantwoording eenvoudiger maakt voor de aanvragers. Vaak zijn dat ZZP'ers, voor wie het anders een enorme papierwinkel zou zijn en onevenredig inzet vereist van de aanvrager.

4.2 Ambitie 2: Bereikbaar Zuid-Holland

4.2.1 Beleidsdoel 2.1 Snel van A naar B

De ambitie van de provincie is om mobiliteit efficiënt, veilig en duurzaam te laten plaatsvinden, over de weg, het water en het spoor. De provincie Zuid-Holland wil ervoor zorgen dat de provincie bereikbaar is en blijft. Bereikbaarheid is daarbij op zichzelf geen doel maar bevordert de economische ontwikkeling, leefbaarheid en welzijn van Zuid-Holland.

Goede bereikbaarheid staat onder druk, onder andere door bevolkingsgroei en verstedelijking. Tegelijkertijd is openbaar vervoer in landelijke gebieden een uitdaging. De provincie investeert in diverse vormen van mobiliteit, in beschikbaarheid en betere benutting van de bijbehorende (slimme) netwerken en vervoerssystemen. De provincie wil het regionale mobiliteitssysteem voor personenvervoer beter benutten en slimmer gebruiken, en waar nodig het infrastructuurnetwerk verbeteren. De provincie wil de vraag naar mobiliteit meer afstemmen op het aanbod van infrastructuur en vervoermiddelen. Hierdoor hebben de inwoners van Zuid-Holland meer keuzemogelijkheden en meerdere vervoermiddelen. Daarmee zorgt de provincie voor een robuuste, toekomstbestendige inrichting van de mobiliteit in Zuid-Holland zodat haar inwoners (veilig) snel van A naar B kunnen.

Daarnaast wil de provincie ook het vervoer van goederen zo efficiënt mogelijk laten uitvoeren. Efficiënt, dat wil zeggen snel, veilig en duurzaam goederenvervoer. Dat is essentieel voor de economische groei en het behoud van de concurrentiepositie van Zuid-Holland. Om dit te bereiken is een evenwichtige verdeling tussen vervoer via de weg, spoor, bus en water nodig. Door meer goederen via water, spoor en buisleidingen te vervoeren, gebruiken we het bestaande mobiliteitsnetwerk efficiënter, met minder piekbelasting. Goede infrastructuur is daarbij noodzakelijk.

Een goede bereikbaarheid is van cruciaal belang om de andere ambities van de provincie zoals verwoord onder Concurrenterend Zuid-Holland, Sterke steden en dorpen en Gezond en veilig in Zuid-Holland te bereiken. De provincie heeft bovenstaande doelen en bijbehorende activiteiten nader uitgewerkt in het Programma Zuid-Hollandse Infrastructuur (PZI).¹¹ Om deze doelen te realiseren heeft de provincie diverse subsidieonderwerpen opengesteld. In deze evaluatie zijn de volgende subsidieonderwerpen onderzocht op doeltreffendheid in relatie tot het subsidiedoel en het beleidsdoel:

1. Bedrijfsvervoer Wet Sociale Werkvoorziening (WSW; § 3.1.3 SRM)
2. Buurtbussen (§ 3.1.1 en 3.1.2 SRM)
3. Collectief Vraagafhankelijk vervoer (CVV; § 3.2.3 SRM)
4. Experimenten vernieuwingen mobiliteit (§ 16B SRM 2017)
5. Fietsprojecten en fietsparkeervoorzieningen (§ 2.3.3 SRM)
6. Gebiedsagenda Infrastructurele projecten (§ 2.2.1 SRM)
7. *Ketenmobiliteit (§ 2.3.2 SRM): Niet meegenomen. Het subsidieonderwerp is te jong om te evalueren.*
8. Kwaliteit OV en bushaltes (§ 2.3.1 SRM)
9. Regionaal Openbaar Vervoer over de weg en per trein (§ 3.2.1 SRM)
10. Regionaal Openbaar Vervoer over water (§ 3.2.2 SRM)
11. Reizigersplatforms (§ 3.3.1 SRM)
12. Revolverend Verenfonds (projecten voor vervanging of renovatie van veerponten; § 2.3.4 SRM)
13. R-net projecten (§ 2.4.1 SRM)
14. Veerinfrastructuur (§ 2.4.2 SRM)

---

¹¹ [Programma Zuid-Hollandse Infrastructuur \(PZI\) 2023-2039](#).

Toelichting subsidieonderwerpen ten opzichte van het vorige onderzoek

Alle subsidieonderwerpen binnen dit beleidsdoel zijn in eerdere onderzoeken geëvalueerd. Ten opzichte van de laatste evaluatie heeft alleen het subsidieonderwerp 'Collectief Vraagafhankelijk Vervoer' een mindere doeltreffendheid als het gaat om het subsidiedoel. Reden hiervoor is dat ten opzichte van de vorige evaluatie er een heldere meting was op basis van indicatoren. In deze evaluatie is niet bekend geworden of er eenzelfde meting is uitgevoerd en wat hiervan de resultaten zijn. De doeltreffendheid voor het beleidsdoel blijft gelijk.

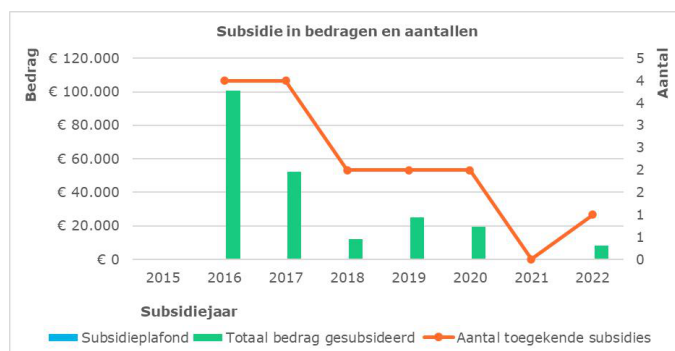
Voor de overige subsidieonderwerpen is er geen wijziging in mate van doeltreffendheid ten opzichte van het vorige onderzoek.

1. Bedrijfsvervoer Wet Sociale Werkvoorziening (WSW; § 3.1.3 SRM)

Doel en doelgroep

Het subsidieonderwerp is een paragraaf van de overkoepelende Subsidieregeling Mobiliteit (SRM). Het doel van het subsidieonderwerp 'Bedrijfsvervoer Wet Sociale Werkvoorziening' is het bieden van bedrijfsvervoer – door werkgevers – aan alle werknemers van sociale werkvoorzieningen, in gebieden waar geen goed openbaar vervoer aanwezig is. Er kan subsidie voor dit bedrijfsvervoer worden aangevraagd door bedrijven die werknemers met een beperking (deelnemers aan Sociale Werkvoorziening) in dienst hebben.

Algemeen beeld

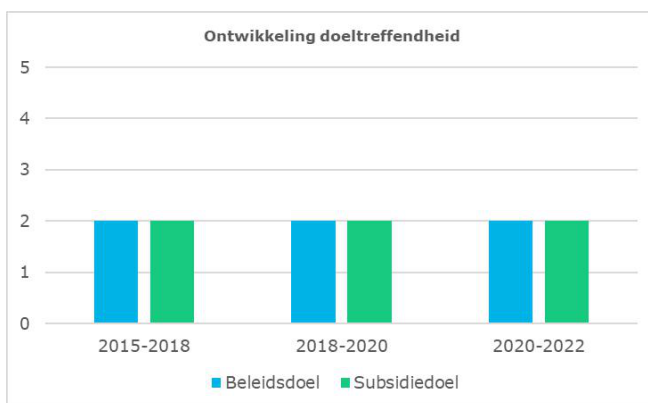

Uit de grafiek valt af te lezen dat dit subsidieonderwerp geen subsidieplafond heeft. Dit is omdat de betreffende paragraaf geen deel uitmaakt van het hoofdplafond van Subsidieregeling Mobiliteit (SRM). Sinds het begin van het subsidieonderwerp is gemiddeld twee keer per jaar subsidie aangevraagd en

beschikt. Het verstrekte subsidiebedrag bedraagt gemiddeld €12.500 per aanvrager. Gelet op het kleine aantal aanvragen (en aanvragers) is in 2022 besloten om dit subsidieonderwerp om te zetten naar een begrotingssubsidie.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

De bijdrage van de subsidies scoort sinds de totstandkoming ervan niet hoog op mate van doeltreffendheid. Hoewel is gesteld dat naar schatting 25-40 mensen op jaarbasis met de voorziening zijn geholpen, bestaat geen beeld van de totale groep (en werknemers binnen) bedrijven die in aanmerking zouden komen voor de subsidie. Welk percentage van de doelgroep met de subsidie is geholpen, blijft dus onbekend.

Bijdrage aan het beleidsdoel

De bijdrage van de subsidie aan het overkoepelende beleidsdoel van de SRM, de bereikbaarheid, verkeersveiligheid en leefbaarheid is volgens de provincie beperkt. Dit is in lijn met het beeld ten opzichte van vorige jaren. Oorzaak is dat het een zeer specifieke doelgroep betreft. Op beleidsdoelen wordt gemonitord, zoals op de filedruk maar of er een relatie bestaat met dit subsidieonderwerp wordt niet inzichtelijk of aannemelijk gemaakt.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

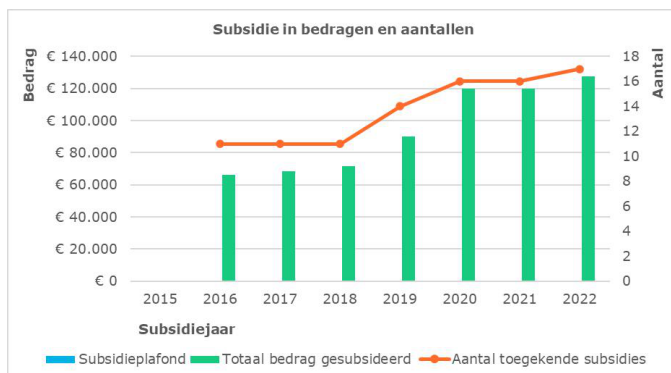
Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek	Geel	Het doel van de subsidieregeling is duidelijk, maar niet specifiek. De subsidie is bedoeld om werkgevers te stimuleren om bedrijfsvervoer aan te bieden voor hun medewerkers.
Beleids Theorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast	Rood	In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt. Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld	Geel	Er wordt wel melding gemaakt van 25-40 met bedrijfsvervoer bediende Wsw-werknemers in een jaar. Een schatting.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)	Groen	Op een hoger niveau wordt o.a. gemonitord op verkeersdrukke (w.o. filedruk). Deze metingen bieden echter geen directe informatie over de werkzaamheid van de subsidieregeling
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling	Groen	Er is jaarlijks contact met beide subsidieaanvragers.

2. Buurtbussen (§ 3.1.1 en § 3.1.2 SRM)

Doel en doelgroep

Het subsidieonderwerp is een paragraaf van de overkoepelende Subsidieregeling Mobiliteit (SRM). Het doel van het subsidieonderwerp is het oprichten van een buurtbusvereniging en het uitvoeren en een buslijn. Zo kunnen mensen worden vervoerd in gebieden zonder regulier OV. Buurtbusverenigingen rijden busroutes met een vaste dienstregeling, waarbij de busjes worden bestuurd door vrijwilligers. Het materieel wordt ter beschikking gesteld door de vervoerder, die hiervoor een bijdrage van de provincie ontvangt. De buurtbusvereniging ontvangt ook een bijdrage van de provincie, voor het in stand houden van het buurtbusproject. Ook bestaat de mogelijkheid om eenmalig subsidie aan te vragen voor de oprichting van een nieuwe buurtbusvereniging.

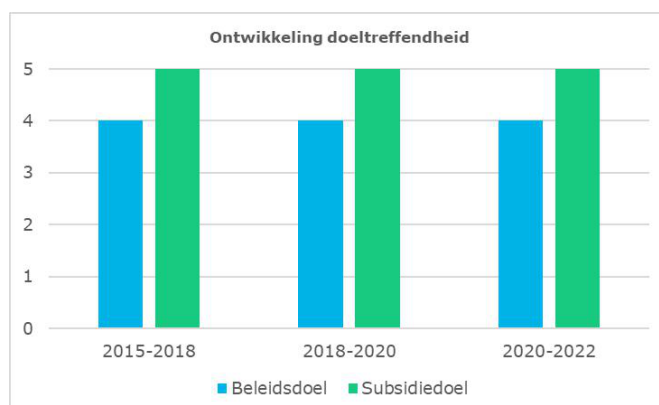
Algemeen beeld

De grafiek laat een stijgende lijn zien in het aantal verstrekte subsidies: werden er nog 11 subsidies beschikt in 2016, in 2022 waren dat er 17. Er is geen sprake van een subsidieplafond. Er wordt per toereikende aanvraag een vast subsidiebedrag van €7.500 beschikt, dat na toekenning ook met een wordt vastgesteld.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp blijkt net als in de voorgaande metingen bewezen doeltreffend in termen van het beschikbaar stellen van financiële middelen voor het oprichten en in stand houden van buurtbussen. Er is gericht gemeten op kwantitatieve prestatie-indicatoren, zoals het percentage ritten conform dienstregeling en de reizigersbezetting van de bussen. Alle bussen hebben volgens dienst-

regeling gereden – dit wordt nauwlettend bijgehouden – en de doelgroep wordt volledig benut: alle buurtbusverenigingen in de provincie ontvangen subsidie.

Bijdrage aan het beleidsdoel

De buurtbus is toegankelijk voor alle mensen, heeft een sociale functie en levert volgens de provincie een belangrijke bijdrage aan het economisch vestigingsklimaat (bereikbaarheid). Het (landelijk) gebied blijft leefbaar en kwetsbare doelgroepen blijven mobiel. Zonder de buurtbussen zou dit alles niet mogelijk zijn geweest; deze zijn immers bedoeld voor gebieden zonder regulier OV. Het uitvoeren van een buurtbuslijn draagt ook bij aan het beleidsdoel 'Snel van A naar B' en aan passend en efficiënt personenvervoer. Dat de buurtbussen bijdragen aan de maatschappelijke opgave(n) is dus, ondanks het ontbreken van kwantitatieve metingen hierop – sterk aannemelijk. Vandaar dat we dit subsidieonderwerp – evenals in vorige evaluaties – kwalificeren als aannemelijk doeltreffend.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

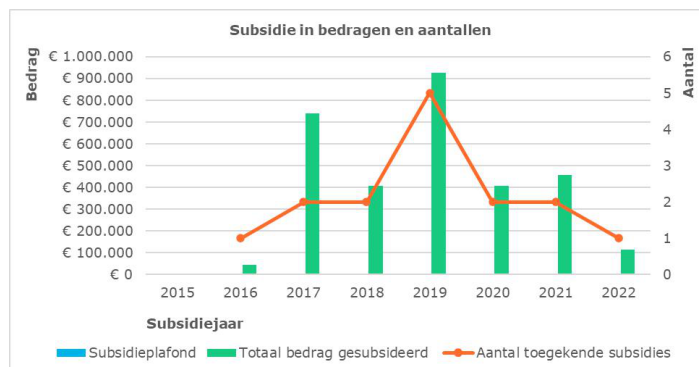
Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek	Geel	De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk en eenduidig beschreven. De doelen zijn wat minder specifiek, terwijl er wel concrete prestatieindicatoren blijken te zijn.
Beleids Theorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast	Rood	In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt. Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie. Daarnaast geeft de beleidsadviseur aan dat de beleidsfiche voor onderhavig subsidieonderwerp geen meerwaarde bood.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld	Groen	Voor de geleverde prestatie en de verantwoording naar de provincie zijn kwantitatieve beleidsindicatoren opgesteld.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)	Groen	Er is gericht gemeten op kwantitatieve prestatie-indicatoren, te weten: (a) het percentage ritten conform dienstregeling (b) bezetting van de bussen (via OV-Chipkaart) en (c) samen met de vervoerders wordt de rentabiliteit gemonitord, ten opzichte van het aantal reizigers)
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling	Groen	Men is bekend met de minimale financiële middelen die nodig zijn om een buurtbuslijn te kunnen laten rijden. Ook is er continue afstemming met de vervoerders in het kader van monitoring.

3. Collectief Vraagafhankelijk vervoer (CVV; § 3.2.3 SRM)

Doel en doelgroep

Het subsidieonderwerp is een paragraaf van de overkoepelende Subsidieregeling Mobiliteit (SRM). Collectief vraagafhankelijk vervoer (CVV) heeft als doel het realiseren van algemeen toegankelijk openbaar vervoer op maat. Het gaat om het vervoeren van reizigers met regiotaxi's in gebieden waar onvoldoende regulier OV beschikbaar is. Vervoersbedrijven kunnen de subsidie aanvragen. De kosten voor beheer worden ook deels gesubsidieerd.

Algemeen beeld

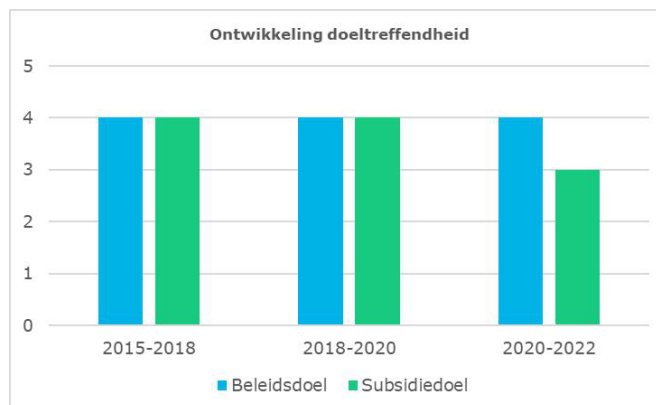

Gemiddeld is sinds het begin van het subsidieonderwerp in 2016 twee keer per jaar subsidie (aangevraagd en) beschikbaar. Het aantal subsidies in 2016-2022 dat is verstrekt voor CVV vertoont een piek in 2019. Voor en na dit jaar zijn er minder aanvragen, zo ook in de periode 2020-2022. Er is geen melding

gemaakt van een subsidieplafond. Het verstrekte subsidiebedrag bedraagt gemiddeld €193.000 per aanvrager.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp kan worden gekwalificeerd als potentieel doeltreffend daar waar het gaat om de realisatie van CVV. Dat is een stapje terug ten opzichte van de vorige metingen. Vanwege de Coronacrisis is een (onbekend) deel van de aangevraagde activiteiten niet uitgevoerd. Er zijn kwantitatieve prestatie-indicatoren, waarop (toen aannemelijk doeltreffend) door vervoerders metingen worden verricht. Maar de resultaten van die metingen in termen van het daadwerkelijk aantal ritten en vervoerde personen zijn nog niet beschikbaar. Pas na vaststelling van de jaarrekeningen van afgelopen jaren zal hierover meer duidelijkheid komen.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Het subsidieonderwerp levert net als in voorgaande metingen een aannemelijke bijdrage aan de beleidskeuze: het bieden van een alternatief waar geen OV (mogelijk) is – ook in tijden van Corona, hogere waardering van reizigers en bijdrage aan brede welvaart. Het subsidieonderwerp is nodig om reizigers een goed alternatief te kunnen bieden in gebieden waar onvoldoende regulier OV beschikbaar is.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

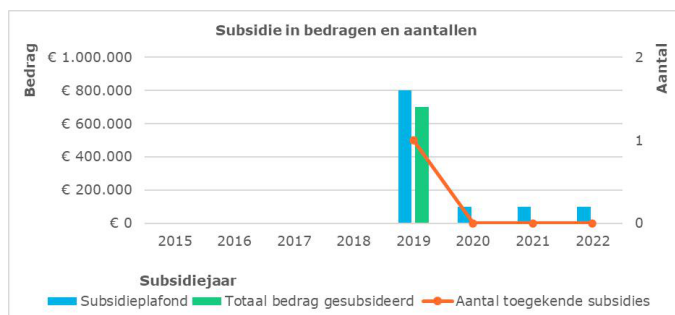
Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek	✓	De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, en eenduidig beschreven. De subsidie beoogt in de gebieden waar onvoldoende regulier OV beschikbaar is, voor deze reizigers vervoer aan te bieden via het collectief vraagafhankelijk vervoer.
Beleidstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast	✗	In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt. Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld	✓	Voor de geleverde prestatie en de verantwoording naar de provincie zijn kwantitatieve beleidsindicatoren opgesteld, zoals aantal reizigers en ritten via CVV in de doelgebieden, of urenverantwoording van de beheerskosten. De provincie geeft net als in de vorige metingen aan behoefte te hebben aan aanvullende indicatoren om de beleidsresultaten nog beter te kunnen beoordelen.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)	✗	Een (nog onbekend) deel van de aangevraagde activiteiten zijn vanwege Corona niet uitgevoerd. Pas na vaststelling van jaarrekeningen is duidelijkheid te verkrijgen over het daadwerkelijke aantal ritten en reizigers. In het kader van de aanbesteding OV concessie ZHN is een evaluatie voorzien in de periode 2013-2024. Deze kon vanwege Corona niet eerder worden uitgevoerd.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling	✓	In alle fasen van het proces is er frequent afstemming en overleg tussen afdelingen belast met beleid, uitvoering en subsidies. Zij zijn gezamenlijk vertegenwoordigd in overleggen met aanvragers.

4. Experimenten vernieuwingen mobiliteit (§ 16B SRM 2017)

Doel en doelgroep

Het subsidieonderwerp is een paragraaf van de inmiddels ingetrokken Subsidieregeling Mobiliteit 2017 (SRM). SRM 2017 is vanaf 2023 ingetrokken en vervangen door het overkoepelende subsidieonderwerp SRM. De subsidie is bedoeld voor het doen van experimenten met vernieuwingen, waarbij het openbaar vervoer beter benut wordt. Denk aan het aantrekkelijker en efficiënter maken van het openbaar vervoer, of van het vervoer van en naar een OV-halte. Gesubsidieerde activiteiten omvatten het verbeteren van bestaande en de aanleg van nieuwe infrastructuur, slimmer gebruik maken van bestaande capaciteit van (OV-) mobiliteitssystemen en van duurzamere vervoermiddelen. Het delen van de kennis die ontwikkeld wordt tijdens een experiment, bijvoorbeeld om succesvolle innovaties op een bredere schaal toe te kunnen passen, heeft een belangrijke rol in deze subsidie.

Algemeen beeld

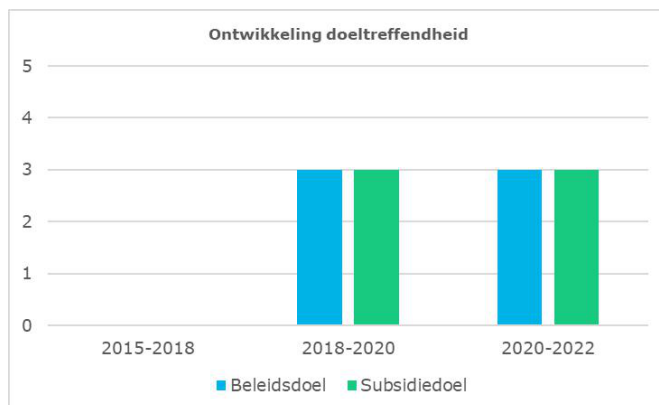

Het subsidieonderwerp is eind 2018 in werking getreden. Er is een subsidie in 2019 aangevraagd en beschikbaar. Deze beschikking bedroeg €700.000. In 2019 was het subsidieplafond €800.000, in de jaren daarna werd het subsidieplafond vastgesteld op €100.000. In de periode

2020 tot en met 2022 zijn er geen aanvragen ingediend en dus ook geen bedragen beschikbaar.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2018 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp wordt net als in de vorige evaluatie gekwalificeerd als potentieel doeltreffend. Er is tot de peildatum eind 2022 een experiment gerealiseerd. Er zijn geen (kwantitatieve) prestatie-indicatoren waarop metingen worden of zijn verricht. Bij aanvang was dit niet de opzet. Het ontwikkelen van een aparte beleidsindicator was desondanks wel een aanbeveling in de vorige evalua-

tie. De beoogde andere experimenten zijn niet aangevraagd, mede door externe factoren (o.a. Corona, geen toestemming voor proeven op de openbare weg). Inmiddels is duidelijk dat het subsidieonderwerp nauwelijks gebruikt wordt. De financiële ruimte voor nieuw budget ontbreekt. Daarom is besloten om bij de SRM-herziening (heeft plaatsgevonden in september 2022) het subsidieonderwerp te beëindigen.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Het uiteindelijke beleidsdoel is een optimaal functionerend duurzaam mobiliteitssysteem. Net als in de vorige evaluatie is het oordeel dat dit subsidieonderwerp hier in potentie een bijdrage aan kan leveren. Die bijdrage is ook nu nog niet geëvalueerd; de eindrapportage van het enige gesubsidieerde experiment dat doorliep tot eind 2022, wordt nog afgewacht. Pas dan kan worden gezien of de gebruikte techniek mogelijk breder toepasbaar is.

Beoordeling doeltreffendheid 2020-2022

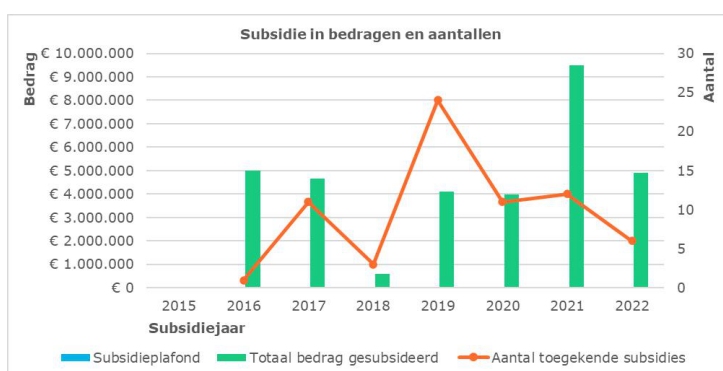
Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek	✓	De doelen zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven: het doen van experimenten met vernieuwingen, waarbij het openbaar vervoer beter benut wordt. Zoals het aantrekkelijker en efficiënter maken van het openbaar vervoer, of van het vervoer van en naar een OV-halte.
Beleidstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast	✗	In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt. Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld	✗	Bij aanvang was het niet de opzet om een aparte beleidsindicator te ontwikkelen.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)	✗	Bij aanvang was het niet de opzet om een beleidsindicator te ontwikkelen en daar metingen op te verrichten. Beoogde experimenten konden door externe factoren (o.a. Corona, geen toestemming voor proeven op de openbare weg) niet volledig worden uitgevoerd. Van de enige gesubsidieerde pilot (2019-2022) wordt de eindrapportage nog afgewacht. Bepaald moet dus nog worden of en hoe op basis van de uitkomsten aan deze innovatieve techniek vervolg kan worden gegeven.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling	✓	Er zijn in 2017 en 2018 gesprekken met de doelgroep gevoerd over mogelijke subsidieprojecten.

5. Fietsprojecten en fietsparkeervoorzieningen (§ 2.3.3 SRM)

Doel en doelgroep

Het subsidieonderwerp is een paragraaf van de overkoepelende Subsidieregeling Mobiliteit (SRM). Het doel van het subsidieonderwerp is het uitbreiden en verbeteren van het fietsnetwerk in de provincie Zuid-Holland. Met verbeteren wordt bedoeld: aantrekkelijker en veiliger maken. De maatschappelijke opgave is om bij reisdrevingen een toename van het fietsaandeel te hebben van 25% meer mensen op de fiets, naast 20% minder fietsongevallen (ten opzichte van afgelegde fietskilometers). De subsidie kan worden aangevraagd door publiekrechtelijke organisaties en beheerders van fiets- en parkeervoorzieningen.

Algemeen beeld

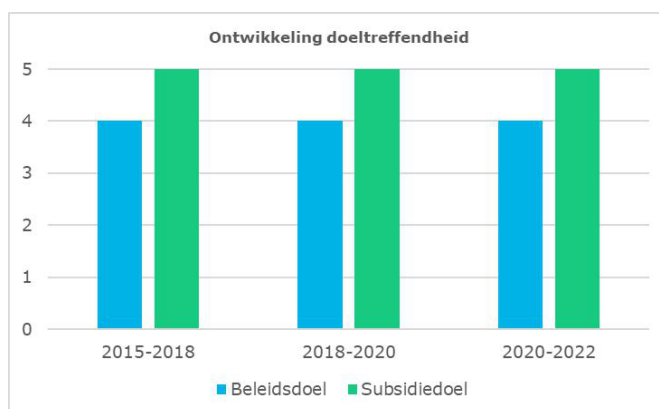

Er is geen subsidieplafond, omdat de subsidie alleen kan worden aangevraagd voor projecten die zijn opgenomen in de Uitvoeringsagenda 'Samen verder fietsen'. Sinds het begin van het subsidieonderwerp is gemiddeld 10 keer per jaar subsidie aangevraagd en beschikbaar. In 2021 is er

een piek waar te nemen van het totaal gesubsidieerde bedrag. Vermoedelijk heeft de Coronapandemie hiermee te maken. Het verstrekte subsidiebedrag bedraagt in de periode 2016 tot en met 2022 gemiddeld ca. €1.1 miljoen per aanvraag.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

De bijdrage van het subsidieonderwerp aan de subsidiedoelen is aantoonbaar aanwezig: in de periode 2020-2022 zijn 30 projecten gerealiseerd, zowel voor het fietsnetwerk als fietsparkeeren. Recent is een nieuwe concept-beleidsfiche (beleidstheorie) opgesteld. In afwachting van bestuurlijke keuzes door een nieuw bestuur is de bedoeling dat deze nader wordt ingevuld.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Ondanks het bereiken van het directe subsidiedoel zal genoemde maatschappelijke opgave van een toename van 25% fietsaandeel en 20% minder fietsongevallen (in 2025) waarschijnlijk niet gerealiseerd worden. Dit blijkt uit een tussenevaluatie die vanuit de provincie is verricht. Er is weliswaar sprake van een toename van het fietsaandeel, maar de relatieve onveiligheid neemt in lijn met de landelijke trend (cijfers SWOV en CBS) juist toe. Zonder genoemde evaluaties en metingen op het beleidsdoel zou dit inzicht echter niet voorhanden zijn geweest. Net als in de vorige evaluatie beoordelen we de bijdrage aan het beleidsdoel daarom als aannemelijk.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

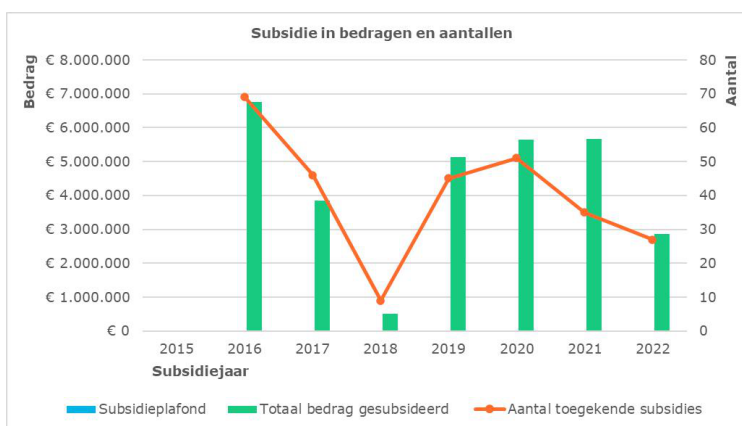
Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek	✓	De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. Het doel is om het fietsnetwerk uit te breiden en te verbeteren in de provincie Zuid-Holland.
Beleids Theorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast	✗	In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt. Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld	✓	Voor de geleverde prestatie en de verantwoording naar de provincie zijn beleidsindicatoren met name voor het aantal gerealiseerde projecten opgesteld en gemeten; waarbij op outcome-niveau ook gebruik wordt gemaakt van landelijke metingen door bijv. SWOV. Ook is een tussenevaluatie vanuit de provincie zelf verricht, naast een externe evaluatie (door de Randstedelijke rekenkamer).
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)	✓	In de periode 2020-2022 zijn volgens de metingen 30 projecten gerealiseerd. Het zijn projecten die zowel het fietsnetwerk betreffen als fietsparkeren.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling	⚠	De doelgroep is bij het opstellen niet betrokken, maar bij actualisaties zijn ervaringen van aanvragers met de regeling wel verwerkt om o.a. de lasten voor de doelgroep te beperken.

6. Gebiedsagenda Infrastructurele projecten (§ 2.2.1 SRM)

Doel en doelgroep

Het subsidieonderwerp is een paragraaf van de overkoepelende Subsidieregeling Mobiliteit (SRM). Het doel van het subsidieonderwerp is verbeteren van de verkeersveiligheid, bereikbaarheid of leefbaarheid. Iedere regio stelt een zogenaamde gebiedsagenda mobiliteit op. Deze bevat een opsomming van projecten die in het komende jaar worden uitgevoerd en een doorkijk naar de volgende jaren. De projecten van alle regio's tellen qua bedragen uiteindelijk op tot het jaarlijks gereserveerde bedrag (zie hieronder). Er is actief contact vanuit de provincie met de subsidieontvangers: regio's en gemeenten. Dit contact ziet op het vullen van de gebiedsagenda's met projecten (vooraf) en het volgen van de voortgang van het indienen van concrete subsidieaanvragen en signaleren bij uitblijven daarvan (achteraf).

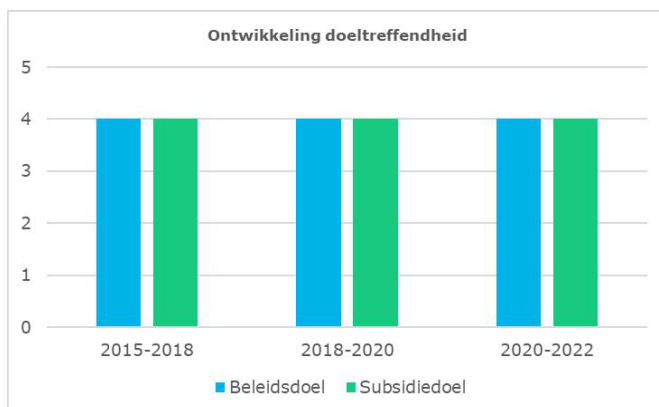
Algemeen beeld

Er is geen subsidieplafond voor dit subsidieonderwerp. Jaarlijks wordt een bedrag gereserveerd van ca. €7 miljoen. Sinds het begin van het subsidieonderwerp is gemiddeld 40 keer per jaar subsidie beschikbaar. Het verstrekte subsidiebedrag bedraagt gemiddeld €104.000 per aanvraag.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

De bijdrage van het subsidieonderwerp aan de subsidiedoelen in 2020-2022 is aannemelijk, net als over de vorige evaluatieperiodes werd geconstateerd. Er wordt altijd getoetst of de gesubsidieerde prestaties zijn geleverd. Zo zijn in de praktijk fietsstraten en veilige oversteekplaatsen gerealiseerd en fietspaden verbreed. Ook zijn o.a. rotondes verkeersveiliger gemaakt en extra rotondes aangelegd,

net als fietspaden en parkeerplaatsen bij stations. Dit wordt echter niet gevangen in cijfers.

Bijdrage aan het beleidsdoel

De geformuleerde beleidsdoelen zijn ambitieus: Zuid-Holland wil de best bereikbare provincie willen zijn met nul (0) verkeersslachtoffers. In hoeverre de met de subsidie gerealiseerde beleidsresultaten daadwerkelijk bijdragen aan het verbeteren van de verkeersveiligheid, bereikbaarheid en/of leefbaarheid is (evenals in de vorige periode) niet aangetoond, maar gebaseerd op logische aannames en veronderstellingen. Wel vindt monitoring plaats op het aantal verkeersslachtoffers en het aantal ongevallen. De verkeersdoorstroming op gemeentelijke wegen – die aansluiten op provinciale wegen – blijkt nog lastig te meten.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek	Green	De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. De provincie wil met deze subsidie de verkeersveiligheid, bereikbaarheid of leefbaarheid verbeteren door maatregelen te treffen die vallen onder snelheidsremmende maatregelen, weg- en bouwwerken en verkeersinrichting en -communicatie.
Beleids Theorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast	Red	In het verleden is een beleidsfiche opgesteld. Deze is niet actueel en werd niet actief. In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt. Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie. toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld	Yellow	Voor de geleverde prestatie en de verantwoording naar de provincie zijn geen kwantitatieve beleidsindicatoren opgesteld. Wel wordt altijd getoetst of de gesubsidieerde prestaties zijn geleverd. Deze vallen in 3 categorieën: (a) snelheidsremmende maatregelen (b) weg- en bouwwerken en (c) verkeersinrichting en verkeerscommunicatie. Daarnaast zijn er outcome-indicatoren geformuleerd zoals het aantal verkeersslachtoffers en ongevallen.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)	Green	Altijd wordt getoetst of op operationeel niveau de subsidieprestatie is behaald. Daarnaast vindt monitoring op indicatoren van de outcome (maatschappelijk doel) plaats, zoals op het aantal verkeersslachtoffers en het aantal ongevallen. Op andere punten gaan metingen lastig (bijv. de verkeersdoorstroming).
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling	Green	In afgelopen 2 jaar is regelmatig met de regio's en gemeenten die subsidie aanvragen, gesproken over de lastenverlichting. Onder andere is de subsidieregeling aangepast om te zorgen voor meer stroomlijning het sneller afronden van een aanvraag.

7. Ketenmobiliteit (§ 2.3.2 SRM)

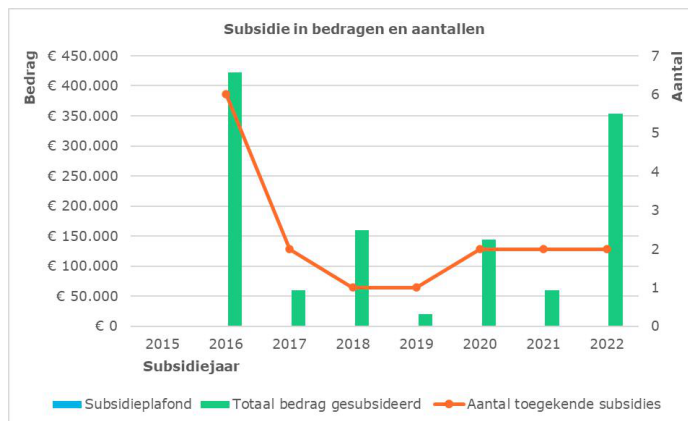
Het subsidieonderwerp is niet meegenomen. Het subsidieonderwerp is te jong om te evalueren.

8. Kwaliteit OV en bushaltes (§ 2.3.1 SRM)

Doel en doelgroep

Het subsidieonderwerp is een paragraaf van de overkoepelende Subsidierегeling Mobiliteit (SRM). Het doel van dit subsidieonderwerp is om zoveel mogelijk bushaltes toegankelijk te maken voor mensen met een visuele of motorische beperking, zodat iedereen goed en veilig gebruik kan maken van het openbaar vervoer. En daarbij te voldoen aan de vereisten conform de specificaties van de Verwerkingsregels van het CROW voor de toegankelijkheid van haltes voor bus, tram en metro. Het subsidieonderwerp is van toepassing in PZH-concessiegebieden en kan worden aangevraagd door wegbeheerders (gemeenten).

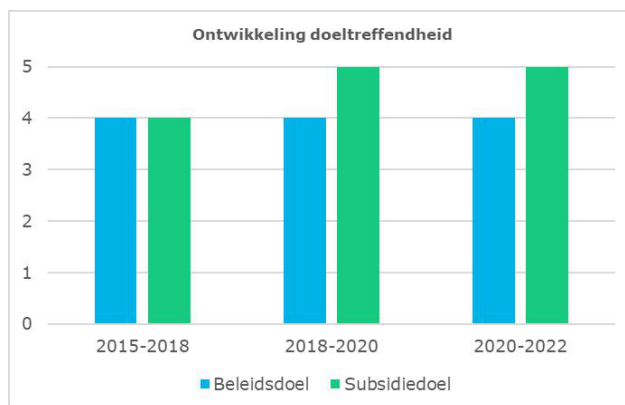
Algemeen beeld

Het subsidieonderwerp kent geen plafond. De hoeveelheid aanvragen is gemiddeld ruim twee per jaar. Het subsidiebedrag dat is vastgesteld bedraagt per aanvraag gemiddeld €80.000. De provincie uit haar zorgen over de mate waarin (de laatste jaren) van de subsidie gebruik wordt gemaakt en besteedt daarom aandacht aan de communicatie van de subsidie.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2018 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp wordt net als in de vorige evaluatie gekwalificeerd als aantoonbaar doeltreffend. Er zijn (kwantitatieve) prestatie-indicatoren waarop metingen worden of zijn verricht. De provincie houdt data bij over het aantal gerealiseerde aanpassingen ten behoeve van fysieke en visuele toegankelijkheid, waaronder van de hoogte en breedte van halte(perron)s en het aanbrengen van ribbelprofielen en geleidelijnen. De gemeenten die de subsidie hebben aangevraagd hebben daadwerkelijk de toegankelijkheid van hun bushaltes verbeterd. Er wordt voldaan aan de eisen op het gebied van fysieke toegankelijkheid en voor het grootste deel aan visuele toegankelijkheidseisen.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Net als volgens de vorige evaluaties levert het subsidieonderwerp een aannemelijke bijdrage aan de beleidsdoelen. Het toegankelijk maken van bushaltes draagt in het algemeen bij aan de vergroting van de sociale functie van het OV, zodat de mobiliteit van met name kwetsbare groepen ook geborgd kan blijven. De causaliteit is voornamelijk niet met praktijkgegevens onderbouwd.

Beoordeling doeltreffendheid 2020-2022

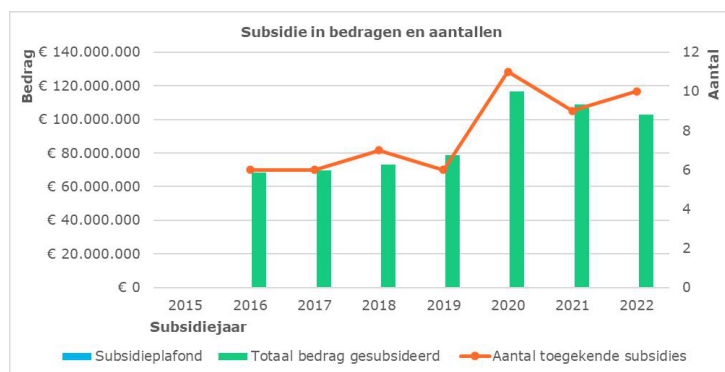
Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. Het streven van de provincie is om zo veel mogelijk bushaltes toegankelijk te maken, zodat iedereen goed en veilig gebruik kan maken van het openbaar vervoer. En daarbij te voldoen aan de vereisten conform de specificaties van de Verwerkingsregels van het CROW voor toegankelijkheid haltes bus, tram en metro.
Beleids Theorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt. Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Er zijn zowel output- als outcome indicatoren geformuleerd. Deze betreffen het aantal gerealiseerde aanpassingen, waaronder van de hoogte en breedte van hal-te(perron)s en het aanbrengen van ribbelprofielen en geleidelijnen. Wat betreft de outcome wordt gekeken naar het oordeel van reizigers ter attentie van toegankelijkheid.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		Op bovengenoemde indicatoren vinden periodiek metingen plaats. De resultaten zijn bemoedigend. Een directe causale relatie tussen subsidie en overkoepelend beleidsdoel valt voornamelijk niet te leggen.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		De vorige evaluatie geeft hier aanwijzingen voor. Er is gedurende de gehele subsidieperiode frequent contact en afstemming met aanvrager/uitvoerder. Voor een deel vanuit oogpunt van lastverlichting en helder hebben van verwachtingen en vereisten.

9. Regionaal Openbaar Vervoer over de weg en per trein (§ 3.2.1 SRM)

Doel en doelgroep

Het subsidieonderwerp is een paragraaf van de overkoepelende Subsidierегeling Mobiliteit (SRM). Het doel van het subsidieonderwerp is het verstrekken van subsidies ten behoeve van exploitatie van bussen in concessies die behoren tot het vervoergebied van de provincie. Vervoersbedrijven kunnen de subsidie aanvragen. Dit moet bijdragen aan een sociaal veilig, betrouwbaar, betaalbaar, beschikbaar en comfortabel vervoer van OV-reizigers. Met de subsidie wordt het personenvervoer over weg en spoor gestimuleerd, zodat de bereikbaarheid van de betreffende gebieden wordt vergroot. Met de subsidie wordt openbaar vervoer gesubsidieerd via concessies. Hiermee worden ongeveer 50% van de kosten van een vervoerder afgedekt. Er lopen vier concessies: waarvan twee over de weg, één over het spoor en één over weg en spoor.

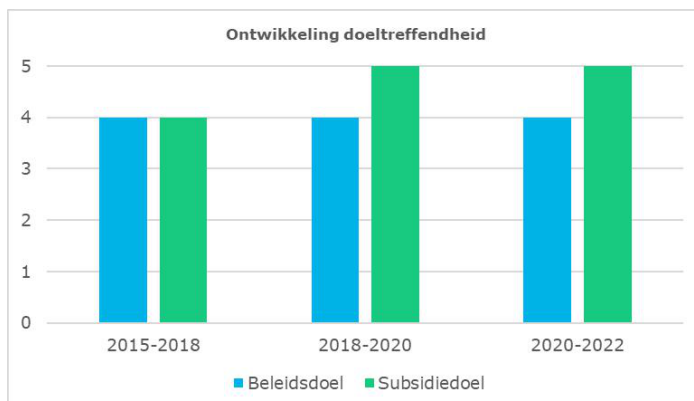
Algemeen beeld

Het subsidieonderwerp kent geen subsidieplafond. In de periode 2016 tot en met 2022 bedraagt het verstrekte subsidiebedrag gemiddeld ca. €11.3 miljoen per aanvrager. Het aantal beschikkingen varieert van zes tot tien met een gemiddelde van acht per jaar.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp is net als in de vorige evaluatie (aantoonbaar) doeltreffend. Met de subsidie is het mogelijk om het OV te exploiteren en de prestatiedoelen te kunnen naleven. Deze doelen worden periodiek (kwantitatief) gemonitord en zijn gebaseerd op tastbare indicatoren. Voorbeelden zijn: vervoerplicht, zitplaatsen, uitval, punctua-

liteit, klachten, incidenten, aantal reizigers, aantal reizigerskilometers, bezettingsgraad, vervoercapaciteit, vervoeropbrengst en dienstregelingskilometers.

Bijdrage aan het beleidsdoel

De bijdrage van het subsidieonderwerp aan het beleidsdoel is aannemelijk, deze kwalificatie is dezelfde als in de vorige evaluaties. Met de subsidies is het mogelijk geweest om de provincie per OV bereikbaar te houden. Hiermee is zowel de sociale functie als de bereikbaarheidsfunctie van de provincie gediend. Zonder de subsidie zou volgens de provincie een aanmerkelijk kleiner OV-net kunnen bestaan, wat bijna geen sociale functie zou dienen, en uitsluitend op drukke assen

busvervoer kan verzorgen. De provincie heeft dit aannemelijk gemaakt, maar niet onderbouwd met (onderzoeks-)gegevens.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

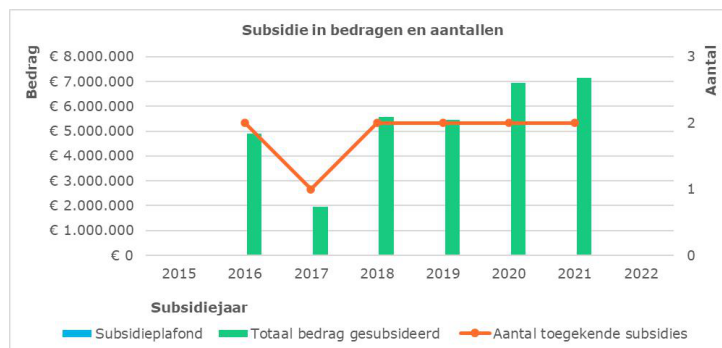
Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. Subsidies worden verstrekt ten behoeve van exploitatie van bussen in concessies die behoren tot het vervoergebied van de provincie Zuid-Holland.
Beleids Theorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt. Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Voor de geleverde prestatie en de verantwoording naar de provincie zijn kwantitatieve beleidsindicatoren beschikbaar waarbij onder andere worden gemeten: vervoerplicht, zitplaatsen, uitval, punctualiteit, klachten, incidenten, aantal reizigers, aantal reizigerskilometers, bezettingsgraad, vervoercapaciteit, vervoeropbrengst en dienstregelingskilometers. Ook zijn in het Programma van Eisen nadere eisen gesteld over duurzaamheid en kwaliteit van de uitvoering van het contract. Deze data worden in het Contractbeheeroverleg besproken en dienen als basis voor het vaststellen van de subsidie.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		Op kwartaalbasis worden bovengenoemde data aangeleverd, conform de MIPOV systematiek (Model Informatieprofiel OV).
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		De doelgroep is betrokken bij de totstandkoming van de regeling maar inmiddels conformeren vervoerders zich bij inschrijving aan de subsidieregeling.

10. Regionaal Openbaar Vervoer over water (§ 3.2.2 SRM)

Doel en doelgroep

Het subsidieonderwerp is een paragraaf van de overkoepelende Subsidieregeling Mobiliteit (SRM). De provincie streeft ernaar de bereikbaarheid te vergroten door een hoogwaardig, aantrekkelijk, duurzaam en betrouwbaar OV-product in de vorm van personenvervoer over water. Met dit subsidieonderwerp wordt (sinds 2016) het openbaar personenvervoer over water gestimuleerd, zodat de bereikbaarheid van de gebieden die in dit vaargebied worden bediend wordt vergroot, en de bereikbaarheid over de weg wordt ontlast. De subsidie krijgt concreet vorm in een concessie voor vervoersbedrijven. Hiermee worden ongeveer 50% van de kosten van een vervoerder gedekt.

Algemeen beeld

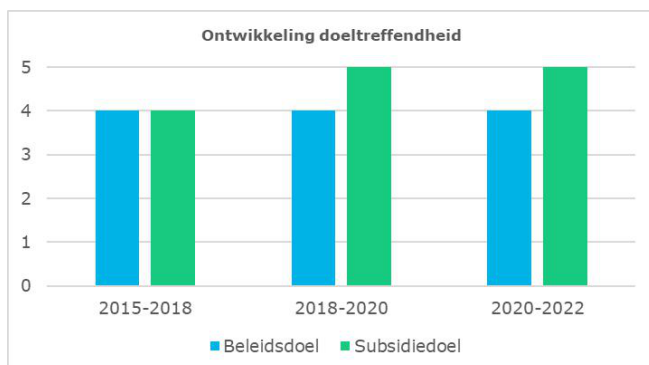

Het subsidieonderwerp kent geen subsidieplafond. In de periode 2016 tot en met 2021 bedraagt het verstrekte subsidiebedrag gemiddeld €2.8 miljoen per aanvraag per jaar. Over 2022 zijn de cijfers (nog) niet eenduidig en daarom zijn deze niet in de figuur

opgenomen. Het aantal beschikkingen in de periode 2016-2022 varieert weinig met twee per jaar behalve in 2017, toen is er een subsidie toegekend.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp is net als in de vorige evaluatie gekwalificeerd als aantoonbaar doeltreffend. Het subsidiëren van deze vorm van openbaar vervoer draagt bij aan de uitvoering van de dienstverlening; volgens de provincie zou dit anders niet tot stand zijn gebracht. Met de subsidie is het mogelijk om het OV over water te exploiteren en de prestatiedoelen te kunnen na-

leven. Deze doelen worden periodiek (kwantitatief) gemonitord en zijn gebaseerd op tastbare indicatoren. Voorbeelden zijn (vergelijkbaar met het subsidieonderwerp regionaal OV over weg en per trein): punctualiteit, aantal reizigers, aantal reizigerskilometers, bezettingsgraad, vervoercapaciteit, vervoeropbrengst en dienstregeling kilometers.

Bijdrage aan het beleidsdoel

De bijdrage van de subsidies aan het beleidsdoel - een hoogwaardig, aantrekkelijk, duurzaam en betrouwbaar OV-product in de vorm van personenvervoer over water - is door de provincie aanmerkelijk gemaakt. Om te voorkomen dat gebieden in de provincie niet ontsloten worden van openbaar vervoer en daardoor een verminderde bereikbaarheid kennen is het noodzakelijk om de exploitatie van het openbaar vervoer te bevorderen. Hierdoor wordt congestie van wegen ingeperkt. Deze kwalificatie is dezelfde als in de vorige twee evaluaties. De Waterbus heeft volgens de provincie gezorgd voor een betere ontsluiting van de locaties die zijn aangedaan. Reizigers waarderen het vervoer over water enorm: het waarderingcijfer ligt volgens de landelijke OV-klientenbarometer altijd als hoogste, of een-na-hoogste OV van Nederland.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

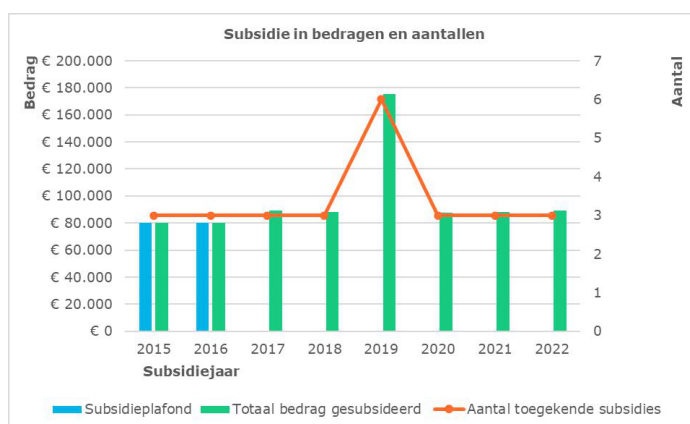
Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek	✓	De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. De provincie wil exploitatie van het Personenvervoer over Water (waterbus) bevorderen.
Beleids Theorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast	✗	In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt. Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld	✓	Voor de geleverde prestatie en de verantwoording naar de provincie zijn kwantitatieve beleidsindicatoren beschikbaar waarbij onder andere worden gemeten: vervoerplicht, zitplaatsen, uitval, punctualiteit, klachten, incidenten, aantal reizigers, aantal reizigerskilometers, bezettingsgraad, vervoercapaciteit, vervoeropbrengst en dienstregelingkilometers. Ook zijn in het Programma van Eisen nadere eisen gesteld over duurzaamheid en kwaliteit van de uitvoering van het contract. Deze data worden in het Contractbeheeroverleg besproken en dienen als basis voor het vaststellen van de subsidie.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)	✓	Op kwartaalbasis worden data aangeleverd, conform de MIPOV systematiek (Model Informatieprofiel OV).
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling	✓	De doelgroep is betrokken bij de totstandkoming van de regeling maar inmiddels conformeren vervoerders zich bij inschrijving aan de subsidieregeling.

11. Reizigersplatforms (§ 3.3.1 SRM)

Doel en doelgroep

Het subsidieonderwerp is een paragraaf van de overkoepelende Subsidieregeling Mobiliteit (SRM). De maatschappelijke participatie van reizigers in het openbaar vervoer wordt geregeld via de Wet personenvervoer 2000. De provincie geeft hieraan invulling door het instellen van Reizigersplatforms en stelt deze financieel in staat de belangen van de reizigers op een goede wijze te behartigen. Dit subsidieonderwerp is bedoeld voor het in stand houden van een reizigersplatform. Het platform voert activiteiten voor consumentenorganisaties uit, die leiden tot adequate advisering omtrent openbaar vervoer waardoor gekomen kan worden tot een betrouwbaarder, beter betaalbaar en beschikbaar OV door de concessiehouder.

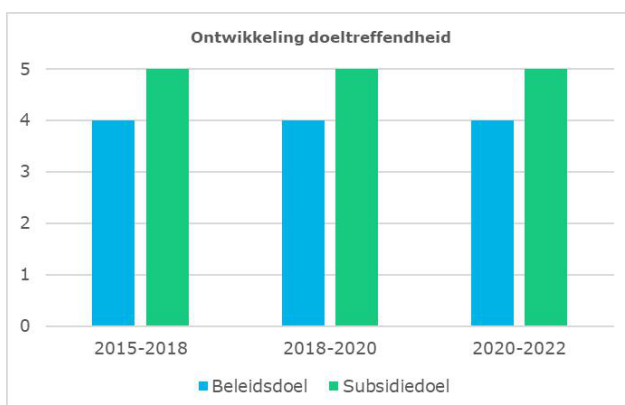
Algemeen beeld

In de periode 2016 tot en met 2023 bedraagt het verstrekte subsidiebedrag gemiddeld €29.000 per aanvraag. Het gemiddeld aantal beschikkingen in deze periode is drie per jaar. De subsidie kent sinds 2017 geen subsidieplafond meer, want het subsidieonderwerp valt sindsdien onder het plafond van de Subsidieregeling Mobiliteit (SRM).

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp is, net als in de vorige evaluatie, beoordeeld als (aantoonbaar) doeltreffend. Belangrijke beleidsindicatoren zijn het aantal ontvangen directe en indirecte adviezen, het aantal bezwaar-/beroepsprocedures en de reizigerstevredenheid (OV-klantenbarometer). Dit is input voor het verbeteren van de kwaliteit van het openbaar vervoer, waarbij de behoefte van de reiziger centraal staat. De reizigersplatforms zijn

volgens de provincie een belangrijke schakel tussen OV-gebruikers en de vervoerders. De contacten zorgen voor goede afstemming met betrekking tot enerzijds de wensen en benodigde voorzieningen van reizigers en anderzijds de dienstregelingen, de toegankelijkheid en de betrouwbaarheid van het OV. De resultaten van deze contacten zijn onder andere terug te vinden in de OV-klantenbarometer.

Bijdrage aan het beleidsdoel

De bijdrage van de subsidies aan het beleidsdoel – een betrouwbaarder, beter betaalbaar en beschikbaar OV door concessiehouder – is door de provincie aannemelijk gemaakt. De causale relatie tot het beleidsdoel is (nog) niet volledig getoetst. Met de inzet van de reizigersplatforms wordt volgens de provincie een balans gezocht tussen de wensen van OV-gebruikers en een doelmatige inzet van het OV. Een zo doelmatig mogelijke inzet van het OV ontlast wegen, geeft niet-autobezitters de mogelijkheden zich te verplaatsen en draagt daarmee bij aan de bereikbaarheid van de provincie als geheel.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

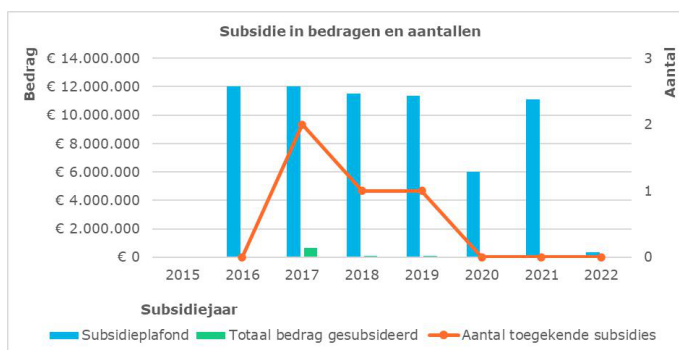
Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. De provincie wil reizigersplatforms in stand houden waarbij activiteiten voor consumentenorganisaties worden uitgevoerd die voortvloeien uit artikel 27 van de Wet personenvervoer 2000 en artikel 33 van het Besluit personenvervoer 2000. De uitgevoerde activiteiten leiden tot een adequate advisering omtrent openbaar vervoer.
Beleidstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt. Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Het aantal ontvangen directe en indirecte adviezen, het aantal bezwaar-/beroepsprocedures en reizigerstevredenheid (OV-Klantenbarometer) zijn kwantitatieve beleidsindicatoren die worden gebruikt om de beleidsresultaten/-prestaties te meten.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		Bovengenoemde indicatoren worden in de praktijk (periodiek) gemeten.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		De reizigersplatforms zijn betrokken geweest bij het opstellen van de regeling.

12. Revolverend Verenfonds (projecten voor vervanging of renovatie van veerponten; § 2.3.4 SRM)

Doel en doelgroep

Het subsidieonderwerp is een paragraaf van de overkoepelende Subsidieregeling Mobiliteit (SRM). De provincie Zuid-Holland kent veel veren, waarvan er 22 met name gericht zijn op forensen en scholieren. De provincie wil deze veren op een kwalitatief hoog niveau voor de toekomst behouden. Dit krijgt gestalte door het verstrekken van leningen in de vorm van subsidie aan veerexploitanten voor vernieuwing en renovatie van veerponten, in het kader van het revolverend verenfonds sinds mei 2016. Het fonds kreeg €12 miljoen beschikbaar om subsidies in de vorm van leningen te verstrekken voor het renoveren of vervangen van veerponten.

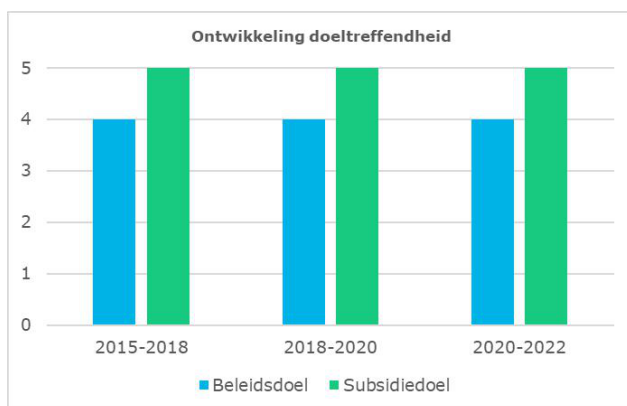
Algemeen beeld

De in totaal vier beschikkingen vonden allen in de periode 2017 tot en met 2019 plaats, voor een totaalbedrag van ca. €800.000. Het verstrekte subsidiebedrag bedraagt hiermee gemiddeld €164.000 per aanvraag. Ondanks dat in 2020 nog een aanvraag werd verwacht, kwam deze er niet.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Sinds de vorige evaluatie¹² is er een nieuwe subsidie beschikbaar, in 2019. Het subsidieonderwerp is, conform het oordeel in de vorige evaluatie, beoordeeld als aantoonbaar doeltreffend: de veerponten zijn vervangen of gerenoveerd ten behoeve van het overzetten van met name forenzen en scholieren, en zijn waar mogelijk ook verduurzaamd. Hiermee is bijgedragen aan de instandhouding van de Zuid-Hollandse veren en veerinfrastructuur.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Het subsidieonderwerp levert, net als in de vorige evaluatie (2021), een aannemelijke bijdrage aan de maatschappelijke opgave van het realiseren van een optimaal functionerend mobiliteitsstelsel. De causale relatie is gebaseerd op logische veronderstellingen en aannames dat een veerpont en veerinfrastructuur een bijdrage leveren aan een openbaar toegankelijke infrastructuur ten behoeve van forenzen, scholieren en recreanten.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek	✓	De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. De provincie wil haar veerponten, waarvan thans 22 met name gericht zijn op forenzen en scholieren, op een kwalitatief hoog niveau voor de toekomst behouden. Dit krijgt gestalte door het verstrekken van leningen aan veerexploitanten voor de vervanging en de renovatie van veerponten. Dat leidt tot een vernieuwde of gerenoveerde veerpont, die zo mogelijk ook duurzaam is.
Beleids Theorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast	✗	In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt. Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld	✓	Beleidsindicatoren voor de provincie zijn het aantal veerponten dat vervangen of gerenoveerd is (veerprojecten) en het aantal veerinfrastructuurprojecten. Daarnaast wordt in de voortgangsrapportages inzichtelijk gemaakt wat het effect is van de investering van het veerproject op het aantal reizigers.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)	✓	Ja, zie bovenstaande.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling	✓	Gedeeltelijk: bij het opstellen van de subsidieregeling veerprojecten zijn de veerexploitanten en een koepel van veerexploitanten betrokken.

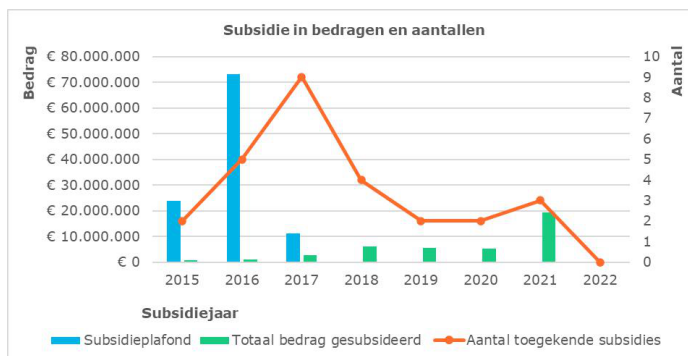
¹² Dit subsidieonderwerp is in de vorige evaluatie meegenomen als Veerprojecten (§12) en Veerinfrastructuur (§13).

13. R-net projecten (§ 2.4.1 SRM)

Doel en doelgroep

Het subsidieonderwerp is een paragraaf van de overkoepelende Subsidieregeling Mobiliteit (SRM). Om de totstandkoming van het Randstadnet (R-net) in Zuid-Holland te bevorderen, subsidieert de provincie de voorbereiding en uitvoering van noodzakelijke maatregelen door gemeenten en andere overheden, gericht op verbetering van de snelheid, betrouwbaarheid, frequentie, aantrekkelijkheid en toegankelijkheid van het (H)OV. Dat is met inbegrip van de vergroting van het gemak en comfort van de reiziger, waaronder verbetering van de aansluiting van openbaar vervoer op ander vervoer en verbetering van de informatievoorziening voor de reiziger. De R-net subsidie dekt volledig de kosten die een gemeente of andere wegbeheerder maakt voor ontwerp en uitvoering. Hierdoor moet een OV-netwerk ontstaan waarmee het provinciale doel van een adequaat hoogwaardig vervoeraanbod dichterbij komt.

Algemeen beeld

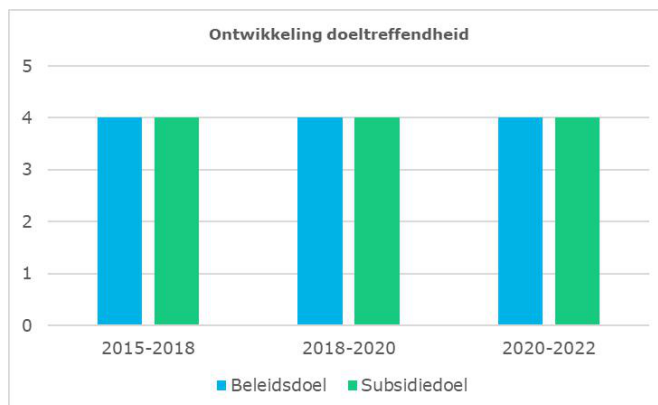

Over de periode 2015-2022 zijn jaarlijks gemiddeld drie subsidies beschikbaar, met een piek in 2017. Het verstrekte subsidiebedrag bedraagt gemiddeld ruim €2 miljoen per aanvraag. De subsidieplafonds voor R-net zijn per medio 2017 vervallen. Op de peildatum van 1 december 2022 zijn er nog

geen aanvragen beschikbaar waardoor het mogelijk is dat dit niet het volledige beeld is dat na afloop van 2022 beschikbaar is gekomen.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Net als in de vorige evaluaties¹³ is het subsidieonderwerp als aannemelijk doeltreffend beoordeeld. Gemonitord werd en wordt welke prestaties zijn gerealiseerd en wat het aandeel gerealiseerd bus- of treincorridors voor R-net in de provincie Zuid-Holland is. Sinds 2020 is de R-net-monitor in ontwikkeling; inmiddels zijn de 5 beleidskpi's¹⁴ inzichtelijk en op korte termijn zullen

hieraan ook streefwaarden worden toegevoegd. De gemeten prestaties voldoen voor zover bekend aan het subsidiedoel. Een voorbeeld is de ombouw van een ongeregeld kruispunt in de gemeente Sliedrecht naar een met verkeersregelingsinstallatie (VRI) geregeld kruispunt. Hiermee

¹³ Dit subsidieonderwerp is in de vorige evaluatie meegenomen als Veerprojecten (§12) en Veerinfrastructuur (§13).

¹⁴ KPI's: kritieke prestatie-indicatoren, waarvan de inzichten bedoeld zijn te gebruiken in de (bij)sturing.

is volgens de provincie de afwikkelcapaciteit vergroot en wordt de bus in het subsidieonderwerp geprioriteerd: de vertraging van de bus is verminderd en de betrouwbaarheid toegenomen.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Het subsidieonderwerp levert evenals in de vorige evaluaties, een aannemelijke bijdrage aan de maatschappelijke opgave van het realiseren van een OV-netwerk, waarmee het provinciale doel van een adequaat hoogwaardig vervoeraanbod dichterbij komt. Het subsidieonderwerp stelt gemeenten en andere wegbeheerders in staat om ontwerp en uitvoering ten behoeve van dit doel te realiseren. Zo kunnen met de HOV-lijn reizigers uit de omgeving Drechtsteden en Alblasserwaard gebruikmaken van een betere verbinding richting Utrecht en Rotterdam, en zijn op deze lijn diverse verbeteringen doorgevoerd waardoor deze beter opereert.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

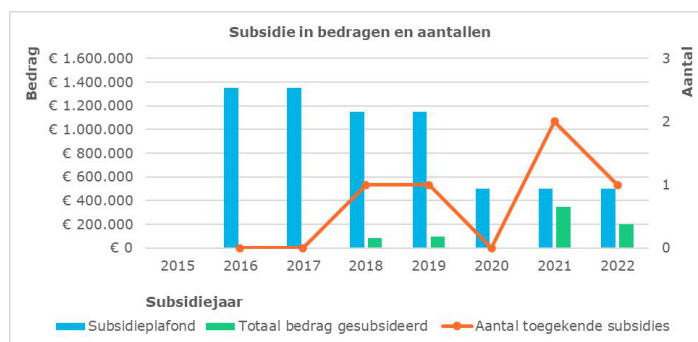
Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. De provincie subsidieert de voorbereiding en uitvoering van noodzakelijke maatregelen, gericht op verbetering van de snelheid, betrouwbaarheid, frequentie, aantrekkelijkheid en toegankelijkheid van het (H)OV, inclusief vergroting van het gemak en comfort van de reiziger, waaronder verbetering van de aansluiting van het OV met andere vervoerwijzen of verbetering van de informatievoorziening voor de reiziger.
Beleidsstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt. Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie. Er is in 2020 nieuw beleid gemaakt voor R-net in zake het programmaplan. Bij de evaluatie door projectleiders wordt wel actief gebruik gemaakt van verbeterd beleid.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Voor de geleverde prestatie en de verantwoording naar de provincie waren eerder geen kwantitatieve indicatoren opgesteld, wel werd de realisatie bijgehouden, o.a. buscorridors incl. verkeers-regelinstallaties, strekken van lijnen/ bushaltes, en de aanleg van fietsparkeervoorzieningen. Sinds 2020 is de R-net monitor in ontwikkeling voor de verschillende buslijnen. De 5 R-net beleidskpi's zijn inzichtelijk, op korte termijn zullen hieraan ook streefwaarden worden toegevoegd. De monitor dient ook probleemgebieden te identificeren en evt. nieuwe lijnen.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		Op basis van genoemde meetpunten worden (de) met de subsidie gerealiseerde prestaties in kaart gebracht, zoals: - Ombouw naar een VRI geregeld kruispunt (gemeente Sliedrecht). Met de herinrichting van het kruispunt is de afwikkelcapaciteit vergroot en wordt de bus in de regeling geprioriteerd (minder wachttijd). - Voor een nog lopend subsidietraject vindt momenteel halte-ombouw plaats. Daarmee worden twee bushaltes toegankelijk en conform R-net richtlijnen aangelegd. Hiermee wordt de toegankelijkheid van de haltes, de bereikbaarheid en comfort voor de reiziger vergroot in overeenstemming met de subsidiedoelstellingen.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		Niet bekend bij beleidsadviseur en ook niet uit de vorige evaluatie af te leiden.

14. Veerinfrastructuur (§ 2.4.2 SRM)

Doel en doelgroep

Het subsidieonderwerp is een paragraaf van het overkoepelende subsidieonderwerp Subsidiegeling Mobiliteit (SRM). Dit subsidieonderwerp is bedoeld om de infrastructuur rond een veerpont (bijvoorbeeld veerstoepen, aanmeersteigers, wachtruimtes, fietsstallingen, reisinformatiesystemen en laadinfrastructuur) te renoveren of te vernieuwen. Met de renovatie en vernieuwing van de veerinfrastructuur kunnen veerponten beter worden bereikt en benut, en zo de ontsluiting van gebieden bij waterwegen gewaarborgd. Dit krijgt gestalte door het verstrekken van leningen in de vorm van subsidie aan veerexploitanten in het kader van het revolverend venenfonds (sinds mei 2016).

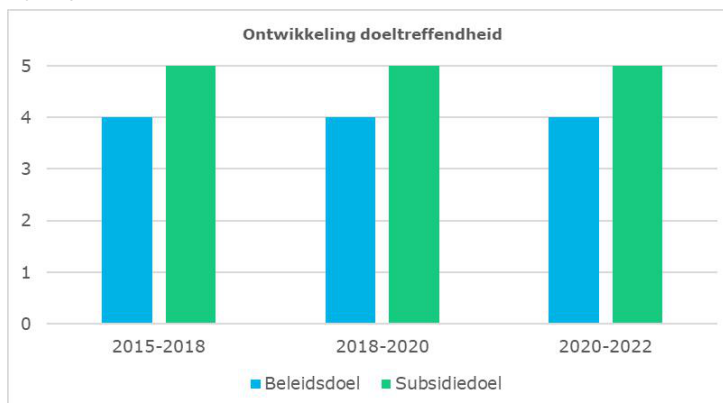
Algemeen beeld

Over de periode 2016-2022 bedraagt het verstrekte subsidiebedrag gemiddeld €137.500 per aanvraag. In de nu onderzochte periode 2020-2022 zijn drie subsidies beschikbaar, in lijn met het jaarlijks gemiddelde van één.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Net als in de vorige evaluaties¹⁵ is het subsidieonderwerp beoordeeld als aantoonbaar doeltreffend. De provincie houdt bij hoeveel projecten worden gerealiseerd. Zo zijn veerstoepen gerenoveerd en vernieuwd. Met de subsidies voor veerinfrastructuur is volgens de provincie de Zuid-Hollandse

veerinfrastructuur verbeterd. Verder wordt in voortgangsrapportages inzichtelijk gemaakt wat het effect is van de investering van het veerproject op het aantal reizigers – hieruit blijkt dat het aantal reizigers toeneemt.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Het subsidieonderwerp levert evenals in de vorige evaluaties, een aannemelijke bijdrage aan de maatschappelijke opgave van het realiseren van een optimaal functionerend mobiliteitssysteem. Deze aanname is gebaseerd op logische veronderstellingen en aannames dat een veerpont en de

¹⁵ Dit subsidieonderwerp is in de vorige evaluatie meegenomen als Veerprojecten (§12) en Veerinfrastructuur (§13).

veerinfrastructuur een bijdrage leveren aan een openbaar toegankelijke infrastructuur ten behoeve van forenzen, scholieren en recreanten.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. Subsidie is bedoeld om de infrastructuur zoals de veerstoepen, aanmeersteigers, wachruimtes, fietsstallingen, reisinformatiesystemen en laadinfrastructuur rond een veerpont te renoveren of te vernieuwen.
Beleidstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt. Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		De provincie gebruikt houdt bij hoeveel veerinfrastructuurprojecten worden gerealiseerd en monitort tevens het aantal reizigers.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		De provincie gebruikt houdt bij hoeveel veerinfrastructuurprojecten worden gerealiseerd en monitort tevens het aantal reizigers. Met de subsidies voor veerinfrastructuur is volgens de provincie de veerinfrastructuur verbeterd. Verder wordt in voortgangsrapportages inzichtelijk gemaakt wat het effect is van de investering van het veerproject op het aantal reizigers – dit aantal is toegenomen.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		Bij het opstellen van de subsidieregeling veerinfrastructuur zijn de veerexploitanten en een koepel van veerexploitanten betrokken.

4.2.2 Beleidsdoel 2.3 Veilig en duurzaam

Mobiliteit heeft effect op de kwaliteit van de leefomgeving. Op allerlei manieren werkt de provincie daarom al aan duurzame en veilige mobiliteit. Hiermee wil de provincie bereiken dat mobiliteit een bijdrage levert aan maatschappelijk relevante opgaven als klimaatadaptatie, energietransitie, circulaire economie en een gezonde en veilige samenleving.

De provincie Zuid-Holland constateert dat de dalende trend in het aantal dodelijke verkeersslachtoffers is afgevlakt en het aantal ernstig gewonden in het verkeer toeneemt. Daarom omarmt de provincie Zuid-Holland de landelijke en regionale doelstelling om te streven naar nul verkeersslachtoffers. Specifiek op provinciaal niveau is er aandacht nodig voor verkeersveiligheid op N-wegen en andere wegen buiten de bebouwde kom. De provincie wil het aantal verkeersslachtoffers drastisch verlagen.

Daarnaast kan duurzame mobiliteit ook leiden tot schonere mobiliteit (minder uitstoot van stikstof en fijnstof, minder geluidshinder). De opkomst van waterstof biedt kansen om het OV verder te verduurzamen. Regionaal openbaar vervoer met lage of zero emissies draagt bij aan de gezondheid en CO₂-reductie.

Om deze doelen te realiseren heeft de provincie diverse subsidieonderwerpen opengesteld. In deze evaluatie zijn de volgende subsidieonderwerpen onderzocht op doeltreffendheid in relatie tot het subsidiedoel en het beleidsdoel:

1. Energietransitie infrastructuur (§ 2.2.3 SRM)
2. Gedragsbeïnvloeding verkeersveiligheid (§ 2.2.2 SRM)
3. Korte Termijn Aanpak (KTA) in het kader van het Gebiedsprogramma MoVe (§ 2.2.4 SRM)
4. *Platforms Sociale veiligheid (§ 3.3.2 SRM): Niet meegenomen. Geen informatie beschikbaar voor evaluatie*

Toelichting subsidieonderwerpen ten opzichte van het vorige onderzoek

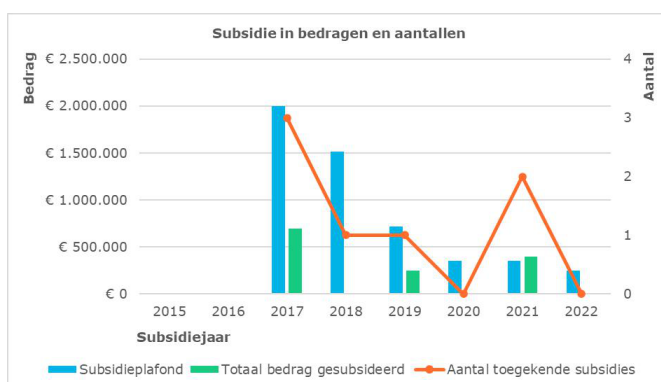
Alle subsidieonderwerpen zijn in een eerder onderzoek geëvalueerd. Het subsidieonderwerp 'Korte Termijn Aanpak (KTA) in het kader van het Gebiedsprogramma MoVe' is verbeterd als het gaat om de doeltreffendheid van het subsidiedoel.

1. Energietransitie infrastructuur (§ 2.2.3 SRM)

Doel en doelgroep

Het subsidieonderwerp is een paragraaf van het overkoepelende subsidieonderwerp Subsidieregeling Mobiliteit (SRM). Onder energietransitie wordt verstaan de overgang naar een situatie waarin mobiliteit minder afhankelijk is van fossiele brandstoffen. Deze subsidie draagt bij aan de doelen van energietransitie en innovatie bij infrastructuur, die zijn beschreven in het Omgevingsbeleid Zuid-Holland. De subsidie dient als ontwikkelbudget voor wegbeheerders of rechtspersonen die namens een wegbeheerder de activiteiten uitvoeren. Ze helpt de aanloopkosten te dekken, die samenhangen met het op de markt introduceren van innovatieve oplossingen zoals bijvoorbeeld laag-temperatuur-asfalt en smart shipping (geautomatiseerde zeevaart). De naam van dit subsidieonderwerp is aangepast. Voorheen was deze genaamd 'Energietransitie in mobiliteit'.

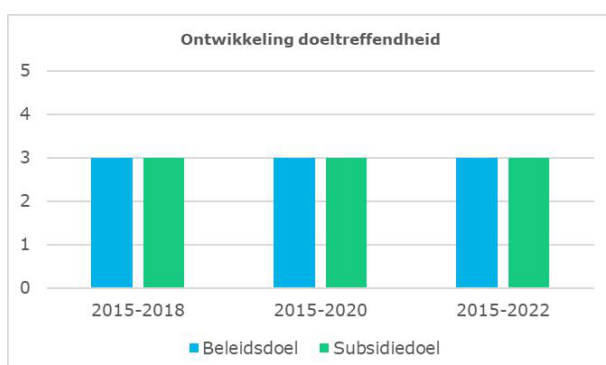
Algemeen beeld

Het subsidieonderwerp is in werking getreden in 2017. Het aantal beschikte subsidies fluctueert tussen de nul en drie met een gemiddelde beschikking van een aanvraag per jaar. Het subsidieplafond verschilt per jaar: jaarlijks wordt gemiddeld 38% van het subsidieplafond beschikt. Het verstrekte subsidiebedrag bedraagt gemiddeld ca. €136.000 per aanvraag.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp wordt – net als in voorgaande metingen – gekwalificeerd als potentieel doeltreffend. Met de realisatie van meerdere innovatieve oplossingen, waarvan enkele ook nog zijn opgeschaald of vaker toegepast, is het doel deels of in potentie behaald. Een deel van de activiteiten zou volgens de provincie zonder de subsidie niet zijn uitgevoerd. Deze bewering onderbouwt de provincie echter niet met kwantitatieve prestatie-indicatoren waarop metingen worden verricht - evenmin vindt een systematische telling plaats van gerealiseerde innovatieve oplossingen. Daarom kan de mate van subsidiedoelbereiking niet volledig worden vastgesteld.

Bijdrage aan het beleidsdoel

De subsidie levert net als in voorgaande evaluaties een potentiële bijdrage aan het verduurzamen van mobiliteit en de bijbehorende infrastructuur. De eerdere aanbevelingen om de voortgang meetbaar te maken aan de hand van indicatoren zijn niet zichtbaar vorm gegeven. Er kan meer zicht op de doeltreffendheid worden verkregen en een hogere score worden behaald, als de provincie

effectindicatoren ontwikkelt. Verder zijn de toegepaste innovaties nog niet allemaal doorontwikkeld en worden ze ook nog niet op grote schaal toegepast.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

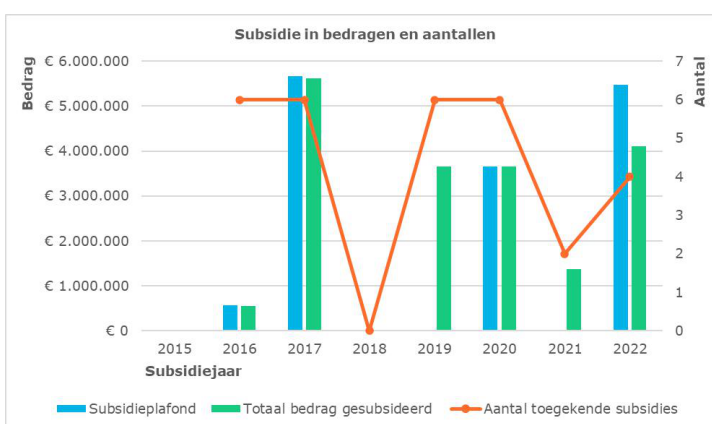
Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. Deze subsidie draagt bij aan de introductie van innovatieve oplossingen ten behoeve van de energietransitie en innovatie bij infrastructuur. De subsidie is bedoeld als ontwikkelbudget ten behoeve van aanloopkosten, die samenhangen met het op de markt introduceren van innovatieve oplossingen.
Beleids Theorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt. Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Voor de geleverde prestatie en de verantwoording naar de provincie zijn geen kwantitatieve beleidsindicatoren opgesteld of gemeten. Wel bestaat een beeld van de realisatie van innovatieve oplossingen. Systematische tellingen van het aantal gerealiseerde oplossingen worden (nog) niet verricht.
Prestaties worden in de praktijk gemeten op basis van de beleidsindicatoren		Er wordt niet gemeten op basis van kwantitatieve gegevens. Wel is bekend dat meerdere innovatieve oplossingen zijn gerealiseerd, waarvan enkele ook nog zijn opgeschaald of vaker toegepast. Enkele van deze activiteiten zouden zonder de subsidie niet zijn uitgevoerd.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		De provincie heeft overleg gehad met de subsidie-aanvragers.

2. Gedragsbeïnvloeding verkeersveiligheid (§ 2.2.2. SRM)

Doel en doelgroep

Het subsidieonderwerp is een paragraaf van het overkoepelende subsidieonderwerp Subsidiergingeling Mobiliteit (SRM). Samen met de Regionale Projectgroepen Verkeersveiligheid (RPV) streeft de provincie buiten het kaderwetgebied van de Metropoolregio Rotterdam Den Haag naar een structurele, praktische en effectieve gedragsbeïnvloeding in Zuid-Holland. Een groot aantal activiteiten (projecten) is subsidiabel. Denk aan verkeerseducatie, communicatie, publiciteit en/of verkeersveiligheidsmaatregelen. Het indienen van projecten op het gebied van gedragsbeïnvloeding is alleen mogelijk via de RPV's binnen het regiegebied van de provincie Zuid-Holland. Verkeersveiligheidspartners binnen een regio dienen hun activiteiten of projecten bij de RPV aan te melden. Aanvankelijk liep het subsidieonderwerp tot eind 2019, maar het subsidieonderwerp is verlengd tot eind 2022.¹⁶

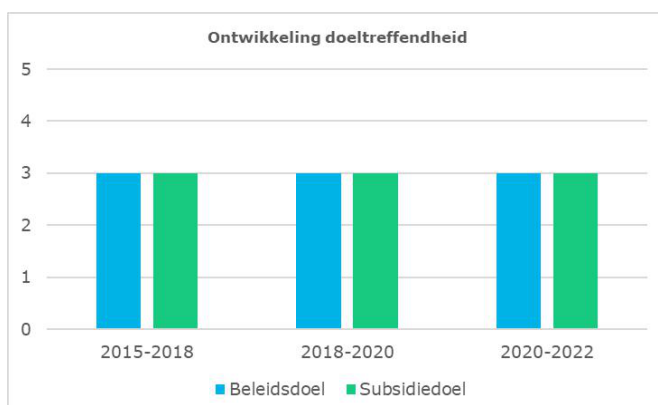
Algemeen beeld

Uit de grafiek valt af te lezen dat het subsidieplafond verschilt tussen de jaren. Sinds het begin van het subsidieonderwerp is gemiddeld vier keer per jaar de subsidie beschikbaar. Het verstrekte subsidiebedrag bedraagt gemiddeld ca. €660.000 per aanvrager.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Net als in de vorige evaluatie is niet duidelijk, aan de hand van welke indicatoren (anders dan het aantal uitgevoerde activiteiten) de voortgang, beleidsresultaten en het effect worden gemonitord. Daarmee is de subsidie potentieel doeltreffend te noemen in termen van het directe subsidiedoel.

¹⁶ Het subsidieonderwerp mobiliteit Zuid-Holland 2017 was geldig vanaf 2016. Per 1 januari 2023 is dit subsidieonderwerp vervangen door het subsidieonderwerp mobiliteit Zuid-Holland. Met deze inwerkingtreding is het oude subsidieonderwerp ingetrokken.

Bijdrage aan het beleidsdoel

De bijdrage van de subsidie aan het overkoepelende beleidsdoel is idealiter: het realiseren van een structurele, praktische en effectieve gedragsverandering in termen van de bereikbaarheid, verkeersveiligheid en leefbaarheid. De bijdrage is potentieel aanzienlijk en logisch beredeneerd, maar eind 2022 nog niet aangetoond. Het beeld ten opzichte van 2018-2020 (de vorige evaluatie) blijft dan ook hetzelfde. Overkoepelend vindt wel monitoring op het niveau van de hogere beleidsdoelen, zoals aan de hand van verkeersveiligheidscijfers. Dit biedt echter nog geen inzicht in de causale verbanden met de verschillende subsidies die deze doelen dienen, waaronder deze.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

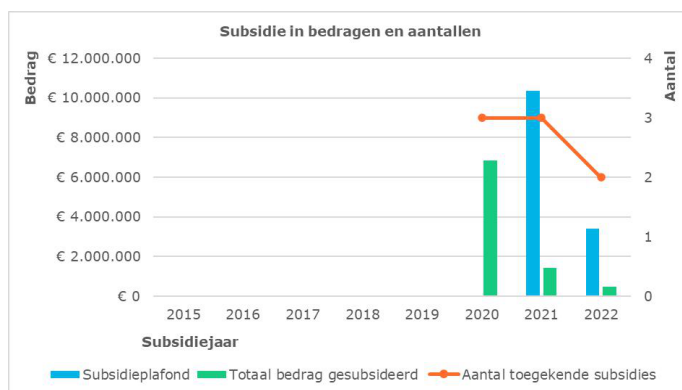
Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk beschreven. De provincie wil het gedrag van verkeersdeelnemers verbeteren en ook behouden ten behoeve van een betere verkeersveiligheid.
Beleidstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt. Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Voor de geleverde prestatie en de verantwoording naar de provincie zijn geen kwantitatieve beleidsindicatoren bekend.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		Metingen/evaluatie zijn volgens respondent pas mogelijk nadat vaststelling van de individuele subsidies heeft plaatsgevonden. Over de vraag of dit anno december 2022 het geval is, is in het kader van deze evaluatieronde geen informatie ontvangen.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		Uit de vorige evaluatie kan worden afgeleid dat de provincie de doelgroep heeft betrokken bij het ontwerp van de regeling.

3. Korte Termijn Aanpak (KTA) in het kader van het Gebiedsprogramma MoVe (§ 2.2.4 SRM)

Doel en doelgroep

Het subsidieonderwerp is een paragraaf van het overkoepelende subsidieonderwerp Subsidierегeling Mobiliteit (SRM). Het doel van de subsidie is het stimuleren van korte-termijn-activiteiten die worden uitgevoerd in het kader van het Gebiedsprogramma MoVe. Het gaat om structurele gedragsgerichte maatregelen om particulieren en werkgevers in de provincie Zuid-Holland bewust te laten kiezen voor duurzame vervoermiddelen die schoner, stiller en zuiniger zijn dan traditionele vervoermiddelen. Ook subsidieert de provincie infrastructurele maatregelen. Het subsidieonderwerp trad in werking op 1 juli 2020 en loopt tot en met 31 december 2024. Bij het gebiedsprogramma zijn scope, doel en uitgangspunten geformuleerd, die gaandeweg her en der zijn aangepast (memo 'Uitgangspunten en aanpak voor de Korte Termijn Aanpak (KTA) 2020-2025 MoVe').

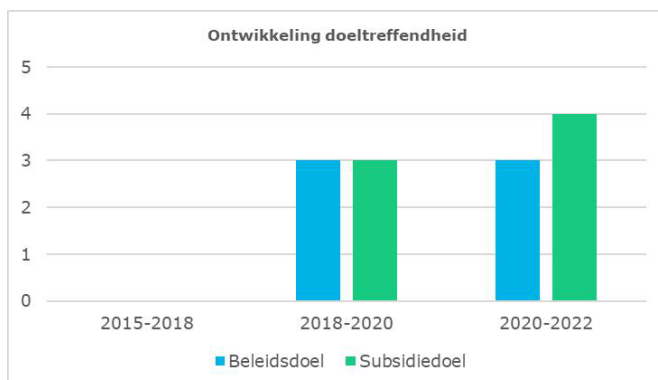
Algemeen beeld

Uit de grafiek valt af te lezen dat het subsidieplafond verschilt tussen de jaren. Verder is sinds het begin van het subsidieonderwerp gemiddeld drie keer per jaar de subsidie beschikbaar. Het verstrekte subsidiebedrag bedraagt gemiddeld ca. €1 miljoen per aanvraag.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2020 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

De provincie monitort de beleidsresultaten van het subsidieonderwerp door veranderingen in mobiliteitsgebruik bij particulieren en werkgevers te meten. Bijvoorbeeld op het aantal verkeersbewegingen, veranderd reizen via andere mobiliteitsvormen op andere tijden en mobiliteitsmanagement. De subsidie is hiermee aannemelijk doeltreffend. Dat is een

stap vooruit sinds de vorige evaluatie uit 2021. Dit ondanks dat de diversiteit van de projecten onder de KTA het lastig maakt om één beoordelingskader te hanteren.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Het subsidieonderwerp levert potentieel een bijdrage aan keuzes voor duurzame vervoermiddelen. Het is net als in de vorige evaluatie (nog) niet mogelijk om hier uitspraken over te doen. Wel is het aannemelijk dat de projecten en activiteiten gericht op gedragsbeïnvloeding een bijdrage

leveren aan het verbeteren van de verkeersveiligheid. Er vallen inmiddels verschillende (tussen)opbrengsten van het programma te benoemen, waaronder bijvoorbeeld: een verbindende rol in de regio, een vliegwiel functie voor investeringen door medeoverheden en/of private partijen en kortetermijnoplossingen binnen lange termijn projecten en de communicatie hierover. Dit is echter een complexe opgave waarvoor veel meer partijen dan alleen de provincie voor aan de lat staan.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. De provincie wil met de subsidie bijdragen aan activiteiten die worden uitgevoerd in het kader van het Gebiedsprogramma MoVe dat voor de lange termijn wil bijdragen aan structurele gedragsgerichte maatregelen om de inwoners van Zuid-Holland bewust te laten kiezen voor duurzame vervoersmiddelen die schoner, stiller en zuiniger zijn dan traditionele vervoersmiddelen en infrastructurele maatregelen.
Beleids theorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt. Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		De indicatoren waarop de provincie monitort zijn: minder verkeersbewegingen; veranderd reizen via andere mobiliteitsvormen en op andere tijden; en betere benutting van en doorstroming op het wegennet en in OV-netwerk.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		Er wordt op voornoemde indicatoren gemonitord. Ook is een tussenevaluatie verricht en zijn voorlopige opbrengsten in kaart gebracht.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		De doelgroep is niet betrokken. De subsidieregeling is intern opgesteld tussen beleid, afd. Subsidies en Juridische Zaken.

4. Platforms Sociale veiligheid (§ 3.3.2 SRM)

Het subsidieonderwerp is niet meegenomen. Er is geen informatie beschikbaar gesteld door de beleidsafdeling voor deze evaluatie.

4.3 Ambitie 3: Schone energie voor iedereen

4.3.1 Beleidsdoel 3.1 Schone en duurzame elektriciteitsvoorziening

De provincie Zuid-Holland heeft de ambitie uitgesproken om in 2050 energieneutraal te zijn. Om deze energietransitie in de regio te realiseren werkt de provincie samen met haar 7 energieregio's aan Regionale Energie Strategieën (RES). In een RES beschrijft elke energieregio hoe zij de energietransitie in de regio vorm willen geven. De provincie is één van de samenwerkingspartners in deze energieregio's. Participatie is van groot belang bij de ontwikkeling en uitvoering van deze Regionale Energiestrategieën.

Het doel is om een stabiel en slim energiesysteem te bouwen dat betaalbare, schone energie levert voor iedereen. Belangrijke doelen waar de provincie aan werkt zijn:

- Een duurzame, betaalbare en betrouwbare energievoorziening realiseren;
- Inwoners staan centraal: participatie met plannen voor de wijk, zelf energie opwekken, isoleren en besparen;
- Zuinig op open landschap, slim gebruikmaken van de ruimte;
- Ruim baan voor zonne-energie op daken;
- Zuid-Hollandse warmte voor gebouwen en kassen, een robuust warmtetransportnet;
- Gemeenten ondersteunen bij de overgang naar duurzame energie in woonwijken
- Overgang naar duurzame brandstoffen en grondstoffen in de industrie stimuleren, groene waterstofeconomie op gang helpen;
- Maatschappelijke en technische innovatie stimuleren.

Om dit te realiseren heeft de provincie diverse subsidieonderwerpen opengesteld. In deze evaluatie zijn de volgende subsidieonderwerpen onderzocht op doeltreffendheid in relatie tot het subsidiedoel en het beleidsdoel:

1. Lokale initiatieven energietransitie Zuid-Holland 2017
2. (nieuw) Zonnig Zuid-Holland

Toelichting subsidieonderwerpen ten opzichte van het vorige onderzoek

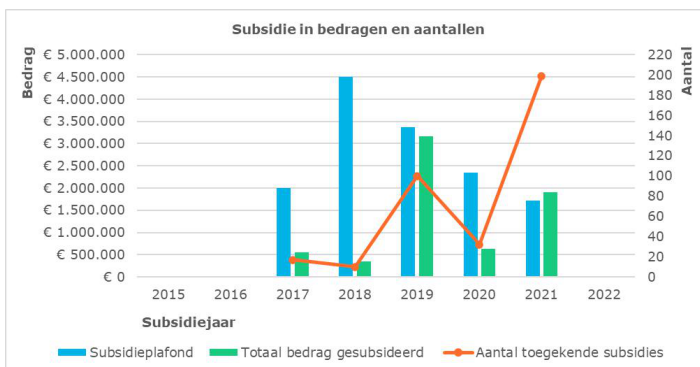
Het subsidieonderwerp 'Zonnig Zuid-Holland' is in dit onderzoek voor het eerst is geëvalueerd. Het subsidieonderwerp 'Lokale initiatieven energietransitie' is al in eerdere onderzoeken geëvalueerd en in voorliggend onderzoek opnieuw aannemelijk doeltreffend beoordeeld voor zowel subsidiedoel als beleidsdoel.

1. Lokale initiatieven energietransitie Zuid-Holland 2017

Doel en doelgroep

Het doel van dit subsidieonderwerp is het stimuleren van lokale maatschappelijke initiatieven gericht op het realiseren van energiebesparing, het opwekken van duurzame warmte of duurzame energie of anderszins het terugdringen van de CO₂-uitstoot. Het is een van de instrumenten ter uitvoering van de Energie-agenda, onderdeel 'Samen aan de slag'. De provincie wil burgers die willen verduurzamen motiveren om zelf aan de slag te gaan met collectieve energieopwekking, energiebesparing en isolatie. De subsidie kon worden aangevraagd door een lokaal initiatief zoals een energiecoöperatie of warmte initiatief, mits er met tenminste twee andere partijen werd samengewerkt. Later zijn particulieren (eigenaren en huurders), woningbouwcorporaties, woningbouwverenigingen, verenigingen van eigenaars (VVE's) en sportverenigingen toegevoegd.

Algemeen beeld

Het subsidieonderwerp is begin 2017 inwerking getreden en is in december 2021 komen te vervallen. In de periode 2017 tot en met 2019 geldt een subsidieplafond van €2 miljoen.¹⁷ In 2018 is het subsidieplafond opgehoogd met €2.5 miljoen tot een totaal van €4.5 miljoen.¹⁸ In september 2019 is

besloten via dit subsidieonderwerp ook vereniging van eigenaars (VVE's) en particulieren (met een maximale WOZ-waarde van €200.000, in 2021 gewijzigd naar €250.000) te ondersteunen die wel willen verduurzamen. Voor de periode 2020-2021 is een totaal subsidieplafond van €2.35 miljoen¹⁹ beschikbaar gesteld. In totaal is er voor dit subsidieonderwerp in de periode 2017 tot en met 2021 €6.5 miljoen beschikbaar gesteld. In totaal zijn er 380 aanvragen ontvangen waarvan er 358 zijn verleend voor een totaal bedrag van ca. €6.6 miljoen. Het subsidieplafond voor deze periode is daarmee overschreden met ca. €100.000. Natuurlijke rechtspersonen (particulieren) kunnen van 75% van de kosten van kleine besparende maatregelen en isoleren maatregelen vergoed krijgen. Daarnaast bood het subsidieonderwerp de mogelijkheid om tot €300 een 100% vergoeding te ontvangen voor een energiescan van de woning. Per woning kan maximaal €3.000 worden aangevraagd. Privaatrechtelijke personen (verenigingen en woningcorporaties) kunnen maximaal 10% van de werkelijke kosten van verduurzamingsmaatregelen ontvangen tot een maximum van €75.000. Het verstrekte subsidiebedrag gedurende de periode 2017-2021 bedroeg gemiddeld ca. €18.000 per aanvraag. Er is door PS besloten om het subsidieonderwerp vanaf 2021 ongewijzigd voort te zetten. In de begrotingswijziging 2020 is door PS voor de periode van 2020 tot en met 2023 een subsidieplafond ingesteld van €2 miljoen, jaarlijks €500.000. Het subsidieplafond is op 16 december 2020 door PS verhoogd met €175.000,- voor de periode 2021-2023.²⁰ Eind 2021 is het beschikbaar gestelde

¹⁷ GS-voorstel Warmteplan, Investeringsstrategie Warmteparticipatiefonds & subsidieregeling lokale initiatieven energietransitie Zuid-Holland 2017 – 21 februari 2017 ([PZH-2017-580396865 DOS-2015-0005387](#)).

¹⁸ GS-voorstel wijziging subsidieregeling lokale initiatieven energietransitie Zuid-Holland 2017 – 13 maart 2018 ([PZH-2018-640526836 DOS-2015-0005387](#)).

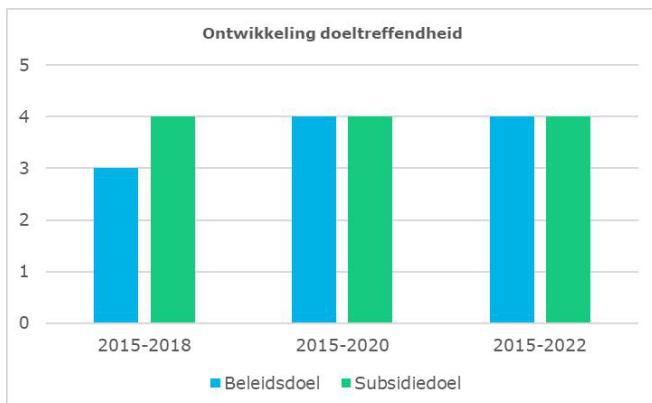
¹⁹ GS brief aan PS wijziging subsidieregeling lokale initiatieven energietransitie Zuid-Holland 2017 – 15 oktober 2019 ([PZH-2019-704675629 DOS-2015-0005387](#)).

²⁰ GS-voorstel deelplafonds en wijziging subsidieregeling lokale initiatieven energietransitie Zuid-Holland 2017 – 31 januari 2021 ([PZH-2020-760324100 DOS-2015-0005387](#)).

subsidiebudget overschreden waardoor het subsidieonderwerp per 31 december 2021 is gestopt en er dus geen gegevens zijn over jaargang 2022. Over jaargang 2022 hebben wij zowel van de vakafdeling als Subsidies geen beschikte bedragen en cijfers over het aantal ontvangen en verleende aanvragen gekregen.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp is net als vorig jaar als aannemelijk doeltreffend beoordeeld: door de voorgestelde wijzigingen van het provinciaal bestuur over de afgelopen jaren is het subsidieonderwerp lastig te lezen, begrijpen en interpreteren. Dit zorgt voor hoge beheerskosten binnen organisaties, maar ook voor onduidelijkheid bij lokale en particuliere aanvragers. Het aantal ontvangen aanvragen

overtreft echter de verwachtingen. Projecten gesubsidieerd door dit subsidieonderwerp worden in de basis beoordeeld op het realiseren van energiebesparende maatregelen, het opwekken van duurzame warmte of duurzame energie en daarmee een bijdrage te leveren aan het terugdringen van de CO₂-uitstoot. Doordat het subsidieonderwerp gericht is op kwalitatieve versterking van de sector, is het lastig om meetbare doelen op te stellen en indicatoren te ontwikkelen. Uit een evaluatie (middels een enquête onder 210 aanvragers van de subsidie) van het subsidieonderwerp door de provincie blijkt dat door het subsidieonderwerp meerdere maatregelen zijn gerealiseerd door de verschillende doelgroepen die anders niet gerealiseerd zouden zijn. De provincie heeft het subsidieonderwerp Lokale Initiatieven in de Energietransitie in 2020 geëvalueerd. Volgens de cijfers uit deze evaluatie blijkt dat er door VVE's, woningcorporaties en energiecoöperaties in totaal ca. 5000 woningen zijn verduurzaamd en ca. 6000 zonnepanelen zijn gelegd. Daarnaast zijn er 22 haalbaarheidsonderzoeken uitgevoerd, 27 energiecoaches opgeleid, 10 meerjarige duurzame onderhoudsplannen (MDOP) opgesteld en 105 energieadviezen gegeven. Het ondersteunen van VVE's bij de planvorming en voorbereiding (MDOP) is met name van grote waarde. Daarnaast heeft het subsidieonderwerp ervoor gezorgd dat veel lokale bewonersinitiatieven hebben kunnen starten en hun eerste projecten hebben gerealiseerd. Met behulp van de subsidie hebben ca. 70 sportverenigingen door energiebesparende maatregelen te treffen meer dan 1.5 miljoen kWh per jaar bespaard en ca. 1000 ton CO₂-reductie gerealiseerd. Verder blijkt uit een landelijke monitor van lokale initiatieven (hieropgewekt.nl) een sterke stijging van het aantal collectief opgewekte kWh op lokaal niveau. Ook bij besparing is een grote stijging te zien in Zuid-Holland die deels is toe te schrijven aan de inzet van de provincie. Naast de subsidie voor lokale initiatieven en verenigingen is er sinds 2019 ook een (micro)subsidie mogelijk voor huurders en woningbezitters die energiebesparende maatregelen willen nemen in hun woning. Uit een apart uitgevoerde evaluatie door de provincie onder 151 aanvragers blijkt dat 137 bewoners meerdere energiebesparende maatregelen hebben getroffen in en rondom hun woning. Daarbij waren maatregelen als vloerisolatie, dakisolatie, hoogrendementsglas en dubbel glas enorm populair. Een pilot studie om deze microsubsidies sneller te beoordelen en te verstrekken bleek helaas niet positief. Al met al lijkt het aannemelijk dat de subsidie een grote bijdrage heeft geleverd aan het doel van de provincie om de CO₂-uitstoot te reduceren met behulp van energiebesparende maatregelen en het opwekken van duurzame energie.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Het subsidieonderwerp levert een aannemelijke bijdrage aan het beleidsdoel. Omdat er meer projecten zijn gehonoreerd en uitgevoerd, is er nu meer bekend over de gerealiseerde resultaten. Mede door middel van de subsidie heeft de provincie een groot functioneel netwerk kunnen opbouwen dat helpt bij het verminderen van de CO₂-uitstoot. Actieve burgerinitiatieven vergroten het draagvlak van andere overheidsprojecten op gebied van energie. Ook zorgen ze volgens de provincie voor meer en betere gerealiseerde energieprojecten. Door middel van dit subsidieonderwerp zijn lokale initiatieven professioneler geworden. Het concrete resultaat is dat er meer initiatieven zijn gestimuleerd waardoor er meer duurzame energie wordt opgewekt door bijvoorbeeld de aanleg van zonnepanelen en -daken, meer energiebesparende maatregelen zijn genomen door bewoners en dat daarmee een reductie is gerealiseerd van CO₂-uitstoot in Zuid-Holland.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De provincie wil lokale maatschappelijke initiatieven stimuleren gericht op het realiseren van energiebesparing, het opwekken van duurzame warmte of duurzame energie of anderszins het terugdringen van de CO ₂ -uitstoot. Het betrekken en stimuleren van de participatie van bewoners en maatschappelijke partijen zoals verenigingen in een vroeg stadium in de energietransitie is een belangrijke doelstelling van de subsidie.
Beleidstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt. Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Er zijn geen kwantitatieve beleidsindicatoren opgesteld om de prestatie van de subsidie te meten. Deze regeling is met name gericht op kwalitatieve versterking van de sector. Per doelgroep wordt er bijgehouden hoeveel aanvragen er zijn binnengekomen en hoeveel euro per doelgroep is beschikbaar. Daarnaast is er een jaarlijkse monitor van lokale initiatieven als geheel waar kwantitatieve informatie over bijv. de hoeveelheid mWh die opgewekt wordt door burgers te vinden is. Daarnaast wordt er gekeken hoeveel kleine besparende maatregelen en isolerende maatregelen worden genomen door particuliere aanvragers. Er wordt bijgehouden welke besparende en isolerende maatregelen worden genomen en hoeveel dit er zijn. Deze kwantitatieve gegevens komen voort uit de gesubsidieerde projecten.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		Het aantal bewonersinitiatieven in Zuid-Holland is de afgelopen jaren significant toegenomen (bijv. van 44 naar 87 energiecoöperaties) en er zijn minstens 17 lokale warmte initiatieven gerealiseerd. Deze sterke groei aan initiatieven is in lijn met het doel om lokale maatschappelijke initiatieven te stimuleren. Daarnaast zijn er ca. 50 VvE's en ruim 44 sportverenigingen geholpen om energie te besparen en de (club)gebouwen te verduurzamen. Deze lokale initiatieven hebben veel kennis en ervaring opgedaan, bijgedragen aan het opstarten van nieuwe innovatieve projecten én zijn bezig met opschalen van collectieve energieprojecten. Ten slotte is er geëxperimenteerd met microsubsidies voor particulieren. Er zijn 151 huishoudens geholpen, waarvan 137 woningeigenaren en 14 huurders. De doelstellingen zoals gedefinieerd in de subsidieregeling zijn daarmee gerealiseerd. De impact van deze maatregelen zijn echter niet gemeten.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		De doelgroep is betrokken bij het ontwerp van de regeling. Vanuit beleid heeft de provincie altijd contact gehad met (potentiële) aanvragers om hen te helpen bij het indienen van een goede aanvraag. Op basis van de evaluatie uit 2020 blijkt dat de ondersteuning van en de informatievoorziening richting de bewoners tekort schoot.

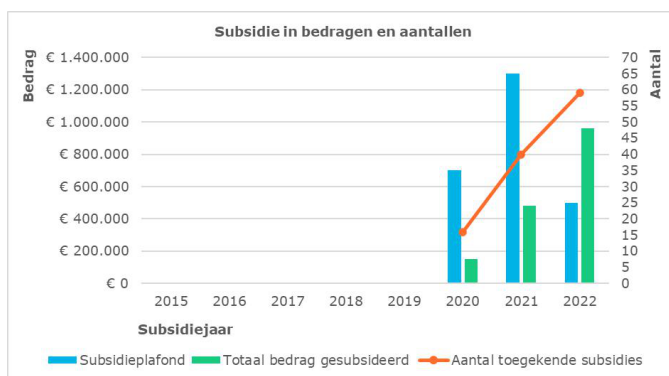
2. Zonnig Zuid-Holland

Doel en doelgroep

Met het subsidieonderwerp stimuleert de provincie conform het beleid met als uitgangspunt de zonneladder, dubbel ruimtegebruik voor het opwekken van zonne-energie. Zo draagt de provincie bij aan het vergroten van de hoeveelheid duurzame energie die opgewekt wordt en daarmee indirect het reduceren van CO₂-emissie. De provincie ondersteunt eigenaren van grote daken, waterbassins of parkeerterreinen bij de investeringen die nodig zijn om een dak, waterbassin of parkeerterrein geschikt te maken voor het plaatsen van zonnepanelen. De provincie kiest voor zonnepanelen op daken, waterbassins en parkeerterreinen om het landschap van Zuid-Holland zoveel mogelijk te ontzien. Op de daken, waterbassins of parkeerterreinen moet minimaal voor 15 kWp (Kilowattpiek) aan zonnepanelen (dat is ca. 45-50 zonnepanelen) passen. Het

subsidiebedrag is afhankelijk van het vermogen dat wordt gerealiseerd door de geplaatste zonnepanelen. Daarnaast stimuleert het subsidieonderwerp het beschikbaar stellen van een dak aan een energiecoöperatie middels een extra subsidie voor de eigenaar van het dak, waterbassin of parkeerterrein met een vast bedrag van €5000 per netaansluiting. Deze subsidie kan uitsluitend worden aangevraagd door eigenaren, pachters of anderszins rechthebbende (geen energiecoöperaties) van het dak, waterbassin of parkeerterrein.

Algemeen beeld

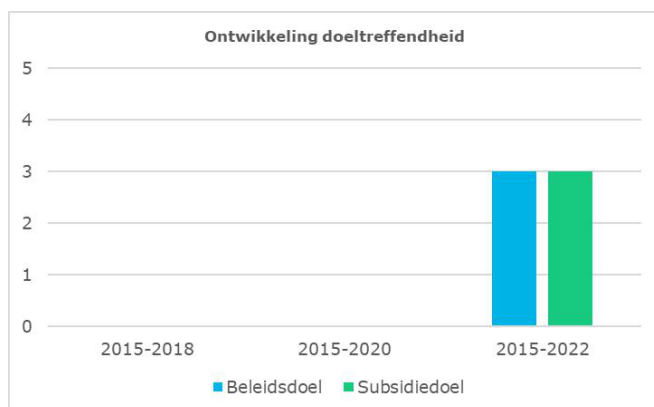

Het subsidieonderwerp is medio 2020 inwerking getreden. Voor de periode 2020 tot en met 2023 is het hoofdsubsidieplafond vastgesteld op €3 miljoen. Er zijn in totaal 168 aanvragen ingediend waarvan er 115 zijn verleend. Het deelplafond in 2020 bedroeg €700.000. Van de 49 ontvangen aanvragen zijn 16 aanvragen verleend voor

een bedrag van ca. €150.000. In 2021 was het deelplafond vastgesteld op €1.3 miljoen. Er zijn 40 aanvragen verleend voor een bedrag van ca. €500.000. Wat opvalt is dat in 2020 en 2021 het aantal aanvragen lager was dan werd verwacht. In 2022 zijn 88 aanvragen ingediend wat eerder in de lijn der verwachting lag. Daarvan zijn er 59 beschikt voor een bedrag van ca. €963.000. Het deelplafond voor 2022 was vastgesteld op €500.000. Belangrijk om te vermelden is dat het verschil tussen deelplafond en totaal verleend subsidiebedrag steeds is meegenomen naar de volgende jaren. Daarom is ondanks een overschrijding van het deelplafond in 2022, voldoende subsidiebudget beschikbaar gesteld. Met deze opzet heeft de vakafdeling er ook voor gezorgd dat in 2023 nog ruim de helft van het budget beschikbaar is. Het verstrekte subsidiebedrag bedroeg gemiddeld €12.500 per aanvraag. De subsidiehoogte voor dakconstructies bedraagt €80 per gerealiseerde kWp met een maximum van €100.000. Voor waterbassins bedraagt de subsidie €130 per gerealiseerde kWp en voor parkeerterreinen €150 per gerealiseerde kWp, beide met een max. van €100.000.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp is als potentieel doeltreffend beoordeeld: de provincie heeft een 'Aanvalsplan Zon op Dak' opgesteld om de inzet van de daken, waterbassins en parkeerterreinen in de provincie Zuid-Holland beter te benutten voor het opwekken van duurzame elektriciteit.²¹ Het 'Aanvalsplan Zon op Dak' maakt onderdeel uit van het uitvoeringsprogramma 'Schone Energie voor

²¹ [Aanvalsplan Zon op Dak](#) – Provincie Zuid-Holland, mei 2020.

Iedereen' dat als doel heeft bij te dragen aan het Klimaatakkoord om in 2030 49% minder CO₂ uit te stoten. De provincie verwacht met dit subsidieonderwerp een opbrengst van 20 PJ te behalen, door de zonnepanelen die op grote daken, waterbassins en parkeerterreinen worden geplaatst, hetzij door de dak bezitter zelf of doordat de dak bezitter zijn daken beschikbaar stelt aan een energiecoöperatie. De provincie monitort dit doel door bij te houden hoeveel kWp de gesubsidieerde projecten realiseren. Er heeft nog geen officiële tussentijdse effectmeting plaatsgevonden maar sinds de openstelling van het subsidieonderwerp heeft de provincie bijna 170 aanvragen ontvangen waarmee daken, waterbassins en parkeerterreinen die voorheen ongeschikt waren voor zonnepanelen door middel van een subsidie wél geschikt zijn gemaakt. Er zijn ca. 115 voorheen ongeschikte Zuid-Hollandse daken, waterbassins en parkeerterreinen geschikt gemaakt voor het opwekken van zonne-energie. Ook heeft de provincie door middel van dit subsidieonderwerp meerdere samenwerkingen mogelijk gemaakt tussen dak bezitters en energiecoöperaties. Met dit subsidieonderwerp lijkt de provincie een potentiële bijdrage te leveren aan het stelde subsidiedoel zonder haar open en groene ruimtes op te geven.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Het subsidieonderwerp levert een potentiële bijdrage aan het beleidsdoel. Dankzij de subsidie zijn meerdere daken, waterbassins en parkeerterreinen die voorheen ongeschikt waren voor zonnepanelen geschikt gemaakt. Het subsidieonderwerp is onderdeel van een groter geheel van maatregelen om de uitstoot van CO₂ terug te dringen. Het is aannemelijk dat gerealiseerde projecten hier een bijdrage aan hebben geleverd. Het plan 'Zon op Dak' heeft raakvlakken met andere provinciale opgaven zoals Bereikbaar Zuid-Holland (elektrisch rijden), Concurrerend Zuid-Holland (duurzame bedrijventerreinen), Sterke steden en dorpen Zuid-Holland (energiebesparende maatregelen) en Gezond en veilig Zuid-Holland (verbeteren van de luchtkwaliteit). Het is aannemelijk dat de subsidie bijdraagt aan het opwekken van duurzame energie zonder CO₂ uit te stoten in deze en andere beleidsopgaven.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		Met de subsidieregeling ondersteunt de provincie eigenaren van grote daken, waterbassins of parkeerterreinen bij de investeringen die nodig zijn om een dak of structuur geschikt te maken voor het plaatsen van zonnepanelen. Daarnaast stimuleert de regeling het beschikbaar stellen van een dak van een dak bezitter aan een energiecoöperatie middels een subsidie voor de eigenaar van het dak. Formeel heeft de provincie geen rol bij het benutten van daken of andere structuren voor de opwek van zonne-energie. De provincie vervult enkel een stimulerende rol door verschillende partijen bij elkaar te brengen en het opwekken van duurzame energie te stimuleren.
Beleidsstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt. Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		De provincie onderschrijft het klimaatakkoord uit 2019 waarin het kabinet stelt dat er in 2030 49% CO ₂ reductie moet zijn en dat er minimaal 35 TWh duurzame elektriciteit wordt opgewekt middels zonne- en windenergie. Kleine en grote daken kunnen bij elkaar ca. 20 PJ / 5.5 TWh aan elektriciteit opleveren. Volgens het CBS wordt momenteel ca. 1.5 PJ / 0.4 TWh benut. Het aantal benutte daken, het aantal gelegde zonnepanelen en de opgewekte stroom zijn kwantitatieve indicatoren voor het behalen van de doelstelling van de subsidie en kunnen als potentieel waardevolle beleidsindicatoren dienen.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		De aanleiding van de subsidieregeling was om zoveel mogelijke daken / waterbassins / parkeerterreinen die voorheen niet geschikt waren voor zonnepanelen door middel van subsidieverstrekking wél geschikt te maken voor zonnepanelen. Gelijkijdig moesten de zonnepanelen ook meteen worden geïnstalleerd. De provincie heeft tot op heden bijgedragen aan het geschikt laten worden van ca. 115 voorheen ongeschikte Zuid-Hollandse daken / waterbassins / parkeerterreinen. Bovendien zijn door middel van deze regeling meerdere dakbezitters en energiecoöperaties bij elkaar gebracht. Er heeft echter geen officiële tussentijdse effectmeting plaatsgevonden met behulp van meetbare beleidsindicatoren.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		Parkmanagers zijn betrokken geweest bij het opstellen van de subsidieregeling en de provincie heeft frequent overleg met parkmanagers waarbij de subsidie een bespreekpunt is.

4.3.2 Beleidsdoel 3.3 Duurzaam energie- en grondstoffensysteem in de industrie

Een goede energievoorziening heeft een efficiënte, robuuste en slimme energie-infrastructuur nodig. De provincie stimuleert pilots en opschaling voor de ontwikkeling van een duurzaam en slim energiesysteem in Zuid-Holland.

Voor de verduurzaming van de industrie zet de provincie onder andere in op opwekking van elektriciteit door middel van windturbines op zee en het faciliteren van de benodigde ruimtelijke behoeften voor aanlanding, opslag en conversiefaciliteiten. Om de energietransitie aan te jagen zet de provincie ook stevig in op innovatie. Wetenschappelijk onderzoek naar nieuwe duurzame energiedragers, -bronnen en -technieken wordt gefaciliteerd. Het vernieuwen van zowel het energie- als het grondstoffensysteem staat centraal. In de grondstoffentransitie zet de provincie in op zorgvuldig omgaan met zowel schaarse grond- als brandstoffen. De provincie wil bij industriële processen vrijkomende CO₂ circulair gebruiken.

Om dit te realiseren heeft de provincie onder andere het volgende subsidieonderwerp opengesteld. In deze evaluatie is dit subsidieonderwerp onderzocht op doeltreffendheid in relatie tot het subsidiedoel en het beleidsdoel:

1. Energie-infrastructuur op industrieterreinen in Zuid-Holland

Toelichting subsidieonderwerpen ten opzichte van het vorige onderzoek

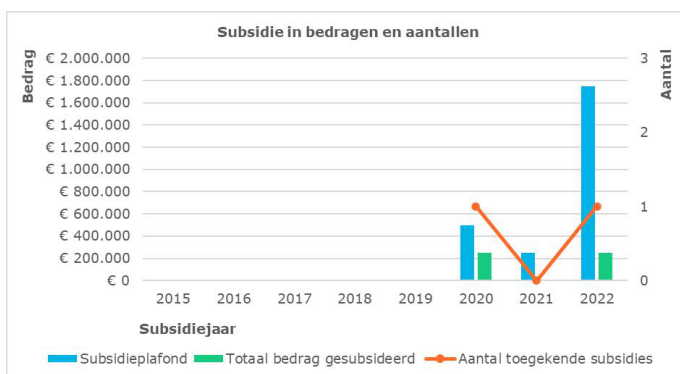
'Energie-infrastructuur op industrieterreinen in Zuid-Holland' is in het vorige onderzoek hetzelfde beoordeeld als in voorliggend onderzoek, namelijk potentieel doeltreffend. Sinds de inwerkingtreding van het subsidieonderwerp zijn er twee projecten gesubsidieerd maar er heeft geen kwantitatieve meting plaatsgevonden naar de behaalde prestaties (CO₂ emissiereductie). De beoogde doelen van het subsidieonderwerp worden slechts ten dele bereikt en de subsidie lijkt niet helemaal aan te sluiten bij de doelgroep.

1. Energie-infrastructuur op industrieterreinen in Zuid-Holland

Doel en doelgroep

De provincie heeft als ambitie om een open, voor iedereen toegankelijke infrastructuur voor duurzame energie te realiseren. Met het subsidieonderwerp draagt de provincie bij aan het verminderen van de CO₂-uitstoot van de industrie en versterkt en ondersteunt de provincie de stap naar de economie van morgen. Het doel van het subsidieonderwerp is om de overstap naar duurzame energie van bedrijven en de ontwikkeling van een duurzame energie-infrastructuur op industrieterreinen te versnellen. Bedrijven op industrieterreinen schakelen nu over op duurzame energie. Veel energie gaat echter verloren, terwijl bijvoorbeeld restwarmte goed gebruikt kan worden door andere bedrijven (voor industriële processen) op hetzelfde industrieterrein. De subsidie ondersteunt en stimuleert deze bedrijven om aanpassingen te maken aan hun energie-infrastructuur, met name voor relatief kleinschalige, lokale, niet gereguleerde energie-infra- en opslagprojecten op industrieterreinen of voor de glastuinbouwclusters. Denk bijvoorbeeld aan het transporteren of opslaan van energie met CO₂-reductie als resultaat of het transporteren van CO₂ wanneer deze wordt ingezet als grondstof. Dit leidt tot een vermindering van de CO₂-uitstoot. De subsidie kan worden aangevraagd door samenwerkende bedrijven in de industriële sector die op hun eigen industrieterrein hun infrastructuur willen aanpassen om aangesloten te worden op bijvoorbeeld elkaars restwarmte.

Algemeen beeld

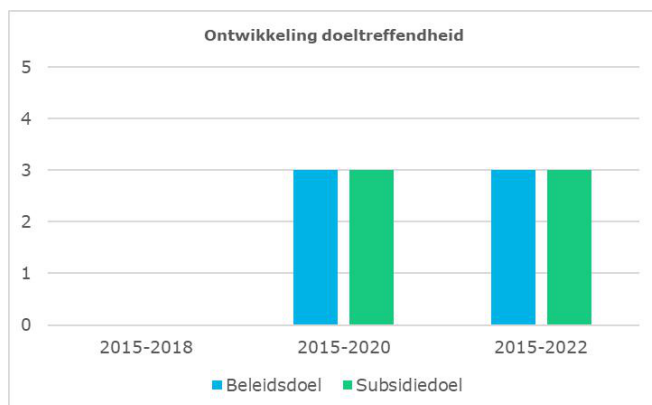
Het subsidieonderwerp is medio 2020 inwerking getreden. Het subsidieplafond in 2020 bedroeg €500.000. Er is in 2020 een aanvraag ontvangen en verleend voor een bedrag van €250.000. Voor de periode 2021 en 2022 is het subsidieplafond vastgesteld op €2 miljoen waarvan €250.000 beschikbaar werd gesteld in 2021 en €1.75

miljoen beschikbaar is in 2022. In 2021 zijn er nul aanvragen ontvangen waardoor het subsidieplafond niet is benut. In 2022 zijn twee aanvragen ontvangen waarvan er een is verleend voor een bedrag van €249.000. Het aantal aanvragen blijft momenteel achter mogelijk vanwege de hoge tijdsinvestering die een aanvraag vereist en de huidige marktomstandigheden. Het subsidieonderwerp subsidieert maximaal 25% van de investeringskosten tot een maximum van €500.000 bij een samenwerking van twee bedrijven en is afhankelijk van de CO₂ winst. De subsidie wordt verstrekt in de vorm van een projectsubsidie. Indien een energie-infrastructuur moet worden aangelegd bij meer bedrijven kan de subsidie maximum worden verhoogd tot €750.000. Er blijkt voldoende markt te zijn voor dit subsidieonderwerp. Er is besloten om het subsidieonderwerp aan te passen zodat het bereik groter wordt en te verlengen tot 1 juli 2024.²²

²² GS-voorstel wijziging en verlenging subsidieregeling energie infrastructuur op industrieterreinen Zuid-Holland ([PZH-2021-774500661_DOS-2020-0004052](#)).

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp is net als bij de vorige evaluatie als potentieel doeltreffend beoordeeld: er zijn inmiddels aanvragen beschikbaar maar desondanks is het nog niet mogelijk om uitspraken te doen over de doeltreffendheid van het subsidieonderwerp. De projecten zijn nog niet gestart waardoor de effecten nog niet gemeten zijn. Wel is de verwachting dat beide projecten een 11 kton CO₂-reductie

per jaar kunnen opleveren waardoor het subsidieonderwerp in de toekomst alsnog kan bijdragen aan de kwantitatieve doelstelling uit het Nationaal Energieakkoord op het gebied van CO₂-emissie: een 49% reductie door de industrie. Voor de provincie Zuid-Holland komt dat neer op ongeveer 7,5 Mton CO₂ per jaar. Het subsidieonderwerp zou volgens de provincie minimaal 18 kton (bij ETS-prijs > €30) en maximaal 70 kton (bij ETS-prijs < €10) CO₂-emissiereductie over een periode van vijf jaar op kunnen leveren per project (uitgaande van een terugverdientijd van vijf jaar).²³

Bijdrage aan het beleidsdoel

Het subsidieonderwerp levert potentieel een bijdrage aan het beleidsdoel. Het is nog niet mogelijk om uitspraken te doen over de bijdrage aan het beleidsdoel. Wel is het aannemelijk dat de projecten een (gedeeltelijke) bijdrage leveren aan het beleidsdoel. Het subsidieonderwerp is onderdeel van een groter geheel van maatregelen om de uitstoot van CO₂-emissie terug te dringen. Het uiteindelijke doel dat met dit subsidieonderwerp wordt bediend is het terugdringen van de CO₂-emissie in Zuid-Holland. De industrie levert ongeveer 70% van de CO₂-emissie in de provincie. Met dit subsidieonderwerp zet de provincie een stap om een van de grootste obstakels, onvoldoende en verouderde energie-infrastructuur, weg te nemen.

De provincie geeft aan dat de doeltreffendheid van het subsidieonderwerp mogelijk is te vergroten door deze onder te brengen als paragraaf bij subsidieonderwerp 'Verduurzaming van bedrijventerreinen'.²⁴ Het subsidieonderwerp krijgt dan een groter bereik als de provincie deze openstelt voor alle bedrijven op bedrijven/industrieterreinen in Zuid-Holland. Een randvoorwaarde is wel dat het budget wordt opgehoogd.

²³ Besluit GS regeling energie-infrastructuur op industrieterreinen Zuid-Holland – 29 november 2022 ([PZH-2022-817865044](#)).

²⁴ GS-voorstel subsidieregeling energie-infrastructuur op industrieterreinen Zuid-Holland – 19 mei 2020 ([PZH-2020-735096152 DQS-2015-0005387](#)).

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De provincie wil een open, voor iedereen toegankelijke infrastructuur voor duurzame energie realiseren. De subsidieregeling is bedoeld voor relatief kleine niet gereguleerde energieinfra- en opslagprojecten voor warmte, stroom, groene waterstof en voor CO2-infra-projecten gericht op de inzet van CO2 als grondstof, met een beperkte financiële vraag op industrieterreinen of voor de glastuinbouwclusters.
Beleids Theorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt. Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Met deze regeling wil de provincie bijdragen aan de kwantitatieve doelstelling van 49% reductie van CO2 emissie door de industrie. Dat zou in totaal voor de provincie Zuid-Holland ongeveer 7,5 Mton CO2 emissiereductie zijn per jaar. Als deze beleidsindicatoren worden gehaald is de subsidieregeling geslaagd.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		De prestaties van de regeling worden gemeten aan de hand van gerealiseerde projecten die CO2 emissiereductie opleveren. Het project dat is gesubsidieerd in 2020 levert in potentie direct CO2 emissiereductie op, echter blijkt uit de evaluatie van de provincie dat het project nog niet is gestart en het project dat in 2022 is toegekend is nog te kort geleden verleend om uitspraken te kunnen doen. Verder blijkt dat het aantal te subsidiëren projecten achterloopt bij de verwachting die de provincie had bij het opstellen van de subsidieregeling. Dit wordt onderzocht. Het is dus op dit moment niet mogelijk om de prestaties van de regeling te meten.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		De provincie heeft bij het opstellen van de regeling contact gehad met havenondernemersvereniging Deltalinqs, netbeheerder Stedin, nutsbedrijf Aliander, en gasbedrijf de OCAP (organic CO2 for assimilation by plants).

4.4 Ambitie 4: Een concurrerend Zuid-Holland

4.4.1 Beleidsdoel 4.1 Innovatie: richting duurzaam en digitaal

De provincie Zuid-Holland werkt aan een economisch programma dat de innovatieve transitie naar duurzaam, digitaal en circulair stimuleert. Ontwikkeling en toepassing van innovaties in de MKB wordt gestimuleerd en innovatieve producten, processen en diensten worden in de praktijk getest.

Zuid-Holland herbergt het grootste Haven Industrieel Complex van Europa, met een sterk proces- en petrochemisch, logistiek en maritiem cluster. In de directe nabijheid van dit complex bevindt zich het grootste glastuinbouwcluster van de wereld: een belangrijke speler in de wereldwijde voedingsketen. Alle negen nationale economische topsectoren zijn in Zuid-Holland aanwezig. Verder herbergt onze provincie talrijke excellente kennis- en onderzoeksinstellingen, die tot de top in hun vakgebied behoren. De campussen van nationaal belang herbergen talrijke start-ups en innovatieve bedrijven. De economische kracht van de provincie Zuid-Holland ligt in deze diversiteit. Zij wil de meest innovatieve regio van Nederland zijn, waarbij er wordt ingezet op de kruisbestuiving tussen de verschillende sectoren. Diensten en producten die veel waarde toevoegen krijgen veel aandacht.

Er zijn drie thema's die de verandering van de economie in de provincie aanjagen:

- Energietransitie
- Circulair
- Digitalisering

Het vermogen om snel op deze ontwikkelingen in te spelen is bepalend voor de concurrentiekracht van de provincie. Dit vraagt om een versnelde transitie van de Zuid-Hollandse economie en om een beroepsbevolking met de juiste vaardigheden en kennis. Daarnaast zijn een aantrekkelijke en gezonde leefomgeving, internationale scholen en een goede beroepsbevolking belangrijke factoren voor het vestigingsklimaat in Zuid-Holland.

Om dit allemaal te realiseren heeft de provincie diverse subsidieonderwerpen opengesteld. In deze evaluatie zijn de volgende subsidieonderwerpen onderzocht op doeltreffendheid in relatie tot het subsidiedoel en het beleidsdoel:

1. Campussen Zuid-Holland
2. Cofinanciering EFRO: Kansen voor West II en Interreg Zuid-Holland
3. MKB Innovatiestimuleringsregeling Topsectoren (MIT) Zuid-Holland
4. (nieuw) MKB-Deals Zuid-Holland
5. Regionale Netwerken voor Innovatie Zuid-Holland (RNIZ)

Toelichting subsidieonderwerpen ten opzichte van het vorige onderzoek

'MKB-Deals Zuid-Holland' is in dit onderzoek voor het eerst geëvalueerd.

Voor 'Campussen' en 'Cofinanciering EFRO: Kansen voor West II en Interreg Zuid-Holland' geldt dat zij een progressie laten zien in doeltreffendheid ten opzichte van het vorige onderzoek.

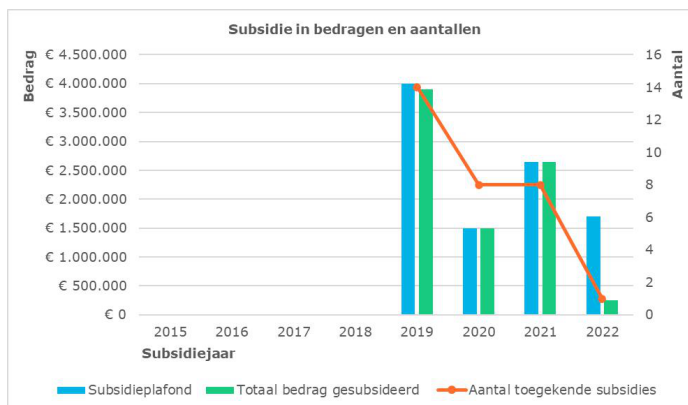
Voor de overige twee subsidieonderwerpen is er geen wijziging in mate van doeltreffendheid ten opzichte van het vorige onderzoek.

1. Campussen Zuid-Holland

Doel en doelgroep

Het subsidieonderwerp Campussen Zuid-Holland heeft als doel om de ontwikkeling van 'campussen van nationaal belang' in Zuid-Holland te versnellen door het organiserend vermogen van campussen te versterken. De provincie wil een uitstekend ecosysteem bevorderen voor innovatie en ondernemerschap in de regio. Campussen nemen in het regionale ecosysteem een belangrijke positie in als brandpunt voor innovatie en ondernemerschap. Campussen zijn de kraamkamer van (nieuw) talent, toekomstige technologische ontwikkelingen en daarmee leveren ze een bijdrage aan de ontwikkeling van de Nederlandse kenniseconomie. Met het subsidieonderwerp ondersteunt de provincie activiteiten op de campussen Leiden Bio Science Park, TU Delft Campus en Space Campus Noordwijk. Met de subsidie wil de provincie meer specifiek *i)* de onderzoeksinfrastructuur op de campussen versterken en *ii)* de bouw, het upgraden en de exploitatie van innovatieclusters op de campussen stimuleren. De subsidie kan worden aangevraagd door een clusterorganisatie of rechtspersoon gelieerd aan een van bovengenoemde campussen. Mogelijk dat het subsidieonderwerp in de toekomst zal worden uitgebreid naar 5 campussen.

Algemeen beeld

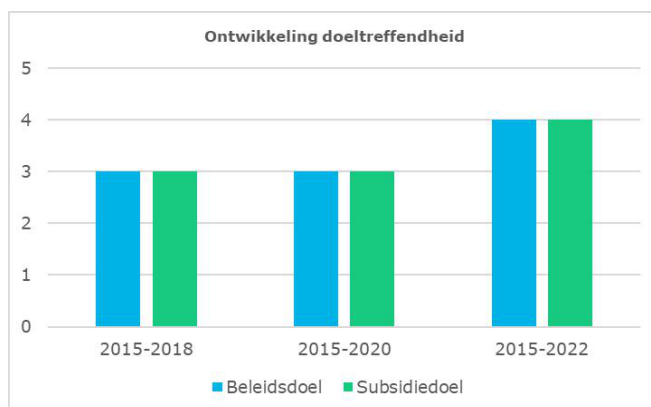
Dit subsidieonderwerp is begin 2019 in werking getreden en medio 2019 opgesteld. De subsidiehoogte bedraagt maximaal 50% van de subsidiabele kosten zoals beschreven is in het besluit van het subsidieonderwerp. Zoals op de grafiek te zien is bedroeg het subsidieplafond voor 2019 €4 miljoen. Het subsidieplafond voor de jaren

daarna is lager vastgesteld. In 2020 was het subsidieplafond €1.5 mil, in 2021 bedroeg het subsidieplafond €2.6 mil en voor 2022 is het subsidieplafond vastgesteld op €1.7 miljoen. In de periode 2019 tot en met 2021 zijn 30 aanvragen ontvangen waarvan er 30 zijn verleend. Het subsidieplafond is volledig benut in deze periode. Het gemiddelde verstrekte subsidiebedrag in de periode 2019-2021 bedroeg €265.000 per aanvrager.

Ten tijde van de evaluatie heeft het subsidieonderwerp open gestaan voor aanvragen waardoor het aantal ontvangen en verleende aanvragen in 2022 nog niet definitief is. Op de peildatum van 1 december 2022 waren er drie aanvragen ontvangen waarvan er een is verleend voor een bedrag van €250.000. De verwachting is dat ook in 2022 het volledig beschikbare budget aangevraagd en beschikbaar zal worden.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp is beoordeeld als aannemelijk doeltreffend wat een verbetering is ten opzichte van vorige evaluaties. Het realiseren van een versterkt organiserend vermogen van campussen of een verhoogde innovatie kennisinfrastructuur op campussen vergt tijd maar de subsidie lijkt bij te dragen aan het beleidsdoel van de provincie. Met het subsidieonderwerp investeert de provincie

in onderzoeksinfrastructuur en de bouw, upgrade of exploitatie van innovatieclusters. Sinds 2019 zijn al 30 van dit soort initiatieven ondersteund en versneld. Daarvan zijn de aanvragen uit 2019 inmiddels allemaal afgerond en positief vastgesteld. Verscheidene onderzoeksinfrastructuren zijn ontwikkeld en hetzelfde geldt voor de bouw, upgrade en exploitatie van verschillende innovatieclusters. Dit blijkt uit de gerealiseerde KPI's van de verschillende voortgangs- en eindrapportages - de activiteiten en bijbehorende prestaties liggen in lijn met de doelen zoals gesteld in het provinciaal beleid. De provincie concludeert, ondanks dat er geen kwantitatief onderzoek heeft plaatsgevonden, dat de (beleids-)resultaten van het subsidieonderwerp aantoonbaar zijn gerealiseerd.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Het subsidieonderwerp levert een aannemelijke bijdrage aan het beleidsdoel wat een verbetering is ten opzichte van de vorige evaluatie. In de beleidstheorie is verondersteld dat de gesubsidieerde activiteiten bijdragen aan meer productieve interacties gericht op groei en innovatie tussen bedrijven onderling en tussen bedrijven en kennisinstellingen op de campus. Een duurzame en innovatieve economie draagt naar verwachting bij aan een aantrekkelijk en concurrerend Zuid-Holland. Het lijkt erop dat de gesubsidieerde activiteiten bijdragen aan dit doel. Uit een recent onderzoek²⁵ naar het economisch en maatschappelijk belang van de campussen voor Zuid-Holland blijkt dat ten opzichte van 2018 een groei van 39% is gerealiseerd van het aantal gevestigde bedrijven op de verschillende campussen. Daarnaast is de werkgelegenheid op de campussen in de laatste 4 jaren met 27% gegroeid. Ook dragen de campussen allen substantieel bij aan het vinden van oplossingen voor de grote maatschappelijke transitie zoals digitalisering, verduurzaming en de energietransitie. Innovatie is een middel om de maatschappelijke opgaves te lijf te gaan en het beleidsdoel: transitie naar een duurzame en digitale economie, te realiseren. Daarnaast is innovatie cruciaal voor het behoud van de huidige welvaart en de economische positie van de Zuid-Hollandse bedrijven. Door innovatie kunnen concurrentievoordelen worden behaald waarmee meer toegevoegde waarde wordt gegenereerd. Daarbij vervullen de campussen van nationaal belang in Zuid-Holland een sleutelrol, als brandpunt in het regionale ecosysteem voor innovatie en ondernemerschap. Daarom zet de provincie in op ondersteuning van deze campussen van nationaal belang.

²⁵ Investerings- en Samenwerkingsagenda Campussen Zuid-Holland (definitief rapport - oktober 2022) – Buck Consultants International.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. De provincie wil een uitstekend regionaal ecosysteem voor innovatie en ondernemerschap bevorderen. Daarnaast wil de provincie succesvolle interacties realiseren gericht op innovatie ten behoeve van de transitie naar een duurzame en digitale economie door het versterken van de onderzoeksinfrastructuur op de campussen en het stimuleren van de bouw, upgrade en exploitatie van innovatieclusters.
Beleids Theorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt. Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Voor de geleverde prestaties en de verantwoording naar de provincie zijn geen specifieke kwantitatieve beleidsindicatoren opgesteld maar er is wel gekeken naar de maatschappelijke en economische meerwaarde van de campussen in de regio. Een externe evaluatie geeft inzicht in het aantal gevestigde bedrijven per campus en cumulatief en de mate van gerealiseerde werkgelegenheid per campus en totaal sinds de invoering van de subsidieregeling.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		Er zijn sinds 2019 al meer dan 30 initiatieven ondersteund en versneld die een bijdrage leveren aan het beleidsdoel. Daarvan zijn de aanvragen uit 2019 inmiddels allemaal afgerond en positief vastgesteld. Het aantal bedrijven is sinds 2018 gegroeid met 39% van 549 bedrijven naar 763 gevestigde bedrijven. Verscheidene onderzoeksinfrastructuren zijn ontwikkeld en hetzelfde geldt voor de bouw, upgrade en exploitatie van verschillende innovatieclusters. Het is aannemelijk dat de provincie aan de verdere ontwikkeling van campussen bijdraagt en daardoor een sterker ecosysteem voor innovatie en ondernemerschap kan realiseren. Sinds de invoering van de regeling is de werkgelegenheid bij bedrijven op de campus met 27% gegroeid van 10.760 werknemers naar 13.640 werknemers. De totale werkgelegenheid op alle campussen is met 9% gegroeid van 35.700 mensen naar 38.900.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		De provincie heeft bij het opstellen van de regeling intensief contact gehad met de beoogde aanvragers. Daarbij is tevens besproken hoe de aanvraag- en verantwoordingsprocedure zo efficiënt mogelijk kan worden ingericht. Overigens zijn de interne/wettelijke vereisten daarbij leidend geweest.

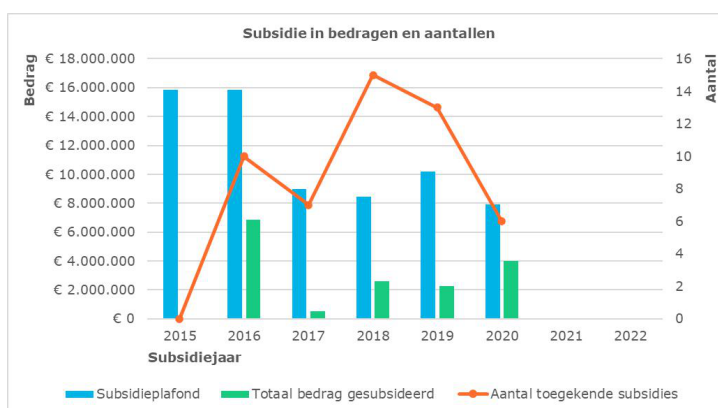
2. Cofinanciering EFRO: Kansen voor West II en Interreg Zuid-Holland

Doel en doelgroep

Met het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) wil de EU de economische verschillen tussen de Europese regio's verkleinen. Het fonds is vooral bedoeld voor de minder ontwikkelde regio's in Europa. De meer ontwikkelde regio's gebruiken het fonds om de concurrentiepositie en de werkgelegenheid te verbeteren. Het subsidieonderwerp Cofinanciering EFRO: Kansen voor West II van provincie Zuid-Holland geeft cofinanciering aan projecten binnen het Kansen voor West II-programma. De Managementautoriteit Kansen voor West II is het uitvoerende orgaan voor zowel het Europees Fonds Regionale Ontwikkeling (EFRO) als voor de provinciale middelen. Kansen voor West is het samenwerkingsverband van de vier Randstadprovincies (Noord- en Zuid-Holland, Utrecht en Flevoland) en de vier grote steden Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Utrecht. Deze acht hebben voor de tweede keer gezamenlijk een programma gemaakt om de regionale economie in de Randstad een innovatieve impuls te geven. Dit gebeurt door het geven van subsidies aan het bedrijfsleven in de regio. Binnen het Kansen voor West II-programma wordt cofinanciering (max. 50%) gegeven voor projecten gericht op het versterken van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie (belegd bij Bureau Innovatie) en omschakeling naar koolstofarme economie (belegd bij Team Energie). Ook projecten die een bijdrage leveren aan de Economische Agenda Zuidvleugel inclusief het onderliggende uitvoeringsprogramma komen in aanmerking voor de subsidie. Daarnaast kent EFRO het Interreg-programma. Interreg maakt deel

uit van het cohesiebeleid van de Europese Unie en is gericht op het versterken van de economische en sociale cohesie in de Europese Unie door onevenwichtigheden tussen regio's te corrigeren. Subsidies van de provincie is verantwoordelijk voor de uitvoering van het subsidieonderwerp. Met betrekking tot Interreg subsidieert de provincie maximaal 15% van het gedeelte van de subsidiabele kosten van de Zuid-Hollandse partners. De subsidie voor Kansen voor West II kan worden aangevraagd door een samenwerkingsverband tussen het MKB en een kennisinstelling. Interreg subsidies kunnen worden aangevraagd door de overheid, bedrijven, kennisinstellingen, ontwikkelingsmaatschappijen, private partijen zonder winstoogmerk en non-profit instellingen.

Algemeen beeld

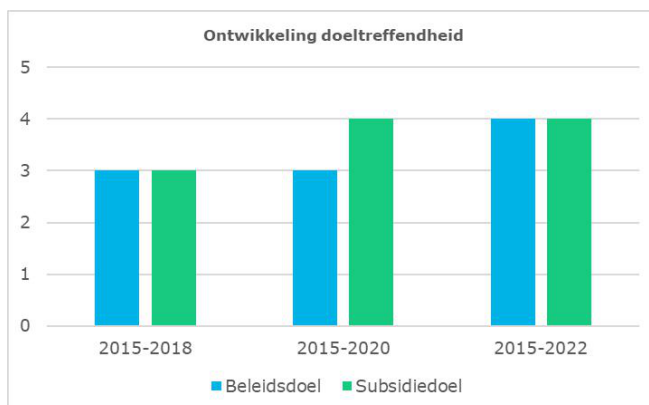

Het subsidieonderwerp is medio 2015 in werking getreden. De subsidie wordt verstrekt in de vorm van een projectsubsidie. In de periode 2015 tot en met 2020 stelt de provincie ca. €15.8 miljoen beschikbaar voor beide programma's. Het subsidieplafond voor Kansen voor West II bedroeg €12.850.000

en voor Interreg was er €3 miljoen beschikbaar. Het ongebruikte subsidieplafond wordt meegenomen naar het volgende jaar. In 2019 is in de voorjaarsnota besloten om de subsidieplafonds voor beide programma's te verhogen. Voor Kansen voor West II is het plafond opgehoogd met een bedrag van ca. €3.3 miljoen en Interreg is met €1 miljoen verhoogd. Deze aanvullende bedragen zijn opgeteld bij het ongebruikte subsidieplafond in het jaar 2018 waardoor het subsidieplafond voor het jaar 2019 €10.2 miljoen bedroeg. Sinds de openstelling van het subsidieonderwerp zijn er 78 aanvragen ontvangen voor beide programma's waarvan er 51 zijn verleend. Het beschikbaar gestelde subsidieplafond is voor ca. 80% benut. Naar aanleiding van een interne evaluatie van het programmaperiode 2014-2020 is besloten om voor de nieuwe Europese programmaperiode (2021-2027) twee aparte subsidieonderwerpen op te stellen. Deze zijn eind 2022 als "Cofinanciering EFRO 2022-2027 Zuid-Holland" en begin 2023 als "Cofinanciering EFRO Zuid-Holland (Interreg)" gepubliceerd. Het subsidiebudget voor 2022 en 2023 is vastgesteld op €8.4 miljoen.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp is beoordeeld als aannemelijk doeltreffend: er zijn en worden tientallen projecten uitgevoerd waarbij aansluiting is bij tenminste een van de centrale doelstellingen innovatie en koolstofarme economie. De provincie heeft in de periode 2014-2020 12 Kansen voor West II projecten gefinancierd. Daarnaast heeft de provincie in dezelfde periode tientallen Zuid-Hollandse

partijen die deelnamen aan de Interregprojecten gefinancierd. Mede hierdoor is over de gehele programmaperiode door de verschillende Interregprogramma's ruim €50 miljoen Europese subsidie aan Zuid-Hollandse partijen beschikbaar. Om de gerealiseerde uitkomsten van projecten te meten heeft de provincie in een vragenlijstonderzoek drie verschillende factoren gemeten op een vijf-puntenschaal: *i)* perceptie van projectsucces, *ii)* perceptie van economische impact en *iii)* perceptie van samenwerkingsimpact. Op basis van dit onderzoek, maar ook op basis van andere analyses, blijkt dat projecten erin slagen om de verwachte resultaten te realiseren. Wel is het zo dat resultaten van EFRO-projecten vaak pas over langere termijn zichtbaar worden. De provincie stimuleert partijen om deel te nemen aan het Interregprogramma. De ervaring is dat er meer aanvragen van kennisinstellingen worden ontvangen dan van het MKB. Kennisinstellingen geven aan dat cofinanciering veelal wordt gebruikt om begrotingstekorten voor hun projecten te dichten. Na evaluatie van het subsidieonderwerp bleek dat één partij een groot aandeel had in een aantal grote projecten. Daarmee legden zij met de participatie in een klein aantal projecten een onevenredig groot beslag op de beschikbare middelen. Mede daarom heeft de provincie een maximaal subsidiebedrag van €105.000 geïntroduceerd om te voorkomen dat er partijen zijn die een te groot deel van het subsidiebudget opsouperen.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Het subsidieonderwerp levert een aannemelijke bijdrage aan het beleidsdoel. Het programma is inmiddels beëindigd maar is nog niet geëvalueerd door de Managementautoriteit. Prestaties van de subsidie worden bepaald op basis van een optelsom van het aantal gefinancierde projecten. De provincie wil een groeiende, duurzame en innovatie economie bevorderen in Zuid-Holland. Met het subsidieonderwerp heeft de provincie tientallen partijen binnen het Interregprogramma gestimuleerd om innovatieve en duurzame projecten te ontwikkelen op thema's die aansluiten bij het economisch beleid van de provincie. Daarnaast heeft de provincie binnen het Kansen voor West II programma met behulp van de cofinancieringsregeling meerdere projecten kunnen realiseren die anders niet tot stand waren gekomen. Deze projecten dragen bij aan gestelde beleidsdoelen.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

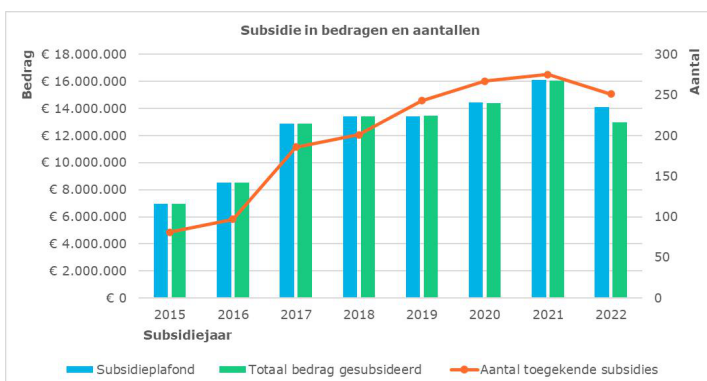
Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. De subsidieregeling bevordert het uitvoeren van het economische beleid van de provincie. De provincie Zuid-Holland wil het gebruik van Europese subsidies stimuleren door cofinanciering beschikbaar te stellen voor projecten die in aanmerking komen voor het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO). De subsidie geldt voor de EFRO-programma's: Kansen voor West II en de Interregprogramma's.
Beleidstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt. Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Voor de geleverde prestaties en de verantwoording naar de provincie zijn geen specifieke en meetbare beleidsindicatoren opgesteld anders dan een optelsom van het aantal gefinancierde projecten. Het beoogde beleidsresultaat van de subsidie is het realiseren van zoveel mogelijk projecten binnen EFRO Kansen voor West II en de Interregprogramma's die het economisch beleid van provincie bevorderen. Er is verder geen meting uitgevoerd.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		De prestaties van de regeling worden in de praktijk niet gemeten aan de hand van beleidsindicatoren maar aan de hand van de hoeveelheid gefinancierde projecten. Immers de provincie wil het economisch beleid bevorderen door zoveel mogelijk bedrijven en projecten te financieren. Mede dankzij de regeling is over de gehele programmaperiode door de verschillende Interregprogramma's ruim € 50 miljoen Europese subsidie aan Zuid-Hollandse partijen toegekend. Daarnaast zijn 12 Kansen voor West II projecten gefinancierd, waarmee de provincie ook binnen dat programma meer projecten heeft kunnen realiseren dan met enkel de Europese middelen mogelijk was geweest.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		De stakeholders voor de EFRO Interreg programma's zijn benaderd voor het opstellen van de Interreg programma's. Bij de nieuwe regeling voor de periode 2021-2027 heeft de provincie op basis van ervaring met deze regeling en contact met begunstigen geprobeerd de lasten voor de doelgroep tot een minimum te beperken. Voor EFRO Kansen voor West II is de Beheerautoriteit van het Kansen voor West programma gemandateerd voor de uitvoering van provinciale cofinancieringsregeling. Hierdoor kon de aanvraag- en verantwoordingsprocedure voor aanvragers sterk worden vereenvoudigd. Aanvragers moeten nu maar bij één loket één aanvraag in te dienen voor beide subsidies, vastgelegd in één beschikking. Ook de verantwoordingsprocedure was voor aanvragers hetzelfde.

3. MKB Innovatiestimuleringsregeling Topsectoren (MIT) Zuid-Holland

Doel en doelgroep

Het doel van de MKB Innovatiestimuleringsregeling Topsectoren (MIT) Zuid-Holland is het stimuleren van innovatie binnen het midden- en kleinbedrijf, waarbij zij aansluiting zoeken op de innovatiedoelstellingen van de Nederlandse topsectoren zoals die zijn vastgesteld in de Kennis en Innovatieagenda (KIA) 2018-2021 en verwerkt in het MIT kader. In 2015 is een de opzet van de MIT gewijzigd waar het subsidieonderwerp een nationaal deel (uitgevoerd door de RVO) en een regionaal/provinciaal deel kent. De wijziging in opzet heeft ervoor gezorgd dat het budget van de MIT flink is verhoogd. Zowel het Rijk als de Nederlandse provincies stellen een jaarlijks subsidiebudget beschikbaar voor de MIT-regeling. De MIT regeling staat in de provincie Zuid-Holland open voor alle topsectoren mits ze voldoen aan de programma's uit de KIA. Op regionaal niveau kent de MIT-regeling 2 instrumenten: Haalbaarheidssubsidie (maximaal te verstrekken subsidie is €20.000) en R&D-samenwerkingssubsidie (maximaal te verstrekken subsidie is €350.000). De subsidie kan enkel worden aangevraagd door MKB-ondernemers die gevestigd zijn in de provincie. Voor R&D-samenwerkingssubsidie moet het R&D-samenwerkingsverband uit twee of meer MKB-ondernemingen bestaan die volgens inschrijving bij de Kamer van Koophandel een vestiging hebben in Zuid-Holland.

Algemeen beeld

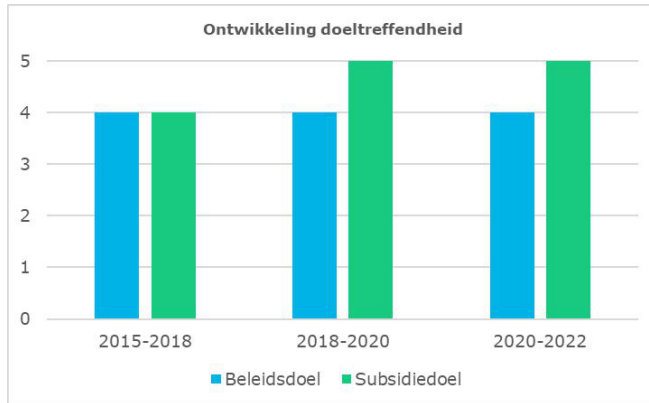

Het subsidieonderwerp is in april 2015 in werking getreden. In de grafiek hiernaast en in de beschrijving van het algemeen beeld van het subsidieonderwerp is geen onderscheid gemaakt tussen de twee instrumenten tenzij dit expliciet is vermeld. Sinds 2015 zijn er per jaar meer aanvragen

verleend in vergelijking met het voorgaande jaar waarbij in 2017 een verdubbeling is waar te nemen in het aantal verleende aanvragen. Het aantal verleende aanvragen in 2022 kan mogelijk nog wijzigen door bezwaarprocedures die nog lopen bij de provincie. In de periode 2015 tot en met 2022 is ca. €100 miljoen beschikbaar gesteld. Het totaal ontvangen aanvragen in deze periode is 3.549 waarvan er 1.601 zijn verleend. Vanaf 2020 tot en met 2022 is ruim €43 miljoen geïnvesteerd in ca. 800 Zuid-Hollandse MKB-ondernemers. Het beschikbaar gestelde subsidieplafond is hiermee nagenoeg volledig benut. Het verstrekte subsidiebedrag bedroeg gemiddeld €66.000 per aanvraag.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp is beoordeeld als aantoonbaar doeltreffend: op basis van zowel de landelijke evaluatie door Technopolis Group²⁶, als de evaluatie uitgevoerd door de provincie²⁷ blijkt dat de MIT-regeling voorziet in een duidelijke behoefte en dat het hoofddoel van het subsidieonderwerp, het verhogen van het aantal haalbare technische/economische innovaties in het MKB en samenwerkingsverbanden tussen MKB, overheid en kennispartners in Zuid-Holland door haalbaarheidsprojecten en R&D-samenwerkingsverbanden, wordt bereikt. Bovendien blijkt dat ruim 50% van de niet-gesubsidieerde aanvragers stopt met hun innovatieproject(en), terwijl gesubsidieerden daarentegen allemaal doorgaan met hun innovatieproject. Om grip te krijgen op het effect van het subsidieonderwerp heeft de provincie een evaluatie uitgevoerd bij gesubsidieerden en niet-gesubsidieerden gebruikmakend van (beleids-)indicatoren op bestuurlijk-tactisch en bestuurlijk-operationeel niveau om het succes van een innovatie te meten. De gebruikte indicatoren op tactisch niveau zijn *i*) groei in fte, *ii*) groei in omzet, *iii*) aantal R&D uitgaven, *iv*) groei in S&O²⁸-uren per bedrijf, *v*) de technisch/economische haalbaarheid bij haalbaarheidsprojecten, *vi*) het aantal succesvolle innovatieve samenwerkingen bij R&D projecten, *vii*) aantal succesvolle innovatieve samenwerkingen met ketenpartners, kennisinstellingen en overheden bij R&D projecten, *viii*) aantal vervolgotrajecten van innovatieprojecten en *ix*) aantal nieuw geïntroduceerde producten, diensten en/of processen. Op operationeel niveau is er gekeken naar *x*) het aantal octrooien en patenten, *xi*) groei in sociale innovaties, *xii*) aantal vestigingen op campussen en *xiii*) aantal nieuw ontstane spin-offs uit R&D projecten. Uit de vergelijking tussen beide groepen ondervraagden zijn tendensen waarneembaar waaruit valt af te leiden dat het innovatiepotentieel van het MKB met de MIT-subsidie wordt vergroot. Het werken met en meten van deze onderdelen zorgt ervoor dat de mate van doeltreffendheid net als in 2020 bewezen doeltreffend is.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Het subsidieonderwerp levert een aannemelijke bijdrage aan het beleidsdoel: een concurrerend Zuid-Holland die met behulp van de met subsidie uitgevoerde Haalbaarheidsstudies en R&D-samenwerkingsprojecten zorgt voor nieuwe investeringen in innovatie door het MKB. Innovatie is een middel om een bijdrage te leveren aan de diversiteit aan beleidskeuzes (denk aan digitalisering, verduurzaming, circulaire economie, energietransitie, etc.). Vanaf 2020 moet een subsidieaanvraag voldoen aan het missie gedreven innovatiebeleid, de Kennis en Innovatieagenda's (KIA's). Deze KIA's zetten in op maatschappelijke thema's. Succesvolle innovaties bieden oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken. De maatschappelijke vraagstukken zijn: *i*) energie en duurzaamheid, *ii*) gezondheid en zorg, *iii*) landbouw water en voedsel, *iv*) veiligheid, *v*) sleutel technologieën en *vi*) maatschappelijk verdienvermogen. Nieuwe innovatieve toepassingen en sleuteltechnologieën vormen de technologische (kennis)basis voor de vernieuwing op al deze maatschappelijke terreinen. De toepassing van deze nieuwe technologieën maakt nieuwe

²⁶ [Evaluatie MKB Innovatiestimuleringsregeling Topsectoren \(MIT\), 2013-2016](#) (Technopolis Group en SEO Economisch onderzoek).

²⁷ [Doeltreffendheidsrapport MKB innovatiestimulering topsectoren Zuid-Holland 2015-2018](#).

²⁸ Speur- en Ontwikkelingsuren. Dit zijn de uren die binnen een bedrijf worden besteed aan de ontwikkeling.

oplossingen mogelijk, nu en in de toekomst. De projecten die zijn gesubsidieerd dragen altijd bij aan een van bovengenoemde maatschappelijke opgaven. Daarnaast is innovatie cruciaal voor het behoud van de huidige welvaart en de economische positie van de Zuid-Hollandse bedrijven. Door innovatie kunnen concurrentievoordelen worden behaald waarmee meer toegevoegde waarde wordt gegenereerd. Daarbij vervult het innovatieve MKB, met name binnen de topsectoren van Zuid-Holland, een sleutelrol als kraamkamer/incubator van vernieuwende ideeën, producten en processen

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

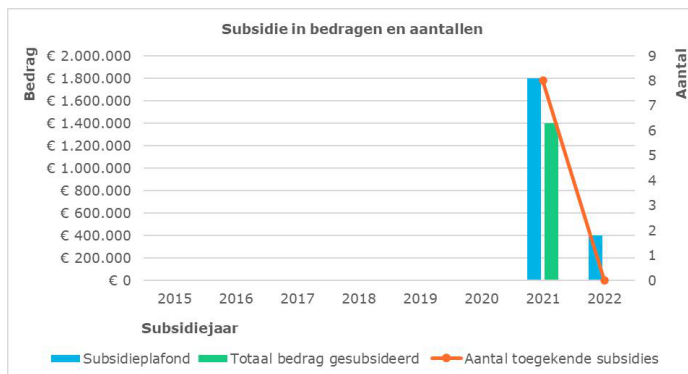
Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. De subsidieregeling beoogt het verhogen van innovatie in het MKB die nodig is voor de transitie naar een duurzame, digitale en inclusieve economie. Bedrijven leveren met hun projecten (onderzoek en ontwikkeling nieuwe producten, processen en diensten op technisch en economisch vlak) een grotere bijdrage aan het oplossen van maatschappelijke uitdagingen die aansluiten bij het opgestelde Topsectoren innovatie-agenda's (beleid; Kennis en Innovatieagenda's, KIA's).
Beleidstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt. Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Voor de geleverde prestaties en de verantwoording naar de provincie zijn specifieke en meetbare beleidsindicatoren opgesteld op tactisch en operationeel niveau. De top 5 beleidsindicatoren zijn het aantal vervolgtrajecten, groei in fte per bedrijf, groei in omzet per bedrijf, aantal R&D uitgaven en groei in S&O-uren. Daarnaast wordt er ook gekeken naar de continuerende samenwerkingen, het aantal patenten, het aantal vestiging op een campus en nieuwe spin-offs. Deze indicatoren zijn specifiek, meetbaar en controleerbaar.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		De prestaties van de regeling worden in de praktijk gemeten aan de hand van de opgestelde beleidsindicatoren. Er is een landelijke evaluatie uitgevoerd door Technopolis Group en een evaluatie uitgevoerd door de provincie zelf waarbij een enquête is uitgezet onder meer dan 1.000 innovatieve MKB'ers. Meer dan 250 respondenten hebben hierop gereageerd waardoor er een representatief beeld van de prestaties is ontstaan. Daarnaast zijn er interviews gehouden om aanvullende informatie van respondenten te ontvangen. Op basis van deze bevindingen en de (beleids-)indicatoren zijn de prestaties van de MIT-regeling geëvalueerd.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		De subsidieregeling is een landelijke regeling die de provincie in samenwerking met het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) uitvoert. Bij het opstellen van de subsidieregeling zijn er afspraken gemaakt over de uitvoering. De administratieve lasten dienen zo laag mogelijk te zijn en alle regio's geven zoveel mogelijk gelijk uitvoering aan de regeling.

4. MKB-Deals Zuid-Holland

Doel en doelgroep

De provincie Zuid-Holland zet met het coalitieakkoord 2019-2023 in op een toekomstbestendig midden- en kleinbedrijf (MKB) in Zuid-Holland. Om dit te bereiken wil de provincie met gemeenten en het bedrijfsleven in de regio 'MKB-deals' sluiten en uitvoeren. MKB-Deals zijn bestuurlijke afspraken met gemeenten en bedrijfsleven met als doel het ondernemersklimaat in Zuid-Holland te versterken. Met het sluiten van MKB-Deals wil de provincie regionale samenwerking bij de ondersteuning van het mkb bevorderen en regio's helpen om concrete plannen uit te voeren. Het doel van dit subsidieonderwerp is om voor het 'brede MKB' middelen beschikbaar te stellen voor het uitwerken en uitvoeren van activiteiten die voortvloeien uit de gesloten MKB-Deals. Deze activiteiten moeten gericht zijn op het ondersteunen van het MKB op specifiek geselecteerde thema's zoals innovatie, digitalisering, verduurzaming, diversiteit/inclusie, werkgelegenheid, verbeterde dienstverlening, etc. Met de subsidie kan maximaal 50% van een project worden gesubsidieerd. De subsidie wordt verstrekt in de vorm van een projectsubsidie en kan uitsluitend worden aangevraagd door een gemeente in Zuid-Holland die deelneemt aan de MKB-Deal.

Algemeen beeld

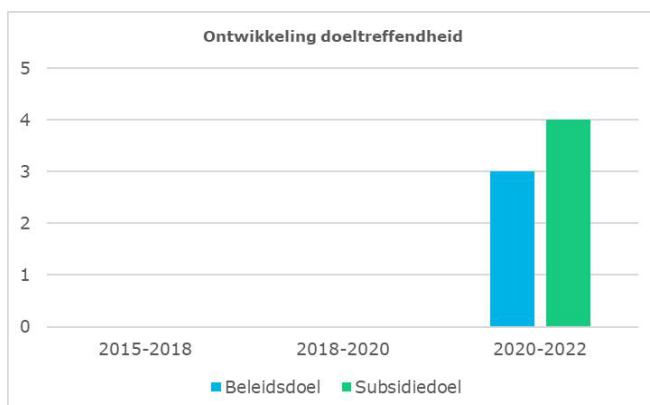

Het subsidieonderwerp is nieuw en in maart 2021 in werking getreden. Het subsidieplafond in 2021 was vastgesteld op €1.8 miljoen. In totaal zijn er 10 aanvragen ontvangen waarvan er acht zijn verleend voor een bedrag van €1.4 miljoen. Het resterend subsidieplafond is meegenomen naar 2022 en was tevens het

subsidieplafond voor dat jaar. Het verstrekte subsidiebedrag in 2021 bedroeg gemiddeld €175.000 per aanvraag. Op peildatum van dit onderzoek was er in 2022 een aanvraag ontvangen voor een bedrag van €200.000. Deze aanvraag is momenteel in behandeling. In 2022 zijn geen subsidiebedragen verleend op de peildatum van dit onderzoek.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp is beoordeeld als aannemelijk doeltreffend: het subsidieonderwerp presteert qua omvang boven de verwachting. Het subsidieonderwerp is in april 2022 geëvalueerd door de provincie. De MKB-Deals bevorderen (nieuwe) samenwerkingsverbanden in en met de regio, en tussen regionale overheden en bedrijfsleven. De prestaties van de MKB-Deals worden gemeten aan de

hand van acht indicatoren in de vorm van thema's. Er zijn sinds de start van het subsidieonderwerp acht MKB-Deals met diverse regio's gesloten. Daarbij zijn in totaal 37 Zuid-Hollandse gemeenten en 41 ondernemersverenigingen aangesloten. Uit de evaluatie blijkt dat alle doelstellingen (thema's) met behulp van een of meerdere MKB-Deals zijn bereikt. Met name kennis en innovatie, digitalisering en netwerkvorming zijn gestimuleerd door de MKB-Deals. Daarmee heeft de provincie met behulp van de MKB-Deals een bijdrage geleverd ter ondersteuning van het brede MKB in Zuid-Holland. Door het succes van het subsidieonderwerp zijn inclusie en duurzaamheid toegevoegd als nieuwe doelstellingen en is het subsidieonderwerp verlengd tot en met december 2027.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Het subsidieonderwerp levert een potentiële bijdrage aan het beleidsdoel: de MKB-Deals blijken een praktisch en flexibel inzetbaar instrument te zijn, dat met relatief beperkt budget veel in beweging kan zetten. Vanuit een vraaggerichte aanpak voorziet de provincie met de MKB-Deals in een duidelijke behoefte bij het bedrijfsleven. Met de MKB-Deals is de provinciale inzet voor het MKB vergroot, waarmee de provincie Zuid-Holland een gewaardeerde partner is geworden bij de ondersteuning van het MKB. Daaruit blijkt dat de MKB-Deals het ondernemersklimaat in Zuid-Holland een impuls hebben gegeven. Tevens valt op dat duurzaamheid en inclusie in vergelijking

met andere thema's meer onder de aandacht zijn gebracht. Is er nog wel een slag te slaan als het gaat om het brede MKB. De provincie constateert dat veel Breed-MKB bedrijven nog onvoldoende stappen zetten, waardoor de noodzakelijk transitie naar een digitale en duurzame economie stagneert. De provincie is bezig met een uitvoeringsprogramma 'Breed MKB Zuid-Holland' waarin bestaande programma's samengevoegd worden tot een samenhangende aanpak gericht op het Breed MKB.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

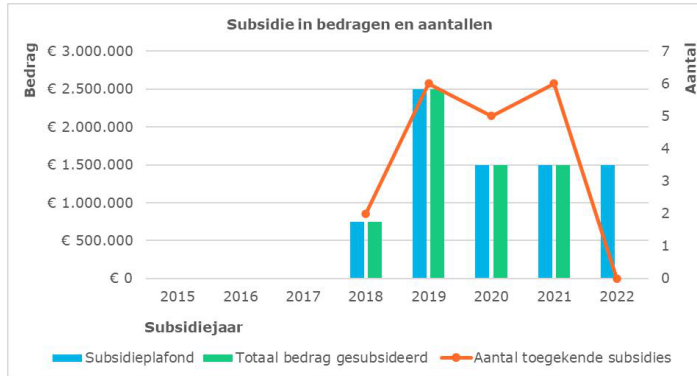
Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. De provincie Zuid-Holland zet in op een toekomstbestendig midden- en kleinbedrijf (MKB) in Zuid-Holland. Om dit te bereiken wil de provincie met gemeenten en bedrijfsleven in de regio 'MKB-deals' sluiten en uitvoeren. MKB-Deals zijn bestuursovereenkomsten tussen ten minste drie Zuid-Hollandse gemeenten, ondernemersverenigingen en de provincie Zuid-Holland. De MKB-Deals zijn gericht op het uitwerken en uitvoeren van concrete activiteiten, die voortvloeien uit de MKB-Deal, ter versterking van het MKB in Zuid-Holland. Het gaat daarbij om de ondersteuning van het MKB op verschillende thema's (doelstellingen). Met deze subsidieregeling kan de provincie een financiële bijdrage leveren aan de uitvoering van de activiteiten die voortvloeien uit de MKB-Deal.
Beleidstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		Er is geen beleidsfiche opgesteld. Deze subsidieregeling is sinds 2021 in werking getreden.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Voor de geleverde prestaties en de verantwoording naar de provincie zijn (beleids-)indicatoren opgesteld voor de MKB-deals in de vorm van te stimuleren thema's waar de MKB-deals een bijdrage aan kunnen leveren. De thema's zijn o.a. toepassing van innovaties en nieuwe kennis, digitalisering, toegang tot financiering en talent (werkgelegenheid), verbeterde dienstverlening en netwerkvorming. De thema's inclusiviteit en duurzaamheid zijn recent toegevoegd aan de regeling. Via het sluiten en financieren van MKB-Deals kan de provincie enerzijds regionale samenwerking ter ondersteuning van het MKB aanjagen en anderzijds concrete activiteiten (helpen) uitvoeren.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		De prestaties van de regeling worden in de praktijk gemeten aan de hand van het aantal gesloten en uitgevoerde MKB-deals en hun bijdrage aan een of meerdere thema's. Dit gebeurt op provinciaal niveau. Van de MKB-deals waarbij de uitvoeringstermijn is verlopen ontvangt de provincie een tussen-/eindrapportage waaruit blijkt of het plan van de MKB-Deal is behaald. Op operationeel niveau (geleverde prestaties door de ondernemers) heeft de provincie geen zicht of de uitvoering van de MKB-deals geëvalueerd/gemeten wordt.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		De provincie heeft contact met de ondernemers. Werkzaamheden zoals het aanvragen van subsidie, opstellen van periodieke evaluatie en schrijven van een eindafrekening heeft de provincie de ondernemers uit handen genomen door continue en directe begeleiding tijdens het gehele aanvraag- en verantwoordingsproces te voorzien, waardoor de ondernemers zich volledig kunnen richten op het toekomstbestendig maken van hun bedrijf.

5. Regionale Netwerken voor Innovatie Zuid-Holland (RNIZ)

Doel en doelgroep

Het doel van het subsidieonderwerp is om het organiserend vermogen van regionale netwerken gericht op innovatie te versterken. De provincie zet middelen in voor de ontwikkeling van regionale netwerken gericht op innovatie, bestaande uit samenwerkende bedrijven en waar relevant ook met kennisinstellingen en/of overheden. Door krachten te bundelen wordt het organiserend vermogen van de sector versterkt. Het vormen van een netwerk per sector met een agenda voorkomt bovendien dat verschillende netwerken binnen dezelfde sector met verschillende agenda's ontstaan. De provincie richt zich samen met regionale partners in de Economic Board Zuid-Holland op een aantal speerpunten in de regionale economie en stimuleert de transitie naar een 'next economy'. De speerpunten waar de partners zich op richten zijn onder andere smart industry, cyber security, haven in transitie, life sciences & health en 'feeding the megacities'. De subsidie wordt uitsluitend verstrekt aan clusterorganisaties.

Algemeen beeld

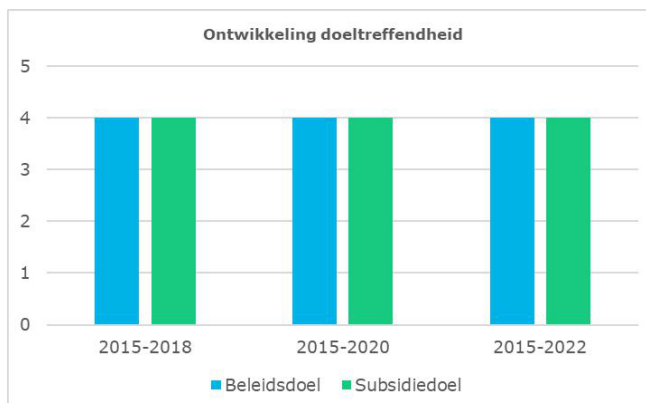

De RNIZ is eind 2018 in werking getreden en loopt tot en december 2025. De RNIZ is doorontwikkeld uit de RNT (Regionale Netwerken Top-sectoren). Na de evaluatie van de RNT is, in samenspraak met de doelgroep, besloten tot een verscherpt subsidieonderwerp met een duidelijker beleidskader.

De RNT is inmiddels gesloten en alle lopende projecten onder dat subsidieonderwerp zijn afgerond. De provincie heeft in de periode 2018 tot en met 2021 ruim €6 miljoen geïnvesteerd in regionale netwerken die gericht zijn op het bevorderen van innovatie in Zuid-Holland. Het subsidieplafond in 2018 was €750.000. In 2018 waren er twee aanvragen ontvangen en verleend waardoor het subsidieplafond volledig is benut. In 2019 waren er acht aanvragen ontvangen waarvan er zes zijn verleend en is het subsidieplafond van €2,5 miljoen net als in 2018 volledig benut. In de periode 2020 tot en met 2022 is het subsidieplafond per jaar vastgesteld op €1,5 miljoen. In 2020 en 2021 zijn 11 van de 16 aanvragen geschikt voor een totaal bedrag van €3 miljoen waardoor het subsidieplafond voor beide jaren volledig is benut. Op de peildatum van dit onderzoek (1 december 2022) stond het subsidieonderwerp nog open. Er zijn in 2022 zeven aanvragen ontvangen. Daarvan zijn twee geweigerd en vijf aanvragen zijn momenteel in behandeling. Na het peilmoment is bekend geworden dat deze vijf aanvragen allen positief zijn beoordeeld en zijn geschikt. Daarmee is het beschikbare budget (€1,5 mil) in 2022 volledig benut. Het verstrekte subsidiebedrag in de periode 2018 tot en met 2021 bedroeg gemiddeld ca. €335.000 per aanvraag. De provincie subsidieert maximaal 50% van de totale subsidiabele kosten.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp is net als in 2020 beoordeeld als aannemelijk doeltreffend: de provincie verplicht aanvragers om bij beschikking van een subsidie de projectresultaten vast te leggen in KPI's zodat de provincie de projectresultaten kan monitoren. Deze KPI's bestaan uit geformuleerde beleidsprestaties zoals het aantal productieve interacties tussen bedrijven onderling of met kennis- en

onderzoeksinstituten en/of overheden, de organisatie van kennisevents zoals workshops en conferenties, de uitvoering van (provinciale) agenda's of internationale kennisverwerving. De provincie kan op deze manier zien welke gesubsidieerde activiteiten worden uitgevoerd en of ze aansluiten bij de beleidsdoelen- en prestaties. Daarnaast heeft de provincie kwantitatieve (beleids-)indicatoren opgesteld om het subsidieonderwerp te evalueren zoals *i*) het aantal georganiseerde opleidingsprogramma's, workshops en conferenties ter ondersteuning van kennisdeling, *ii*) de percentage inzet van communicatiemiddelen ten opzichte van totale middelen, *iii*) het aantal

uur voor het aansturen, iv) het aantal succesvolle innovatieve samenwerkingen en v) het aantal nieuwe leden in innovatieclusters. Deze indicatoren zijn in de praktijk nog niet gemeten omdat er nog geen onderzoeksmethode is gekozen. Wel kan gesteld worden, op basis van de tot nu toe beoordeelde voortgangsrapportages, dat de uitgevoerde activiteiten en de bijbehorende resultaten in lijn liggen met de KPI's die zijn opgesteld.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Het subsidieonderwerp levert een aannemelijke bijdrage aan het beleidsdoel. Net als bij de MIT-regeling is de RNIZ een innovatiestimuleringsregeling. Door samenwerking te stimuleren tussen bedrijven en kennis- en onderzoeksinstituten komen er innovatieve projecten tot stand die weer kunnen zorgen voor meer innovatie binnen de bedrijven. Zo komt een positieve spiraal van innovatieve projecten op gang die bijdraagt aan een concurrerend Zuid-Holland waarbij de provincie opgaves als digitalisering, verduurzaming en de energietransitie te lijf gaat om een innovatieve en duurzame economie te realiseren. Innovatie is cruciaal voor het behoud van de huidige welvaart en de economische positie van de Zuid-Hollandse bedrijven. Door innovatie kunnen concurrentievoordelen worden behaald waarmee meer toegevoegde waarde wordt gegenereerd. Daarbij vervullen netwerken van innovatieve ondernemers - met name binnen de topsectoren van Zuid-Holland - een sleutelrol, als kraamkamer van vernieuwende ideeën, producten en processen. Daarom zet de provincie in op innovatiestimulering door regionale, innovatieve netwerken te ondersteunen.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De provincie Zuid-Holland zet in op het versterken van productieve interacties tussen bedrijven onderling en waar relevant met kennis- en onderzoeksinstituten en/of overheden ten behoeve van de transitie naar een innovatieve en duurzame economie.
Beleidstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt. Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Voor de geleverde prestaties van de regeling en de verantwoording naar de provincie zijn kwantitatieve beleidsindicatoren opgesteld zoals het aantal georganiseerde opleidingsprogramma's, workshops en conferenties ter ondersteuning van kennisdeling, de percentage inzet communicatiemiddelen t.o.v. het totaal aantal middelen, het aantal uur voor aansturen, het aantal succesvolle innovatieve samenwerkingen van bedrijven onderling en waar relevant met kennis- en onderzoeksinstituten en/of overheden en het aantal nieuwe leden in een netwerk innovatiecluster. Daarnaast laat de provincie aanvragers de projectresultaten vastleggen in projectspecifiek KPI's die de provincie kan monitoren. Deze KPI's overlappen deels met de (beleids-)indicatoren. Deze KPI's bestaan uit geformuleerde beleidsprestaties zoals het aantal productieve interacties tussen bedrijven onderling of met kennis- en onderzoeksinstituten en/of overheden, de organisatie van kennisevents zoals workshops en conferenties, de uitvoering van (provinciale) agenda's of internationale kennisvererving.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		Er heeft nog geen evaluatie plaatsgevonden van de regeling omdat er nog geen meetmethode is vastgesteld waardoor de opgestelde kwantitatieve (beleids-)indicatoren nog niet zijn gemeten. Echter, de doelstelling van de regeling (en daarmee de beleidsprestatie) is wel aantoonbaar gerealiseerd omdat uit de beoordeelde voortgangsrapportages van individuele projecten blijkt dat de activiteiten die worden uitgevoerd en de resultaten die worden behaald door de projecten, in lijn liggen met de van te voren opgestelde KPI's. Op een case-by-case basis is het beleidsresultaat dus wel aantoonbaar gerealiseerd.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		De doelgroep was betrokken bij de evaluatie van de RNT (de voorloper van de huidige RNIZ-regeling). Ook heeft de provincie doorlopend nauw contact gehad met de doelgroep om te kijken wat de beste manier is om ondersteuning te bieden. Daarbij is de aanvraag en rapportageprocedure een onderwerp van gesprek geweest, maar ook bijvoorbeeld de lengte van een subsidieproject. Langer zorgt namelijk voor een netwerk die zijn begroting langer kan borgen, en dus meer in staat is om de activiteiten uit te voeren.

4.4.2 Beleidsdoel 4.2 Creëren van een rijk vestigingsklimaat

De provincie Zuid-Holland wil een rijk en aantrekkelijk vestigingsklimaat creëren voor bedrijven in de provincie Zuid-Holland. Voldoende ruimte voor bedrijvigheid zorgt voor nieuwe investeringen en bedrijfsvestigingen en voorkomt dat de bestaande ondernemers verhuizen naar elders. Een derde van de Zuid-Hollandse economie speelt zich af op bedrijventerreinen. De beschikbaarheid daarvan is goed op peil maar er is nog veel vraag naar bedrijventerreinen in de hogere milieucategorie en terreinen aan het water. Bij kantoren kampt Zuid-Holland met een overschot aan vierkante meters op de verkeerde locaties en een tekort aan toplocaties in de regio Rotterdam en Den Haag. Internationaal onderzoek toont aan dat het voor een regio niet langer volstaat om voldoende bereikbare werklocaties aan te bieden. Ook factoren als reputatie, prettig wonen en leven of arbeidspotentieel bepalen in toenemende mate investeringsbeslissingen in een regio. De provincie wil daarom meer woon-/werkakkoorden met gemeenten sluiten.

Binnen Zuid-Holland is de cultuur van een leven lang leren nog onvoldoende ontwikkeld. De arbeidsmarkt is niet goed genoeg georganiseerd en is onvoldoende veerkrachtig en adaptief. Arbeidspotentieel wordt onvoldoende benut. Daardoor is Zuid-Holland momenteel slecht toegerust voor transitie en economische schokken. Met een groot aantal partners werkt Zuid-Holland daarom aan het Human Capital Akkoord om dit probleem aan te pakken. Samen met de Economic Board Zuid-Holland (EBZ) investeert de provincie in een programmateam. Er is cofinanciering van concrete projecten, ondergebracht in deelakkoorden die aansluiten op het bredere Human Capital Akkoord Zuid-Holland. Deelakkoorden zijn gerealiseerd of voorzien in onder andere de greenports, op gebied van IT, in de Drechtsteden, in Life Sciences, in de bouwsector, bij Internationaal Talent, rond de campus Gouda en binnen de energietransitie.

Om bovengenoemde aandachtspunten aan te pakken heeft de provincie diverse subsidieonderwerpen opengesteld. In deze evaluatie zijn de volgende subsidieonderwerpen onderzocht op doeltreffendheid in relatie tot het subsidiedoel en het beleidsdoel:

1. Planvorming bedrijventerreinen Zuid-Holland 2017
2. Deelakkoorden Human Capital
3. Planvorming detailhandel
4. Ondersteuning aflopende BIZzen bedrijventerreinen en winkelgebieden
5. (nieuw) Tegemoetkoming loonkosten onlangs gediplomeerden Zuid-Holland
6. Verduurzaming bedrijventerreinen Zuid-Holland

Toelichting subsidieonderwerpen ten opzichte van het vorige onderzoek

'Tegemoetkoming loonkosten onlangs gediplomeerden Zuid-Holland' in dit onderzoek voor het eerst is geëvalueerd.

De subsidieonderwerpen 'Deelakkoorden Human Capital' en 'planvorming detailhandel' laten progressie laten zien in doeltreffendheid ten opzichte van het vorige onderzoek.

Voor subsidieonderwerp 'ondersteuning BIZzen bedrijventerreinen en winkelgebieden' geldt dat de subsidie als doel heeft om ondernemers en of gemeenten te stimuleren om de eerste stap te zetten. De uitvoering komt in een ander subsidieonderwerp (verduurzaming bedrijventerreinen) terug. Omdat niet is nagegaan of er daadwerkelijk een eerste stap is gezet, is net als in het vorig onderzoek, dit onderwerp beoordeeld als potentieel doeltreffend.

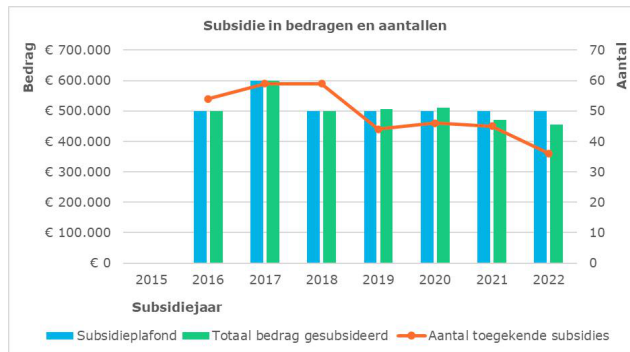
Voor overige twee subsidieonderwerpen is er geen wijziging in mate van doeltreffendheid ten opzichte van het vorige onderzoek.

1. Planvorming bedrijventerreinen Zuid-Holland 2017

Doel en doelgroep

Het subsidieonderwerp Planvorming bedrijventerreinen heeft als doel het verhogen en in stand houden van de kwaliteit en duurzaamheid van essentiële bedrijventerreinen om een economisch toekomstbestendig vestigingsklimaat van nieuwe of bestaande bedrijventerreinen te realiseren op regionaal en bovenregionaal niveau. Daarnaast draagt het subsidieonderwerp bij aan het creëren van voldoende ruimte voor essentiële, circulaire bedrijven in Zuid-Holland. Subsidie wordt verstrekt voor activiteiten zoals het opstellen van een meerjarenprogramma voor het door ontwikkelen van een ondernemersvereniging, het uitvoeren van vooronderzoek inzake het vaststellen van een verordening als bedoeld in artikel 1 van de Wet op de bedrijfsinvesteringszones (BIZen) of het uitvoeren van een haalbaarheidsonderzoek of het maken van een business case gericht op bijvoorbeeld energiebesparing, (verkeers-)veiligheid of het bevorderen van groen en biodiversiteit op een bedrijventerrein. Als een gebiedsmanager of een daartoe gespecialiseerd adviesbureau een analyse van kansen en verbeterpunten voor het bedrijventerrein op het gebied van kwaliteit en verduurzaming maakt, kan hiervoor ook subsidie worden aangevraagd. Subsidie wordt verstrekt in de vorm van een projectsubsidie en uitsluitend aan ondernemersverenigingen die actief zijn op het betreffende bedrijventerrein, een stichting BIZ of aan een gemeente.

Algemeen beeld

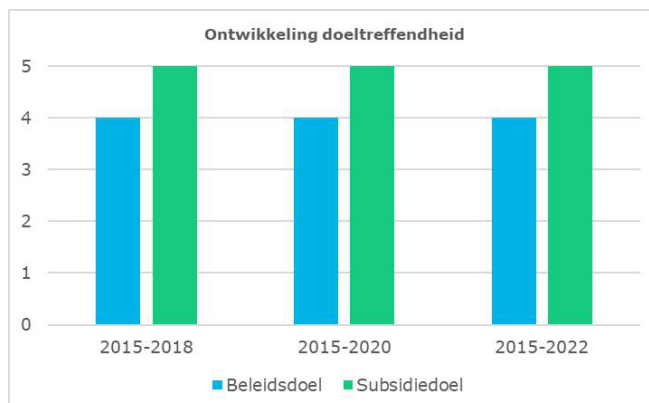

Dit subsidieonderwerp is in 2017 in werking getreden en gaf een vervolg (met enkele wijzigingen) aan het subsidieonderwerp planvormingssubsidie 2016 waar veel animo voor was. In de periode 2016 tot en met 2022 zijn 391 aanvragen ontvangen, waarvan er 343 zijn geschikt voor een totaal bedrag van circa €3.5 miljoen. Het totaal subsidieplafond voor de

periode 2016-2022 is volledig benut. Het gemiddelde verstrekte subsidiebedrag bedraagt €10.500 per aanvrager. Ondanks een lichte daling van het aantal aanvragen in 2022 blijkt uit het netwerk van de provincie dat er nog steeds behoefte is aan het subsidieonderwerp. Het subsidieonderwerp wordt nog altijd goed benut door ondernemers en gemeenten.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp is net als in voorgaande evaluaties beoordeeld als doeltreffend. Uit een eerdere evaluatie in 2016/2017 blijkt dat 174 bedrijventerreinen in Zuid-Holland van de 600 die er in totaal zijn op uitvoerend niveau een project doorlopen hebben gericht op verhoging van de kwaliteit van hun terrein en het meer voldoen aan de eisen van de gevestigde ondernemers. Uit een eerder

uitgevoerde steekproef in 2016/2017 is gebleken dat bij 60% van de projecten de aanbevelingen

volledig worden doorgevoerd. En dat bij 34% gedeeltelijke doorvoering plaatsvindt. Bijkomend effect is dat de samenwerking van de ondernemers op het bedrijventerrein daarmee bevorderd wordt en de wil ontstaat om gezamenlijk aan de toekomst van hun terrein te werken. Met dit subsidieonderwerp stimuleert de provincie op een actieve manier dat ondernemersverenigingen of gemeenten de eerste stap zetten richting een kwalitatief en duurzaam bedrijventerrein. Vanaf 2020 zijn er ambassadeurs vanuit de provincie actief die ondernemersverenigingen en gemeenten benaderen om te peilen welke vraagstukken er leven en hands-on advies en ondersteuning bieden. Dit subsidieonderwerp is één van de instrumenten die de ambassadeurs actief kunnen aanbieden. Dit is noodzakelijk, omdat het vaak stukt aan capaciteit en financiering in de eerste fase. Door dit subsidieonderwerp wordt het doel behaald om toekomstbestendige bedrijventerreinen te realiseren.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Het subsidieonderwerp levert net als voorgaande evaluaties een aannemelijke bijdrage aan het beleidsdoel. Op basis van het beleidsdoel is het duidelijk dat het subsidieonderwerp bijdraagt aan de maatschappelijk opgave om toekomstbestendige bedrijventerreinen te realiseren. Het subsidieonderwerp voorziet in de behoefte van de ondernemers(verenigingen) en gemeenten om hun bedrijventerrein kwalitatief op orde te krijgen en te houden. De projecten die met het subsidieonderwerp worden uitgevoerd dragen bij om de eerste stappen te zetten richting een vitaal en krachtig bedrijfsleven.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

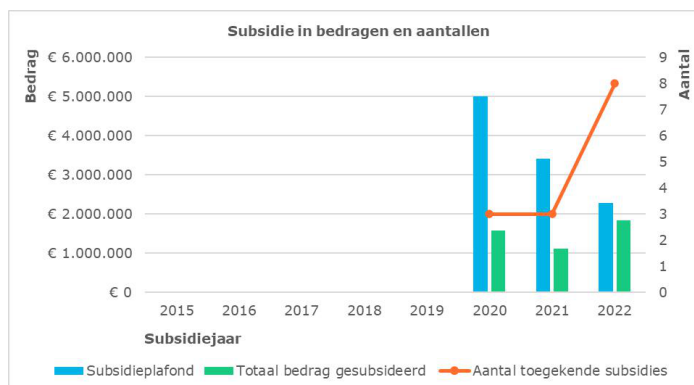
Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. De provincie wil een goed economisch toekomstbestendig vestigingsklimaat door de kwaliteit van bedrijventerreinen te verbeteren en voldoende ruimte te creëren voor essentiële bedrijven in Zuid-Holland. Tevens wil de provincie ondernemers, zo mogelijk in overleg met gemeenten, maatregelen laten treffen gericht op het verhogen en in stand houden van de kwaliteit van hun bedrijventerrein.
Beleidstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt. Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Voor de geleverde prestatie en de verantwoording naar de provincie zijn geen kwantitatieve beleidsindicatoren opgesteld en gemeten maar de provincie verstrekt de subsidie enkel aan projecten welke zijn uit- en doorgevoerd. De voor subsidie in aanmerking komende projecten dragen bij aan de realisatie van het toekomstbestendig functioneren van bedrijventerreinen.
Prestaties worden in de praktijk gemeten op basis van de beleidsindicatoren		In de verschillende projecten kan er wel gebruik gemaakt zijn van kwantitatieve gegevens, maar dat gaat niet over de subsidie en de subsidieregeling. Er zijn voldoende aanvragen binnen gekomen om de kwaliteit te verhogen van bedrijventerrein. Deze subsidieregeling biedt ondersteuning aan gemeenten om o.a. de organisatiegraad te stimuleren en onderzoeken uit te voeren. Met deze subsidieregeling stimuleert de provincie ondernemersverenigingen of gemeenten om de eerste stap te zetten. Dit is noodzakelijk, omdat het vaak stukt aan capaciteit en financiering in de eerste fase. Door deze subsidieregeling wordt het doel behaald om toekomstbestendige bedrijventerreinen te realiseren.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		De provincie heeft geregeld contact met ondernemers, gemeenten en de parkmanagers. Hierbij wordt de subsidieregeling ook elke keer besproken of deze nog voldoet aan de behoeftes vanuit het bedrijfsleven. Daarnaast wordt samen met gemeenten in periodieke overleggen besproken of ze nog steeds achter de subsidieregeling staan en of ze iets missen.

2. Deelakkoorden Human Capital

Doel en doelgroep

Het subsidieonderwerp Deelakkoorden Human Capital heeft als doel om de deelakkoorden Human Capital in Zuid-Holland ten uitvoer te brengen. De provincie Zuid-Holland is mede-initiatiefnemer van het Human Capital Agenda 2.0 Zuid-Holland. Insteek van het akkoord is om het Zuid-Hollands bedrijfsleven te ondersteunen in hun zoektocht naar voldoende en gekwalificeerd personeel, internationaal talent aantrekken en behouden, werknemers bij-, her- of om te scholen, het bestaande arbeidspotentieel beter te benutten en het organiserend vermogen en de uitvoeringskracht te vergroten. Werkgevers en werknemers worden met deze insteek voorbereid op de nieuwe economie. Deelakkoorden maken duidelijk welke inspanningen deelnemende partijen ondernemen om een bijdrage te leveren aan de doelstellingen van het Zuid-Hollands Human Capital Akkoord en daarmee bij te dragen aan een goed functionerende arbeidsmarkt. Een goed functionerende arbeidsmarkt geldt namelijk als een positieve en onderscheidende concurrentiefactor, wat weer goed is voor de regionale economie. De subsidie wordt verstrekt in de vorm van een projectsubsidie. De subsidie kan worden aangevraagd door de penvoerder van een samenwerkingsverband, bestaande uit tenminste 3 partijen, waarvan ten minste één werkgever of werkgeversorganisatie en de Taskforce Human Capital van de Economic Board Zuid-Holland, die belast is met de coördinatie van een deelakkoord.

Algemeen beeld

Dit subsidieonderwerp is begin 2020 in werking getreden. Het totaal subsidieplafond voor de periode 2020 tot en met 2023 is vastgesteld op €5 miljoen. Vanaf 2023 komt er €800.000 bij uit het resterende budget van het subsidieonderwerp tegemoetkoming loonkosten onlangs gediplomeerden Zuid-Holland

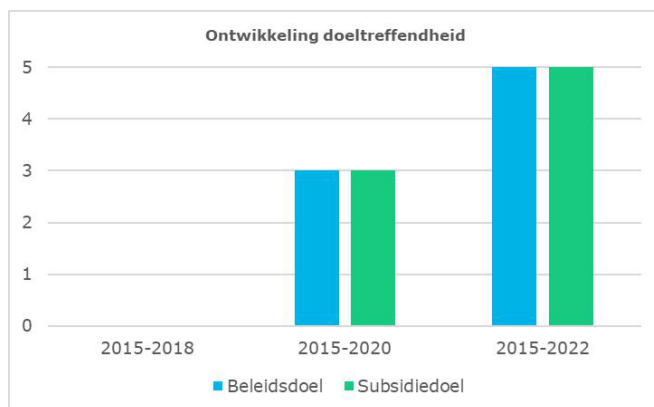
dat eveneens in dit onderzoek wordt geëvalueerd. Voor het subsidieonderwerp Deelakkoorden Human Capital geldt dat het ongebruikte subsidieplafond van een voorgaand jaargang wordt doorgezet als het subsidieplafond voor de volgende jaargang.

In de periode 2020 tot en met 2022 zijn 15 aanvragen ontvangen waarvan er 14 zijn verleend. In 2020 en 2021 is ruim 30% van het subsidieplafond opgebruikt. Het resterende subsidieplafond in 2022 is voor 80% benut waardoor het initieel beschikbaar gestelde subsidieplafond nagenoeg volledig is benut. Het gemiddelde verstrekte subsidiebedrag in de periode 2020 tot en met 2022 bedroeg €377.000 per aanvrager.

Dit subsidieonderwerp komt op 31 december 2023 te vervallen maar in februari 2023 is door PS besloten om het subsidieonderwerp te verlengen tot en met 31 december 2027 en het subsidieplafond te verhogen met €3.8 miljoen (€800.000 is afkomstig van de onderbesteding subsidieregeling 'tegemoetkoming loonkosten onlangs gediplomeerden Zuid-Holland', €600.000 is toegevoegd budget MKB-ondersteuning en €2.4 miljoen komt uit het toekomstige Human Capital budget zijnde jaarlijks €600.000 voor de periode 2024 tot en met 2027).

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp is als doeltreffend beoordeeld wat een aanzienlijke verbetering is ten opzichte van de vorige evaluatie. Via een monitoringssysteem (Dashboard Human Capital Agenda) worden realisatiecijfers bijgehouden en gerapporteerd aan de taskforce Human Capital. Realisatiecijfers (beleidsprestaties) houden verband met het aantal (flex)werknemers dat scholing heeft gehad, het aantal werkgevers dat is ondersteund, het aantal regionale en/of sectorale transitie, het aantal mbo'ers dat aan werk is geholpen, het aantal werklozen/niet-werkenden dat aan een baan is geholpen, het aantal deeltijdwerkers dat meer uren is gaan werken en het aantal aangetrokken/behouden internationale talenten. Deze (prestatie-)indicatoren zijn specifiek, meetbaar en controleerbaar. Uit een tussentijdse evaluatie blijkt dat de beoogde beleidsprestaties in bepaalde mate (gedeeltelijk) worden gerealiseerd.²⁹ Dit wordt gedefinieerd aan de hand van concreet gerealiseerde aantallen en percentages ten opzichte van de gestelde doelen. De provincie heeft voor de kwantitatieve doelstellingen een verwachting uitgesproken naar aanleiding van een nulmeting en het aantal ingediende projecten. Uit de tussentijdse evaluatie blijkt dat een aantal kwantitatieve doelstellingen deels zijn gerealiseerd en een aantal doelstellingen nog helemaal niet.

De provincie heeft voor de kwantitatieve doelstellingen een verwachting uitgesproken naar aanleiding van een nulmeting en het aantal ingediende projecten. Uit de tussentijdse evaluatie blijkt dat een aantal kwantitatieve doelstellingen deels zijn gerealiseerd en een aantal doelstellingen nog helemaal niet.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Het subsidieonderwerp levert een aantoonbare bijdrage aan het beleidsdoel. Wanneer alle kwantitatieve doelstellingen worden behaald kan het Human Capital Akkoord – volgens een rapport van Birch Consultants - €5.7 miljard aan extra toegevoegde waarde voor de provincie Zuid-Holland genereren.³⁰ Dit bedrag is de som van de extra toegevoegde waarde die per doelstelling gerealiseerd kan worden op basis van (aangenomen) productiviteitswinsten. De doelstellingen zoals ze tot dan toe (december 2021) zijn gerealiseerd is er €1.9 miljard extra toegevoegde waarde voor Zuid-Holland gegenereerd. Ook kan er nog €1.5 miljard extra toegevoegde waarde worden verwacht op basis van de (nog niet gerealiseerde) planvorming. Daarmee zou de economisch toegevoegde waarde €3.4 miljard zijn ofwel 60% van de beoogde toegevoegde waarde van €5.7 miljard behaald kunnen worden. Hierbij zijn twee belangrijke kanttekeningen gemaakt. Niet alle doelen dragen in dezelfde mate bij aan de toegevoegde waarde. Het grootste deel van de toegevoegde waarde kan namelijk worden toegeschreven aan het aan het werk helpen van werkloze en niet-werkende mensen, een doelstelling waarop het Human Capital Akkoord - zoals beoogd – niet actief projecten heeft opgestart. Naast de economisch toegevoegde waarde is er met het Human Capital Akkoord een infrastructuur en governance neergezet voor samenwerking in triple helix-verband die volgens de tussenevaluatie van het SEOR zeer gewaardeerd wordt door de betrokken partners (dit is merkbaar). Hierdoor is er een sterke basis gecreëerd voor verdere uitvoering van de Human Capital Agenda 2.0 Zuid-Holland.

²⁹ [Halfwegevaluatie Human Capital Akkoord 2019-2024 Zuid-Holland](#) – SEOR Erasmus School of Economics.

³⁰ [Rapport Arbeidsmarkt Zuid-Holland – Human Capital in Zuid-Holland](#) (Birch Consultants; oktober 2018).

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

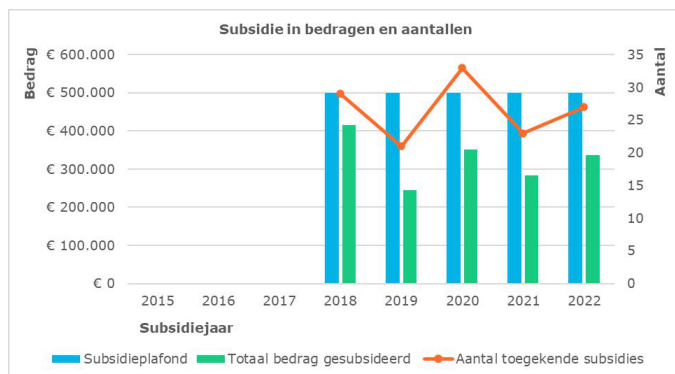
Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. De provincie wil koploper worden in Leven Lang Ontwikkelen (LLO), de meest veerkrachtige arbeidsmarkt (van opleiding naar werk en van werk naar werk) hebben, het onbenut arbeidspotentieel beter aanspreken en internationaal talent aantrekken en behouden.
Beleids Theorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt. Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Voor de geleverde prestaties en de verantwoording naar de provincie zijn specifieke en meetbare kwantitatieve beleidsindicatoren waarmee de prestaties van de subsidie gemeten kunnen worden zoals het aantal werknemers dat scholing heeft gehad, het aantal werkgevers dat is ondersteund, flexwerkers ontwikkelen, het aantal regionale en/of sectorale transities, het aantal mbo-ers dat aan werk is geholpen, aantal werklozen/niet werkenden dat aan een baan is geholpen, het aantal deeltijdwerkers dat meer uren is gaan werken en het aantal aangetrokken/behouden internationale talenten.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		Volgens planvorming is gebleken dat de regeling een economische toegevoegde waarde heeft van €3.4 miljard euro. Dat is gebaseerd op de cijfers uit het Human Capital-monitoringsysteem. De provincie heeft voor de kwantitatieve doelstellingen een verwachting uitgesproken naar aanleiding van het aantal ingediende projecten. Uit de halfwegevaluatie blijkt dat een aantal kwantitatieve doelstellingen deels zijn gerealiseerd o.a. het aantal werknemers dat scholing heeft gehad (bereikt volgens planvorming: 17.200 = 43% van het totaal), het aantal werkgevers dat is ondersteund (2.400 = 80%), flexwerkers ontwikkelen (3.300 = 22%), het aantal regionale en/of sectorale transities (5.300 = 53%), het aantal mbo-ers dat aan werk is geholpen (2.000 = 100%), aantal werklozen/niet werkenden dat aan een baan is geholpen (16.000 = 40%), het aantal deeltijdwerkers dat meer uren is gaan werken (75 = 25%) en het aantal aangetrokken/behouden internationale talenten (500 = 50%).
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		De provincie heeft bij het opstellen van de subsidieregeling vooraf gesproken met de EBZ Taskforce Human Capital, waarin de doelgroep is vertegenwoordigd. De Taskforce heeft zonder wijzigingen ingestemd met het voorstel voor de subsidieregeling.

3. Planvorming detailhandel

Doel en doelgroep

Het subsidieonderwerp Planvorming Detailhandel Zuid-Holland is ontworpen om de kwaliteit en aantrekkelijkheid van (niet-functionerende) winkel- en centrumgebieden te verhogen. Door onder andere de opkomst van het internet en demografische ontwikkelingen functioneren deze gebieden niet meer naar behoren. Het subsidieonderwerp heeft enerzijds als doel het stimuleren van het in standhouden en verhogen van de kwaliteit van winkel- en centrumgebieden en het verbeteren van het functioneren van winkel- en centrumgebieden anderzijds waardoor een brede samenwerking plaatsvindt tussen winkeliers, ondernemers, de gemeente en andere actoren. De subsidie kan uitsluitend worden verstrekt aan winkeliers- en ondernemersverenigingen die in het betreffende winkel- en centrumgebied actief zijn, een stichting bedrijveninvesteringszone (BIZ), of aan een gemeente.

Algemeen beeld

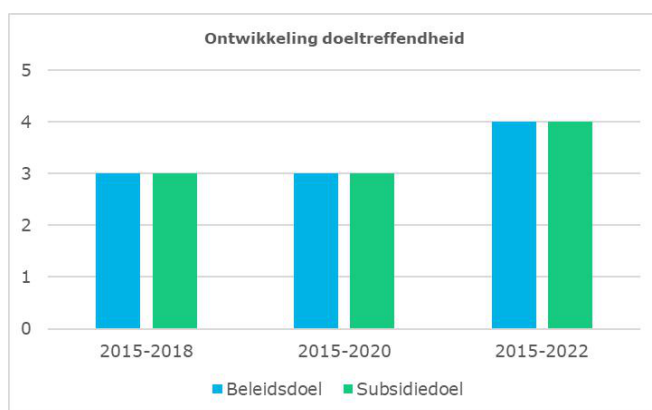

Dit subsidieonderwerp is eind maart 2018 voor het eerst opengesteld. De subsidie wordt verstrekt in de vorm van een projectsubsidie. De subsidie bedraagt maximaal €20.000 per project met een cofinancieringsplicht. Jaarlijks is een subsidieplafond van €500.000 beschikbaar gemaakt waardoor het totaal subsidieplafond voor

de periode 2018 tot en met 2022 is vastgesteld op €2.5 miljoen. Sinds de openstelling in 2018 is ongeveer 65%, dat is €1.6 miljoen, van het beschikbare subsidieplafond benut. In totaal zijn er 160 aanvragen ingediend waarvan er 133 zijn verleend. In 2020 is er voor 33 aanvragen een subsidie verleend voor een totaalbedrag van ca. €350.000. In 2021 zijn voor 23 aanvragen subsidie verleend voor een totaalbedrag van ca. €280.000. De cijfers van 2022 geven nog een onvolledig beeld omdat er aanvragen na de peildatum van dit onderzoek zijn ontvangen. In totaal zijn 34 aanvragen ontvangen, waarvan er 3 zijn geweigerd. Van de 31 aanvragen zijn er 27 verleend voor een bedrag van ca. €335.000 en 4 aanvragen, goed voor €54.000, zijn nog in behandeling. Op basis van alle verleende aanvragen bedroeg het gemiddelde subsidiebedrag voor de periode 2018 tot en met 2022 €12.000 per aanvraag. Wat opvalt aan deze cijfers is dat er veel projecten worden gesubsidieerd maar dat niet altijd het maximale subsidiebedrag per project (€20.000) wordt beschikt. Was dit wel het geval geweest, dan was er ruim €2.2 miljoen subsidiebudget nodig geweest. Het subsidieonderwerp zou eindigen op 29 maart 2021 maar door een wijzigingsbesluit op 16 februari 2021 is dit vervangen door 1 januari 2025.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp is ten opzichte van voorgaande evaluaties als aannemelijk doeltreffend beoordeeld: het subsidieonderwerp richt zich vooral op planvormingsprojecten die processen moeten aanjagen om uiteindelijk tot daadwerkelijke uitvoering van projecten te komen, zoals het verminderen leegstand en compacte winkelgebieden. Uit de enquêteresultaten van Goudappel komt naar voren

dat het merendeel van de activiteiten waar een subsidie voor is aangevraagd geheel of gedeeltelijk zijn uitgevoerd en voor sommige projecten is er een vervoltraject ingezet.³¹ Opvallend is wel dat de activiteiten in de met subsidie ondersteunde planvormingsfase veelal volgens plan worden uitgevoerd, maar dat het proces stopt in de niet voor subsidie in aanmerking komende vervolgen uitvoeringsfase. De activiteiten hebben bijgedragen aan het verbeteren van de onderlinge

³¹ Evaluatie Planvormingssubsidie Detailhandel periode 2018-2020 (Goudappel Coffeng)

samenwerking tussen winkeliers, ondernemers en/of gemeenten, het verhogen van de organisatiegraad, het tegengaan van leegstand of het realiseren van levendige en krachtige centra waardoor de kwaliteit en het functioneren van winkelgebieden is verbeterd. Daarnaast dragen de verbeterde onderlinge samenwerkingsverbanden en het verhogen van de organisatiegraad bij aan het beleidsdoel van dit subsidieonderwerp. Verder blijkt ook uit de externe evaluatie van Goudappel dat aanvragers behoefte hebben aan ondersteuning bij de daadwerkelijke realisatie van planvormingsprojecten. Daarom is het subsidieonderwerp in 2021 gewijzigd en wordt ook de mogelijkheid geboden om voor uitvoeringsprojecten subsidie aan te vragen. Uitvoeringsprojecten zijn projecten waarvan de activiteiten leiden tot de uitvoering van een planvormingsproject (businesscase, quickscan, haalbaarheidsonderzoek of centrumvisie). Onderwerpen waar een uitvoeringsproject betrekking op dient te hebben zijn bijvoorbeeld het compacter maken van een winkelgebied, het saneren van buiten het winkelgebied gelegen verspreid liggend winkelaanbod en het saneren van (leegstaande) detailhandel (al dan niet alleen papieren plancapaciteit in bestemmingsplannen) om tot een reductie van het aanbod te komen. Daarnaast is het subsidieonderwerp slechts een van de instrumenten die de provincie inzet om tot beter functionerende centra te komen. De provinciale Aanpak Winkelgebieden (procesondersteuning aan gemeenten) biedt bijvoorbeeld ook handvatten om uitvoering te geven aan planvormingsprojecten. De recente wijziging van het subsidieonderwerp, zodat die ook is gericht op daadwerkelijke uitvoering van planvormingsprojecten, geeft reden om de doeltreffendheid hoger te beoordelen.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Het subsidieonderwerp levert eveneens een aannemelijk bijdrage aan het beleidsdoel. De maatschappelijke opgave luidt: *"een groeiende, duurzame en innovatieve economie voor een aantrekkelijk en concurrerend Zuid-Holland door (vooral internationale) concurrentiekracht/export verbeteren voor bedrijven en talent en tegelijkertijd succesvolle transitie naar een duurzame en digitale economie maken en maximale werkgelegenheid behouden voor onze welvaart."* De Planvormingssubsidie draagt bij aan het verbeteren van het functioneren van de winkelcentra en daarmee draagt het gedeeltelijk bij aan een aantrekkelijk Zuid-Holland met een toekomstbestendige winkelstructuur. Verder draagt het subsidieonderwerp bij aan planvorming om richting een duurzame economie te gaan aangezien het subsidieonderwerp inzet op winkelgebieden die ingericht zijn op de toekomst. De component duurzaamheid is echter beperkt opgenomen in het subsidieonderwerp. Hier is mogelijk winst te boeken. Verder draagt het subsidieonderwerp bij aan het behoud van werkgelegenheid en welvaart, aangezien de plannen leiden tot vitale centra. Kortom, het subsidieonderwerp heeft geen direct effect op de maatschappelijke opgave, maar draagt daar op onderdelen wel aan bij.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. De subsidieregeling heeft als kerndoel om planvorming te stimuleren. De provincie beoogt met de regeling de kwaliteit en het functioneren van winkel- en centrumgebieden te verbeteren en de samenwerking tussen winkeliers, ondernemers(verenigingen) en de gemeente te stimuleren. Daarnaast wil de provincie stimuleren organisatiegraad of BIZ te verhogen, leegstand te verminderen en gezamenlijke kennisontwikkeling en kennisdeling te bevorderen.
Beleids Theorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		In het verleden is een beleidsfiche opgesteld. Deze is in 2021 geactualiseerd en wordt bij evaluaties gebruikt.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Voor de geleverde prestaties en de verantwoording naar de provincie zijn beleidsindicatoren opgesteld op bestuurlijk operationeel en provinciaal strategisch niveau opgesteld. Met deze indicatoren kan de provincie de prestaties van de subsidie kwantitatief maar voornamelijk kwalitatief beoordelen. De beleidsindicatoren zijn o.a. de ruimtelijke kwaliteit en percentage van organisatiegraad van winkel- en centrumgebieden, externe en interne samenwerkingen bevorderen, het aantal gerealiseerde BIZ'en, de hoeveelheid aan leegstand en de mate van kennisontwikkeling en -deling.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		Uit de externe evaluatie (op basis van enquêtes onder aanvragers en niet aanvragers) blijkt dat de samenwerking tussen winkeliers, ondernemers en gemeente is bevorderd, de organisatiegraad (ondernemers en soms vastgoed) is verhoogd en in een aantal gebieden is een BIZ gerealiseerd. Daarnaast komt uit de enquêteresultaten naar voren dat voor een aantal centra het tegengaan van leegstand en het realiseren van levendige en krachtige centra daadwerkelijk een impuls heeft gekregen met behulp van de subsidieregeling.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		Na de eerste openstelling in 2018 heeft de provincie door een externe partij begin 2019 een korte evaluatie laten uitvoeren onder (potentiele) gebruikers van de Subsidieregeling. De evaluatie had als doel om handvatten te krijgen op het verbeteren en stroomlijnen van het aanvraagproces. Vervolgens is het aanvraagproces aangepast en minder complex gemaakt.

4. Ondersteuning aflopende BIZzen bedrijventerreinen en winkelgebieden

Doel en doelgroep

Het doel van het subsidieonderwerp is om de organisatiegraad van bedrijveninvesteringszones (BIZzen) op bedrijventerreinen en in winkelgebieden in stand te houden zodat zij hun basistaken kunnen blijven uitvoeren om de kwaliteit van de bedrijventerreinen en de winkelgebieden voor nu en in de toekomst te garanderen. Ondernemerscollectieven zijn een belangrijk aanspreekpunt en partners om de ambities van de provincie te realiseren. Daarnaast is dit eenmalige subsidieonderwerp bedoeld om tijdens de coronacrisis bestaande samenwerkingsverbanden door aflopende BIZzen te steunen met het oog op de toekomst. Na 5 jaar moet een BIZ weer een verlengings-traject opstarten dat door de gemeenteraad moet worden vastgesteld. Normaal wordt in Q1 of Q2 het traject gestart met draagvlakmetingen en het opstellen van een vijfjarenbegroting. Door de coronacrisis hebben ondernemers hier minder tijd voor en is een BIZ of ondernemersvereniging op dit moment ook minder bemand door andere prioriteiten. Deze eenmalige subsidie steunt BIZzen in winkelgebieden en op bedrijventerreinen die willen verlengen. De subsidie kan uitsluitend worden verstrekt aan ondernemers(verenigingen) of stichting BIZ in Zuid-Holland.

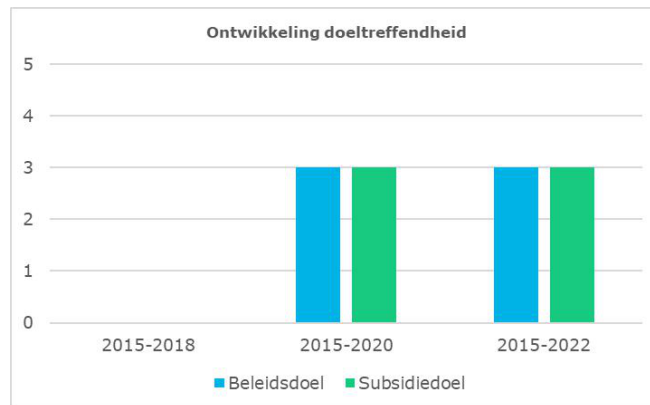
Algemeen beeld

Dit eenmalige subsidieonderwerp is op 9 juli 2020 inwerking getreden. Het subsidieplafond in 2020 werd vastgesteld op €750.000. In totaal zijn er 28 aanvragen ontvangen waarvan er 26 zijn verleend voor een bedrag van ca. €740.000. Het subsidieplafond is volledig benut. Het verstrekte subsidiebedrag in 2020 bedroeg gemiddeld ca. €28.000 per aanvraag. De subsidiabele kosten

bedroegen initieel 70% van de begrote kosten met een minimum van €1.100 en een maximum van €35.000. Naderhand is dat percentage gewijzigd naar 100% van de begrote kosten.³²

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp is net als in 2020 beoordeeld als potentieel doeltreffend: de beleidsprestaties zijn duidelijk gedefinieerd en er zijn prestatie indicatoren opgesteld maar de prestaties zijn niet gemeten sinds het in werking treden van het subsidieonderwerp. Het betreft hier een eenmalige subsidie die in tijde van de coronacrisis, medio 2020, is ingevoerd. Er subsidies verleend waarvan mag

worden aangenomen dat de gesubsidieerde activiteiten hebben bijgedragen aan het in stand houden van de organisatiegraad van en het aantal BIZZen. Het niet afnemen van de huidige organisatiegraad en het aantal BIZZen zijn dan ook de belangrijkste kwantitatieve indicatoren voor de provincie. Door de verkregen subsidie zijn de BIZZen in staat gesteld om hun verlengingsproces naar achter te schuiven en over de meest ingrijpende periode van de coronacrisis heen te tillen om daarna het verlengingsproces van de BIZZen goed op te starten.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Het subsidieonderwerp levert een potentiële bijdrage aan het beleidsdoel en is daarmee potentieel maatschappelijk doeltreffend: in de beleidstheorie is verondersteld dat het in stand houden en verhogen van de kwaliteit van bedrijventerrein en winkelgebieden van belang is voor het realiseren van de provinciale ambities op het gebied van vergroening, klimaatadaptatie, energemaatregelen, duurzame mobiliteit, versterking kwaliteit en leefbaarheid van het bedrijventerrein. De subsidies die zijn beschikt lijken dit effect te hebben gehad omdat het aantal BIZZen op bedrijventerreinen en in winkelgebieden niet is afgenomen waardoor ondernemers in staat werden gesteld om gezamenlijk activiteiten uit te voeren die bijdragen aan bovengenoemde ambities.

³² [Wijzigingsregeling van het subsidieonderwerp Ondersteuning BIZZen op bedrijventerreinen en winkelgebieden](#) dd. 17 november 2020 (PZH-2020756034036)

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

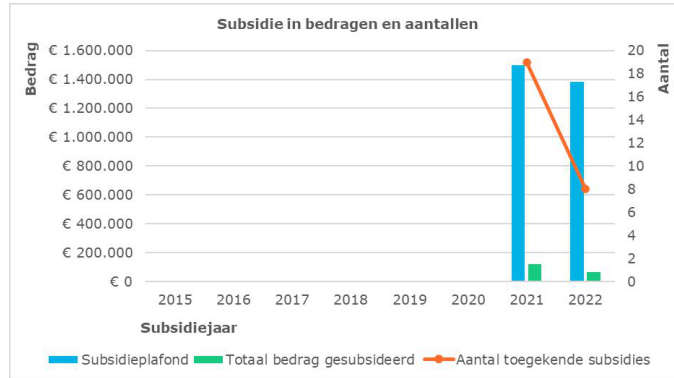
Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		Het doel van de subsidieregeling is duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven namelijk om de organisatiegraad van bedrijveninvesteringzones (BIZZen) op bedrijventerreinen en in winkelgebieden in stand te houden zodat zij hun basistaken kunnen blijven uitvoeren om de kwaliteit van bedrijventerreinen en winkelgebieden voor nu en in de toekomst te garanderen.
Beleidstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt. Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Voor de geleverde prestaties en de verantwoording naar de provincie wordt er gekeken of de gesubsidieerde activiteiten bij hebben gedragen aan het in stand houden van de organisatiegraad van bedrijveninvesteringzones (BIZZen). Daarom zijn de huidige organisatiegraad en het aantal BIZZen de belangrijkste kwantitatieve beleidsindicatoren voor de provincie.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		De beleidsprestaties zijn in de praktijk niet gemeten. Het is echter wel aannemelijk dat de organisatiegraad en het aantal BIZZen tijdens de coronacrisis niet gedaald zijn als gevolg van de toegekende subsidie. Daarmee lijkt de regeling mogelijk effect te hebben gehad. Zeker in een crisis is het van belang dat ondernemers zich kunnen blijven verenigen en gezamenlijk activiteiten kunnen uitvoeren. Een BIZ zorgt voor budget en draagvlak. De vastgestelde subsidies geven aan dat de provinciale middelen goed zijn besteed en hebben gefunctioneerd om de lastige corona periode door te komen om daarna het verlengingsproces van de BIZZen goed op te starten.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		De doelgroep is betrokken bij de regeling. Zeker in coronatijd heeft de provincie een zo simpel mogelijke regeling opgesteld, waarbij snel gecontroleerd kon worden, aan de hand van een aantal bijlagen, of de subsidie toegekend kon worden. De belangrijkste stukken voor de aanvrager. Waren het aanleveren van een commitmentbrief van de gemeenten (getekend door B&W) en een conceptbegroting.

5. Tegemoetkoming loonkosten onlangs gediplomeerden Zuid-Holland

Doel en doelgroep

Met dit subsidieonderwerp stelt de provincie Zuid-Holland tijdens het eerste jaar van de COVID-19 epidemie middelen beschikbaar voor ondernemingen die onlangs gediplomeerden een arbeids-overeenkomst (van minimaal 1 jaar) aanbieden. Daarmee wil de provincie Zuid-Holland een zwaar geraakte groep mensen met beperkte werkervaring perspectief bieden op een positie op de Zuid-Hollandse arbeidsmarkt. Het subsidieonderwerp voorziet in een tegemoetkoming in de loonkosten van ondernemers gedurende het eerste jaar. Het doel van het subsidieonderwerp is om bedrijven te ondersteunen en te stimuleren om, tegen de economische stroom in, werkplekken beschikbaar te stellen voor de groep onlangs gediplomeerden om werkervaring op te doen. De subsidie kan uitsluitend worden aangevraagd door een onderneming of een werkgeversorganisatie gerelateerd aan een focussector van de Economic Board Zuid-Holland en een van de drie eerstgenoemde transitiepaden uit de Roadmap Next Economy.

Algemeen beeld

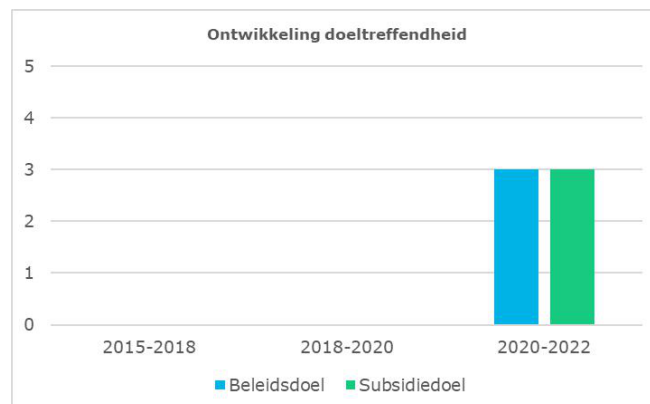

Het subsidieonderwerp is begin 2021 inwerking getreden voor in eerste instantie een periode van een jaar. Het subsidieonderwerp is vervolgens inhoudelijk licht aangepast en met een jaar verlengd. Voor de periode 2021 en 2022 is het (meerjarig) subsidieplafond vastgesteld op €1.5 miljoen. Er zijn in totaal 42 aanvragen

ontvangen waarvan er 27 zijn beschikbaar voor een bedrag van ca. €185.000. Daarmee is slechts 6% van de beschikbare gelden benut. Omdat het subsidieonderwerp eind 2022 afliep zijn de in 2023 verleende subsidies meegenomen in 2022. Het verstrekte subsidiebedrag bedroeg gemiddeld €7.300 per aanvraag. De hoogte van de subsidie bedraagt 20% van het jaarsalaris en kan (na de aanpassing) oplopen tot 30% van het jaarsalaris met een maximum van €10.000,00 indien er sprake is van een scholingstraject of omscholingstraject in de richting van de techniek of ICT.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp is als potentieel doeltreffend beoordeeld: de reikwijdte van het subsidieonderwerp is beperkt gebleken. Bij het opstellen van het subsidieonderwerp is er gekeken naar specifieke, meetbare en controleerbare (beleids-)indicatoren om de impact van de subsidie op de werkloosheid van onlangs gediplomeerden te kunnen monitoren en achteraf te meten. Er is gebruik gemaakt van een

specifieke dashboard waar arbeidsmarktdata³³ zoals het aantal arbeidsplaatsen, het aantal ontstane online vacatures, het aantal werkenden/werklozen, het aantal verstrekte WW-uitkeringen etc. wordt bijgehouden. Deze arbeidsmarktdata lieten in eerste instantie een sterke stijging van de werkloosheid onder de groep 'onlangs gediplomeerden' zien. Gezien deze geschetste situatie van werkloosheid onder groep onlangs gediplomeerde werkzoekenden en de prognose dat dit alleen nog maar meer zou stijgen door de coronacrisis is eind 2021 het subsidieonderwerp inhoudelijk licht aangepast en verlengd, waarbij een extra stimulans werd ingebouwd voor onlangs gediplomeerden in bepaalde afstudeerrichtingen om zich te laten omscholen naar vraagberoepen in de techniek en de IT. De gevreesde werkloosheid onder de groep onlangs gediplomeerden is echter uitgebleven maar dit lijkt vooral een 'autonome' ontwikkeling en kan zeker niet alleen worden toegeschreven aan het effect van het subsidieonderwerp. Het subsidieonderwerp is sinds

³³ De arbeidsmarktdata is afkomstig van: <https://zuid-hollandinzicht.nl/>.

de inwerkingtreding wel scherp gemonitord, maar alleen in breder verband middels de extern uitgevoerde halfwegevaluatie en niet zelfstandig geëvalueerd.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Het subsidieonderwerp levert potentieel een bijdrage aan het beleidsdoel. Er is echter aanzienlijk minder gebruik van dit subsidieonderwerp gemaakt dan vooraf verondersteld. Gezien het beperkte gebruik van het subsidieonderwerp is er via het subsidieonderwerp slechts een beperkte bijdrage geleverd aan de maatschappelijke doelstelling om een 'verloren generatie' te voorkomen. Waar bij invoering van het subsidieonderwerp angst was voor een 'verloren generatie', is deze achteraf ongegrond gebleken.

Gezien de beschikbaar gestelde middelen afgezet tegen de potentiële omvang van het probleem, moet het subsidieonderwerp meer gezien worden als een bijdrage om deze dreigende problematiek, van het ontstaan van een 'verloren generatie', te verzachten. De kracht van het subsidieonderwerp lag vooral in de snelheid waarmee deze is ontworpen en het signaal dat ervan uitging naar andere verantwoordelijke partijen waaronder werkgevers. In die hoedanigheid heeft het subsidieonderwerp zeker bijgedragen aan een verbeterde arbeidsmarktpositie van 'onlangs gediplomeerden' in Zuid-Holland. Tegenwoordig lukt het onlangs gediplomeerden heel goed om een start op de arbeidsmarkt te maken.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

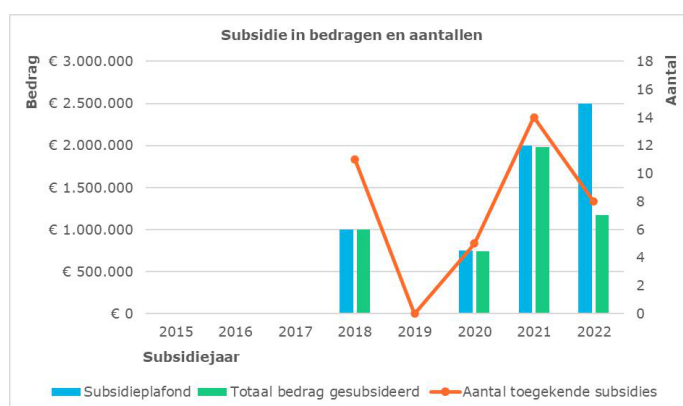
Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. Met deze subsidieregeling stelt de provincie Zuid-Holland middelen beschikbaar voor ondernemingen die onlangs gediplomeerden een arbeidsovereenkomst (van minimaal een jaar) aanbiedt. De subsidie voorziet in een tegemoetkoming in de loonkosten van de werknemer gedurende het eerste jaar. Hiermee draagt de provincie Zuid-Holland bij aan een structurele versterking van de Zuid-Hollandse arbeidsmarkt in crisistijd.
Beleids Theorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		Voor deze specifieke subsidieregeling is geen beleidstheorie opgesteld, maar de regeling valt onder het bredere Human Capital aanpak/agenda waarvoor wel een beleidstheorie is opgesteld en tevens wordt gebruikt.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		De beschikbare arbeidsmarktdata die uit zuid-hollandinzicht.nl kunnen worden gehaald, geven een duidelijk beeld van de ontwikkeling van de werkloosheid onder onlangs afgestudeerden. Daarmee werd duidelijk dat verdere inzet van de regeling nauwelijks tot niet meer nodig was.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		De regeling is sinds invoering niet geëvalueerd. Wel is de voortgang van de subsidieregeling gemonitord en zijn er (veel) voortgangsgesprekken gevoerd met de externe partij die de provincie gedurende het eerste jaar bij de uitvoering van de regeling heeft ondersteund. De reikwijdte van de subsidieregeling is beperkt gebleken. Er is (aanzienlijk) minder gebruik van gemaakt dan vooraf verondersteld. Wel lijkt het erop dat de subsidieregeling de arbeidsmarktpositie van 'onlangs gediplomeerden' sterk heeft verbeterd. Waar bij invoering van de regeling angst was voor een 'verloren generatie', is deze ongegrond gebleken. Tegenwoordig lukt het onlangs gediplomeerden heel goed om een start op de arbeidsmarkt te maken. De gevreesde werkloosheid onder de groep onlangs gediplomeerden is uitgebleven. Dit lijkt echter een 'autonome' ontwikkeling en kan zeker niet alleen worden toegeschreven aan het effect van de subsidieregeling.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		De subsidieregeling is bij ontwerp, via het Economic Board Zuid-Holland (EBZ), voorgelegd aan de achterban van het EBZ. Deze werkgeversorganisatie die de gezamenlijke belangen van meer dan 95% van alle logistieke, haven- en industriële bedrijven in de mainport Rotterdam behartigt, heeft input gegeven over de gebruiksvriendelijkheid van de regeling. De regeling is daarop op een aantal punten aangepast.

6. Verduurzaming bedrijventerreinen Zuid-Holland

Doel en doelgroep

De provincie streeft met haar bedrijventerreinenbeleid naar duurzame en toekomstbestendige bedrijventerreinen door zuinig om te gaan met energie en waar mogelijk eigen duurzame energie op te wekken. Het doel van het subsidieonderwerp verduurzaming bedrijventerreinen is het realiseren van duurzame en toekomstbestendige bedrijventerreinen. Dat wil zeggen energiezuinige of energie neutrale bedrijventerreinen. Deze energiezuinige of zelfs energie neutrale bedrijventerreinen dragen bij aan het doel uit het Klimaatakkoord om in 2030 de helft minder CO₂-uitstoot ten opzichte van 1990 te realiseren. Het subsidieonderwerp verduurzaming bedrijventerreinen Zuid-Holland bouwt vanaf 2021 voort op het subsidieonderwerp *energie op bedrijven*. Verduurzaming bedrijventerreinen is deels een ongewijzigde voortzetting van het subsidieonderwerp *energie op bedrijventerreinen*, maar is inhoudelijk wel verbreed met de thema's klimaatadaptatie en biodiversiteit. De provincie wil met deze verbreding klimaatadaptatie en biodiversiteit op bedrijventerreinen bevorderen. Daardoor kunnen nu naast maatregelen zoals zonnepanelen op daken en isolatie, ook maatregelen als waterberging, aanleg groenstructuren, nest- en schuilgelegenheden en bloemrijke beplanting van bermen ondersteund worden. Door klimaatverandering neemt de kans op wateroverlast, hitte, droogte en overstromingen toe. Een groene inrichting van een bedrijventerrein draagt niet alleen bij aan de biodiversiteit en natuur, maar ook aan de gezondheid van de werknemers op de terreinen. Aandacht voor klimaatbestendige bedrijventerreinen is zowel bij nieuwbouw als bij bestaande bedrijventerreinen noodzakelijk. Deze subsidie kan uitsluitend worden aangevraagd door gemeenten, ondernemersverenigingen en BIZ-stichtingen.

Algemeen beeld

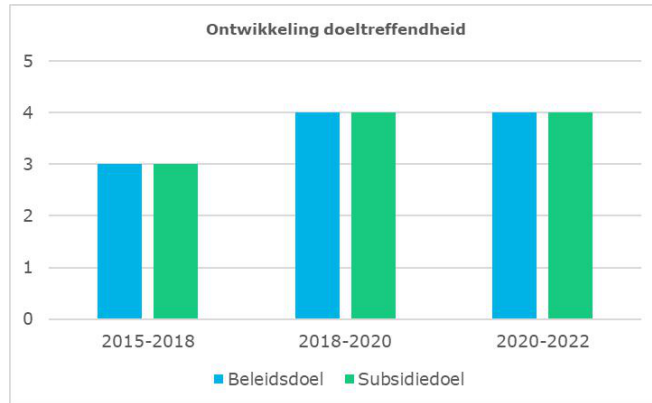

Het subsidieonderwerp *energie op bedrijventerreinen* (voorloper van het huidige subsidieonderwerp) is medio 2018 inwerking getreden en is vanaf 2021 vervangen door het subsidieonderwerp verduurzaming bedrijventerreinen. Het subsidieonderwerp verduurzaming bedrijventerreinen loopt tot en met december 2025. In de

periode 2018 tot en met 2022 zijn er in totaal 45 aanvragen ingediend waarvan er 38 zijn beschikt. In 2018 zijn 11 aanvragen ingediend en beschikt voor een totaalbedrag van ca. €1 miljoen. Dit is gelijk aan het subsidieplafond van dat jaar. Vanwege gebrek aan budget is het subsidieonderwerp in 2019 niet opengesteld. In 2020 zijn zeven aanvragen ingediend waarvan er vijf zijn beschikt. Het subsidiebudget van €750.000 is daarmee volledig uitgeput. In 2021 was het subsidieplafond vastgesteld op €2 miljoen. Er zijn 14 aanvragen ontvangen en verleend waardoor het subsidieplafond volledig is benut. In 2022 zijn er 13 aanvragen ingediend waarvan er 8 zijn verleend voor een bedrag van ca. €1.15 miljoen. Dat is ca. 50% van het vastgestelde subsidieplafond in 2022 van €2.5 miljoen. De provincie maakt onderscheid in subsidiehoogte bij het verstrekken van de subsidie tussen maatregelen voor duurzame energie: maximaal 20% subsidie met een minimum van €25.000 en een maximum van €200.000 en maatregelen ten bate van klimaatadaptatie en biodiversiteit: maximaal 40% van een gemaakte investering met een minimum van €10.000 en een maximum van €100.000.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp is net als vorig jaar als aannemelijk doeltreffend beoordeeld: Sinds de openstelling van deze subsidie zijn diverse subsidies vastgesteld. Daarmee zijn er diverse investeringen gedaan in de verduurzaming van bedrijventerreinen. In 2018 is het subsidieonderwerp 'energie op bedrijventerreinen' inwerking getreden. Met behulp van die subsidie worden investeringen gedaan

in duurzame energie. Door bijvoorbeeld de aanleg van zonnepanelen op bedrijfsdaken wordt duurzame energie opgewekt en CO₂-uitstoot teruggedrongen, wat weer bijdraagt aan de landelijke klimaatdoelen en daarmee aan een duurzame economie. Het aantal gerealiseerde energieprojecten is bij vaststelling van de beschikte subsidies meetbaar. Het subsidieonderwerp verduurzaming bedrijventerreinen Zuid-Holland bouwt voort op deze regeling en zet in op de thema's klimaatadaptatie, biodiversiteit en circulariteit. Met behulp van de subsidie hebben ondernemers op bedrijventerreinen goede stappen gezet richting een circulaire economie en hebben zij op de bedrijventerreinen vergroeningsmaatregelen genomen. Er zijn op de thema's klimaatadaptatie en biodiversiteit ook aanvragen gedaan. Nog niet alle aanvragen zijn vastgesteld. De provincie ziet dat in 2022 niet alle bedrijventerreinen gebruik hebben gemaakt van het subsidieonderwerp. Het subsidiebudget in 2021 is wel volledig uitgeput. Het valt op dat niet alle bedrijventerreinen gebruik hebben gemaakt van het subsidieonderwerp. Mogelijk dat ondernemers andere subsidieonderwerpen hebben aangegrepen zoals de in 2022 geïntroduceerde voucherregeling. Beide subsidieonderwerpen hebben hetzelfde doel. Het is dan ook logisch dat deze twee subsidieonderwerpen samen worden gevoegd om versnippering van subsidie tegen te gaan en vol in te zetten op duurzame en groene bedrijventerreinen.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Het subsidieonderwerp levert een aannemelijke bijdrage aan het beleidsdoel. Het doel van de bedrijventerreinenstrategie van Zuid-Holland is het aantrekkelijk en concurrerend houden van de Zuid-Hollandse bedrijventerreinen. Daarvoor zijn drie beleidslijnen geformuleerd, waarvan 'verduurzamen en voorbereiden op de toekomst' er één is. Dit subsidieonderwerp is een middel die bijdraagt aan de verduurzaming en verbetering van de kwaliteit van bedrijventerreinen door de energietransitie, het circulair ondernemen, klimaatadaptatie en biodiversiteit te stimuleren. Een groene inrichting van een bedrijventerrein draagt niet alleen bij aan de biodiversiteit en natuur, maar ook aan de gezondheid van de werknemers op de bedrijventerreinen. Ook worden de bedrijven op bedrijventerreinen gestimuleerd om te investeren in duurzame energie en isolatiemaatregelen op bedrijventerreinen. Deze investeringen hebben een positief effect op het terugdringen van de CO₂-uitstoot en dragen bij aan het realiseren van vitale, krachtige en duurzame bedrijventerreinen. Bedrijventerreinen die de opwarming van de aarde tegengaan zijn tevens belangrijk voor het realiseren van een aantrekkelijk vestigingsklimaat en daarmee het creëren van werkgelegenheid in Zuid-Holland.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. De provincie wil duurzame en toekomstbestendige bedrijventerreinen realiseren. Dat doet de provincie door de productie van energie uit hernieuwbare energiebronnen te stimuleren met als resultaat energiezuinige of zelfs energieneutrale bedrijventerreinen. Daarnaast wil de provincie maatregelen ten behoeve van klimaatadaptatie en het vergroten van de biodiversiteit op bedrijventerreinen bevorderen.
Beleidstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt. Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		De subsidieregeling is bedoeld om maatregelen rondom energie en circulariteit te nemen evenals te werken aan klimaatadaptatie en/of het vergroten van de biodiversiteit. Toekenning van subsidies heeft tot gevolg dat de bedrijven zullen investeren in duurzame energie, circulaire economie of vergroening van bedrijventerreinen. Het aanleggen van bijvoorbeeld regenwateropslagfaciliteiten, planten en bomen kan een goed beeld geven van een groene en duurzame inrichting van bedrijventerreinen. Het aantal gerealiseerde projecten is bij vaststelling van de toegekende subsidies meetbaar.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		In 2018 is de regeling 'energie op bedrijventerreinen' inwerking getreden. De Subsidieregeling verduurzaming bedrijventerreinen Zuid-Holland bouwt voort op deze regeling, het onderwerp energie is ongewijzigd voortgezet en de thema's klimaatadaptatie, biodiversiteit en circulariteit zijn toegevoegd. Sinds de openstelling van deze subsidie zijn diverse subsidies aangevraagd en vastgesteld voor de verschillende onderwerpen. Daarmee zijn er diverse investeringen gedaan in de verduurzaming van bedrijventerreinen. Met behulp van de subsidie hebben ondernemers geïnvesteerd in duurzame energiebronnen of energiebesparende maatregelen. Daarnaast zijn er bedrijventerreinen die circulaire stappen hebben gezet en bedrijventerreinen die vergroeningsmaatregelen hebben genomen. Niet alle bedrijventerreinen hebben gebruik gemaakt van de subsidieregeling.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		Parkmanagers zijn betrokken geweest bij het opstellen van de subsidieregeling en de provincie heeft frequent overleg met parkmanagers waarbij de subsidie een bespreekpunt is.

4.4.3 Beleidsdoel 4.3 Erfgoed, cultuur en toerisme

De provincie Zuid-Holland is een rijk archeologisch gebied. Het is mooi als Zuid-Hollanders kennis kunnen maken met de historische vondsten in hun bodem. De provincie wil bodemvondsten zorgvuldig opslaan en deze voor het publiek bereikbaar maken.

Al dat erfgoed vormt een immens kapitaal: voor bewoners, bedrijfsleven en toeristen. De provincie Zuid-Holland werkt samen met vele vrijwilligers, medeoverheden, maatschappelijk middenveld en ondernemers om haar erfgoed te behouden en te laten beleven. Zo worden identiteit van dorpen en streken bewaard en wordt de provincie voor inwoners en voor toeristen steeds aantrekkelijker. Toerisme is daarbij geen doel, maar een middel dat bijdraagt aan de maatschappelijke opgaven. Door spreiding van toerismestromen gaat de provincie een te grote impact op de leefomgeving tegen. En door culturele erfgoedcollecties digitaal te ontsluiten en toegankelijk te maken voor het grote publiek blijft het erfgoed voor de toekomst behouden.

Actief of passief aan cultuur meedoen zorgt voor persoonlijke ontwikkeling en draagt in belangrijke mate bij aan het welbevinden van de provincie. In Zuid-Holland is de deelname aan culturele voorzieningen relatief laag. De provincie wil die deelname stimuleren.

Om dit te realiseren heeft de provincie diverse subsidieonderwerpen opengesteld. In deze evaluatie zijn de volgende subsidieonderwerpen onderzocht op doeltreffendheid in relatie tot het subsidiedoel en het beleidsdoel:

1. Erfgoedlijnen Zuid-Holland
2. Molens 2013
3. (nieuw) Noodsteun culturele sector Zuid-Holland 2020
4. Rijksmonumenten restauratie en herbestemming
5. Toerisme Zuid-Holland

Toelichting subsidieonderwerpen ten opzichte van het vorige onderzoek

'Noodsteun culturele sector Zuid-Holland 2020' is in voorliggend onderzoek voor het eerst geëvalueerd. Hiervoor is nog niet onderzocht of de subsidie heeft bijgedragen aan het in stand houden van aantrekkelijk en gevarieerd cultureel aanbod en daarmee dus ook niet onderzocht of de subsidie aan de kwaliteit van de leefomgeving en het welbevinden van de inwoners van Zuid-Holland heeft bijgedragen.

Voor de overige vier subsidieonderwerpen is er geen wijziging in mate van doeltreffendheid ten opzichte van het vorige onderzoek.

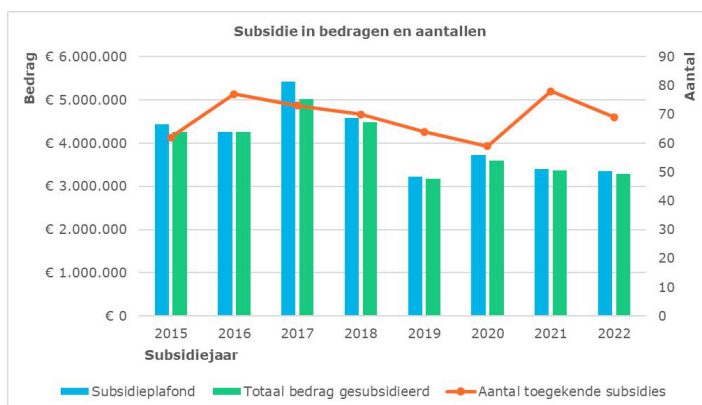
Voor het subsidieonderwerp 'Toerisme' is een externe evaluatie uitgevoerd. Er is aangesloten bij onderhavig evaluatieonderzoek.

1. Erfgoedlijnen Zuid-Holland

Doel en doelgroep

Het subsidieonderwerp Erfgoedlijnen Zuid-Holland is in 2013 in werking getreden en heeft betrekking op verschillende monumentale bezienswaardigheden in een bepaalde geografische locatie die een gezamenlijk verhaal vormen. Erfgoed vormt een immens kapitaal voor bewoners, recreanten, het bedrijfsleven en toeristen. De subsidie is gericht op het beschermen en beleefbaar maken van erfgoed en landschappen met grote cultuurhistorische waarde zodat een aantrekkelijke leefomgeving en een aantrekkelijk vestigingsklimaat ontstaan. De provincie heeft zeven erfgoedlijnen uitgezet die via een stakeholdernetwerk (erfgoedtafels) worden gerealiseerd. Elke erfgoedtafel heeft een ambitie bepaald en een lijst met activiteiten opgesteld om de ambitie te realiseren. De door de provincie beschikte projecten zijn vastgelegd in het Maatregelenpakket Erfgoedlijnen. De subsidie kan worden aangevraagd door partijen die zijn aangesloten bij de erfgoedtafels (netwerken) en kan uitsluitend worden verstrekt voor activiteiten die zijn opgenomen in het Maatregelenpakket Erfgoedlijnen.

Algemeen beeld

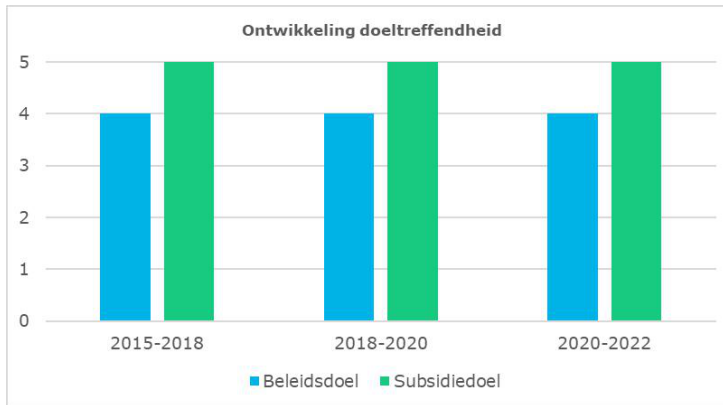
In de periode 2015 tot en met 2022 zijn 552 aanvragen beschikbaar voor een totaal bedrag van ca. €31.4 miljoen. Het vastgestelde subsidieplafond voor deze periode is daarmee niet overschreden. In alle jaren is het beschikbare subsidieplafond vrijwel geheel benut. In 2020 zijn er 61 aanvragen ontvangen waarvan er 59 zijn be-

schikt voor een bedrag van ca. €3.6 miljoen. In de periode 2020-2021 is een stijging in aantal ontvangen en beschikte aanvragen waar te nemen. In 2021 zijn er 79 aanvragen ingediend en verleend voor een bedrag van ca. €3.4 miljoen. Er zijn in 2022 70 aanvragen ingediend waarvan er 69 zijn beschikbaar voor een bedrag van ca. €3.3 miljoen. Het gemiddelde subsidiebedrag was €57.000 per project. De meeste subsidies zijn aangevraagd voor de erfgoedlijn Landgoederenzone.³⁴

³⁴ [Factfinding voor evaluatie subsidieregelingen cultuurbeleid 2015-2018 provincie Zuid-Holland door Tympaan](#)

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp is net als in voorgaande evaluaties beoordeeld als doeltreffend. Door de beleidsadviseur zijn geen wijzigingen vermeld ten opzichte van de vorige evaluatie. De doelstelling van de subsidie worden aantoonbaar gerealiseerd. De provincie geeft aan dat zonder het subsidieonderwerp de projecten in het Maatregelenpakket niet in de huidige omvang, met de huidige kwaliteit of binnen de beschikbare tijd tot stand komen.

Door de erfgoedtafels wordt de bijdrage van de projecten aan de doelen van de betreffende erfgoedlijn beoordeeld via een afwegingskader dat is opgesteld door de erfgoedtafels, waardoor alle projecten in dienst staan van de ambitie van de erfgoedtafel. Alleen projecten die bijdragen aan de ontwikkeling van de erfgoedlijn, zoals is bepaald met de ambitie van de erfgoedlijn, worden opgenomen in het Maatregelenpakket Erfgoedlijnen. Het subsidieonderwerp heeft niet alleen meerwaarde in materiële zin, maar zorgt ook voor inhoudelijke verbindingen (samenhang), samenwerking tussen regionale partijen en een groter toeristisch bereik. Daarnaast ontstaan er initiatieven buiten het subsidieonderwerp voor de erfgoedlijnen en is er dankzij de projecten meer betrokkenheid en draagvlak onder de beheerders van erfgoed. Ook wordt dankzij de projecten meer integraliteit en samenhang met andere beleidsterreinen zoals 'groen en water', Nationale Parken en toerisme van de provincie Zuid-Holland gestimuleerd. Ook zijn er relaties met verstedelijking, infrastructuur, energie en ruimte. Deze inhoudelijke samenhang zorgt voor een betere herkenbaarheid van het erfgoed.

De erfgoedtafels monitoren eens per drie jaar de voortgang van projecten en de beleidsresultaten. De resultaten hiervan worden gerapporteerd in de Monitor Erfgoedlijnen. De provincie monitort de voortgang van het subsidieonderwerp aan de hand van prestatie-indicatoren, namelijk het aantal gesubsidieerde projecten, de gerealiseerde multiplier (cofinanciering), de waardering op Trip Advisor van een geselecteerd boegbeeld uit elke Erfgoedlijn en het aantal betrokken partijen per Erfgoedlijn. Daarnaast staan in het Maatregelenpakket voor alle projecten individuele prestaties benoemd, zoals het aantal te bereiken bezoekers, het aantal deelnemende partners, het aantal uitgegeven boeken, informatieborden et cetera. Op basis van deze prestaties wordt een subsidie verleend. In het kader van het beleefbaar maken van het erfgoed streeft de provincie acht operationele doelen na, namelijk beschermen, restauratie, objecten verbinden, zichtbaar maken, attractiepunt ontwikkelen, bereikbaarheid vergroten en bekendheid vergroten.

Uit de derde voortgangsrapportage Monitor Erfgoedlijnen³⁵, uitgevoerd eind 2020 door Tympaan, komt naar voren dat voor de afgeronde projecten geldt dat de geleverde beleidsresultaten grotendeels conform de afspraken in het Maatregelenpakket zijn. Uit de monitor blijkt dat alle erfgoedlijnen bijdragen aan de acht operationele doelstellingen van de provincie. Verhoudingsgewijs wordt het meest bijgedragen aan het vergroten van de bekendheid met (objecten binnen) de erfgoedlijn, gevolgd door de doelstelling 'zichtbaar maken van plekken door reconstructie of ontwikkeling'.

³⁵ [Monitor erfgoedlijnen provincie Zuid-Holland – derde voortgangsmeting \(Tympaan\)](#)

Bijdrage aan het beleidsdoel

Het subsidieonderwerp levert net als voorgaande evaluaties een aannemelijke bijdrage aan het beleidsdoel van de provincie. De provincie Zuid-Holland wil een toonaangevende provincie zijn waar mensen met plezier wonen, werken en recreëren. Daartoe verbetert de provincie de kwaliteit van de leefomgeving. Cultuur en erfgoed zijn daarin belangrijke factoren. De waardering van bezoekers van de verschillende iconen van erfgoedlijnen en het aantal bezoekers geven een beeld van de bijdrage aan het maatschappelijke doel, waarbij de aanname is dat er een causaal verband is tussen de gestegen waardering en bezoekersaantallen en de beleidsresultaten die zijn geleverd met subsidie van de provincie. Via erfgoedlijnen draagt de provincie bij aan aantrekkelijke landschappen, steden en dorpen met een goed vestigingsklimaat. Een deel van de prestaties is gericht op restauratie en behoud van (rijks)monumenten en het betrekken van jongeren bij erfgoed, wat bijdraagt aan de opgave om uniek erfgoed te behouden voor toekomstige generaties.

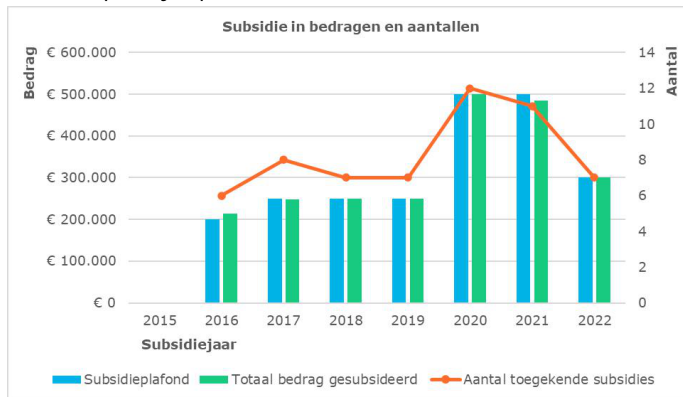
Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. Jaarlijks stellen GS op voordracht van de Erfgoedtafels een Maatregelenpakket Erfgoedlijnen vast met daarin een lijst projecten die voor subsidie in aanmerking komen. Zonder de subsidieregeling zouden de projecten uit de maatregelenpakketten niet in de huidige omvang, met de huidige kwaliteit of binnen de beschikbare tijd tot stand komen.
Beleidstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt. Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Voor de geleverde prestatie en de verantwoording naar de provincie zijn kwantitatieve beleidsindicatoren opgesteld door deelnemers van Erfgoedtafels in het Maatregelenpakket erfgoedlijnen. In het Maatregelenpakket staan voor alle projecten individuele prestaties benoemd, zoals het aantal te bereiken bezoekers, het aantal deelnemende partners, het aantal uitgegeven boeken, informatieborden, etc. Op basis hiervan wordt de subsidie verleend (met de vereiste prestaties). In het kader van beleefbaar maken van het erfgoed streeft de provincie de volgende operationele doelen na: beschermen, restauratie, objectenverbinden, zichtbaar maken, attractiepunt ontwikkelen, bereikbaarheid vergroten en bekendheid vergroten.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		Prestaties en beleefbaarheid worden gemeten op basis van in het Maatregelenpakket opgestelde prestatie-indicatoren en operationele doelen. Deze indicatoren zijn door de deelnemers van Erfgoedtafels opgesteld en goedgekeurd door GS. Na afronding van het project wordt een verzoek tot vaststelling ingediend en beoordeelt de provincie of de prestaties zijn behaald. Als dit het geval is, wordt de subsidie op 100% vastgesteld. Als dat niet het geval is, kan de provincie de subsidie lager vaststellen. Naast de beoordeling door de provincie monitoren de erfgoedtafels de voortgang van de projecten en wordt besproken of de afgesproken prestaties zijn behaald. Eens per twee jaar worden de resultaten gerapporteerd in de Monitor Erfgoedlijnen.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		De subsidieregeling loopt al een aantal jaren. Hoewel er bij de opzet destijds geen aparte klankbordgroep is opgesteld vanuit de potentiële aanvragers, zijn de erfgoedlijnen/het erfgoedlijnbeleid sindsdien wel een aantal keer geëvalueerd. Daarbij zijn nadrukkelijk ook de deelnemers van de Erfgoedtafel (en daarmee de potentiële doelgroep) betrokken. Hun ervaringen worden meegenomen en kunnen tot aanpassing van de regeling leiden.

2. Molens 2013

Doel en doelgroep

Het subsidieonderwerp Molens 2013 is gericht op het behouden en laten draaien van traditionele windmolens in Zuid-Holland. Met het subsidieonderwerp wordt voorkomen dat molens in verval raken en tegen veel hogere kosten gerestaureerd moeten worden. In de provincie Zuid-Holland staan circa 225 molens die mogelijk in aanmerking komen voor de subsidie. De subsidie is gebaseerd op de Beleidsvisie Cultureel Erfgoed en Basisvoorzieningen cultuur 2017-2020 en het Hoofdlijnenakkoord. Het subsidieonderwerp bestaat uit drie losse onderdelen, namelijk: *i)* onderhoud, *ii)* groot onderhoud en *iii)* het doen draaien van de molens (draaipremies). In 2016 is de paragraaf 'groot onderhoud' toegevoegd aan dit subsidieonderwerp waardoor een groot gat is opgevuld tussen de paragraaf voor 'regulier onderhoud' enerzijds en het subsidieonderwerp 'restauratie rijksmonumenten Zuid-Holland 2013' anderzijds. Subsidiering van molens omvat naast deze drie onderdelen ook de restauratie van molens via voorgenoemde subsidieonderwerp. Beide subsidieonderwerpen zijn apart beoordeeld in dit onderzoek. Het onderscheid tussen restauratie en (groot)

onderhoud is in de praktijk gebaseerd op de hoogte van de gemaakte kosten. Tot €100.000 aan kosten is er sprake van groot onderhoud en vanaf €100.000 is er in feite sprake van restauratie. De subsidie kan worden aangevraagd door eigenaren van traditionele (complete en incomplete) of standaard windmolens. Voorwaarde voor de subsidie is dat moleneigenaren

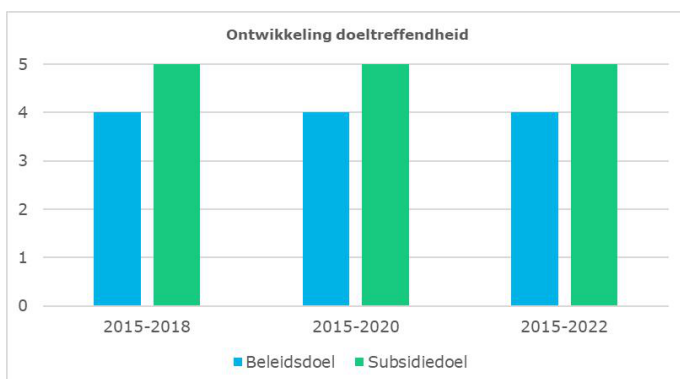
deelnemen aan de landelijke regeling instandhouding monumenten (Sim) voor alle molens die een rijksmonumentstatus hebben. Voor die molens die – ten onrechte – niet (meer) de rijksmonumentstatus hebben, geldt dat zij standaardmolen zijn.

Algemeen beeld

De grafiek hiernaast is een weergave van het subsidieonderdeel 'groot onderhoud'. Draaipremies en regulier onderhoud zijn geheel buiten beschouwing gelaten. In de periode 2016 tot en met 2022 zijn 95 subsidies aangevraagd waarvan er 58 zijn beschikt voor een totaal bedrag van ca. €2.2 miljoen. Het totaal vastgestelde subsidieplafond voor de periode 2016 tot en met 2022 wordt volledig benut, waarbij het verstrekte subsidiebedrag gemiddeld €38.000 per aanvrager bedraagt. Het subsidieplafond in 2016 is met ruim €13.000 overschreden. De oorzaak hiervan is gegronde bezwaren, die hebben geleid tot aanpassing (verhoging) van de subsidie. In 2016 bedroeg het subsidieplafond nog €200.000. In 2017 is het subsidieplafond opgehoogd naar €250.000 en vanaf 2020 is het subsidieplafond verdubbeld naar €500.000 omdat er vanuit de molensector veel animo bestaat voor het subsidieonderwerp. Opvallend is wel dat het subsidieplafond in 2022 is verlaagd naar €300.000. Dit komt mede door de verhoging van het subsidieplafond voor restauratie – op verzoek van PS – waarbij geen extra middelen beschikbaar zijn gesteld. Door middel van her-schikking plafonds is dit gerealiseerd.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp is net als in voorgaande evaluatie in 2018 beoordeeld als doeltreffend. Er zijn geen noemenswaardige wijzigingen in het subsidieonderwerp. Met behulp van de subsidie worden molens geconserveerd, hersteld en/of vernieuwd. Hierdoor kunnen molens niet alleen draaien, maar ook voldoende draaiuren maken.

Deze voldoende draaiuren zijn belangrijk ter voorkoming van extra onderhoudskosten. Goed onderhouden en draaiende molens dragen bij aan het beleefbaar maken van het cultureel erfgoed in de provincie. Bovendien stimuleert het vrijwilligers om molens te laten draaien en open te stellen voor publiek. De voor de provincie belangrijke (beleids-)indicatoren zijn het onderhoudsrapport van een molen en de tellerstand. Beide indicatoren zijn specifiek, meetbaar en controleerbaar. De subsidieaanvragen voor (groot) onderhoud dienen vergezeld te gaan van een actueel onderhoudsrapport. Dit geeft inzicht in de (kwalitatieve) staat van de molen. Daarnaast worden bij grootonderhoud de bouwvergaderingen bezocht, waardoor het proces nauwgezet wordt gevolgd. Ook is er een afgevaardigde van de provincie aanwezig bij de oplevering van het werk. Bij de vaststelling van subsidies wordt inhoudelijk bekeken of de werkzaamheden naar behoren zijn uitgevoerd. Kwaliteit is hierbij het belangrijkste criterium. Molenbehoud zou zonder de subsidie niet in dezelfde omvang en kwaliteit tot stand komen. Dit blijkt ook uit onderzoek van Vereniging De Hollandsche Molen waarin berekend is hoeveel geld voor instandhouding van molens nodig is in de toekomst. Hieruit blijkt dat de kosten van onderhoud en groot onderhoud in Zuid-Holland grotendeels gedekt worden vanuit subsidiegelden.³⁶ Voor Zuid-Holland is dit inmiddels 98% voor onderhoud en maximaal 60% voor groot onderhoud.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Het subsidieonderwerp is levert net als in 2018 een aannemelijke bijdrage aan het beleidsdoel van de provincie. Het behouden en laten draaien van molens is belangrijk voor het in stand houden van cultureel erfgoed. Monitoring van onderhoud vindt plaats via de Erfgoedmonitor en door het opvragen van actuele onderhoudsrapporten. Goede zorg voor cultureel erfgoed levert een aannemelijke bijdrage aan een aantrekkelijke leefomgeving en een aantrekkelijk vestigingsklimaat.

³⁶ [Molentoeekomst: Financiën en organisatie van het molenbehoud in Nederland – De Hollandsche Molen](#)

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. Goed zichtbare, historische windmolens met voldoende vrije windvang t.b.v voldoende kwaliteit molenbiotoop, voldoende draaiuren realiseren ter voorkoming van extra onderhoud en goed onderhouden molens door conserveren, herstellen en vernieuwen van molendelen (conform handboek onderhoud historische windmolens).
Beleids Theorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt. Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Er zijn kwantitatieve beleidsindicatoren opgesteld om de kwaliteit van molens in Zuid-Holland te waarborgen en de beleidsresultaten te waarborgen zoals opname van de tellerstand van een molen en het bijhouden van een onderhoudsrapport.
Prestaties worden in de praktijk gemeten op basis van de beleidsindicatoren		De draaipremies komen tot stand na opname van de tellerstand in de molens. Dit is meetbaar en controleerbaar. De subsidieaanvragen voor onderhoud en groot onderhoud dienen vergezeld te gaan van een actueel onderhoudsrapport. Dit geeft voldoende inzicht in de (kwalitatieve) staat van de molen. Daarnaast worden bij groot onderhoud de bouwvergaderingen bezocht, waardoor het proces nauwgezet gevolgd kan worden. Ook is er een afgevaardigde van de provincie aanwezig bij de oplevering van het werk. Bij de vaststelling van subsidies wordt inhoudelijk bekeken of de werkzaamheden naar behoren zijn uitgevoerd. Kwaliteit is hierbij het belangrijkste criterium en bepaalt de doelmatigheid. Zonder de subsidie zou Moldenbehoud niet in dezelfde omvang en kwaliteit totstandkomen.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		Er is destijds afgestemd met het molenveld. Dat is ondermeer gebeurd via het molennetwerk, dat wordt geïnitieerd door het Erfgoedhuis Zuid-Holland, waarbij er jaarlijks twee bijeenkomsten zijn waarop het Zuid-Hollandse molenveld elkaar ziet en er uiteenlopende thema's worden besproken die relevant zijn voor de moleninstandhouding.

3. Noodsteun culturele sector Zuid-Holland 2020

Doel en doelgroep

De cultuursector in Zuid-Holland is buitengewoon hard getroffen door de coronapandemie en de maatregelen die getroffen werden om de uitbraak van COVID-19 tegen te gaan. Met het eenmalige subsidieonderwerp 'Noodsteun culture sector Zuid-Holland 2020' wil de provincie de Zuid-Hollandse culture sector ondersteunen. Door het subsidieonderwerp blijft het aantrekkelijke en gevarieerde aanbod van cultuur in Zuid-Holland zoveel mogelijk in stand. Het rijke en gevarieerde cultuuraanbod in Zuid-Holland zorgt voor maatschappelijke betrokkenheid en samenhang en draagt bij aan een aantrekkelijke provincie om in te wonen, te werken en te bezoeken. Gemeenten wordt gevraagd direct of indirect bij te dragen uit eigen middelen aan vitale culturele instellingen en de gemeente moet bijdragen aan de instandhouding van een inclusieve en diverse culturele infrastructuur binnen de gemeente. De subsidie kan worden aangevraagd door gemeenten met maximaal 150.000 inwoners ter ondersteuning van vitale culturele instellingen in Zuid-Holland.

Algemeen beeld

Het subsidieonderwerp is in september 2020 in werking getreden en het betreft een eenmalige regeling. Het subsidieplafond is €3.000.000. Het aanvragen van de subsidie was enkel mogelijk in 2020. Er waren twee aanvraagrondes mogelijk en het maximaal aan te vragen subsidiebedrag was afhankelijk van het aantal inwoners in de gemeente. Afhankelijk van het inwoners aantal kon een gemeente tussen de €25.000 en €125.000 subsidie ontvangen. Er zijn in 2020 74 aanvragen ontvangen waarvan er 49 zijn verleend. Het maximale vastgestelde subsidieplafond is volledig benut, waarbij het verstrekte subsidiebedrag gemiddeld €61.000 per aanvrager bedroeg. Het subsidieonderwerp is eind 2021 komen te vervallen.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp is beoordeeld als potentieel doeltreffend: het subsidieonderwerp is eenmalig en is in september 2020 in werking getreden. Of de subsidie daadwerkelijk heeft bijgedragen aan het behoud van een aantrekkelijk en gevarieerd aanbod van cultuur is niet onderzocht. Het is wel aannemelijk dat de subsidie heeft bijgedragen aan het ondersteunen van de culturele sector in de provincie Zuid-Holland. Gemeenten, die aan de voorwaarden voldeden, hebben de subsidie ontvangen en bepaalden zelf welke culturele instellingen in hun gemeente het hardst getroffen waren door de COVID-19 uitbraak en voor financiële ondersteuning in aanmerking kwamen. Hierbij zagen gemeenten erop toe dat de meest vitale instellingen in de gemeente werden ondersteund. Gemeenten zijn beter dan de provincie in staat om te beoordelen welke vitale culturele instellingen binnen hun grenzen voor ondersteuning in aanmerking komen. Gezien het karakter van het subsidieonderwerp, namelijk éénmalig en noodsteun, zijn zowel de aanvraag- als verantwoordingslasten zo beperkt mogelijk gehouden.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Het subsidieonderwerp is beoordeeld als potentieel maatschappelijk doeltreffend gezien het karakter van het subsidieonderwerp om noodlijdende vitale culturele instellingen tijdens de coronapandemie te ondersteunen. Omdat er nog geen inzicht is in de effecten van deze projecten, is het nog te vroeg om een nadere duiding te geven aan de maatschappelijke doeltreffendheid van het subsidieonderwerp en is het onduidelijk of de subsidie daadwerkelijk heeft bijgedragen aan het in stand houden van een aantrekkelijk en gevarieerd cultureel aanbod en daarmee aan de kwaliteit van de leefomgeving en het welbevinden van de inwoners van Zuid-Holland.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

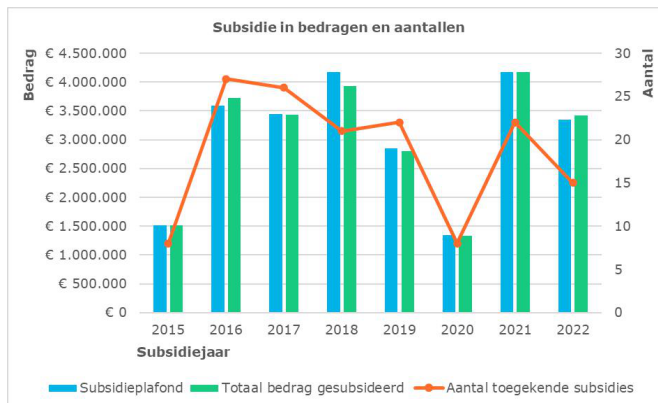
Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. Met de eenmalige subsidieregeling noodsteun culturele sector Zuid-Holland 2020 wil de provincie de Zuid-Hollandse culturele sector helpen. Daarmee blijft het aantrekkelijke en gevarieerde aanbod van cultuur in Zuid-Holland zoveel mogelijk in stand.
Beleidstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		Er is geen beleidstheorie opgesteld. Het betreft een nieuw (eenmalig) subsidieonderwerp om de culturele sector tijdens de coronapandemie te ondersteunen.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Er zijn geen kwantitatieve beleidsindicatoren opgesteld. De gemeenten, die aan de voorwaarden van de subsidieregeling voldeden, hebben de subsidie ontvangen en bepaalden welke culturele instellingen in hun gemeente voor financiële ondersteuning in aanmerking kwamen. Hierbij zagen gemeenten erop toe dat de meest vitale culturele instellingen in de betreffende gemeente werden ondersteund.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		Er is niet onderzocht / gemeten of de subsidie daadwerkelijk heeft bijgedragen aan het behoud van een aantrekkelijk en gevarieerd aanbod van cultuur in de provincie Zuid-Holland. Gezien het karakter van de subsidieregeling, namelijk éénmalig en noodsteun, zijn de aanvraag- en verantwoordingsvereisten voor gemeenten wel zo eenvoudig mogelijk gehouden. Het is wel aannemelijk dat de subsidie heeft bijgedragen aan een aantrekkelijk en gevarieerd aanbod van cultuur.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		De provincie heeft gesproken met een aantal gemeenten en mede naar aanleiding van deze gesprekken en gezien de context van de regeling (noodsteun) zijn de aanvraag- en verantwoordingsvereisten zo beperkt mogelijk gehouden.

4. Rijksmonumenten restauratie en herbestemming

Doel en doelgroep

Het subsidieonderwerp Rijksmonumenten restauratie en herbestemming Zuid-Holland 2013 is bedoeld om rijksmonumenten (incl. molens) in stand te houden door middel van restauratie en herbestemming. In Nederland staan ruim 62.000 rijksmonumenten, waarvan 8985 in de provincie Zuid-Holland, die vanwege hun karakteristieke en unieke waarde beschermd worden^{37,38}. Beschermen, beleven en (economisch) benutten vormen hierbij sleutelbegrippen die bijdragen aan een aantrekkelijke leefomgeving en een aantrekkelijk vestigingsklimaat. Tevens beoogt het subsidieonderwerp de toegankelijkheid te verbeteren voor mensen met een functiebeperking en duurzaamheids-maatregelen te treffen ten behoeve van de herbestemming van rijksmonumenten. Het subsidieonderwerp hangt samen met het subsidieonderwerp Erfgoedlijnen, die zich richt op een gebiedsgerichte aanpak van objecten (waaronder restauratie van rijksmonumenten) in combinatie met toerisme en recreatie. De subsidie wordt uitsluitend verstrekt aan een eigenaar van een rijksmonument of onderdeel hiervan dat geen woonhuis is.

Algemeen beeld

Het subsidieonderwerp is op 1 december 2013 in werking getreden. De provincie financiert maximaal 50% van de subsidiabele kosten. Het subsidieplafond is in 2016, 2017 en 2018 verhoogd om tegemoet te komen aan een groeiend aantal subsidieaanvragen. Daarna is het budget en daarmee het subsidieplafond afgenomen. In 2021 en 2022 is het subsidieplafond opnieuw

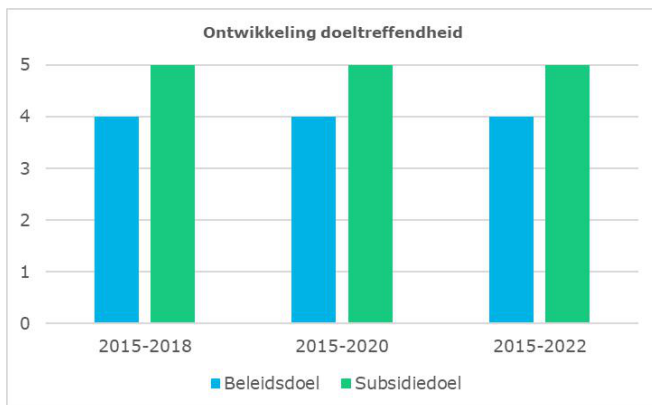
verhoogd. Sinds het in werking treden van het subsidieonderwerp zijn 262 subsidieaanvragen ingediend, waarvan 149 aanvragen zijn beschikt voor een totaal subsidiebedrag van €24.327.808. Deze cijfers betreffen alleen de uitgaven voor restauratie; herbestemming is buiten beschouwing gelaten. Het totaal vastgestelde subsidieplafond voor de periode 2015 tot en met 2022 wordt (vrijwel) volledig benut, waarbij het verstrekte subsidiebedrag gemiddeld €170.000 per aanvrager bedraagt.

³⁷ [Findrapport Restauratie van rijksmonumenten – Randstedelijke rekenkamer juni 2018.](#)

³⁸ [Erfgoedmonitor provincie Zuid-Holland 2020 – De staat van de rijksmonumenten \(geen woonhuizen\).](#)

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp is net als in voorgaande evaluaties beoordeeld als doeltreffend. Uit de evaluaties voor het onderdeel 'Restauratie' blijkt dat het subsidieonderwerp voor Rijksmonumenten erin slaagt om de bouwkundige staat te verbeteren en de monumentale waarden te behouden. Uit de evaluaties blijkt ook dat dit zonder deze subsidie beperkt tot stand komt. De provincie controleert zowel op papier,

als in de praktijk de subsidieresultaten. Zij doet dit onder andere via voortgangsrapportages, bezoeken van bouwvergaderingen en werkbezoeken op locatie. Het onderdeel herbestemming blijkt goed aan te sluiten bij de behoefte om rijksmonumenten een goede herbestemming te geven. Dit voorkomt het voor langere tijd leeg staan - en daardoor snel achteruitgaan - van rijksmonumenten.

Om de beleidsresultaten te monitoren, hanteert de provincie de indicator Restauratievolume.³⁹ Dit wordt gemeten aan de hand van het percentage rijksmonumenten (exclusief oorspronkelijke functie woonhuis), weergegeven naar de staat van het casco (categorie 'matig' en 'slecht'). Dit percentage wordt gehaald uit de Erfgoedmonitor, die door elke provincie is ingesteld. Het gezamenlijke doel is dat eind 2020 alle provincies hun monitor hebben geactualiseerd zodat vergelijkingen mogelijk zijn.

In 2018 is Zuid-Holland gestart met de actualisatie van de Erfgoedmonitor. Daartoe worden door het uitvoerende bureau Fenicks jaarlijks alle data die afkomstig zijn van openbaar toegankelijke bronnen geactualiseerd. Jaarlijks wordt een deel van de rijksmonumenten fysiek bezocht. De combinatie van al deze gegevens levert elke vier jaar een volledig geactualiseerde Erfgoedmonitor op. Door de Erfgoedmonitor krijgt de provincie goed zicht op de restauratieachterstand, in zijn geheel en ook per categorie erfgoed. Naast de Erfgoedmonitor houden beleidsmedewerkers zelf prestatie-indicatoren bij, waaronder het aantal gesubsidieerde rijksmonumenten en het aantal maatadviezen voor herbestemming. Per jaar zijn per indicator streefcijfers opgesteld. Daarnaast monitort de provincie onder meer ook het aantal leerlingen dat vanuit Restauratie Opleidingsprojecten (ROP) Zuid West (Zuid-Holland en Zeeland) bij het restauratieproject aan het werk zijn gegaan en/of een diploma heeft behaald.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Het subsidieonderwerp levert net als in 2018 een aannemelijke bijdrage aan het beleidsdoel om de kwaliteit van de leefomgeving te verbeteren. De verbeterde bouwkundige staat en de herbestemming van rijksmonumenten leidt tot behoud van cultureel erfgoed voor toekomstige generaties. Daarnaast levert goede zorg voor cultureel erfgoed een aannemelijke bijdrage aan een aantrekkelijke leefomgeving en een aantrekkelijk vestigingsklimaat.

³⁹ Dit is een verplichting die voortvloeit uit het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. Met de Subsidieregeling restauratie Rijksmonumenten Zuid-Holland 2013 wil de provincie Zuid-Holland eigenaren stimuleren om hun rijksmonument (incl. molens) te restaureren (incl. verduurzamen), beleefbaar te maken en de benutting ervan te faciliteren zodat hun rijksmonument bij herbestemming toegankelijk is voor een breed publiek.
Beleidstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt. Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		De prestaties van de subsidieregeling worden bijgehouden en gemeten aan de hand van drie verschillende beleidsindicatoren, namelijk 1) de indicator Restauratievolume (verplichting n.a.v. Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten), de (landelijke) Erfgoedmonitor en de provinciale prestatie-indicatoren waaronder het aantal gesubsidieerde rijksmonumenten en het aantal maatadviezen voor herbestemming
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		Het restauratievolume wordt gemeten aan de hand van het percentage Rijksmonumenten (exclusief oorspronkelijke functie woonhuis), weergegeven naar de staat van het casco, categorie 'matig' en 'slecht'. Daarnaast heeft elke provincie een Erfgoedmonitor om de restauratiestand van Rijksmonumenten in de gaten te houden. Daartoe wordt alle data periodiek geactualiseerd, en wordt elk jaar een derde deel van de locaties bezocht en geactualiseerd. Met name deze laatste actie levert gegevens over de restauratie-achterstand. Verder houdt iedere provincie zelf prestatie-indicatoren bij waaronder het aantal gesubsidieerde Rijksmonumenten en het aantal maatadviezen voor herbestemming. Per jaar zijn per indicator streefcijfers opgesteld. De provincie monitort onder meer ook het aantal leerlingen dat vanuit Restauratie Opleidingsprojecten (ROP) Zuid-West bij het restauratieproject aan het werk zijn gegaan en/of een diploma heeft behaald. De provincie controleert zowel op papier, als in de praktijk de subsidieresultaten, onder andere via voortgangsrapportages, bezoeken van bouwvergaderingen en werkbezoeken op locatie.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		De provincie heeft de doelgroep bij het opstellen en verbeteren van de regeling betrokken. Verbeterpunten die in de regeling zijn doorgevoerd in de evaluatieperiode kwamen deels voort uit contact en afstemmingsmomenten met (potentiele) subsidieaanvragers.

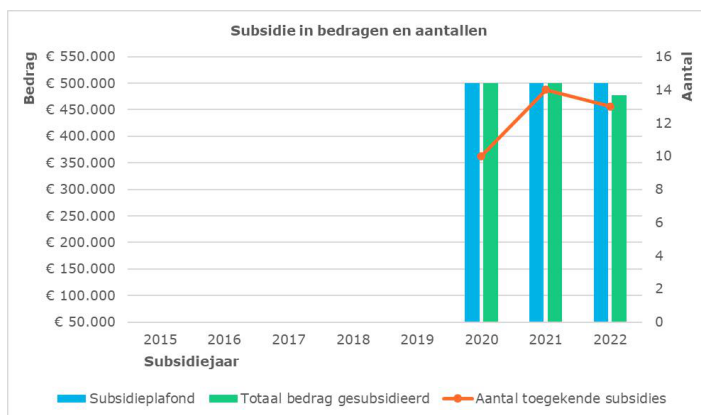
5. Toerisme Zuid-Holland

Doel en doelgroep

Het doel van het subsidieonderwerp is om activiteiten met een toeristisch oogmerk in te zetten als vliegwielen voor andere provinciale opgaven, zodat in 2030 elke Zuid-Hollander profiteert van toerisme in Zuid-Holland en toerisme in balans is met haar omgeving. Dit betekent dat projecten alleen in aanmerking komen voor subsidie, wanneer zij aantoonbaar een bijdrage leveren aan één of meerdere provinciale opgaven. De regeling is bij alle openstellingen intern geëvalueerd – mede op basis van signalen vanuit/contacten met subsidieaanvragers - en bijgesteld om deze duidelijker te maken. De wijzingen zijn (telefonisch) besproken met een aantal contacten uit de doelgroep. Het subsidieonderwerp is in 2022 extern geëvalueerd op doelmatigheid en doeltreffendheid.⁴⁰ De resultaten hiervan zijn de basis voor onderstaande uitwerking. De doelgroep van het subsidieonderwerp is breed. Alle partijen mogen een aanvraag indienen, met uitzondering van particulieren. Reden hiervoor is dat deze regeling vooral bedoeld is voor ondernemers en andere organisaties die betrokken zijn bij toerisme. Particulieren zijn hierin de regel geen partij in.

Algemeen beeld

⁴⁰ [Evaluatie Subsidieregeling toerisme Zuid-Holland - Provincie Zuid-Holland](#)

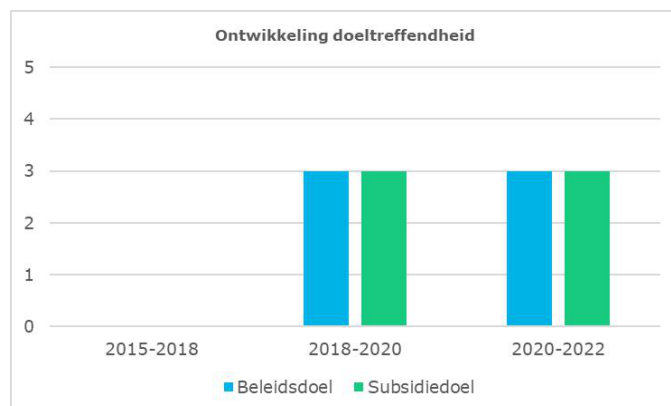
Uit de grafiek valt af te lezen dat er drie openstellingsronden zijn geweest, waarbij het subsidieplafond bij iedere openstelling €500.000 was.

In de eerste en tweede openstellingsronde is het subsidieplafond bereikt en volledig uitgekeerd. Tijdens de laatste openstellingsronde is niet het volledige bedrag van het subsidieplafond uitge-

keerd. Het totaal lag op €477.488. Daarmee is het totaalbedrag aan uitgekeerde subsidies tussen 2020 en 2022 €1.477.488 (98%). De gemiddelde omvang van een individuele subsidie was ca. €40.000.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015-2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp is beoordeeld als potentieel doeltreffend. Het subsidieonderwerp wordt door zowel medewerkers van de provincie als door subsidieontvangers en -aanvragers als positief ervaren. Alle partijen zijn van mening dat het subsidieonderwerp een toegevoegde waarde heeft. Er zijn echter geen beleidsindicatoren opgesteld op basis waarvan de prestaties en de

verantwoording aan de provincie worden gemeten. Daarnaast wordt het beoordelen van de effectiviteit bemoeilijkt door het feit dat het subsidieonderwerp grotendeels tijdens de coronamaatregelen tot stand is gekomen en uitgevoerd. Veel begunstigden hebben de beoogde activiteiten nog niet (conform plan) uit kunnen voeren; redenen hiervoor zijn o.a. de gestegen uitvoeringskosten, problemen met levering van materialen en personeelstekorten.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Toerisme stellen als vliegwiel voor andere opgaven en niet als doel op zichzelf, wordt gezien als een innovatieve en passende insteek voor dit subsidieonderwerp. Wel blijkt uit de gesprekken met de provincie en subsidieaanvragers dat de individuele gesubsidieerde projecten te klein zijn om een direct effect te zien in de bijdrage aan andere provinciale opgaven. Door het vooral snog ontbreken van een goed beeld van uitgevoerde activiteiten, is het niet mogelijk om een aantoonbare relatie te leggen tussen de gerealiseerde prestatie.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. De aanscherping die bij iedere openstelling van de regeling is gemaakt draagt hieraan bij. De insteek 'toerisme niet als doel, maar als middel' is niet mogelijk met een simpele, platte regeling en maakt de regeling complexer. Dat in combinatie met de wens (vanuit Staten) om bepaalde thema's onder de aandacht te brengen en samenwerking te stimuleren.
Beleids Theorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		Er is een extern onderzoek uitgevoerd naar de doeltreffendheid en doelmatigheid van de subsidie. Hierin is een beleidstheorie gereconstrueerd.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Voor de geleverde prestatie en de verantwoording naar de provincie zijn geen kwantitatieve beleidsindicatoren gemeten. Door gekozen aanpak "toerisme als middel" zijn er geen specifieke doelen en indicatoren behalve dat iedereen in de provincie profiteert van toerisme.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		De regeling zelf bevat geen indicatoren waarmee de effecten worden gemeten. Om die reden kan hierop geen monitoring plaatsvinden. Verder blijkt uit het externe onderzoek dat veel subsidies nog niet volledig zijn uitgevoerd, waardoor er een goed beeld van de uitgevoerde activiteiten nog niet mogelijk is. Het daarom nu nog niet mogelijk om een aantoonbare relatie te leggen tussen de gerealiseerde prestaties.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		Tijdens de eerste openstelling is voorlichting gegeven door medewerkers van Bureau Cultuur en Vrije Tijd en Bureau Subsidies. Tijdens deze voorlichting was voldoende gelegenheid voor het stellen van vragen. De tweede openstelling vond ook plaats ten tijde van de coronamaatregelen. De provincie Zuid-Holland heeft toen telefonische spreekuren verzorgd. Voor de derde openstelling is er een onlinebijeenkomst georganiseerd met meerdere aanvragers. Verder zijn signalen die uit contacten met (potentiële)aanvragers naar voren zijn gekomen meegenomen bij de overwegingen om de regeling aan te passen.

4.5 Ambitie 5: Versterken natuur in Zuid-Holland

4.5.1 Beleidsdoel 5.1 Gezonde natuur

Een toekomstbestendig Zuid-Holland begint bij het landschap. Zuid-Holland heeft bijzondere landschappen met natuurwaarden zoals de duinen, de delta en het veenweidegebied. Het beschermen, behouden, beheren en stimuleren van biodiversiteit is meer dan alleen een wettelijke provinciale taak vanuit de Wet natuurbescherming: het is ook een maatschappelijke én economische taak die de provincie samen met haar partners heeft. Dit maakt dat Zuid-Holland werkt aan een basiskwaliteit van de natuur die het fundament vormt voor natuurinclusieve landbouw en een gezonde circulaire economie.

De provincie streeft naar vitale hoogwaardige natuur en fraaie landschappen die beginnen bij de voordeur en zich uitstrekken tot de kernen van haar natuur- en groengebieden, verbonden met water en erfgoed. Door overal natuur- en landschapswaarden te versterken, wordt gewerkt aan het behoud en herstel van de biodiversiteit en aan een aantrekkelijke omgeving. Met andere woorden, de provincie wil overal een goede basiskwaliteit van de natuur, en binnen natuurgebieden specifieke en hoogwaardige natuur. Daarvoor bevordert de provincie de transitie naar een natuurinclusieve samenleving voor algeheel biodiversiteitsherstel. Een goed functionerend natuurlijk systeem is immers een belangrijke randvoorwaarde voor een gezonde en duurzame economie, ruimtelijke ontwikkeling en leefomgeving.

Het soortenbeleid omvat soortenbescherming, faunabeheer en exotenbestrijding. Deze onderwerpen liggen deels in elkaars verlengde en raken aan veel andere provinciale opgaven, waaronder wonen, ruimtelijk ontwikkelingen, landbouw, vlieg- en verkeersveiligheid, waterbeheer, waterveiligheid en versterking van de biodiversiteit. Vanwege samenhang met andere opgaven heeft de provincie biodiversiteit als dwarsdoersnijdend thema benoemd. Met biodiversiteit als vertrekpunt worden opgaven natuurinclusief benaderd.

Om deze thema's te realiseren heeft de provincie diverse subsidieonderwerpen opengesteld. In deze evaluatie zijn de volgende subsidieonderwerpen onderzocht op doeltreffendheid in relatie tot het subsidiedoel en het beleidsdoel:

1. Ganzenrustgebieden (Srg § 2.1)
2. (nieuw) Natuur in de stad (Srg § 2.3)
3. Soortenbeleid leefgebied en maatregelen verbetering natuurwaarden (Srg § 2.3)
4. Verbeteren leefgebied boerenlandvogels (Srg § 2.16)
5. Ecologische verbindingen en NNN-gronden (Srg § 2.6)
6. Subsidie ingevolge artikel 10 Natuurbeschermingswet 1998 (Srg § 2.7)⁴¹
7. Natuurcompensatie Zuid-Holland
8. POP3⁴²: 2.5. Weidevogels, biodiversiteit, en landschap
9. Subsidieregeling Natuur- en Landschapsbeheer (SNL) binnen een natuurterrein onder het subsidiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer 2016
10. (nieuw) Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL) Zuid-Holland 2013
11. (nieuw) Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (Anlb)

---

⁴¹ In de Subsidieregeling Groen Zuid-Holland 2016 (Srg), geldend vanaf 30-03-2023, is dit subsidieonderwerp hernoemd naar Subsidie Beschermde Natuurmonumenten.

⁴² De laatste openstelling voor de POP3 subsidieonderwerpen is op 20 juni 2022 gesloten. Na deze datum kan voor geen enkele POP openstelling nog subsidie aangevraagd worden. Het subsidieonderwerp zelf is verlengd tot 2024 om subsidieaanvragen te kunnen beschikken en waarbij uiterlijk in 2025 alle subsidies zijn vastgesteld (zowel door de provincie als RVO.nl).

Toelichting subsidieonderwerpen ten opzichte van het vorige onderzoek

In voorliggend onderzoek zijn drie subsidieonderwerpen voor het eerst geëvalueerd.

De twee subsidieonderwerpen 'Verbeteren Leefgebied Boerenlandvogels' en 'POP3 2.5: Weidevogels, biodiversiteit, en landschap' laten progressie zien in de doeltreffendheid ten opzichte van het vorige onderzoek. Dit komt vooral omdat er een beter beeld is van de realisatie van de gesubsidieerde projecten.

Het subsidieonderwerp 'Natuurcompensatie Zuid-Holland' laat een kleine achteruitgang zien in de doeltreffendheid. Dit komt vooral omdat er voorheen een schouw heeft plaatsgevonden bij een aantal percelen en dit nu niet meer wordt gedaan. Het is dus niet altijd duidelijk of alle beheermaatregelen (volledig) worden uitgevoerd omdat er geen toezicht plaatsvindt en de percelen incidenteel worden geschouwd.

Voor de overige zes subsidieonderwerpen is er geen wijziging in mate van doeltreffendheid ten opzichte van het vorige onderzoek.

Verder is het subsidieonderwerp '(4) Verbeteren leefgebied boerenlandvogels' de opvolger van '(3) Soortenbeleid leefgebied en maatregelen verbetering natuurwaarden'. In deze evaluatie zijn beide subsidieonderwerpen meegenomen omdat er in 2020 voor beide onderwerpen subsidiebedragen zijn toegekend.

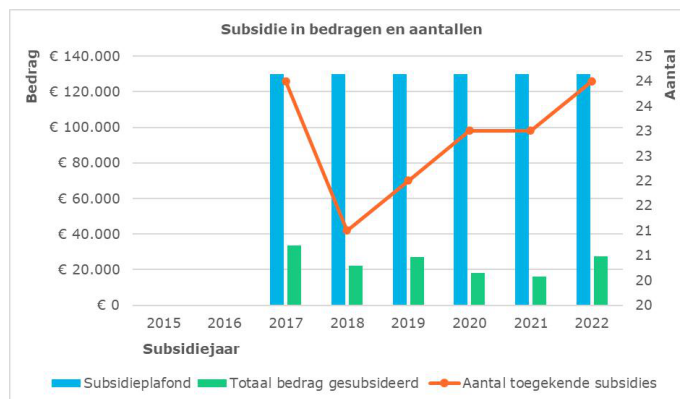
In het vorige onderzoek is de subsidiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer in zijn totaliteit geëvalueerd. Hieronder vielen de subsidieonderwerpen '(11) Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer', '(10) Subsidierегeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL) Zuid-Holland' en '(9) de Subsidierегeling Natuur- en Landschapsbeheer (SNL)'. Alleen het laatste subsidieonderwerp is in het vorige onderzoek apart geëvalueerd. In dit onderzoek is ervoor gekozen om alle subsidieonderwerpen binnen het subsidiestelsel apart te evalueren.

1. Ganzenrustgebieden (Srg § 2.1)

Doel en doelgroep

Met het subsidieonderwerp groen Zuid-Holland 2016 (Srg) wil de provincie bijdragen aan de ambities Versterken natuur in Zuid-Holland en Gezond en veilig Zuid-Holland. Deze ambities dragen bij aan de doelen uit het Coalitieakkoord 2019-2023 Elke dag beter. Zuid-Holland.⁴³ Paragraaf 2.1, die bestaat sinds eind 2016, heeft betrekking op situaties waarin op percelen van een deelnemende agrariër in een ganzenrustgebied landbouwschade ontstaat door overwinterende beschermde inheemse ganzen in de periode van 1 november t/m 31 maart. Op die manier worden overwinterende beschermde inheemse ganzen niet vanaf die agrarische terreinen verjaagd. Hiermee wordt bijgedragen aan de maatschappelijke doelen van rust voor de winter ganzen en meer acceptatie van het belang hiervan; en voor het tegengaan van versnippering van gebieden, de groenbeleving en de natuurdoelen/biodiversiteit. De subsidie – een vergoeding/premie van €50 per schadehectare – kan worden aangevraagd door agrariërs, ter compensatie van geleden schade als gevolg van opbrengstverlies door het rust bieden aan ganzen. Deze vergoeding komt bovenop de reguliere vergoeding van 'belangrijke landbouwschade'.

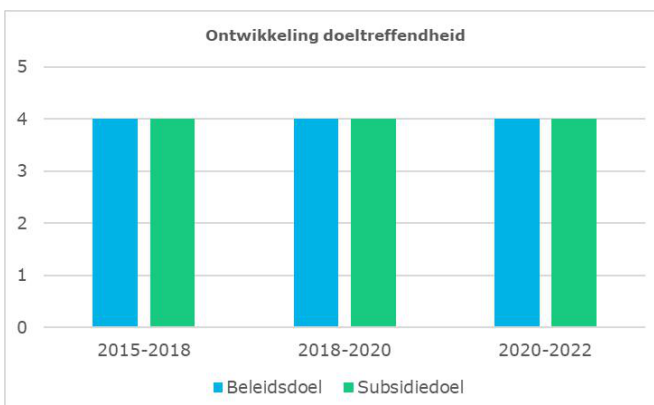
Algemeen beeld

Sinds het begin van het subsidieonderwerp is gemiddeld 23 keer per jaar subsidie beschikbaar. Dat is gemiddeld 18% van het jaarlijkse subsidieplafond van €130.000 – zonder veel jaarlijkse variatie. Het verstrekte subsidiebedrag bedraagt gemiddeld ruim €1.000 per aanvraag.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

De bijdrage van het subsidieonderwerp aan de subsidiedoelen is, net als in de vorige evaluaties, aannemelijk. Een concrete prestatie-indicator is het aantal ongestoorde foeraagemogelijkheden voor overwinterende beschermde inheemse ganzen. Daarnaast houdt de provincie de aantallen aanvragen, uitgekeerde premies en hectares bij. Immers als er subsidie is uitbetaald, dan betekent dat dat er

daadwerkelijk schade is veroorzaakt door beschermde inheemse overwinterende ganzen; dus is er aan die ganzen voldoende rust geboden om die schade te kunnen veroorzaken.

⁴³ [Het coalitieakkoord 2019-2023 Elke dag beter. Zuid-Holland.](#)

Bijdrage aan het beleidsdoel

Net als in de vorige evaluatie beoordelen we de bijdrage aan het beleidsdoel als aannemelijk. Het valt goed te beredeneren dat met de subsidie wordt bijgedragen aan de maatschappelijke doelen van rust voor de winterganzen en meer acceptatie van het belang hiervan (en daarmee aan teengaan van versnippering van gebieden, de groenbeleving en de natuurdoelen/biodiversiteit).

Volgens de provincie wordt een aanverwant doel echter onvoldoende bereikt: zorgen dat overwinterende ganzen zich vanaf de winter meer bevinden in de ganzenrustgebieden, in plaats van in de omliggende graspercelen/polders. De ganzen worden aan het begin van de winter onvoldoende naar de ganzenrustgebieden geleid of verjaagd (zou dit wel lukken dan zou de subsidie minder nodig zijn). Dit heeft er volgens de provincie deels mee te maken dat in de afgelopen jaren beheer van de grauwe gans in de winterperiode niet was toegestaan.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. De regeling heeft betrekking op gevallen waarin op percelen van een deelnemende agrariër in een ganzenrustgebied landbouwschade ontstaat door overwinterende beschermde inheemse ganzen en is gericht op nalaten verjaging overwinterende beschermde inheemse ganzen. Echter in de loop van de regeling lijkt er een (aanpalend) beleidsdoel bij te zijn gekomen. Naast behoud van ganzenrust in bijv. graspercelen via de subsidie aan agrariërs - kan de subsidie worden aangevraagd om er tijdig voor te zorgen dat de ganzen in de winter in de aangewezen ganzenrustgebieden terechtkomen.
Beleidstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt. Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Een concrete prestatie-indicator is het aantal ongestoorde foerageermogelijkheden voor overwinterende beschermde inheemse ganzen. Daarnaast houdt de provincie de aantallen aanvragen, uitgekeerde premies en hectares bij. Immers als er subsidie is uitbetaald, dan betekent dat dat er daadwerkelijk schade is veroorzaakt door beschermde inheemse overwinterende ganzen; dus is er aan die ganzen voldoende rust geboden om die schade te kunnen veroorzaken.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		Zie voorgaande. Genoemde prestatie-indicatoren worden daadwerkelijk bijgehouden.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		De provincie geeft aan dat de doelgroep is betrokken bij de totstandkoming van de regeling.

2. Natuur in de stad (Srg § 2.3)

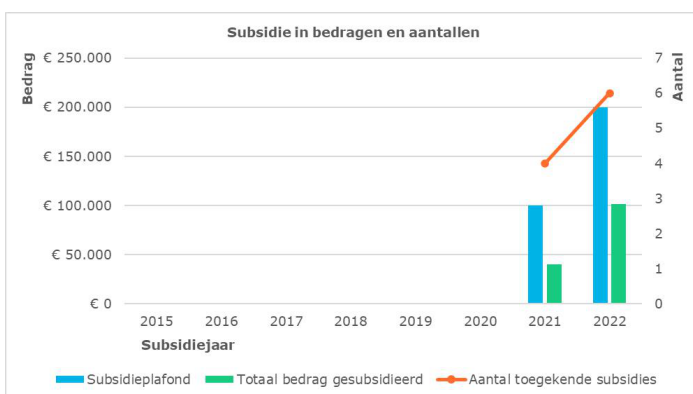
Doel en doelgroep

Met het subsidieonderwerp groen Zuid-Holland 2016 (Srg) wil de provincie bijdragen aan de ambities Versterken natuur in Zuid-Holland en Gezond en veilig Zuid-Holland. Deze ambities dragen bij aan de doelen uit het Coalitieakkoord 2019-2023 Elke dag beter. Zuid-Holland.⁴⁴ De provincie Zuid-Holland heeft een groot oppervlak aan stedelijk gebied. Dit vraagt om een andere, meer creatieve inrichting van onze groenblauwe leefomgeving. Het doel van dit relatief jonge paragraaf (sinds oktober 2021) is om maatregelen te treffen om het leefgebied van zogenoemde 'icoonsoorten' – planten en dieren kenmerken voor de Zuidhollandse natuur – in het stedelijk gebied te verbeteren. Zuid-Holland heeft 40 van deze icoonsoorten, waaronder de boomklever, de bever en de argusvlinder. Particulieren en overheden – eigenaars van betreffende terreinen of hun gemachtigden – kunnen intekenen op de subsidie. De activiteiten van de aanvragers (waaronder fysieke maatregelen en monitoring) moeten via een verbeterd leefgebied zorgen voor een toename van inheemse plant- en diersoorten in de bebouwde kom van steden en dorpen in Zuid-

⁴⁴ [Het coalitieakkoord 2019-2023 Elke dag beter. Zuid-Holland.](#)

Holland – passend bij het hogere beleidsdoel van versterking van biodiversiteit. De hoogte van de subsidie bedraagt 75% van de subsidiabele kosten tot maximaal €10.000 voor natuurlijke personen of rechtspersonen en €25.000,- voor publiekrechtelijke rechtspersonen.

Algemeen beeld

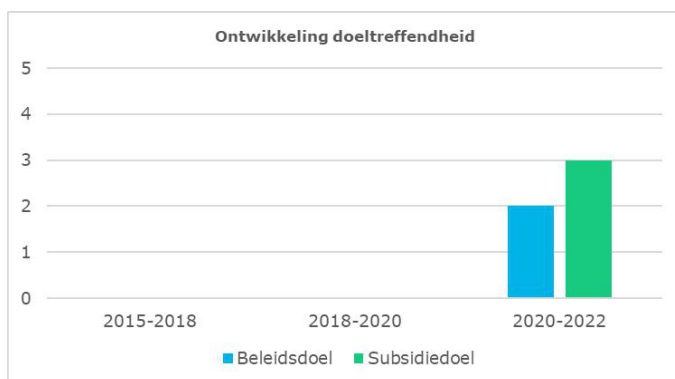

In 2021 zijn binnen het subsidieplafond van €100.000 in totaal vier subsidies verleend, met een gemiddelde omvang van €10.000 per aanvraag en €40.000 in totaal (40% van het plafond). In 2022 zijn binnen het subsidieplafond van €200.000 zes subsidies verleend, van een totale omvang van €101.400 (51%), gemiddeld is dat €16.900

per aanvraag.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp is nog niet lang in werking. Er zijn geen prestatie-indicatoren ontwikkeld waarop metingen worden verricht. Wel dient elke aanvrager aan te geven, welke iconsoorten – plant en/of dier – met de projectactiviteiten worden gestimuleerd. De aanvrager kan (tot max 10% van de subsidiabele kosten) inzetten voor monitoring. Hiermee wordt de aanvrager gestimuleerd de resultaten goed te volgen en wordt een bredere betrokkenheid geborgd. Op grond van deze feiten kwalificeren we het subsidieonderwerp als potentieel doeltreffend.

Hiermee wordt de aanvrager gestimuleerd de resultaten goed te volgen en wordt een bredere betrokkenheid geborgd. Op grond van deze feiten kwalificeren we het subsidieonderwerp als potentieel doeltreffend.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Op basis van de beschikbare informatie kwalificeren we het subsidieonderwerp als beperkt doeltreffend. Het uiteindelijke beleidsdoel is de versterking van biodiversiteit in de provincie Zuid-Holland. Dit subsidieonderwerp is gericht op het stedelijk gebied. De ingediende projecten zijn vaak lokaal (in een dorp of stad) van aard, waarmee hun effect op het grotere beleidsdoel bij voorbaat beperkt is. Wel denkt de provincie dat er een positief uitstralingseffect van de projecten zal uitgaan. Indicatoren om de outcome te meten ontbreken echter (nog).

Beoordeling doeltreffendheid 2020-2022

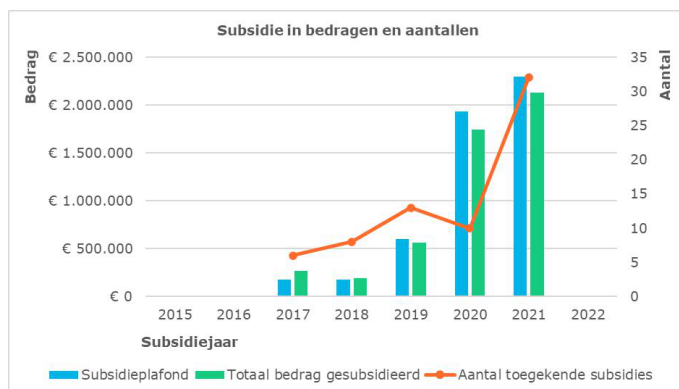
Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek	■	De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek. De subsidie wordt verleend om maatregelen te treffen om het leefgebied van iconsoorten in het stedelijk gebied te verbeteren.
Beleids Theorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast	■	Er is (nog) geen beleidsfiche opgesteld. Deze subsidieregeling is sinds 2021 in werking getreden.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld	■	Er is geen meting uitgevoerd noch zijn er beleids- of prestatieindicatoren opgesteld. Wel is in de subsidievoorwaarden aandacht voor het borgen van monitoring van de iconsoorten in het project.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)	■	Vooralsnog zijn geen metingen uitgevoerd. Het betreft een jonge regeling met startdatum oktober 2021.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling	■	Vanwege de uitvoerbaarheid is communicatie, advisering en eerste beoordeling uitbesteed aan externe partijen met een nauwe relatie met de doelgroep.

3. Soortenbeleid leefgebied en maatregelen verbetering natuurwaarden (Srg § 2.3)

Doel en doelgroep

Met het subsidieonderwerp groen Zuid-Holland 2016 (Srg) wil de provincie bijdragen aan de ambities Versterken natuur in Zuid-Holland en Gezond en veilig Zuid-Holland. Deze ambities dragen bij aan de doelen uit het Coalitieakkoord 2019-2023 Elke dag beter. Zuid-Holland.⁴⁵ De provincie Zuid-Holland stelde tussen eind 2016 en eind 2021 subsidie beschikbaar via paragraaf 2.3 voor projecten die een bijdrage leveren aan het behoud van de Zuid-Hollandse iconsoorten, bijvoorbeeld voor de zeearend in grootschalige natuurgebieden, maar ook voor projecten voor boerenlandvogels of voor soorten in de stad. Ook werd er onderzoek gefinancierd. Concreet was het doel van het subsidieonderwerp: het behouden en waar mogelijk versterken van de biodiversiteit in Zuid-Holland, door middel van gericht soortenbeleid leefgebied en maatregelen verbetering natuurwaarden, zoals geformuleerd in artikel 1.12 lid 1 van de Wet natuurbescherming.⁴⁶ De hoogte van de subsidie bedraagt maximaal 100% van de subsidiabele kosten.

Algemeen beeld

Het subsidieonderwerp is eind 2016 in werking getreden. Vanaf 2017 is er een subsidieplafond ingesteld. Het subsidieplafond neemt toe gedurende de volledige subsidieperiode 2017 tot en met 2021. In 2017 en 2018 was het subsidieplafond €180.000. In 2019 was het subsidieplafond €600.000. Vanaf 2020 is het

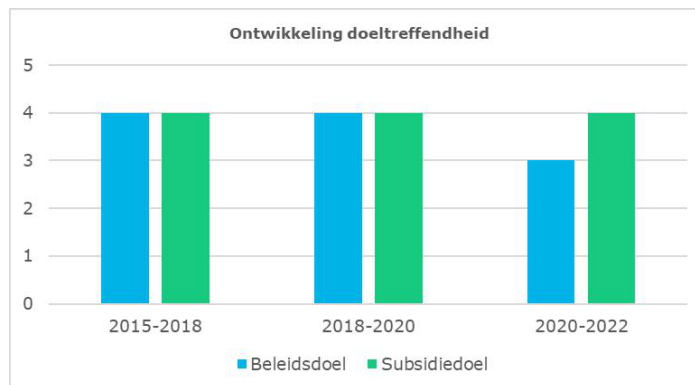
⁴⁵ [Het coalitieakkoord 2019-2023 Elke dag beter. Zuid-Holland.](#)

⁴⁶ Bescherming, instandhouding of herstel biotopen en leefgebieden in voldoende gevarieerdheid voor alle in het wild levende vogelsoorten; behoud of herstel van een gunstige staat van instandhouding van dier- en plantensoorten en habitats op bijlagen van Habitatrictlijn; en behoud of herstel van een gunstige staat van instandhouding van bedreigde of speciaal gevaar lopende inheemse dier- en plantensoorten (op rode lijsten).

subsidieplafond verdrie-voudigd en bedroeg ca. €1.9 miljoen. In 2021 was het subsidieplafond €2.3 miljoen. In totaal zijn er 98 aanvragen ontvangen waarvan er 69 zijn geschikt voor een bedrag van ca. €5 miljoen. In de periode 2017 tot en met 2020 zijn gemiddeld ca. 10 aanvragen per jaar geschikt. In 2021 is dat aantal verdrievoudigd en zijn er 32 aanvragen geschikt. Het subsidiebedrag in de periode 2017 tot en met 2021 bedroeg gemiddeld ca. €70.000 per aanvraag. Het jaarlijks subsidieplafond is gedurende de periode 2017-2021 nagenoeg volledig benut.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Met de gehonoreerde aanvragen zijn projecten gerealiseerd, waarin volgens de provincie de kwaliteit van het leefgebied van specifieke te beschermen soorten is verbeterd. Er zijn echter vanuit de provincie zelf geen prestatie-indicatoren ontwikkeld waarop metingen worden verricht om dit achteraf aan te tonen.

Wel vindt borging aan de voorkant plaats: subsidieaanvragen worden onderling met elkaar vergeleken op meerdere criteria en gerangschikt. De aanname is dat de hoogst beoordeelde projecten de beste positieve bijdrage leveren aan de verbetering van leefgebieden en daarmee het behoud van populaties iconsoorten. Via natuurmonitoring moet door aanvragers zo goed mogelijk in beeld worden gehouden hoe populaties van soorten zich ontwikkelen en wat de trends zijn in aantallen en verspreiding. Op grond van deze feiten kwalificeren we het subsidieonderwerp als aannemelijk doeltreffend.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Op basis van de beschikbare informatie kwalificeren we het subsidieonderwerp als beperkt doeltreffend in termen van het uiteindelijke beleidsdoel, de versterking van biodiversiteit in Zuid-Holland. De maatregelen ter vergroting van de kwaliteit van het leefgebied zijn altijd voorwaardenscheppend, zodat pas na verloop van tijd zal blijken in welke mate populatieversterking heeft plaatsgevonden. Er zijn geen metingen op deze outcome-indicatoren bekend. Externe factoren die ten grondslag liggen aan de achteruitgang van omvang en kwaliteit van het leefgebied blijven echter grotendeels voortbestaan; denk aan stikstofbelasting en het verdwijnen van leefgebied. Daarmee behouden veel van de maatregelen op de lange duur alleen waarde, als ook deze externe drukfactoren voldoende worden aangepakt.

Beoordeling doeltreffendheid 2020-2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. Met de subsidie wil de provincie de biodiversiteit behouden en waar mogelijk versterken in Zuid-Holland, door gericht in te zetten op soortenbeleid leefgebied en maatregelen te treffen ter verbetering van de natuurwaarden, zoals geformuleerd in artikel 1.12 lid 1 van de Wet natuurbescherming.
Beleidstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt. Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Voor de geleverde prestatie en de verantwoording naar de provincie zijn geen kwantitatieve beleidsindicatoren gemeten. Wel vindt systematische selectie van subsidiabele projecten aan de voorkant plaats. Hier maakt ook voorgenomen monitoring deel van uit.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		Zie voorgaande.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		Het ontwerp van de subsidieregeling ging vooraf door een extern onderzoek vanuit de provincie, naar de mogelijkheden tot versterking van zeldzame plant- en diersoorten in Zuid-Holland. Daarin is volgens de provincie ook input opgehaald van de verschillende doelgroepen.

4. Verbeteren leefgebied boerenlandvogels (Srg § 2.16)

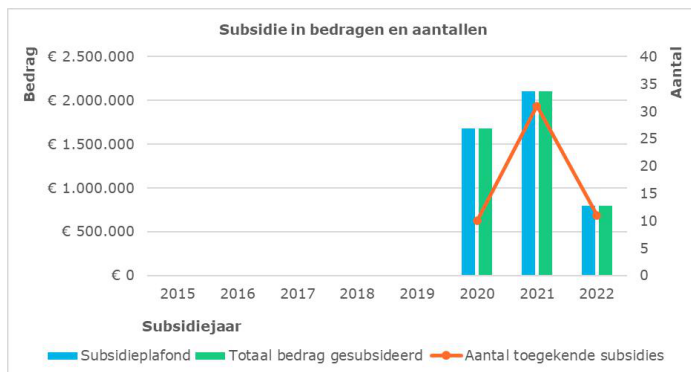
Doel en doelgroep

Met het subsidieonderwerp groen Zuid-Holland 2016 (Srg) wil de provincie bijdragen aan de ambities Versterken natuur in Zuid-Holland en Gezond en veilig Zuid-Holland. Deze ambities dragen bij aan de doelen uit het Coalitieakkoord 2019-2023 Elke dag beter. Zuid-Holland.⁴⁷ Paragraaf 2.16: Verbeteren Leefgebied Boerenlandvogels draagt bij aan het verbeteren van leefgebieden voor kenmerkende boerenlandvogels zoals de grutto, tureluur, patrijs, veldleeuwerik en de gele kwikstaart. De laatste jaren zijn deze soorten echter sterk achteruitgegaan. Dit komt onder andere door verstedelijking, intensivering van het grondgebruik en toegenomen predatie. Om het tij te keren hebben acht Zuid-Hollandse partijen, waaronder de provincie Zuid-Holland, het Actieplan Boerenlandvogels 2019 – 2027 opgesteld.⁴⁸ Dit plan bevat acties en maatregelen die nodig zijn om de achteruitgang van de boerenlandvogels in Zuid-Holland te stoppen en om te buigen naar een toename. Het doel van de subsidie Verbeteren Leefgebied Boerenlandvogels is om acties en maatregelen om het leefgebied van boerenlandvogels te verbeteren te bekostigen en daarmee de achteruitgang van de aantallen van deze boerenlandvogels te stoppen en het aantal populaties te laten toenemen. De subsidie kan worden aangevraagd door terreinbeherende organisaties en agrarische collectieven. Agrarische collectieven zijn verenigingen met volledige rechtsbevoegdheid bestaande uit landbouwers en andere grondgebruikers van landbouwgrond.

⁴⁷ [Het coalitieakkoord 2019-2023 Elke dag beter. Zuid-Holland.](#)

⁴⁸ [Actieplan Boerenlandvogels Zuid-Holland 2019 – 2027.](#)

Algemeen beeld

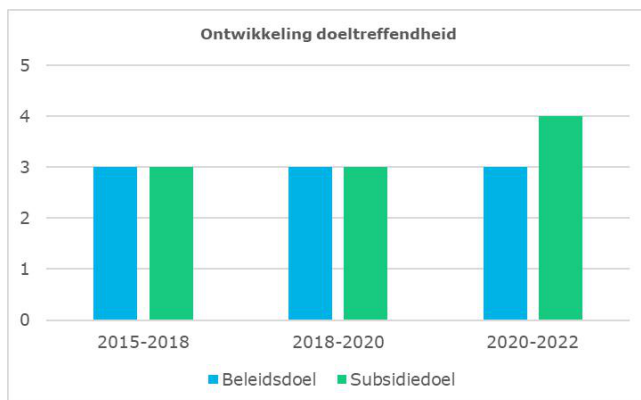

Paragraaf 2.16 is begin 2020 in werking getreden en kent geen einddatum. Voor de periode 2020 tot en met 2022 zijn er 58 aanvragen ingediend waarvan er 52 zijn verleend. In 2020 was het subsidieplafond vastgesteld op €1.675.000 en in 2021 was het subsidieplafond €2.1 miljoen. Voor het jaar 2022 is er vanuit

het Actieplan Boerenlandvogels €800.00 beschikbaar gemaakt. In alle jaargangen is het subsidieplafond volledig benut. Het verstrekte subsidiebedrag bedraagt gemiddeld ca. €102.000 per aanvraag. De hoogte van de subsidie bedraagt maximaal €200.000 per aanvraag. Het is toegestaan dat partijen meerdere aanvragen indienen. De aanvragen moeten aansluiten bij het Actieplan Boerenlandvogels Zuid-Holland 2019 – 2027.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp is beoordeeld als aannemelijk doeltreffend: er zijn de afgelopen jaren goede projecten uitgevoerd dankzij dit subsidieonderwerp. De uitgevoerde projecten hebben aantoonbaar bijgedragen aan de verbetering van de leefgebieden van de verschillende soorten boerenlandvogels zoals de grutto en de patrijs. Belangrijke indicatoren hiervoor zijn het oppervlak plasdras, de hoeveelheid aan

kruidenrijk grasland en de mate van verstoring door predatoren van deze boerenlandvogels. De provincie gebruikt hiervoor verschillende monitoren zoals de weidevogelmeetnet (sinds 1990), beleidsmonitor van drie grote, representatieve gebieden in Zuid-Holland, namelijk de Krimpenerwaard, Midden-Delfland en Haaglanden en de incidentele monitoring van Alblasserwaard, Rijnstreek-Oost, Rijnstreek-West en de polders rond Teylingen. Daarnaast monitoren de terreinbeherende organisaties en de agrarische collectieven de kwaliteit van de leefgebieden waar zij verantwoordelijk voor zijn. Het subsidieplafond wordt sinds de openstelling volledig benut. Echter het uiteindelijke doel van de subsidie, namelijk de duurzame instandhouding van de boerenlandvogels en groei van de aantallen en aantal populaties is helaas nog niet bereikt. Mogelijk dat groei van deze aantallen en populaties tijd nodig heeft. Door bijvoorbeeld meer te investeren in kansrijke weidevogelgebieden, daar waar al populaties van deze boerenlandvogels aanwezig zijn of waar de uitgangssituatie van het landschap relatief gunstig is, kan het aantal van boerenlandvogels wellicht in de toekomst toenemen.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Het subsidieonderwerp levert een potentiële bijdrage aan het beleidsdoel. Het beleidsdoel is: het versterken van de biodiversiteit in Zuid-Holland. In bredere zin helpt de communicatie over deze

regeling en de behaalde resultaten ook mee aan een bredere kennis van en begrip voor de benodigde maatregelen onder inwoners van Zuid-Holland. Concreet betekent dat hogere aantallen boerenlandvogels, met een stabiele populatie in een leefgebied dat voldoet aan de eisen die daarvoor door de betreffende soorten gesteld worden. De subsidie draagt rechtstreeks bij aan het verhogen van de kwaliteit van de leefgebieden maar ondanks deze verbetering van de leefgebieden van de boerenlandvogels lijken de aantallen en aantal populaties vooralsnog niet toe te nemen.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De provincie wil de biodiversiteit in Zuid-Holland versterken door het leefgebied van de boerenlandvogels te verbeteren. Het doel van de subsidie is om acties en maatregelen ter verbetering van de leefgebieden te bekostigen en daarmee de achteruitgang van de aantallen van deze boerenlandvogels te stoppen en het aantal populaties te laten toenemen.
Beleids Theorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt. Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		De provincie hanteert prestatieindicatoren voor het verbeteren van leefgebieden van boerenlandvogels zoals de grutto en de patrijs. Het oppervlak gerealiseerd plasdras en de hoeveelheid aan kruidenrijk grasland zijn specifieke en meetbare indicatoren voor deze soorten. Ook de mate van verstoring door predatoren van de boerenlandvogels in deze gebieden kan worden gemonitord. De soorten en aantallen boerenlandvogels vormt ook een belangrijke indicator voor deze subsidie.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		De prestaties worden op verschillende manieren gemeten en gemonitord. De provincie gebruikt hiervoor verschillende monitoren zoals de weidevogelmeetnet (sinds 1990), beleidsmonitor van drie grote, representatieve gebieden in Zuid-Holland, namelijk de Krimpenerwaard, Midden-Delfland en Haaglanden en de incidentele monitoring van Alblasserwaard, Rijnstreek-Oost, Rijnstreek-West en de polders rond Teylingen. Daarnaast monitoren de terreinbeherende organisaties en de agrarische collectieven de gebieden waar zij verantwoordelijk voor zijn.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		In het kernteam boerenlandvogels (waarin ook de partners zoals agrarische collectieven, terreinbeherende organisaties, weidevogelvrijwilligers en waterschappen vertegenwoordigd zijn) is de regeling een van de frequent terugkerende bespreekpunten op de agenda. Ook is er indien nodig rechtstreeks afstemming met partners om de wensen en ambities danwel aandachtspunten met betrekking tot de regeling te bespreken.

5. Ecologische verbindingen en NNN-gronden (Srg § 2.6)

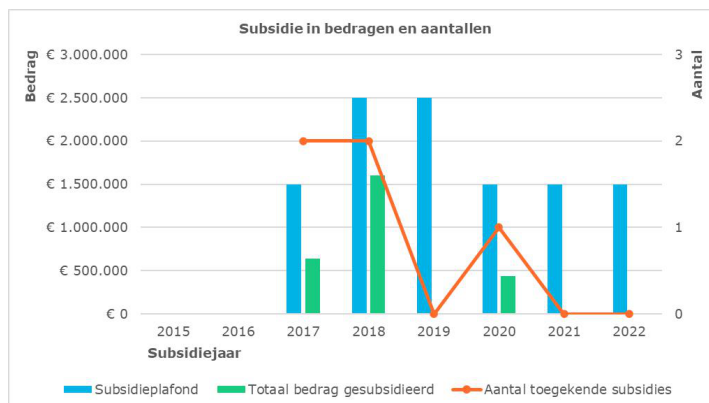
Doel en doelgroep

Met de subsidieregeling groen Zuid-Holland 2016 (Srg) wil de provincie bijdragen aan de ambities Versterken natuur in Zuid-Holland en Gezond en veilig Zuid-Holland. Deze ambities dragen bij aan de doelen uit het Coalitieakkoord 2019-2023 Elke dag beter. Zuid-Holland.⁴⁹ Sinds eind 2016 stelt de Provincie subsidie beschikbaar via paragraaf 2.6 voor de inrichting (realisatie) van deze ecologische verbindingen (prio 1 en 2), zodat dieren en planten tussen natuurgebieden kunnen migreren. Dit subsidieonderwerp is bedoeld voor de verwerving en inrichting van gronden in de ecologische verbindingen van het Natuurnetwerk Nederland (NNN, de voormalige Ecologische Hoofdstructuur). Het NNN is een samenhangend netwerk van natuurgebieden van (inter)nationaal belang met als doel de veiligstelling van ecosystemen met de daarbij behorende soorten. Dit laatste moet zich uiten in versterkte en beter beschermde dier- of plantensoorten waaronder populaties van bedreigde soorten (met inbegrip van iconsoorten). De provincie Zuid-Holland wil de realisatie van ecologische verbindingen zoveel mogelijk overlaten aan andere partijen. Volgens

⁴⁹ [Het coalitieakkoord 2019-2023 Elke dag beter. Zuid-Holland.](#)

het ontwerp-Programma Zuid-Hollands Groen 2019-2033 is het de ambitie om – in de totale periode tot en met 2027 – 113 kilometer te realiseren. Tevens is het mogelijk om subsidie aan te vragen voor het aankopen van grond (landbouwgebied) om natuur binnen het Natuurnetwerk te realiseren en om pachtovereenkomsten te beëindigen. De maximale hoogte van de subsidie is sinds enkele jaren verhoogd van 50% naar 85% van de subsidiabele kosten.

Algemeen beeld

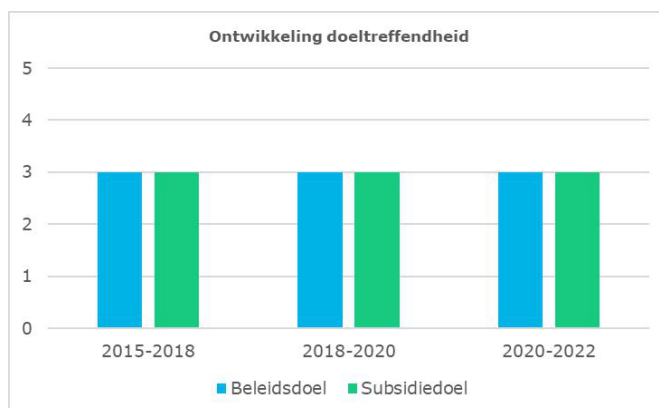

Het subsidieonderwerp is eind 2016 in werking getreden. In de periode 2017 tot en met 2022 is er €11 miljoen beschikbaar gesteld. In 2017 bedroeg het subsidieplafond €1.5 miljoen. Er zijn twee aanvragen ingediend en verleend voor een bedrag van ca. €600.000. In 2018 bedroeg het

subsidieplafond €2.5 miljoen. Er zijn net als in 2017 twee aanvragen ingediend en geschikt voor een bedrag van ca. €1.6 miljoen. In 2020 bedroeg het subsidieplafond €1.5 miljoen. Er is een aanvraag ingediend en geschikt voor een bedrag van ca. €400.000. In 2019, 2021 en 2022 zijn er geen aanvragen ingediend waardoor er geen subsidie is verleend. In de jaren 2017 en 2018 is het subsidieplafond ongeveer voor de helft benut. In 2020 was dit slechts 30%. In alle jaren met aanvragen is er ca. €2.7 miljoen aan subsidie verleend.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Op zowel kwantiteit als kwaliteit vindt monitoring plaats. Concrete prestatie-indicatoren zijn het aantal kilometer gerealiseerde verbindingen, en de kwaliteit van de verbindingen. Voor dit laatste heeft een schouw plaatsgevonden in 2019 en 2021.⁵⁰ Daaruit kwam naar voren dat grote delen van de verbindingen zich naar wens ontwikkelen. Verder zijn nog enkele knelpunten op te lossen, zoals het

ontbreken van bijv. delen van verbindingen en faunapassages of achterstallig beheer. Het aantal subsidieaanvragen blijft helaas nog steeds (ver) achter bij de verwachting. Op grond van deze feiten kwalificeren we het subsidieonderwerp – vooruitlopend op de einddatum van 2027 – als potentieel doeltreffend, net als in de laatste evaluatie.

⁵⁰ De genoemde 'schouw' is toegepast op nieuwe natuurgebieden die nog onvoldoende lang bestaan om al op de reguliere wijze van de SNL-beoordelingssystematiek tegen de meetlat te houden.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Het beleidsdoel valt uiteen in drie aspecten: versterkte en beter beschermde dier- of plantensoort waaronder populaties van bedreigde soort (inclusief iconsoort); aangelegde ecologische verbindingen als onderdeel van het NNN; en aankoop van landbouwgebied waardoor het mogelijk is om nieuw natuurgebied te ontwikkelen. In theorie is de bijdrage van deze regeling aan de maatschappelijk opgave groot. In de praktijk wordt het subsidieonderwerp onvoldoende gebruikt. Door de inrichting van delen van natuurgebied is volgens de provincie een start gemaakt met een gedeelte van de beleidsdoelen.⁵¹ Volgens de provincie zijn echter nog lang niet alle ecologische verbindingzones gerealiseerd en ook niet alle landbouwgronden (binnen het NNN) zijn omgevormd tot natuur. Daardoor functioneert het netwerk als geheel nog niet. De achterblijvende aanvragen in deze meest recente evaluatieperiode 2020-2022 roepen in dit licht twijfel op. Op grond van voorgaande kwalificeren we het subsidieonderwerp – vooruitlopend op de einddatum van 2027 – net als in de vorige evaluatie, als potentieel doeltreffend. De provincie geeft aan de komende tijd te onderzoeken, op welke manier verbeteringen kunnen worden aangebracht, en of voor sommige doelgroepen de SKNL-regeling wellicht passender is.

Beoordeling doeltreffendheid 2020-2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. Er is in termen van kilometers een streefwaarde geformuleerd voor het jaar 2027, het vooralsnog laatste beoogde subsidiejaar. En de beoogde outcome is ook geconcretiseerd.
Beleidsstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt. Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Voor de geleverde prestatie en de verantwoording naar de provincie zijn kwantitatieve beleidsindicatoren opgesteld. Concrete prestatie-indicatoren zijn het aantal kilometer gerealiseerde verbindingen, en de kwaliteit van die verbindingen.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		Zie bovenstaand. Op zowel kwantiteit als kwaliteit hebben metingen plaatsgevonden. Ten aanzien van de kwaliteit heeft in 2019 en 2021 een schouw (met rapportage) plaatsgevonden.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		Doelgroep is betrokken bij het ontwerp van de regeling. Dit heeft o.a. geleid tot aanpassing van de subsidiepercentages binnen deze paragraaf.

6. Subsidie ingevolge artikel 10 Natuurbeschermingswet 1998 (Srg § 2.7)

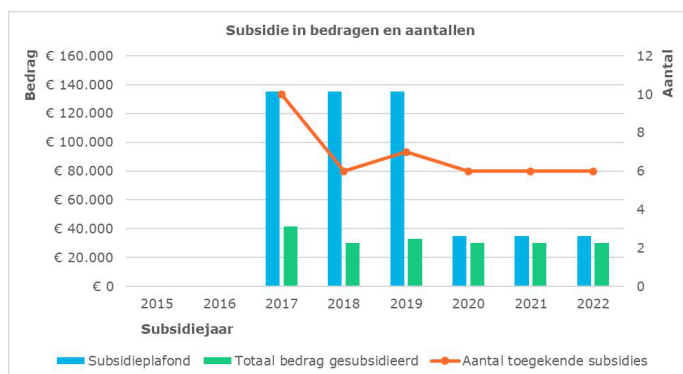
Doel en doelgroep

Met het subsidieonderwerp groen Zuid-Holland 2016 (Srg) wil de provincie bijdragen aan de ambities Versterken natuur in Zuid-Holland en Gezond en veilig Zuid-Holland. Deze ambities dragen bij aan de doelen uit het Coalitieakkoord 2019-2023 Elke dag beter. Zuid-Holland.⁵² Sinds eind 2016 stelt de Provincie subsidie beschikbaar via paragraaf 2.7 voor beheermaatregelen (beheer, onderhoud en inrichting van) in natuurgebieden die op basis van de Natuurbeschermingswet zijn aangewezen en door particulieren worden beheerd. Het gaat om een klein aantal specifieke natuurgebieden. Voorbeelden zijn het realiseren van geschikt weidevogelgrasland en het op orde houden van de kwaliteit van het bos, grasland, oevers en waterpartijen. De met de subsidie gestimuleerde activiteiten moeten bijdragen aan de maatschappelijke opgave van een aantrekkelijke groene en gezonde leefomgeving. Particuliere beheerders kunnen de subsidie aanvragen. Anders dan eerdere einddatum van eind 2021 liep het subsidieonderwerp in 2022 door.

⁵¹ De inrichting van deze natuurgebieden gaat via een andere subsidie (SKNL).

⁵² [Het coalitieakkoord 2019-2023 Elke dag beter. Zuid-Holland.](#)

Algemeen beeld

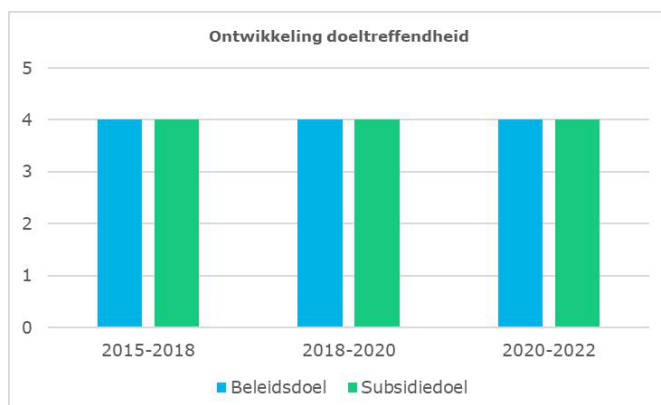

Het subsidieonderwerp is in 2017 in werking getreden. In de periode 2017 tot en met 2019 bedroegen de jaarlijkse subsidieplafonds €135.000. Vanaf 2020 tot en met 2022 was het subsidieplafond €35.000. In 2017 is ca. €41.000 beschikbaar. Vanaf 2018 tot en met 2022 is er jaarlijks ca. €30.000 beschikbaar. Per jaar zijn gemiddeld zeven

aanvragen beschikbaar, met een gemiddelde omvang van ca. €5.000 per aanvraag. De tot nu toe ingediende aanvragen zijn jaarlijks ook gehonoreerd. Van de subsidieplafonds is gemiddeld 56% beschikbaar.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het directe beleidsresultaat is (a) de hoeveelheid geschikt weidevogelgrasland gerealiseerd als geschikt leefgebied en – dit kan worden gemeten via het aantal weidevogels; en (b) de kwaliteit / het op orde zijn van het bos, grasland, de oevers en de waterpartijen. Het beheer wordt door subsidieontvangers uitgevoerd op basis van een samen met de provincie opgesteld (jaarlijks) beheersplan met

daarin vastgestelde activiteiten. Met de naleving hiervan door de beheerders van de gebieden (subsidieontvangers) wordt volgens de provincie de kwaliteit op peil gehouden. De geschiktheid van het leefgebied als weidevogelgrasland hangt binnen deze gebieden niet alleen samen met het uitgevoerde beheer, maar volgens de provincie ook met externe factoren, bijv. landelijke omstandigheden, en waterpeilen in een groter gebied. Mede hierdoor is volgens de provincie het leefgebied gedeeltelijk geschikt. Er worden weidevogels geteld als inschatting van de geschiktheid van het leefgebied. Opgemerkt wordt dat zonder de subsidie de subsidieontvanger geen prikkel heeft om het beheer uit te voeren. Op grond van voorgaande kwalificeren we het subsidieonderwerp – in termen van het subsidiedoel – als aannemelijk doeltreffend, net als in de voorgaande evaluatie.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Dit subsidieonderwerp is een klein onderdeel van het totale natuurbeheer in Zuid-Holland. Op het niveau van de aangewezen gebieden, levert de subsidie een aannemelijke bijdrage aan het doel om in kleine specifieke natuurgebieden het beheer op orde te hebben. De gebieden worden beheerd volgens het beheersplan en particulieren worden betrokken bij natuurbeheer. Dit draagt bij aan de maatschappelijke opgave van een aantrekkelijke groene en gezonde leefomgeving. Op grond van voorgaande kwalificeren we het subsidieonderwerp als aannemelijk doeltreffend, net als in de voorgaande evaluatie. De provincie wil gaan bekijken of eerder gemaakte afspraken inz.

beheer nog steeds toereikend zijn om de gewenste natuurdoelen te halen en of dit subsidieonderwerp het meest passende instrument is.

Beoordeling doeltreffendheid 2020-2022

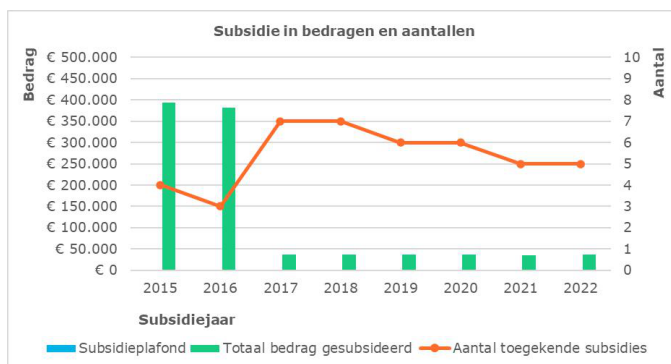
Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. De regeling heeft betrekking op beheer, onderhoud en inrichting van een klein aantal specifieke natuurgebieden die zijn aangewezen onder de Natuurbeschermingswet. Presaties zijn helder.
Beleids Theorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt. Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Voor de geleverde prestatie en de verantwoording naar de provincie zijn geen kwantitatieve beleidsindicatoren opgesteld. Dit gebeurt op maat: de beoogde activiteiten (prestaties) worden neergelegd in een vooraf door provincie en betreffende beheerder (subsidie-ontvanger) opgesteld beheerplan. Naleving hiervan leidt tot bereiken van de directe subsidiedoelen. Ook wordt het aantal weidevogels in de betreffende gebieden gemonitord.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		Kwaliteit wordt vooraf geborgd via vooraf gezamenlijk bepaalde activiteiten in het beheerplan, dat dient te worden nageleefd. Het aantal weidevogels in de beheerde gebieden wordt gemonitord.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		Niet bekend of doelgroep is betrokken bij de totstandkoming van de regeling.

7. Natuurcompensatie Zuid-Holland

Doel en doelgroep

Het subsidieonderwerp Natuurcompensatie Zuid-Holland heeft betrekking op gevallen waarin de provincie initiatiefnemer is van projecten waarbij natuurwaarden verloren gaan. Er is sprake van natuurcompensatie waarbij de compensatiemaatregelen op gronden van derden worden uitgevoerd. Zo wordt er met behulp van de subsidie geschikt weidevogelbeheer gerealiseerd ter compensatie van verdwenen leefgebied van weidevogels als gevolg van bijvoorbeeld de aanleg van provinciale infrastructuur. Deze subsidie wordt uitsluitend verstrekt aan iedere partij die zeggenschap heeft over het beheer of gebruik van de gronden waarop de compensatiemaatregel wordt uitgevoerd.

Algemeen beeld

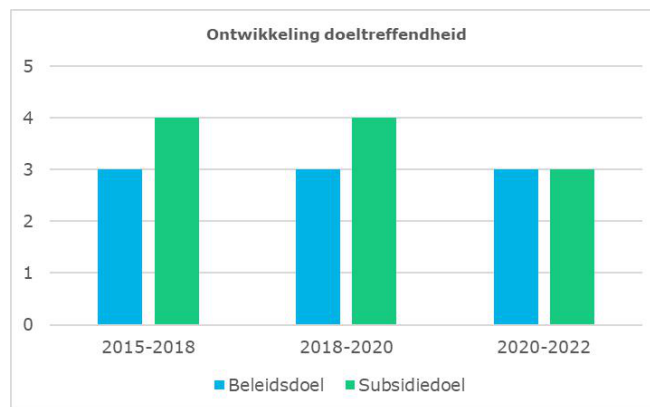
Het subsidieonderwerp is medio 2015 in werking getreden en kent geen einddatum. Voor het subsidieonderwerp natuurcompensatie wordt geen subsidieplafond vastgesteld. Niet per regeling en evenmin per project. De grenzen (en omvang) van de subsidieverstrekking zijn vastgelegd doordat in het subsidieonderwerp is opgenomen dat

aanvragen worden geweigerd als de omvang van de in het compensatieplan beschreven compensatie, is bereikt. De subsidie wordt verstrekt voor de duur van 12 jaar. De beheerder verantwoordt jaarlijks of de gesubsidieerde werkzaamheden zijn uitgevoerd door middel van een voortgangsrapportage of -verklaring. Voor de periode 2015 tot en met 2022 zijn er 44 aanvragen ontvangen

waarvan er 43 zijn verleend voor een bedrag van ca. €1 miljoen. In 2015 en 2016 is er ca. €400.000 per jaar uitgekeerd aan projecten. Vanaf 2017 tot en met 2022 is er per jaar ca. €36.000 uitgekeerd. De hoogte van het subsidiebedrag wordt berekend door het aantal hectare grond waarop de compensatiemaatregel wordt uitgevoerd, te vermenigvuldigen met de in de Catalogus Groenblauwe diensten opgenomen bedragen voor de uitvoering van die maatregel.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp is ten opzichte van 2020 beoordeeld als potentieel doeltreffend: er zijn en worden op basis van dit subsidieonderwerp beheer- en compensatiemaatregelen voor weidevogels uitgevoerd en gerealiseerd. De subsidie wordt verstrekt voor een periode van 12 jaar. Inzicht in wat de subsidie voor gevolgen heeft voor het aantal broedparen aan weidevogels met broedsucces wordt pas

over langere termijn verkregen. Voor de provincie is het aantal hectares compensatiegrasland een belangrijke indicator. De provincie beschikt over een overzicht van kwantitatieve prestaties per gebied, inclusief het aantal hectares compensatiegraslanden en compenserende bedragen. Een aantal percelen is een aantal jaren geleden meegenomen in een incidentele schouw. De rest van de percelen wordt niet bezocht. Het is dus niet altijd duidelijk of alle beheermaatregelen (volledig) worden uitgevoerd omdat er geen toezicht plaatsvindt en de percelen incidenteel worden geschouwd.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Het subsidieonderwerp levert potentieel een bijdrage aan het beleidsdoel, omdat het aannemelijk is dat het realiseren van geschikt weidevogelgrasland een bijdrage levert aan een groene leefomgeving en de biodiversiteit in Zuid-Holland. Het is aannemelijk dat er leefgebieden voor weidevogels gerealiseerd worden omdat er jaarlijks beheermaatregelen getroffen worden voor weidevogels. Echter ontbreekt het aan toezicht waardoor het niet bekend is of de (beheer)maatregelen uitgevoerd worden en of er dus effect is op het broedsucces van weidevogels. Bovendien is nog te vroeg om inzicht te hebben in het daadwerkelijke effect van gerealiseerd weidevogelgrasland omdat subsidie voor een periode van 12 jaar wordt verleend. Hiervoor is dus meer tijd nodig, waardoor het op dit moment te vroeg is om onderbouwde uitspraken te doen over de maatschappelijke doeltreffendheid.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De provincie wil partijen die zeggenschap hebben over het beheer of gebruik van gronden ondersteunen bij het toepassen van maatregelen om de natuurwaarden van weidelanden te herstellen. De provincie wil geschikt weidegrasland realiseren ter compensatie van verdwenen leefgebied voor weidevogels.
Beleidstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt. Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		De provincie hanteert geen duidelijke kwantitatieve beleidsindicatoren anders dan een overzicht van (kwantitatieve) prestaties per gebied, het aantal hectares compensatiegraslanden en verstrekte subsidiebedragen. Het aantal hectares compensatiegrasland is een belangrijke prestatieindicator voor de provincie.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		Jaarlijks worden beheermaatregelen getroffen voor weidevogels. Er worden dus leefgebieden voor weidevogels gerealiseerd maar of het beoogde resultaat (weidevogels met broedsucces) ook wordt gerealiseerd is nog niet bekend. Een deel van de percelen wordt geïnventariseerd op broedvogels, als onderdeel van de totale jaarlijkse inventarisatie van de meetnetten. Tijdens deze inventarisatie is er niet specifiek naar de daadwerkelijke compensatie gekeken. Het is niet duidelijk of alle beheermaatregelen (volledig) worden uitgevoerd omdat er geen toezicht plaatsvindt.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		Doelgroep is betrokken geweest bij het ontwerp van de regeling anders was deze regeling er nooit gekomen.

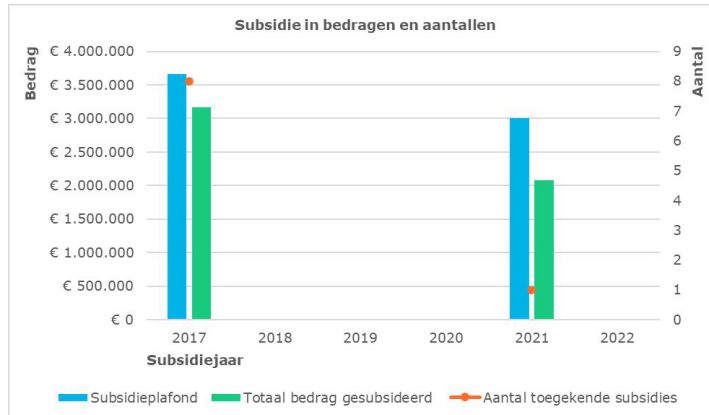
8. POP3: 2.5. Weidevogels, biodiversiteit, en landschap

Doel en doelgroep

Vanuit het POP3 worden middelen beschikbaar gesteld ter verbetering van de natuur- en waterkwaliteit, onder andere via niet-productieve investeringen. Met onderhavige subsidieonderwerp stimuleert de provincie Zuid-Holland niet-productieve investeringen voor herstel- en inrichtingsmaatregelen voor weidevogels, biodiversiteit en landschap. Een niet-productieve investering is een investering die geen aanmerkelijke stijging van de waarde of rendabiliteit van het landbouw- of bosbouwbedrijf tot gevolg heeft.⁵³ Voorbeelden van de investeringen op onderhavig terrein zijn: inrichtingsmaatregelen voor specifieke soorten, aanleg en inrichting van landschapselementen en inrichting van weidevogelkerngebieden. Gerealiseerde investeringen moeten op hun beurt bijdragen aan de maatschappelijke opgave van verbetering van de leefgebieden voor weidevogels, de biodiversiteit en het landschap. Voor de beoordeling van de aanvragen is, zoals bij alle POP3-regelingen, een onafhankelijk adviescomité samengesteld. Dit comité beoordeelt de aanvragen op efficiëntie, innovatiegehalte, effectiviteit en haalbaarheid. De aanvragen die op de selectiecriteria het hoogst scoren, zijn als eerste aan de beurt. Agrariërs en (andere) terreinbeheerders kunnen de subsidie aanvragen.

⁵³ Het huidige subsidieonderwerp betrof in de eerdere evaluaties 'Behouden en versterken van biodiversiteit, natuur en landschap.' We gebruiken de eerdere beoordelingen als een ankerpunt voor de ontwikkeling in doeltreffendheid.

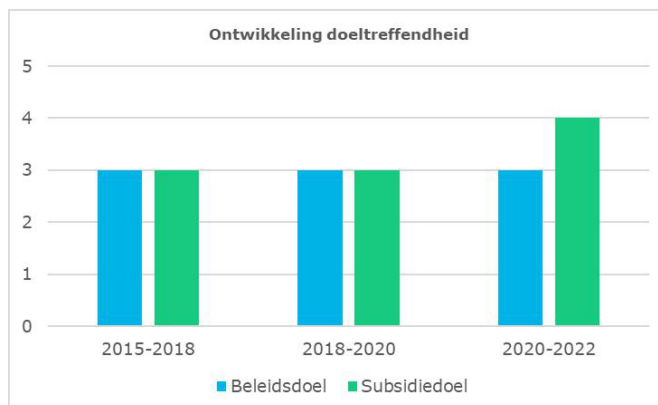
Algemeen beeld

Alleen in 2017 en 2021 zijn er openstellingen geweest. Het subsidieplafond bedroeg in 2017 ca. €3.7 miljoen. Er zijn in 2017 acht aanvragen ingediend en beschikbaar. In 2021 bedroeg het subsidieplafond €3 miljoen. Er is een aanvraag ingediend en beschikbaar voor een bedrag van ca. €2.1 miljoen. Binnen de huidige onderzochte periode (2020-2022) is dus een aanvraag van ca. €2.1 miljoen beschikbaar, waarmee 69% van het subsidieplafond van €3 miljoen is benut. Bij de vorige openstelling in 2017 was ruim 80% van het subsidieplafond benut.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Er zijn acht van de in totaal negen gesubsidieerde projecten uitgevoerd, waarin volgens de provincie fysieke investeringen zijn gedaan voor herstel- en inrichtingsmaatregelen voor weidevogels, biodiversiteit en landschap. In weidevogelkerngebieden zijn onder andere plas-drassituaties gecreëerd, zodat meer grutto's en andere weidevogels er kunnen broeden.

We kwalificeren dit subsidieonderwerp als aannemelijk doeltreffend in termen van het subsidiedoel. Omdat nu een beter – en positief – beeld is van de realisatie, leidt dat tot een stapje vooruit ten opzichte van de eerdere evaluaties. De monitoring en evaluatie van de POP3-regelingen vindt gedeeltelijk plaats op landelijk niveau, onder meer door het Regiebureau POP (o.a. WUR, 2022).

Bijdrage aan het beleidsdoel

De niet-productieve investeringen in herstel- en inrichtingsmaatregelen moeten een gunstig effect bewerkstelligen op weidevogels, biodiversiteit en landschap. De relatie met deze hogere beleidsdoelen wordt door de provincie zelf niet aannemelijk gemaakt of getoetst. We kwalificeren dit subsidieonderwerp net als in de vorige evaluaties als potentieel doeltreffend in termen van het beleidsdoel.⁵⁴

⁵⁴ Op landelijk niveau is wel getracht inzicht te krijgen in de causale relatie van alle niet-productieve POP-3 investeringen met hogere doelen (WUR 2022), waarbij (duidelijk werd gemaakt dat de impact van deze investeringen op biodiversiteit lastig te bepalen is (oorzaken: brede doelstellingen en externe factoren, waaronder ook de inzet van middelen vanuit andere clusters en beleidsvelden).

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. De provincie wil projecten stimuleren waarmee de leefgebieden voor weidevogels, de biodiversiteit en het landschap worden verbeterd.
Beleids Theorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling inhoudelijk geen aanpassingen zijn gemaakt (wel is de regeling qua focus gewijzigd). Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Voor de geleverde prestatie en de verantwoording monitort de provincie het aantal met behulp van subsidie gerealiseerde (investerings)projecten. De (kwantitatieve) monitoring en evaluatie vindt op landelijk niveau plaats, uitgesplitst naar provincie.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		Er zijn (alleen) in 2017 en 2021 aanvragen gedaan en toegekend. De provincie ziet dat de investeringen uit 2017 zijn gerealiseerd. De (effecten van) de gesubsidieerde activiteiten worden landelijk gemonitord door het Regiebureau POP en RVO.nl.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		De inhoud van de regeling is gebaseerd op de beleidsvisie Groen van de Provincie Zuid-Holland. Dit document is tot stand gekomen in afstemming met de doelgroep en de verantwoordingsprocedures zijn door de EU voorgeschreven.

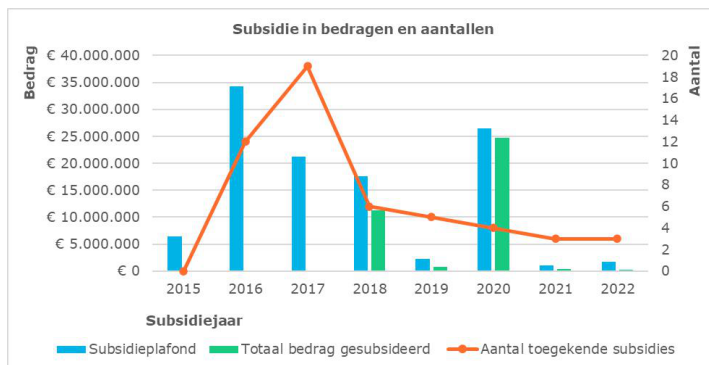
9. Subsidierегeling Natuur- en Landschapsbeheer (SNL) binnen een natuurterrein onder het subsidiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer 2016

Doel en doelgroep

In Nederland zijn de provincies verantwoordelijk voor het natuurbeheer. De provincie Zuid-Holland stelt geld beschikbaar voor het beheren, ontwikkelen en inrichten van natuurterreinen en voor agrarisch natuurbeheer. Het aanvragen van subsidie gebeurt via het Subsidiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer. Andere subsidieonderwerpen die vallen onder het subsidiestelsel zijn Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (Anlb-regeling) en Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap Zuid-Holland 2013 (SKNL-regeling). Beide subsidieonderwerpen worden apart geëvalueerd in deze subsidie-evaluatie. Het subsidiestelsel wordt voor bijna alle onderdelen uitgevoerd door RVO.nl. Subsidieverleningsbeschikkingen voor de Anlb worden door de provincie gedaan.

Via het subsidieonderwerp Natuur- en Landschapsbeheer (SNL) wordt subsidie verstrekt voor het beheer van natuurbeheertypen met de aanduiding N01.01 tot en met N17.06 van het natuurbeheerplan en landschapsbeheertypen met de aanduiding L01.01 tot en met L01.16 van het natuurbeheerplan. Subsidie wordt verleend voor gemaakte kosten ten behoeve van: i) beheer van de natuurbeheertypen en landschapsbeheertypen, ii) monitoring (indien beheerder gecertificeerd is), iii) het recreatief toegankelijk maken en houden van een natuurterrein, iv) het houden van toezicht op een natuurterrein en v) het beheer van natuur- en landschapsbeheertypen op een natuurterrein dat alleen varend kan worden bereikt. Deze subsidie kan worden aangevraagd door partijen die verantwoordelijk zijn voor het natuurbeheer in hun omgeving zoals terreinbeherende organisaties (zoals de Provinciale Landschappen, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer), particuliere natuureigenaren en verenigingen van particuliere natuureigenaren (natuurcollectieven). De SNL subsidie geldt voor een periode van zes jaar.

Algemeen beeld

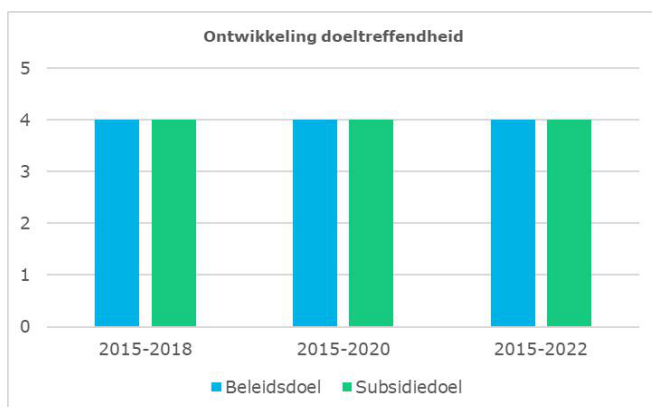
Sira Consulting en de projectleider vanuit de provincie hebben herhaaldelijk de RVO gevraagd om de beschikte bedragen en aantallen subsidies met Sira Consulting te delen maar daar is geen gehoor aan gegeven vanuit de RVO. De beschikbare gegevens per jaargang in de grafiek zijn afkomstig

van de verantwoordelijke beleidsadviseur voor de SNL-regeling vanuit de provincie. Het is mogelijk dat deze cijfers niet actueel zijn maar bij benadering een representatief beeld geven van de actuele stand van zaken.

De onderhavige geëvalueerde versie van het subsidieonderwerp SNL is medio 2015 in werking getreden en kent op moment van dit onderzoek geen einddatum. Het subsidieonderwerp SNL bestaat al langer. Voor de periode 2015 tot en met 2022 bedroeg het subsidieplafond ca. €111 miljoen. In dezelfde periode zijn er 52 aanvragen ingediend en allen zijn geschikt. Doordat de vastgestelde (verleende) bedragen over de periode 2015 tot en met 2017 niet bekend zijn bij Sira Consulting (en ook niet bij de beleidsadviseur), kan alleen iets gezegd worden over de verleende subsidie voor de periode vanaf 2018. Voor de periode 2018-2019 is er ca. €12 miljoen verleend door de provincie. In 2018 bedroeg het subsidieplafond €17.6 miljoen. Er zijn zes aanvragen geschikt voor een bedrag van ca. €11.2 miljoen. In 2019 was het subsidieplafond €2.250.000. Er zijn vijf aanvragen geschikt voor een bedrag van ca. €800.000. In beide jaargangen is het subsidieplafond niet volledig benut. In de periode 2020 tot en met 2022 bedroeg het subsidieplafond ca. €29 miljoen. In 2020 was het subsidieplafond €26.5 miljoen. Er zijn er vier aanvragen geschikt voor een bedrag van ca. €24.7 miljoen. Het subsidieplafond in 2020 is nagenoeg volledig benut. In 2021 was het subsidieplafond €1 miljoen en in 2022 €1.680.000. In periode 2021-2022 zijn er jaarlijks drie aanvragen geschikt voor een bedrag van ca. €300.000 in 2021 en ca. €230.000 in 2022. Er is vanaf 2020 tot en met 2022 ca. €25.2 miljoen subsidie verleend door de provincie Zuid-Holland ten behoeve van natuurbeheer.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp is net als in 2020 beoordeeld als aannemelijk doeltreffend: ondanks dat de provincie geen inzicht heeft in de kengetallen (deze cijfers zijn wel bekend bij RVO.nl) heeft de subsidie terreinbeherende organisaties, particuliere natuureigenaren en verenigingen van particuliere natuureigenaren die verantwoordelijk zijn voor het beheer van natuurterreinen gestimuleerd om aan natuurbeheer te doen in en rondom de gebieden waar zij verantwoordelijk voor zijn. De natuur heeft nog steeds te lijden onder drukfactoren zoals een te hoge stikstofdepositie. De kwaliteit van

De natuur heeft nog steeds te lijden onder drukfactoren zoals een te hoge stikstofdepositie. De kwaliteit van

natuurterreinen is dus nog niet op orde maar zonder het natuurbeheer was het nog vele malen slechter gesteld met de natuur. De provincie geeft aan dat zonder de subsidie er geen activiteiten tot stand komen ten behoeve van het natuur- en landschapsbeheer. Bovendien is natuurbeheer een continu proces van het ontwikkelen en in stand houden van natuurwaarden. De provincie is begonnen met een kwaliteitsbeoordeling van de met SNL subsidie beheerde natuurgebieden. Deze beoordeling is nog niet voor het gehele areaal afgerond. Deze kwaliteitsbeoordeling zal de provincie meer inzicht verschaffen in de toegevoegde waarde van de subsidie. Daarnaast, om een onderbouwd inzicht te verkrijgen in de doeltreffendheid van de subsidie is het echter wel van belang dat de provincie inzicht heeft/krijgt in de kengetallen.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Het subsidieonderwerp levert een aannemelijke bijdrage aan het beleidsdoel. Door natuur- en landschapsbeheer financieel te ondersteunen ontstaan natuurgebieden van de juiste kwaliteit die geschikt zijn voor diverse diersoorten. Dit draagt bij aan een aantrekkelijke groene en gezonde leefomgeving en aan het vergroten van de biodiversiteit. Naast het realiseren van nieuwe natuur is het van groot belang dat de natuur die er al is, of erbij is gekomen, goed beheerd wordt. Dat geldt ook voor de natuurgebieden die buiten het Natuur Netwerk Nederland (NNN) liggen; deze moeten ook goed beheerd worden. Dit is met het subsidieonderwerp mogelijk gemaakt. Behoud van de natuur is een maatschappelijke opgave. Zonder de natuurbeheersubsidie zou er vrijwel nergens natuurbeheer plaatsvinden waarmee de natuurgebieden in stand gehouden worden. De SNL is daarmee een (landelijk) onmisbaar instrument voor de instandhouding van de natuur. Daarnaast kan dankzij dit natuurbeheer in de meeste natuurgebieden gerecreëerd worden, hetgeen in de drukke provincie een groot maatschappelijk belang heeft.

De provincie geeft aan dat de kwaliteit van de natuur binnen het natuurnetwerk Nederland volgens een landelijk ontwikkelde methode wordt onderzocht. De kwaliteit van de beheertypen wordt bepaald aan de hand van de aanwezige flora en fauna en enkele andere kenmerken, zoals de abiotische factoren. Per beheertype binnen een gebied wordt een oordeel goed, matig of slecht gegeven. Met dit eindoordeel en de achterliggende gegevens in de hand, gaat de provincie het gesprek aan met de beheerders over het betreffende natuurgebied. Deze monitoring wordt gedurende zes jaar in het hele gebied uitgevoerd. Met terreinbeheerders zijn hierover afspraken gemaakt. Natuurgebieden die pas kort geleden zijn ingericht, lenen zich meestal nog niet voor deze reguliere monitoring; het kost immers tijd voor de beheertypen om zich te ontwikkelen. In deze gebieden vindt een gebiedschouw plaats. Onafhankelijke experts bezoeken het terrein en bestaande verspreidingsgegevens worden benut om uitspraken te doen over de kwaliteit en ontwikkeling in het gebied. Om trends van de verschillende soorten te kunnen bepalen blijft daarnaast de biodiversiteitsgraadmeter Provinciaal Monitoringsprogramma Biodiversiteit (PMP-B) bestaan. De provincie geeft aan dat de zij begonnen is met de kwaliteitsbeoordeling van de natuurgebieden maar dat deze beoordeling tijdrovend is en nog niet is afgerond voor het gehele gebied. Mede daarom is het niet mogelijk om een eindoordeel te geven. De resultaten moeten dan ook niet gezien worden als een beoordeling of eindoordeel, maar meer als een mogelijkheid om op een (landelijk) gestandaardiseerde wijze over deze gebieden te praten met natuurbeheerders.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De provincie verstrekt subsidie voor het beheren, ontwikkelen en inrichten van natuurterreinen. De SNL-subsidie natuur- en landschapsbeheer binnen een natuurterrein is bedoeld voor het beheer van natuurbeheertypen met de aanduiding N01.01 tot en met N17.06 van het natuurbeheerplan en landschapsbeheertypen met de aanduiding L01.01 tot en met L01.16 van het natuurbeheerplan. Daarnaast kan er subsidie worden verstrekt voor monitoring, recreatief toegankelijk maken en houden van een natuurterrein, toezicht op een natuurterrein en het beheer van natuurbeheertypen en landschapsbeheertypen die enkel varend kunnen worden bereikt.
Beleids Theorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt. Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		De provincie heeft een natuurbeheerplan opgesteld waarin belangrijke prestatie- en monitoringsindicatoren worden gehanteerd, zoals het aantal gerealiseerde hectares nieuw natuurgebied, de kwaliteit van beheertypen aan de hand van de aanwezige flora en fauna, aantallen dieren en planten in een natuurgebied en abiotische factoren. Monitoring is gericht op de kwaliteit van bestaand en nieuw natuurgebieden zodat kan worden nagegaan of het beleid het gewenste effect heeft.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		De provincie is begonnen met de kwaliteitsbeoordeling van de met SNL subsidie beheerde natuurgebieden. Deze beoordeling is nog niet voor het gehele areaal afgerond. Er is door de provincie een natuurbeheerplan opgesteld. In het natuurbeheerplan is een uniforme landelijke systematiek ontworpen voor monitoring van de natuurgebieden. De kwaliteit van de beheertypen wordt bepaald aan de hand van de aanwezige flora en fauna en enkele andere kenmerken, zoals de abiotische factoren. Per beheertype binnen een gebied wordt een oordeel goed, matig of slecht gegeven. Deze monitoring wordt gedurende zes jaar in het hele gebied uitgevoerd. Met terreinbeheerders zijn hierover afspraken gemaakt. Natuurgebieden die pas kort geleden zijn ingericht, lenen zich meestal nog niet voor deze reguliere monitoring; in deze gebieden vindt een gebiedsinspectie plaats. Onafhankelijke experts bezoeken het terrein en bestaande verspreidingsgegevens worden benut om uitspraken te doen over de kwaliteit en ontwikkeling in het gebied. Daarnaast is er een kwaliteitshandboek opgesteld om de kwaliteit van beheer inzichtelijk te maken. Dit is met name belangrijk bij monitoring van natuurgebieden die in eigen beheer zijn en worden uitgevoerd door gecertificeerde natuurbeheerders. De blauwe diensten dragen bij aan de waterkwaliteit van de KRW-watgangen en aan het verhogen van hun waterbergend vermogen. Hiervoor bestaat al een monitoringsprogramma van waterschappen en provincies voor waterkwaliteit en -kwantiteit.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		De subsidieregeling is gebaseerd op een landelijke modelregeling waarbij er afstemming plaatsvindt, mede over dit soort zaken, met de natuurbeheerders.

10. Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL) Zuid-Holland 2013

Doel en doelgroep

In Nederland zijn de provincies verantwoordelijk voor het natuurbeheer. De provincie Zuid-Holland stelt geld beschikbaar voor het beheren, ontwikkelen en inrichten van natuurterreinen en voor agrarisch natuurbeheer. Het aanvragen van subsidie gebeurt via het Subsidiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer. Andere subsidieonderwerpen die vallen onder het subsidiestelsel zijn Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (Anlb-regeling) en Subsidieregeling Natuur- en Landschapsbeheer (SNL). Beide subsidieonderwerpen worden apart geëvalueerd in deze subsidie-evaluatie. Het subsidiestelsel wordt bijna voor alle onderdelen uitgevoerd door RVO.nl. Subsidieverleningsbeslissingen voor de Anlb worden door de provincie gedaan.

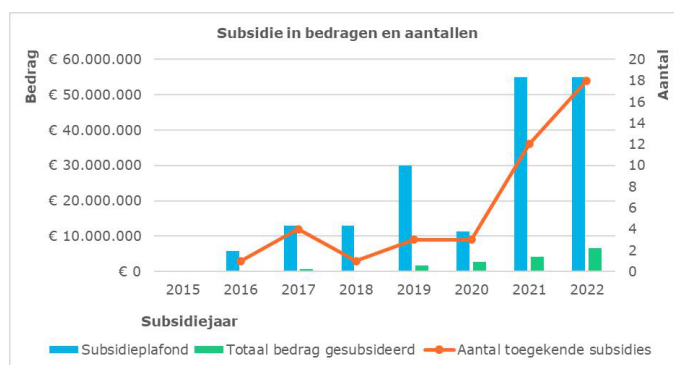
De provincie Zuid-Holland heeft in haar Natuurbeheerplan⁵⁵ een ambitiekaart opgenomen met alle bestaande en nog te realiseren natuurgebieden en waar verbetering van de natuurkwaliteit mogelijk en wenselijk is conform de omschrijvingen van de beheertypen. Via de SKNL-regeling wordt subsidie verstrekt voor deze inrichtings- en realisatieprojecten van natuurterreinen. Het gaat hierbij om: i) het omzetten van landbouwgrond naar bos- of natuurgebied (functieverandering), ii) herstel en behoud van bestaande natuur en landschap (inrichting/investeringsubsidie) en iii) kwaliteitsverbetering van bestaande natuurgebieden (inrichting/investeringsubsidie). Nadat

⁵⁵ [Natuurbeheerplan 2021](#). Vastgesteld door Gedeputeerde Staten, juli 2020 Provincie Zuid-Holland.

landbouwgrond is omgezet naar bos- of natuurgebied kan aanvrager een beheervergoeding aanvragen via de SNL-regeling. De SKNL subsidie geldt voor een periode van zes jaar.

Deze subsidie kan worden aangevraagd door een natuurlijke persoon, rechtspersoon of rechtspersoonlijkheid bezittende samenwerkingsverbanden van natuurlijke personen of rechtspersonen die zeggenschap heeft over het natuurterrein waarvoor subsidie wordt aangevraagd, krachtens eigendom, erfpacht, recht van beklemming, artikel 45 van de Wet inrichting landelijk gebied of een plan van tijdelijk gebruik als bedoeld in artikel 189 van de Landinrichtingswet zoals die wet tot 1 januari 2007 gold. Een investeringssubsidie kan worden aangevraagd door landbouwers die landbouwgrond beheren krachtens een zakelijk of persoonlijk recht.

Algemeen beeld

Sira Consulting en de projectleider vanuit de provincie hebben herhaaldelijk de RVO gevraagd om de beschikbare bedragen en aantallen subsidies met Sira Consulting te delen maar daar is geen gehoor aan gegeven vanuit de RVO. De beschikbare gegevens per jaargang in de grafiek zijn afkomstig van de verantwoordelijke beleidsadviseur

voor de SKNL regeling vanuit de provincie. Het is mogelijk dat deze cijfers niet actueel zijn maar bij benadering een representatief beeld geven van de actuele stand van zaken.

De onderhavige geëvalueerde versie van het subsidieonderwerp SKNL is op 1 januari 2016 in werking getreden en kent op peildatum van dit onderzoek geen einddatum. Het subsidieonderwerp SKNL bestaat al langer. Voor de periode 2016 tot en met 2022 bedroeg het subsidieplafond ca. €183 miljoen. In dezelfde periode zijn er 68 aanvragen ingediend waarvan er 42 zijn geschikt voor bedrag van ca. €16 miljoen. Daarmee is minder dan 10% van het beschikbaar gestelde budget benut. In 2016 bedroeg het subsidieplafond €5.8 miljoen. Er is een aanvraag ingediend en verleend voor een bedrag van €105.000. In 2017 en 2018 was het subsidieplafond jaarlijks €13 miljoen. In beide jaren zijn alle ingediende aanvragen tevens verleend. In 2017 is er voor vier aanvragen ca. €623.000 verleend en in 2018 is er een aanvraag geschikt voor ca. €33.000. In 2019 was het subsidieplafond bijna drie keer zoveel als in 2018 namelijk €30 miljoen. Er zijn drie aanvragen ontvangen en geschikt voor een bedrag van ca. €1.75 miljoen.

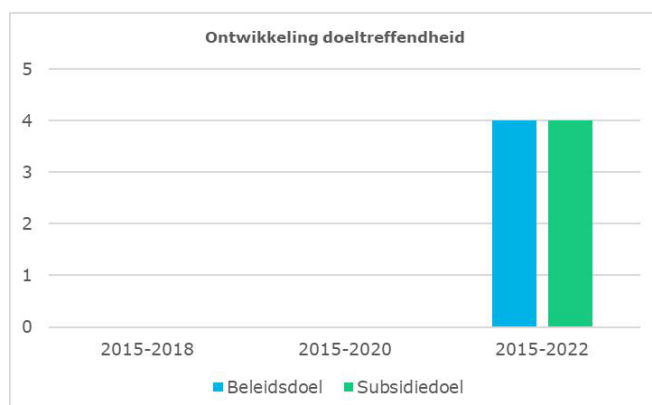
In de periode 2020 tot en met 2022 bedroeg het subsidieplafond ruim €121 miljoen. In 2020 bedroeg het subsidieplafond €11.25 miljoen. Er zijn drie aanvragen ingediend en allen zijn geschikt voor een bedrag van ca. €2.7 miljoen. In 2021 en 2022 bedroeg het subsidieplafond jaarlijks €55 miljoen. In 2021 zijn er 12 aanvragen ingediend en geschikt voor een bedrag van ca. €4 miljoen. In 2022 zijn er 44 aanvragen ingediend waarvan er 18 zijn geschikt voor een bedrag van ca. €6.5 miljoen. Het subsidieplafond in de periode 2020 tot en met 2022 is twee keer zoveel als in de periode 2016 tot en met 2019. Tevens zijn er vanaf 2020 tot en met 2022 ruim zes keer zoveel aanvragen ingediend in vergelijking met de voorgaande periode van vier jaar (2016-2019).

Wanneer landbouwgrond wordt omgezet naar bos- of natuurgebied daalt de economische waarde van deze grond. Indien er subsidie wordt aangevraagd voor een functieverandering van landbouwgrond naar natuurgebied, kan de aanvrager de waardedaling van de grond vergoed krijgen op basis van de getaxeerde landbouwkundige waarde voor en na inrichting/omzetting naar natuurgebied. In geval van een investeringssubsidie worden de werkelijk gemaakte kosten volledig vergoed tenzij de Gedeputeerde Staten een lager maximaal percentage vaststellen, een lager

maximumbedrag aan subsidiabele kosten per hectare hanteren of een maximumbedrag per subsidiabele kostensoort vaststellen.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp is als aannemelijk doeltreffend beoordeeld: ondanks dat er geen specifieke beleidsindicatoren zijn opgesteld kan de provincie op basis van het aantal gefinancierde projecten een goed beeld creëren van de prestaties van de subsidie. De prestaties van het subsidieonderwerp kunnen feitelijk zichtbaar gemaakt worden door te kijken naar het landbouwgrond dat is omgezet

naar en ingericht als natuur of natuurterreinen waar herstelmaatregelen zijn verricht dan wel de kwaliteit verder is ontwikkeld of verhoogd. De provincie geeft aan dat er met deze subsidie verschillende projecten zijn uitgevoerd waarbij landbouwgrond is omgezet naar natuur en bestaande natuurgebieden zijn ingericht. Ook zijn er bestaande natuurgebieden van een kwaliteitsimpuls voorzien waardoor de biodiversiteit van planten en dieren is verhoogd. In de vorige evaluaties is het subsidiestelsel als geheel geëvalueerd. In deze evaluatie heeft de provincie ervoor gekozen om de deelregelingen die onder het subsidiestelsel vallen apart te evalueren.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Het subsidieonderwerp levert een aannemelijke bijdrage aan het beleidsdoel. De subsidie wordt ruimhartig opengesteld om zelfrealisatoren van natuur uit te nodigen om natuur te ontwikkelen. Daarmee wil de provincie een sterk signaal afgeven dat zij klimaatadaptatie, een gezonde leefomgeving en circulaire economie hoog op de agenda heeft staan. De provincie heeft een Natuurbeheerplan opgesteld die uitvoering geeft aan het Europees, nationaal en provinciaal natuurbeleid in de provincie Zuid-Holland. Dit beleid is toegespitst op de realisatie van internationale biodiversiteitsdoelen en van de internationale, natuurgerichte agromilieu-, water- en klimaatdoelen. Voor Zuid-Holland zijn deze beleidsdoelen vastgelegd in de Visie Rijke Groenblauwe Leefomgeving.

In de Visie Rijke Groenblauwe Leefomgeving wordt de nadruk gelegd op een gezonde leefomgeving voor mens en natuur, groenblauw in en om de stad, het landschap en een duurzame landbouw, het beheer van natuurgebieden, de ontwikkeling en bescherming van natuur en de beleving van de leefomgeving. De SKNL-regeling is een van de instrumenten die een bijdrage levert aan deze beleidsdoelen van de provincie. Natuurherstel en -behoud wordt met de SKNL subsidie bediend. Zo is met deze subsidie landbouwgrond met marginale natuurwaarden omgezet in natuurgrond waardoor de biodiversiteit de ruimte krijgt om zich te ontwikkelen en de biomassa aan insecten wordt vergroot. Dit draagt positief bij aan klimaatadaptatie en een gezonde leefomgeving voor mens en dier. Ook kan het recreatieve en toeristische medegebruik van deze natuurgebieden een bron van nieuwe inkomsten zijn. Daarnaast zijn bestaande natuurgebieden van een kwaliteitsimpuls voorzien waardoor de vestiging of uitbreiding van mens, planten- en diersoorten wordt gestimuleerd. De grootste winst voor biodiversiteit is te boeken in steden en landbouwgebieden. Met natuurinclusief ontwerpen in deze gebieden kan de biodiversiteit toenemen en tegelijkertijd het draagvlak en de maatschappelijke meerwaarde worden vergroot. Ook zorgt de SKNL-regeling voor een kwaliteitsimpuls aan het Natuurnetwerk Nederland (NNN) en de Natura-2000-gebieden waardoor de achteruitgang van deze gebieden wordt geremd.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

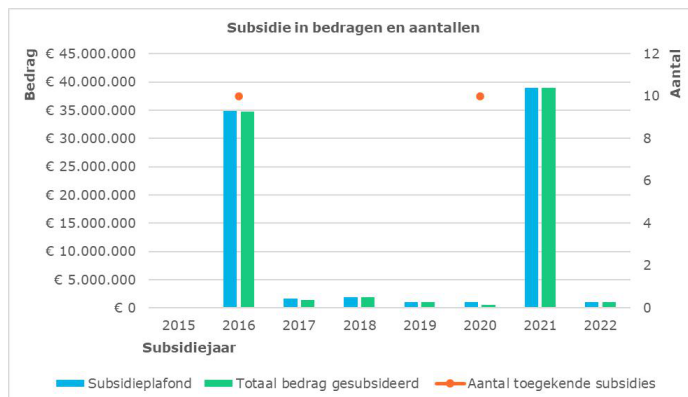
Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk opgesteld. De provincie financieert inrichtings- en realisatieprojecten van natuurterreinen. Het gaat daarbij specifiek om het omzetten van landbouwgrond naar bos- of natuurgebied (functieverandering), herstel en behoud van bestaande natuur en landschap (inrichting/investeringssubsidie) en een kwaliteitsverbetering van bestaande natuurgebieden (inrichting/investeringssubsidie).
Beleids Theorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt. Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Er zijn geen kwantitatieve beleidsindicatoren opgesteld. De gerealiseerde beleidsresultaten blijken uit het aantal gefinancierde projecten, landbouwgrond dat is omgezet naar en ingericht is als natuur en natuurterreinen waar herstelmaatregelen zijn verricht danwel de kwaliteit verder is ontwikkeld en verhoogd.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		De prestaties worden in de praktijk niet gemeten omdat er geen beleidsindicatoren zijn opgesteld maar de gesubsidieerde projecten geven wel een goed beeld van de prestaties van de subsidie. Het is waarneembaar hoeveel landbouwgrond feitelijk is omgezet en ingericht als natuurgebied evenals herstel- en behoudmaatregelen die zijn doorgevoerd binnen bestaande natuur en landschap. Beide maatregelen leveren potentieel een kwaliteitsverbetering op van bestaande natuurgebieden.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		De subsidieregeling wordt op interprovinciaal niveau in IPO-verband opgesteld waarbij de natuurbeerders in het proces betrokken zijn. Daarbij wordt zeker ook aandacht geschonken aan de (administratieve) lastenvermindering.

11. Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (Anlb)

Doel en doelgroep

Het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (Anlb), onderdeel van het Subsiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer (SNL) is een belangrijk instrument voor het realiseren van de (internationale) natuurdoelen voor soorten die hun leefgebied in het agrarisch gebied hebben. Het doel van het subsidieonderwerp is dat landbouwers 1) de omgeving van dieren beschermen en verbeteren, 2) werken aan de waterkwaliteit en 3) bijdragen aan de klimaatdoelen. Dit dient de maatschappelijke opgave van een duurzaam landgebruik met voldoende aandacht voor biodiversiteit. Aanpalende subsidieonderwerpen in deze evaluatie, die ook vallen onder het subsiestelsel SNL, zijn het subsidieonderwerp Natuur- en Landschapsbeheer (SNL-regeling) binnen een natuurterrein en Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap Zuid-Holland 2013 (SKNL-regeling). De projectsubsidie (sinds 2016) kan uitsluitend worden aangevraagd door agrarische collectieven. Deze collectieven maken vervolgens met agrariërs afspraken over het uit te voeren beheer voor de eerstvolgende 6 jaar. Dit dient te gebeuren conform de eisen uit het Natuurbeheerplan – onder meer, dat er minstens 20% zwaar beheer wordt gerealiseerd. De subsidieverleningsbeschikkingen voor de Anlb worden door de provincie gedaan. De SNL en SKNL worden grotendeels uitgevoerd door RVO.nl. Het Anlb wordt in Zuid-Holland vooral ingezet voor het behoud van de weidevogels. Via het Anlb wordt het beheer van de leefgebieden voor deze soorten verbeterd. De verleningsbeschikkingen voor de Anlb.

Algemeen beeld

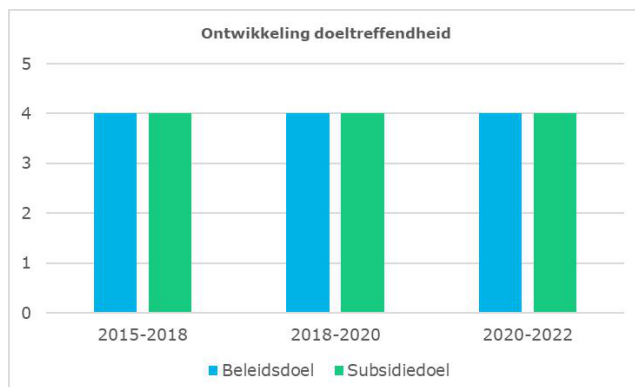

Het eerste subsidieplafond is in 2016 beschikbaar gesteld voor de periode 2016 tot en met 2021. Er zijn in 2016 10 projectsubsidieaanvragen voor deze hele looptijd van zes jaar verleend, voor het uitvoeren van beoogd beheer tot en met 2021. Voor dezelfde 10 (geslaagde) aanvragers zijn in elk navolgend jaar gemiddeld €1.4 miljoen extra middelen vrijgemaakt,

waarvan het grootste deel (gemiddeld 86%) is beschikbaar. Omdat het nieuwe stelsel nog niet klaar was, is 2022 een overgangsjaar geweest waarin de lopende beschikkingen nog een jaar hebben doorgelopen. In 2021 was er een (beperkte) extra openstelling binnen een beperkt aantal gebieden. Eind 2022 is er een nieuwe openstelling geweest voor de periode 2023-2028. De aanvragen hiervoor worden beschikbaar per 31-12-2022. Om die reden zijn deze niet in dit onderzoek zichtbaar.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

De bijdrage van het subsidieonderwerp aan de subsidiedoelen is net als in de vorige evaluaties aannemelijk. Een concrete prestatie-indicator is het aantal hectare leefgebied binnen het nieuwe Anlb-stelsel (open grasland, natte en droge dooradering, open akkerland). Volgens de provincie is dit aantal hectares sinds de invoering van het subsidieonderwerp hoger dan verwacht.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Net als in de vorige evaluatie beoordelen we de bijdrage aan het beleidsdoel cq. de maatschappelijke opgave als aannemelijk. Het Anlb is een belangrijk instrument om natuurinclusieve landbouw vorm te geven. In 2018 en 2020 heeft de provincie weidevogels laten tellen in drie deelgebieden die representatief zijn voor de hele provincie. Ook al nemen weidevogels nog steeds in aantal af, de provincie geeft op basis van beleidsmonitoring aan dat de dichtheden in gebieden met Anlb (veel) hoger zijn dan in boerenland zonder Anlb. De provincie geeft voorts aan dat zonder de subsidie(regeling) er geen activiteiten tot stand komen ten behoeve van het natuur- en landschapsbeheer en duurzaam landgebruik met voldoende aandacht voor biodiversiteit. Bovendien is natuurbeheer een continu proces van het ontwikkelen en in stand houden van natuurwaarden.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. De provincie wil dat landbouwers de omgeving van dieren beschermen en verbeteren, werken aan de waterkwaliteit en bijdragen aan de klimaatdoelen.
Beleidstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt. Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Voor de geleverde prestatie en de verantwoording naar de provincie is in elk geval 1 kwantitatieve beleidsindicator beschikbaar (RVO.nl), te weten: het aantal hectare leefgebied binnen het nieuwe ANLb-stelsel (open grasland, natte en droge dooradering, open akkerland). Ook worden vogels geteld in representatieve gebieden en wordt de dichtheid gemonitord.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		Via RVO.nl vinden Nederland-brede metingen plaats op het aantal hectare leefgebied. Ook heeft de provincie het aantal weidevogels laten tellen. Er vinden periodiek landelijke evaluaties plaats.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		Bij het ontwerpen van de 'ANLb regeling 2016' is in 2015 voor de periode 2016-2022 uitgebreid contact geweest met BoerenNatuur Zuid-Holland en de individuele collectieven.

4.5.2 Beleidsdoel 5.2 Toekomstbestendige landbouw

De identiteit van het landschap in Zuid-Holland wordt voor een belangrijk deel gevormd door de veelzijdige land- en tuinbouwsector. De boeren zijn daarmee naast voedselproducent ook belangrijk als beheerders van het landschap. Tegelijk staat de landbouw flink onder druk vanwege klimaatverandering, bodemdaling, uitstoot van stikstof en andere stoffen, de afname van biodiversiteit en de economische vitaliteit van de sector. Om een vitale en toekomstbestendige sector te behouden lijkt een ingrijpende (sectorbrede) transitie van de landbouw en het landgebruik noodzakelijk.

De afgelopen jaren de provincie vooral geïnvesteerd in innovatie om de verduurzaming van de landbouw vorm te geven. Focus lag daarbij op de 'koplopers'. De komende periode wil de provincie de opgebouwde innovatiekracht benutten voor verdere opschaling. Zij wil dat alle agrariërs daarvan profiteren en samenwerken aan concrete oplossingen om de vitaliteit van de landbouwsector te vergroten.

De provincie wil dat doen in verschillende rollen door het stimuleren innovaties zoals de teelt van nieuwe producten en door betrokken te blijven bij het netwerk Voedsel families. De provincie investeert in kennisdeling, in nieuwe verdienmodellen en in een circulaire aanpak en ketenoptimalisatie.

Om dit te realiseren heeft de provincie diverse subsidieonderwerpen opengesteld, ook in landelijk en Europees belang. In deze evaluatie zijn de volgende subsidieonderwerpen onderzocht op doeltreffendheid in relatie tot het subsidiedoel en het beleidsdoel:

1. Verduurzaming landbouw met agrarische structuurversterking (Srg § 2.2)
2. Initiatieven voor Vitale Landbouw (Srg § 2.10)
3. POP3⁵⁶: 2.1. Kennisoverdracht duurzame innovaties landbouw
4. POP3⁵⁶: 2.2. Fysieke investeringen duurzame innovaties landbouw
5. POP3⁵⁶: 2.3. Jonge Landbouwers
6. POP3⁵⁶: 2.7. Samenwerking voor innovaties landbouw
7. POP3⁵⁶: 3. LEADER subsidie
8. (nieuw) POP3⁵⁶: 3. Voorbereiding LEADER NSP subsidie
9. (nieuw) Verplaatsing en bedrijfsbeëindiging veehouderij Zuid-Holland

Toelichting subsidieonderwerpen ten opzichte van het vorige onderzoek

Twee subsidieonderwerpen voor het eerst zijn geëvalueerd. Hierbij geldt specifiek voor 'Verplaatsing en bedrijfsbeëindiging veehouderij' dat er monitoring plaatsvindt op verplaatsingen van bedrijven en intrekking van vergunningen. Hiermee is de basis voor monitoring vanaf de start verankerd.

'POP3 3: LEADER' laat een progressie zien in de mate van doeltreffendheid van het subsidiedoel. De afgelopen jaren is het aantal verleende subsidies gestegen ten opzichte van voorgaande jaren waardoor er geïnvesteerd wordt in de plaatselijke ontwikkeling van plattelandsgebieden. Omdat de projecten nog niet zijn afgerond is deze regeling potentieel doeltreffend.

Totaal zijn er drie subsidieonderwerpen die een achteruitgang laten zien. Het gaat om:

---

⁵⁶ De laatste openstelling voor de POP3 subsidieonderwerpen is op 20 juni 2022 gesloten. Na deze datum kan voor geen enkele POP openstelling nog subsidie aangevraagd worden. Het subsidieonderwerp zelf is verlengd tot 2024 om subsidieaanvragen te kunnen beschikken en waarbij uiterlijk in 2025 alle subsidies zijn vastgesteld (zowel door de provincie als RVO.nl).

- POP3 2.1: Kennisoverdracht duurzame innovaties landbouw. In de periode 2020-2022 zijn er geen aanvragen geweest. Zonder aanvragen en beschikkingen kunnen subsidiedoelen per definitie niet worden bereikt, hoe adequaat het monitoring- en evaluatiesysteem ook is.
- POP3 2.2: Fysieke investeringen duurzame innovaties landbouw. Het aantal aanvragen (en realisaties) blijft sterk achter bij de verwachting. Wel is een grote aanvraag gehonoreerd in 2021. De directe resultaten hiervan zullen moeten afgewacht. Daarmee is de mate van doeltreffendheid teruggebracht van aannemelijk doeltreffend naar potentieel doeltreffend.
- POP3 2.7: Samenwerking voor innovaties landbouw. In de periode 2020-2022 zijn er geen aanvragen geweest. Zonder aanvragen en beschikkingen kunnen subsidiedoelen per definitie niet worden bereikt, hoe adequaat het monitoring- en evaluatiesysteem ook is.

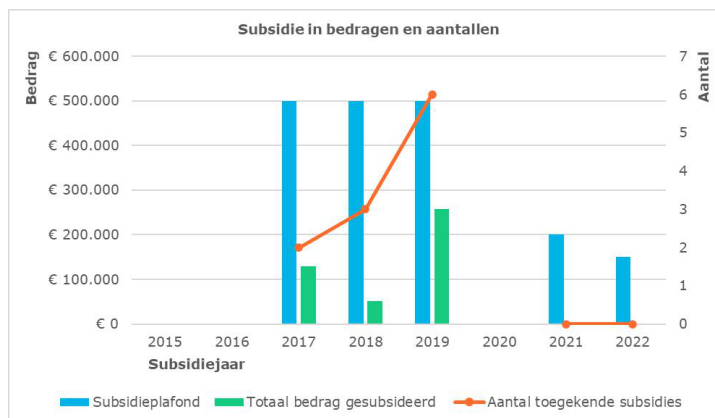
Voor de overige zes subsidieonderwerpen is er geen wijziging in mate van doeltreffendheid ten opzichte van het vorige onderzoek.

1. Verduurzaming landbouw met agrarische structuurversterking (Srg § 2.2)

Doel en doelgroep

Met het subsidieonderwerp groen Zuid-Holland 2016 (Srg) wil de provincie bijdragen aan de ambities Versterken natuur in Zuid-Holland en Gezond en veilig Zuid-Holland. Deze ambities dragen bij aan de doelen uit het Coalitieakkoord 2019-2023 Elke dag beter. Zuid-Holland.⁵⁷ Bekeken vanuit paragraaf 2.2 is agrarische structuurversterking geen doel op zich, maar een middel om de verduurzaming van de landbouw te stimuleren. De subsidie faciliteert agrarische structuurversterking in de vorm van vrijwillige kavelruil, gericht op verbeterde ligging van agrarische kavels ten opzichte van de boerderij. Dit moet leiden tot een meer efficiënte agrarische bedrijfsvoering en – op hoger abstractieniveau – een sterkere sector. Het kavelruilinstrument maakt deel uit van een mix van instrumenten om toe te werken naar een vitale landbouw in Zuid-Holland. Dit dient op maatschappelijk niveau een duurzamer landbouw (beleidsdoel 'vitale landbouw'), uiteindelijk leidend tot meer biodiversiteit, verbetering van de waterkwaliteit en -kwantiteit en de reductie van stikstofuitstoot uit het agrarisch bedrijf. Een agrarisch bedrijf bepaalt zelf of het deelneemt aan een kavelruilproject. Dit besluit is onder andere gebaseerd op haar economische sterkte, maar ook op haar perceptie van de maatschappelijke context en toekomstbestendigheid van zijn bedrijf.

Algemeen beeld

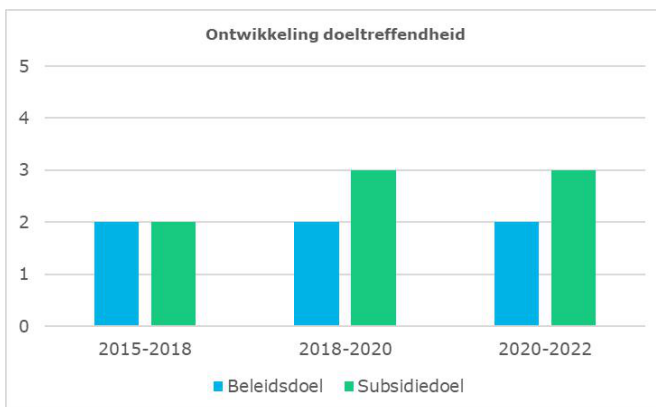
Het subsidieonderwerp is eind 2016 in werking getreden. Sinds het begin van het subsidieonderwerp is gemiddeld 2 keer per jaar subsidie beschikbaar – het jaar 2020 niet meegerekend. Dat is gemiddeld 18% van het jaarlijkse subsidieplafond, dat sinds 2021 is verlaagd. Het verstrekte subsidiebedrag bedroeg in de

periode 2017-2019 gemiddeld €41.500 per aanvraag. In 2021 en 2022 zijn geen subsidies aangevraagd.

⁵⁷ [Het coalitieakkoord 2019-2023 Elke dag beter. Zuid-Holland.](#)

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp leverde, net als in de vorige evaluaties, een potentiële bijdrage aan de subsidiedoelen. Concrete prestatie-indicatoren waarop tellingen plaatsvinden zijn: het aantal afgeronde kavelruilprojecten, het aantal deelnemende agrarische bedrijven en het aantal hectaren dat een verbeterde kavelstructuur kreeg. Het is dan ook aannemelijk dat een verbeterde kavel-

structuur leidt tot een verbeterde bedrijfsvoering, omdat kavels beter gesitueerd zijn. Of dit daadwerkelijk zo is, blijft als gevolg van het ontbreken van outcome-indicatoren, onbekend.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Net als in de vorige evaluatie beoordelen we de bijdrage van dit subsidieonderwerp aan de maatschappelijke opgave als beperkt. Er ontbreken meetbare outcome-indicatoren van vitale en/of duurzame landbouw. Hierdoor blijft onduidelijk, of en in welke mate verkaveling daadwerkelijk een bijdrage levert aan duurzame landbouw. Dit wordt door de provincie impliciet verondersteld, maar niet gemeten.

Ook volgens de provincie is de maatschappelijke bijdrage beperkt, omdat er, zeker de laatste paar jaar, weinig gebruik is gemaakt van het subsidieonderwerp. Mede daardoor werden er in de praktijk niet veel kavelruilprojecten gerealiseerd. De provincie geeft aan, met de doelgroep te willen onderzoeken hoe de kavelruil de komende jaren kan worden ingezet als instrument in de NPLG-gebiedsprocessen (Nationaal programma landelijk gebied).

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

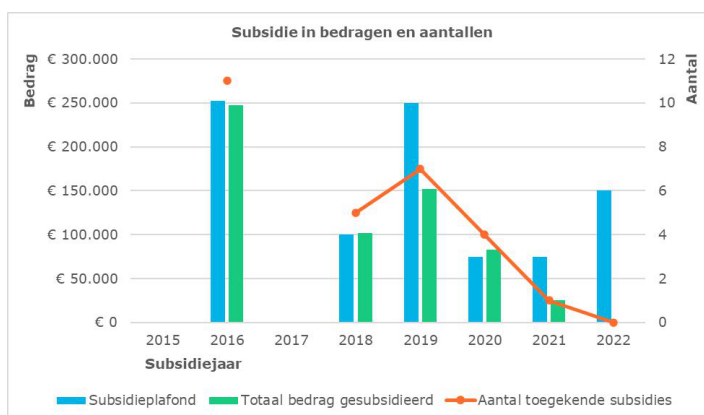
Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek	✓	De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. De regeling heeft betrekking op het met subsidiemiddelen faciliteren van agrarische structuurversterking in de vorm van vrijwillige kavelruil, gericht op verbeterde ligging van agrarische kavels ten opzichte van de boerderij. Agrarische structuurversterking is een middel om de verduurzaming van de landbouw te stimuleren. Kavelruil is een middel in gebiedstrajecten, waarbij specifieke doelen behaald moeten worden zoals toename biodiversiteit, verbetering waterkwaliteit en -kwantiteit, tegengaan stikstofuitstoot uit het agrarisch bedrijf etc. Het kavelruilinstrument maakt daarmee deel uit van een mix van instrumenten en middelen om deze doelen te bereiken en toe te werken naar een vitale landbouw in Zuid-Holland.
Beleidsstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast	✗	In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt. Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld	✓	Voor de geleverde prestaties en de verantwoording naar de provincie zijn kwantitatieve beleidsindicatoren opgesteld en gemeten, zoals het aantal hectares verbeterde kavelstructuur. Er zijn geen indicatoren opgesteld voor de outcome vitale landbouw (en de verdere doelen die met vitale landbouw worden bediend).
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)	✓	Er worden metingen verricht op bovengenoemde prestatie-indicatoren; outcome-indicatoren ontbreken dus daar vinden vanuit deze regeling geen metingen op plaats.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling	?	Het is niet bekend of de doelgroep is betrokken geweest bij de totstandkoming van de regeling.

2. Initiatieven voor Vitale Landbouw (Srg § 2.10)

Doel en doelgroep

Met het subsidieonderwerp groen Zuid-Holland 2016 (Srg) wil de provincie bijdragen aan de ambities Versterken natuur in Zuid-Holland en Gezond en veilig Zuid-Holland. Deze ambities dragen bij aan de doelen uit het Coalitieakkoord 2019-2023 Elke dag beter. Zuid-Holland.⁵⁸ Sinds oktober 2016 stelt de provincie subsidie beschikbaar via paragraaf 2.10 voor het ondersteunen van maatschappelijke initiatieven of activiteiten die bijdragen aan de vitale landbouw⁵⁹ in Zuid-Holland. Waaronder: 1) economisch vitale landbouw, 2) kringlooplandbouw, 3) landbouw met ruimte voor biodiversiteit, water, landschap en 4) landbouw met oog voor regionaal voedselsysteem. Dit kan bijvoorbeeld door aan de slag te gaan met meer biodiversiteit in de landbouw, meer duurzame schakels in de voedselketen, groengebieden voedselrijk maken, verkorten en sluiten van kringlopen, educatieprogramma's en de oprichting van communities. Initiatieven moeten passen bij de ambities en doelen uit de Innovatieagenda Duurzame Landbouw van de provincie. De doelgroep (aanvragers) omvat met name Zuid-Hollandse boeren, ondernemers en instellingen die bijdragen aan de realisatie van de hoofdlijnennotitie Vitale Landbouw.

Algemeen beeld

Het subsidieonderwerp is eind 2016 in werking getreden. In 2016 en 2019 bedroeg het subsidieplafond ca. €250.000. In 2017 is er geen subsidieplafond vastgesteld. In 2020 en 2021 bedroeg het subsidieplafond jaarlijks. €75.000. In 2020 bedroeg het subsidieplafond €150.000. In de periode 2016 tot en met

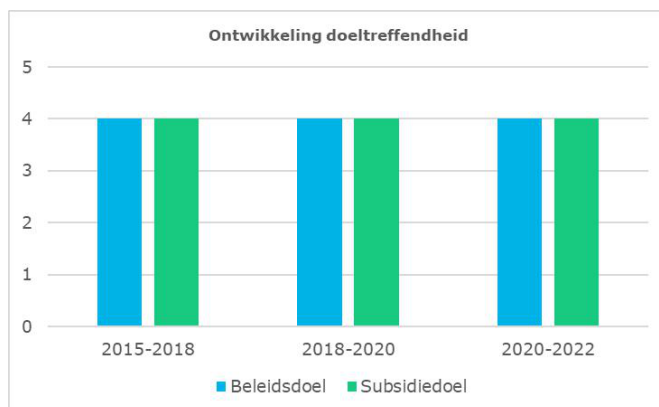
2022 zijn er 34 aanvragen ingediend waarvan er 28 zijn togekend. Per jaar zijn er gemiddeld vier aanvragen beschikbaar waarbij 2016 en 2021 er tussenuit schieten met respectievelijk 11 en een beschikte aanvragen. Het verstrekte subsidiebedrag bedroeg gemiddeld €22.000 per aanvrager. Van de subsidieplafonds is ca. 80% benut; het jaar 2022 is niet meegenomen in deze berekening.

⁵⁸ [Het coalitieakkoord 2019-2023 Elke dag beter. Zuid-Holland.](#)

⁵⁹ Voorheen (in de vorige evaluatie) ging deze subsidie door het leven als: 'Stimulering maatschappelijke initiatieven op Duurzame Landbouw'. Het vorige subsidieonderwerp liep eind 2021 af, de voortgezette heeft als einddatum 31 december 2023.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Er zijn en worden op basis van dit subsidieonderwerp volgens de provincie geslaagde projecten uitgevoerd, waarmee de landbouw- en voedselketen verduurzaming laat zien. Dit gebeurt deels experimenteel, deels innovatief, onder andere via proeftuinen en kennisontwikkeling, het bereiken van meer en deels nieuwe doelgroepen en vergroting van het bewustzijn. En dat op zowel thematisch

als gebiedsgericht niveau. De afgeronde projecten voldoen volgens de provincie aan de verwachting. In alle projecten is kennisontwikkeling gerealiseerd (die in brede zin bijdraagt aan vitale landbouw in de provincie Zuid-Holland). Op grond van voorgaande kwalificeren we het subsidieonderwerp – in termen van het subsidiedoel – als aannemelijk doeltreffend, evenals in de voorgaande evaluatie.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Volgens de provincie waren de geleverde prestaties relevant voor de opgave vitale landbouw en hebben deze bijgedragen aan de doelen. Ondanks deze onderbouwing aan de hand van aannames toont de provincie niet aan dat de doelen van verduurzaming (outcome) daadwerkelijk met de subsidie dichterbij zijn gebracht. Op grond van voorgaande kwalificeren we het subsidieonderwerp als aannemelijk doeltreffend, net als in de voorgaande evaluatie.

Beoordeling doeltreffendheid 2020-2022

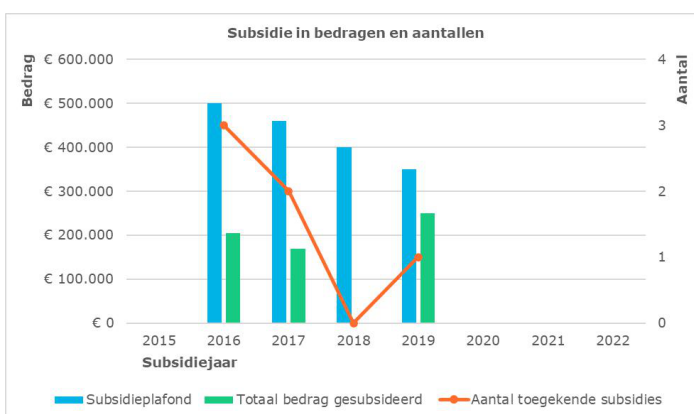
Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek	Groen	De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. Ondersteunen van initiatieven die bijdragen aan de vitale landbouw in Zuid-Holland zoals 1) economisch vitale landbouw, 2) kringlooflandbouw, 3) landbouw met ruimte voor biodiversiteit, water, landschap en 4) landbouw met oog voor regionaal voedselsysteem.
Beleids Theorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast	Rood	In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt. Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld	Geel	Voor de geleverde prestatie en de verantwoording naar de provincie zijn geen expliciete kwantitatieve prestatie-indicatoren opgesteld. Wel lijkt het aantal geslaagde projecten te worden bijgehouden. Er zijn evenmin outcome-indicatoren voor deze subsidie benoemd of gemeten.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)	Groen	Zie voorgaande.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling	Groen	Bij het herijken van deze regeling in 2021 zijn enkele vertegenwoordigers van de doelgroep betrokken. De doelgroep is divers, breed en niet goed te overzien.

3. POP3: 2.1. Kennisoverdracht duurzame innovaties landbouw

Doel en doelgroep

In 2016 stelden de PS het Ambitiedocument InnovatieAgenda Duurzame Landbouw vast. Centraal stond toen reeds een veranderaanpak met proeftuinen: een zichtbare plek waar koplopers in de landbouw- en voedselketen innovaties in de duurzame landbouw uitproberen en ontwikkelen. Voor deze proeftuinen kan subsidie worden aangevraagd uit het Europese Plattelandsontwikkelingsprogramma 2014-2020 (POP3). Het subsidieonderwerp 'Kennisoverdracht duurzame innovaties' borduurt hierop voort en stimuleert verduurzaming van de landbouw- en voedselketen.⁶⁰ De proeftuinen betreffen een duurzame innovatieaanpak ten behoeve van gezond, duurzaam en betaalbaar eten voor iedereen. Voor de beoordeling van de aanvragen is een onafhankelijk adviescomité samengesteld. Dit comité beoordeelt de aanvragen op efficiëntie, innovatiegehalte, effectiviteit en haalbaarheid. De aanvragen die op de selectiecriteria het hoogst scoren, zijn als eerste aan de beurt. Partijen uit de landbouw- en voedselketen (waaronder agrariërs) kunnen de subsidie aanvragen.

Algemeen beeld

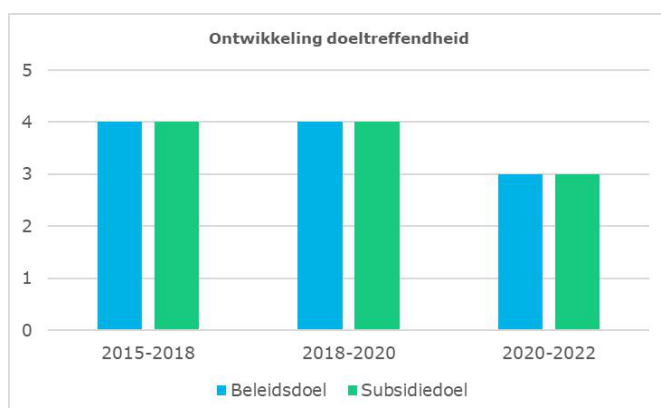

Voor de jaargangen 2015, 2020, 2021 en 2022 zijn volgens het systeem IDMS géén aanvragen voor proeftuinen ontvangen en of verleend. Zeer waarschijnlijk is dit omdat er na 2019 geen openstellingen meer waren. In de periode 2016 tot en met 2019 is het subsidieplafond jaarlijks verlaagd. In 2016 bedroeg het subsidieplafond nog €500.000

terwijl in 2019 het subsidieplafond €350.000 was. Er zijn in de periode 2016-2019 12 aanvragen ontvangen waarvan er zes zijn geschikt voor een bedrag van ca. €600.000.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Eerder, over de periode 2016-2019 zijn zes projecten (proeftuinen) uitgevoerd waarmee verschillende agrariërs via kennisoverdracht zijn bereikt over onder meer precisiebemesting en koolstofkringloop (verbeteren organische stofbalans in de bodem). Deze kennis is overgedragen aan groepen landbouwers. Dit had vervolgens moeten resulteren in nieuwe subsidieaanvragen, maar

⁶⁰ In de vorige evaluatie is dit subsidieonderwerp mogelijk meegenomen als onderdeel van de POP3-subsidieonderwerp 'Duurzame economische rendabele grondgebonden landbouw: innovatieve landbouw (begrotingsdoel 1.5)'.

deze bleven volgens de provincie uit of (aanzetten hiertoe) voldeden niet. Ook geeft de provincie aan dat de aanvraagformulieren veel detail en dus projectvoorbereiding vragen. Het subsidieonderwerp is ten opzichte van de vorige evaluatie beoordeeld als potentieel doeltreffend. Dit is een stapje terug ten opzichte van de vorige evaluaties (aannemelijk doeltreffend), wat vooral te maken heeft met het gebrek aan openstellingen en daardoor uitblijvende aanvragen in de periode 2020-2022. Zonder aanvragen en beschikkingen kunnen subsidiedoelen per definitie niet worden bereikt, hoe adequaat het monitoring- en evaluatiesysteem ook is. Ook op landelijk niveau wordt het aantal samenwerkingsmaatregelen (innovatieprojecten, operational groups of proeftuinen) gemonitord.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Gezamenlijke inzet is nodig om de negatieve effecten, waaronder verlies van biodiversiteit, mindere leefomgevingskwaliteit en achteruitgang in kwaliteit van het cultuurlandschap, te beperken en de positieve ontwikkelingen – waaronder kringlooplandbouw, een hoog percentage weidegang – verder te ondersteunen. Onder het subsidieonderwerp heeft kennisoverdracht plaatsgevonden. Kennisoverdracht is één van de onderdelen die moet bijdragen aan de transitie naar een meer duurzame landbouw.⁶¹ Kennis is de basis voor agrariërs om met de transitie te kunnen starten en vanuit de proeftuinen tot opschaling over te gaan. Het subsidieonderwerp leverde in 2020-2022 hooguit een potentiële bijdrage aan het beleidsdoel. Dit is een stapje terug ten opzichte van de vorige evaluaties (aannemelijke bijdrage), wat geheel te maken heeft met voornoemd gebrek aan openstellingen en aanvragen in de meest recente periode.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. Met de subsidie wil de provincie verduurzaming van de landbouwketen en voedselketen met een duurzame innovatieaanpak met proeftuinen voor gezond, duurzaam en betaalbaar eten voor iedereen bevorderen.
Beleidstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt. Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Voor de geleverde prestatie en de verantwoording monitort de provincie het aantal met behulp van subsidie gerealiseerde projecten tot dusverre. Ook op landelijk niveau wordt dit gemonitord en ge-evalueerd.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		Er zijn in totaal 6 projecten gerealiseerd in een eerdere periode. Echter in 2020-2022 zijn geen nieuwe projecten gerealiseerd omdat er geen openstellingen zijn geweest. Dit betekent dus feitelijk dat over de huidige evaluatieperiode geen prestaties gemeten kunnen worden.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		De inhoud van de regeling is gebaseerd op het Ambitiedocument InnovatieAgenda Duurzame Landbouw van de Provincie Zuid-Holland. Dit document is tot stand gekomen in afstemming met de doelgroep en de verantwoordingsprocedures zijn door de EU voorgeschreven.

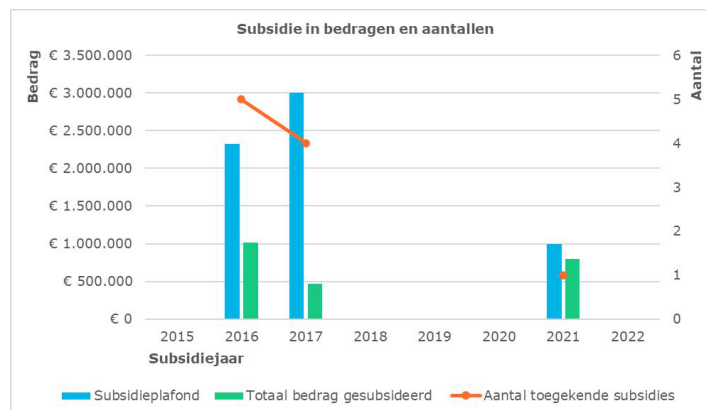
⁶¹ Andere POP3-onderdelen dragen ook bij aan de transitie naar een meer duurzame landbouw, net als het subsidieonderwerpen voor samenwerking innovatie. Naast POP3 zijn er ook andere subsidiemogelijkheden daarbuiten die bijdragen aan de transitie, dit zijn dan bijvoorbeeld landelijke subsidieonderwerpen of subsidieonderwerpen van de waterschappen.

4. POP3: 2.2. Fysieke investeringen duurzame innovaties landbouw

Doel en doelgroep

In het Ambitiedocument InnovatieAgenda Duurzame Landbouw (2016) staat dat kennisontwikkeling en kennisverspreiding nodig is voor een duurzame innovatie in de landbouw; dit sluit goed aan op het POP3-programma. De recentere Hoofdlijnennotitie Vitale Landbouw Zuid-Holland geeft aan dat er voor de landbouw enorme uitdagingen liggen, bijvoorbeeld op het gebied van klimaat, stikstof en bodemdaling. Een transitie van de landbouw en het voedselsysteem is daarom noodzakelijk. Met een goed beheer van de bodem en het watersysteem en een natuurvriendelijke inrichting van erven en percelen ontstaat meer ruimte voor de noodzakelijke biodiversiteit. Het agrarisch gebied vormt een belangrijk leefgebied voor planten- en diersoorten. Dit subsidieonderwerp is bedoeld ter stimulering van fysieke investeringen in de eerste toepassingen van nieuwe technieken, producten of processen. Die investeringen (en daarmee de aanvragen) kunnen plaatsvinden door agrarische ondernemingen in de grondgebonden landbouw, zoals akkerbouw, fruit(boom)teelt, tuinbouw en melkrundveehouderij.⁶² Gerealiseerde investeringen moeten op hun beurt bijdragen aan de maatschappelijke opgave van verduurzaming van de landbouw en biodiversiteit. Subsidieabel zijn kosten van bijvoorbeeld bouw, verbetering/verwerving van onroerende goederen, koop van nieuwe machines of installaties en personeelskosten. Voor de beoordeling van de aanvragen is een onafhankelijk adviescomité samengesteld. Dit comité beoordeelt de aanvragen op efficiëntie, innovatiegehalte, effectiviteit en haalbaarheid. De aanvragen die op de selectiecriteria het hoogst scoren, zijn als eerste aan de beurt.

Algemeen beeld

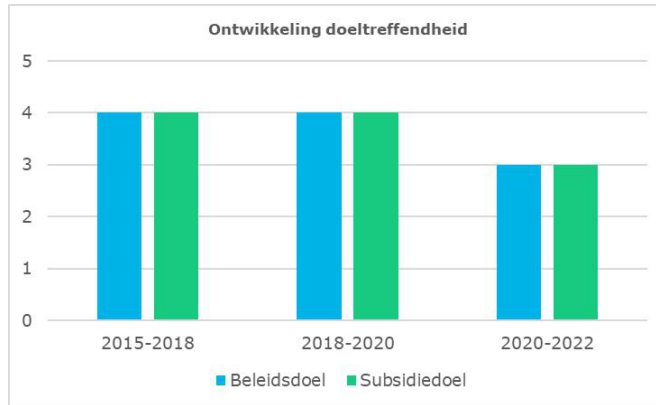
In de periode 2016 en 2017 zijn in totaal negen aanvragen met subsidie gehonoreerd voor een gemiddeld bedrag van €160.000 per aanvraag per jaar. Hiermee zijn respectievelijk 44% en 16% van de plafonds voor die jaren benut. In 2021 is een aanvraag gehonoreerd op voor een bedrag van €800.000 (80% van het subsidieplafond).

Voor de jaargangen 2015, 2018, 2019, 2020 en 2022 zijn – omdat er in deze jaren geen openstellingen waren – géén aanvragen ontvangen en of verleend.

⁶² In de vorige, wat andere vorm (en vorige evaluaties) was dit subsidieonderwerp bekend onder de naam: 'Duurzame economische rendabele grondgebonden landbouw: innovatieve landbouw' (begrotingsdoel 1.5).

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Eerder, in 2016 en 2017 zijn negen projecten uitgevoerd, dus fysieke investeringen gedaan. In de onderhavige evaluatieperiode 2020-2022 (in 2021) is 1 nieuwe subsidieaanvraag gehonoreerd. De provincie houdt bij, welke investeringen zijn gedaan en waarin precies is geïnvesteerd binnen de uitgevoerde projecten.

Op grond van voorgaande kwalificeren we het subsidie-

onderwerp als potentieel doeltreffend. Dit is een stapje terug ten opzichte van de kwalificatie van de voorganger-regeling de vorige evaluaties (aannemelijk doeltreffend). Dit heeft puur te maken met het kleine aantal aanvragen in de huidige evaluatieperiode 2020-2022 (in totaal 1). Niettemin betreft het een investering van aanzienlijke omvang. De directe resultaten hiervan zullen moeten afgewacht. Bij weinig beschikkingen kunnen subsidiedoelen per definitie niet worden bereikt, hoe goed ook gemeten en gemonitord; dit laatste gebeurt ook op landelijk niveau.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Fysieke investeringen zijn nodig om de transitie naar een meer duurzame landbouw (leidend tot meer biodiversiteit) te kunnen maken. Er zijn fysieke investeringen gedaan.⁶³ Het subsidieonderwerp leverde in 2020-2022 een potentiële bijdrage aan de maatschappelijke opgave. Dit is een stapje terug ten opzichte van de kwalificatie van de voorganger-regeling in de vorige evaluaties (aannemelijk doeltreffend), wat puur te maken heeft met het beperkte aantal aanvragen (1) in deze meest recente periode waarvan de doorwerking moet worden afgewacht.

⁶³ Andere POP3-onderdelen dragen ook bij aan de transitie naar een meer duurzame landbouw, net als het subsidieonderwerpen voor samenwerking innovatie. Naast POP3 zijn er ook andere subsidiemogelijkheden daarbuiten die bijdragen aan de transitie. Dit zijn dan bijvoorbeeld landelijke subsidieonderwerpen of subsidieonderwerpen van de waterschappen.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

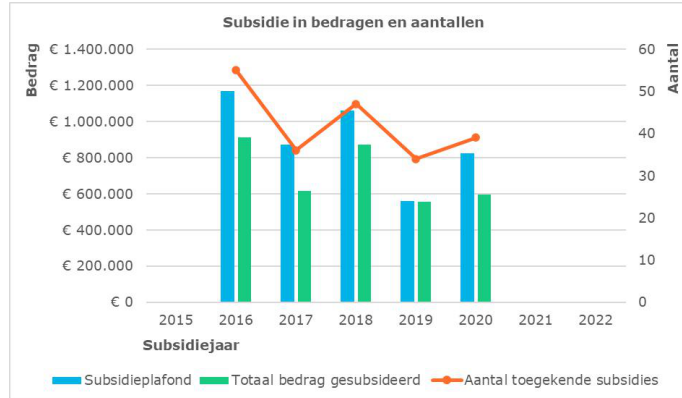
Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. Subsidie kan worden aangevraagd voor investeringen ten behoeve van de eerste toepassingen van nieuwe technieken, producten of processen, in agrarische ondernemingen in de grondgebonden landbouw.
Beleidstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt (de regeling is qua focus wel gewijzigd). Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Voor de geleverde prestatie en de verantwoording monitort de provincie het aantal met behulp van subsidie gerealiseerde (investerings)projecten. De provincie houdt bij, welke investeringen zijn gedaan en waarin precies is geïnvesteerd binnen de uitgevoerde projecten. Ook op landelijk niveau wordt gemonitord.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		Er zijn in totaal 9 projecten gerealiseerd in eerdere perioden. In 2020-2022 is één grote nieuwe aanvraag gehonoreerd, waarvan de resultaten moeten worden afgewacht.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		De inhoud van de regeling is gebaseerd op het Ambitiedocument InnovatieAgenda Duurzame Landbouw van de Provincie Zuid-Holland. Dit document is tot stand gekomen in afstemming met de doelgroep en de verantwoordingsprocedures zijn door de EU voorgeschreven.

5. POP3: 2.3. Jonge Landbouwers

Doel en doelgroep

De provincie Zuid-Holland heeft sinds april 2015 een POP3 subsidieonderwerpen in beheer die zich specifiek richt op jonge landbouwers. Het subsidieonderwerp is met name bedoeld ter stimulering van de aanschaf van modernere installaties en machines, waarmee de jonge landbouwer een achterstand kan inlopen. Dit wordt ook wel de investeringsdip genoemd, waarmee jonge landbouwers geconfronteerd worden na bedrijfsovername. Jonge landbouwers worden in staat gesteld om na bedrijfsovername duurzame investeringen te kunnen doen. Daarvoor is in het kader van het subsidieonderwerp een investeringslijst beschikbaar, waarin door de verschillende sectoren een keuze te maken is. Op die lijst staan bijv. zonnepanelen en – collectoren, windmolens, varkensvriendelijke vloeren en machines om een grondbewerking uit te voeren en tegelijkertijd te zaaien en te poten/planten. Gerealiseerde investeringen moeten op hun beurt bijdragen aan de maatschappelijke opgave van verbetering van het milieu, klimaatbestendigheid, dierenwelzijn, volks- en diergezondheid, landschap, ruimtelijke kwaliteit of biodiversiteit. Voor de beoordeling van de aanvragen is zoals bij ook de andere POP3-regelingen een onafhankelijk adviescomité samengesteld. Dit comité beoordeelt de aanvragen op efficiëntie, innovatiegehalte, effectiviteit en haalbaarheid. De aanvragen die op de selectiecriteria het hoogst scoren, zijn als eerste aan de beurt.

Algemeen beeld

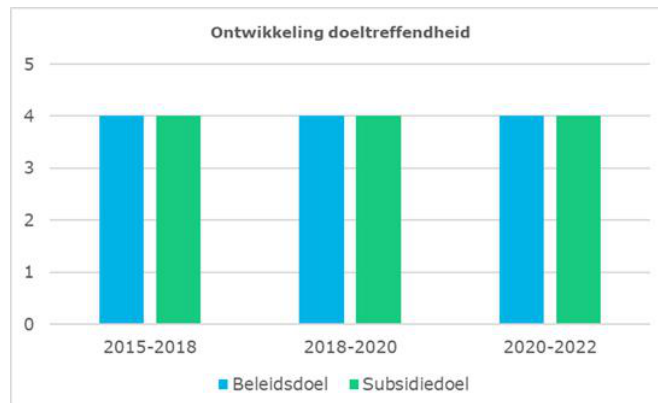

Gemiddeld werden tussen het begin van het subsidieonderwerp en eind 2020 57 aanvragen ingediend en 42 beschikt met een totaal subsidiebedrag van ruim €3.5 miljoen. Voor jaargangen 2015, 2021 en 2022 zijn geen bedragen aanvragen ontvangen en of verleend en ook geen plafonds bekend. De landelijke evaluatie van POP3 (WUR, 2022) geeft aan dat

de laatste openstellingen in december 2020 waren.⁶⁴ Binnen de huidige onderzochte periode (2020-2022) zijn, in 2020, 52 aanvragen ontvangen en 39 beschikt, goed voor een kleine €600.000 aan subsidies. Daarmee werd 73% van het plafond benut; in de voorliggende jaren was dat gemiddeld 83%.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

We kwalificeren dit subsidieonderwerp net als in de vorige evaluaties als aannemelijk doeltreffend: er zijn op basis van deze regeling (tot in 2021) jonge agrariërs ondersteund bij het moderniseren en verduurzamen van het bedrijf. De jonge landbouwer is verplicht een aanvraag tot vaststelling van de subsidie te doen. Hieruit komt naar voren of de investering is uitgevoerd.

De monitoring en evaluatie vindt voor alle POP3-subsidieonderwerpen plaats op landelijk niveau door het Regiebureau POP en RVO.nl (o.a. WUR, 2022). Voor de onderhavige subsidieonderwerp wordt onder meer gekeken naar de gedane investeringen, het aantal ondersteunde landbouwers en de effecten hiervan. Volgens de provincie is met de ruim 200 projecten waaraan over de totale periode subsidie is verleend genoemde de investeringsdip waarmee jonge landbouwers worden geconfronteerd na bedrijfsopname deels opgevangen; dit wordt verder echter niet feitelijk aangetoond.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Gerealiseerde investeringen moeten bijdragen aan de maatschappelijke opgave van verbetering van het milieu, klimaatbestendigheid, dierenwelzijn, volks- en diergezondheid, landschap, ruimtelijke kwaliteit of biodiversiteit. Volgens de provincie is de investeringsdip (deels) tegengegaan. De relatie met het hogere beleidsdoel wordt door de provincie zelf aannemelijk gemaakt maar niet (cijfermatig) getoetst. Wel wordt dit op landelijk niveau getoetst: volgens dit rapport (WUR,

⁶⁴ Dit is op de betreffende webpagina van de provincie Zuid-Holland echter niet expliciet te vinden. Wel is deze ten laatste medio 2021 van een update voorzien.

2022) draagt het subsidieonderwerp aannemelijk doch deels bij aan (bovenwettelijke) verduurzaming want stimuleert deze 'specifieke' duurzame investeringen, maar niet altijd de noodzakelijke zoals bijvoorbeeld stalaanpassingen. Het subsidieonderwerp geeft volgens de evaluatie op landelijk niveau de ondernemers een steuntje in de rug om het bedrijf toekomstbestendiger te maken. We kwalificeren deze regeling net als in de vorige evaluaties als aannemelijk doeltreffend in termen van het beleidsdoel.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. Doel van de regeling is om de investeringsdip, waarmee jonge landbouwers geconfronteerd worden na bedrijfsvername, deels op te vangen. Jonge landbouwers worden in staat gesteld om na bedrijfsvername duurzame investeringen te kunnen doen.
Beleidsstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt (de regeling is wel qua focus gewijzigd). Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Voor de geleverde prestatie en de verantwoording monitort de provincie het aantal met behulp van subsidie gerealiseerde (investerings)projecten. De (kwantitatieve) monitoring en evaluatie vindt voorts met name op landelijk niveau plaats, uitgesplitst naar provincie. Dit gebeurt door het Regiebureau POP en RVO.nl.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		Er zijn (alleen) in 2020 nieuwe aanvragen gedaan en (deels) gehonoreerd. De effecten van de gesubsidieerde activiteiten worden landelijk gemonitord door het Regiebureau POP en RVO.nl. Hierbij wordt onder meer gekeken naar totale investeringen en het aantal ondersteunde jonge landbouwers, uitgesplitst naar o.a. provincie. Op landelijk niveau wordt ook een oordeel over de impact gegeven.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		De inhoud van de regeling is gebaseerd op het Ambitiedocument InnovatieAgenda Duurzame Landbouw van de Provincie Zuid-Holland. Dit document is tot stand gekomen in afstemming met de doelgroep en de verantwoordingsprocedures zijn door de EU voorgeschreven.

6. POP3: 2.7. Samenwerking voor innovaties landbouw

Doel en doelgroep

In het Ambitiedocument InnovatieAgenda Duurzame Landbouw (2016) staat dat kennisontwikkeling en kennisverspreiding nodig is voor een duurzame innovatie in de landbouw. Dit sluit goed aan op het POP3-programma. De onderhavige POP3-deelregeling is bedoeld om via samenwerkingsprojecten bij te dragen aan het bewerkstelligen van een wezenlijke verandering van landbouw- en voedselketen, zodat de landbouw in Zuid-Holland minder onder druk komt te staan.⁶⁵ Relevante maatschappelijke opgaven betreffen klimaat, luchtkwaliteit, biodiversiteit en een goede boterham voor de boeren.

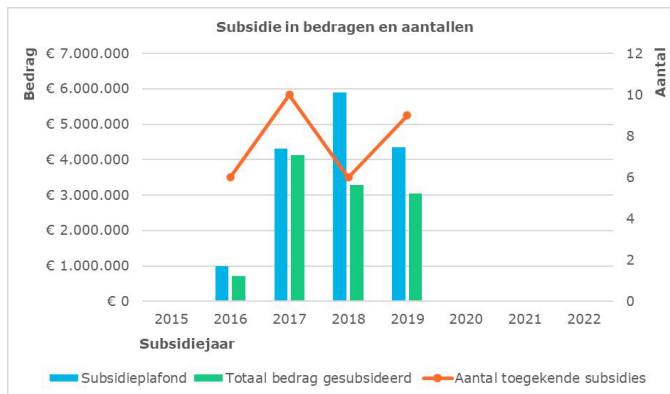
Het subsidieonderwerp dient ter stimulering van zowel het opzetten van samenwerkingsverbanden als het gezamenlijk uitvoeren van innovatieprojecten die gericht zijn op de transitie van de landbouw. Net als in de POP3-regeling 2.1⁶⁶ staat een duurzame innovatieaanpak ten behoeve van gezond, duurzaam en betaalbaar eten voor iedereen centraal. Partijen uit de landbouw- en

⁶⁵ In de vorige evaluatie is dit subsidieonderwerp zeer waarschijnlijk meegenomen als onderdeel van de POP3-subsidieonderwerp 'Duurzame economische rendabele grondgebonden landbouw: innovatieve landbouw (begrotingsdoel 1.5)'. Hiermee maken we, hoewel niet 1-op-1 dezelfde reikwijdte, een vergelijking in de figuur die de ontwikkeling van doeltreffendheid en doelmatigheid laat zien.

⁶⁶ Kennisoverdracht duurzame innovaties landbouw – vroeger mede-onderdeel van één en dezelfde subsidieonderwerp.

voedselketen (waaronder agrariërs) kunnen de subsidie aanvragen. Voor de beoordeling van de aanvragen is een onafhankelijk adviescomité samengesteld. Dit comité beoordeelt de aanvragen op efficiëntie, innovatiegehalte, effectiviteit en haalbaarheid. De aanvragen die op de selectiecriteria het hoogst scoren, zijn als eerste aan de beurt.

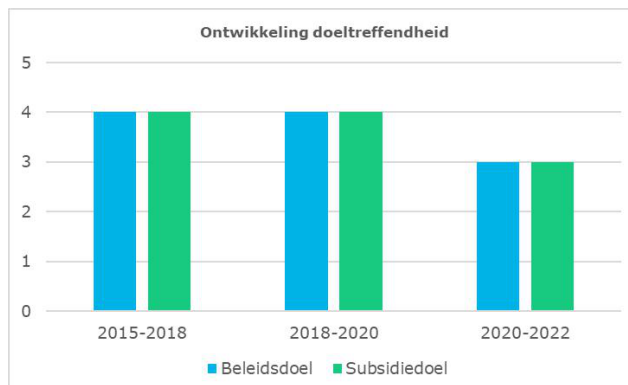
Algemeen beeld

In de periode 2016 tot en met 2019 zijn in totaal 31 aanvragen gehonoreerd voor een gemiddeld bedrag van €2.8 miljoen per jaar. Hiermee is 73% van de plafonds voor die jaren benut. In de meest recente jaren 2020-2022 (de onderzoeksperiode voor deze evaluatie) zijn er geen openstellingen geweest en dus ook geen nieuwe aanvragen ontvangen en of verleend.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

De provincie monitort het aantal projecten dat heeft bijgedragen aan de totstandkoming van de beoogde samenwerkingsverbanden. De provincie geeft aan dat de 31 vóór 2020 gehonoreerde aanvragen daadwerkelijk heeft gezorgd voor nieuwe samenwerkingsverbanden. In de onderhavige evaluatieperiode 2020-2022 (in 2021) zijn er echter geen nieuwe openstellingen geweest. Op

grond van voorgaande kwalificeren we het subsidieonderwerp als potentieel doeltreffend. Dit is een stapje terug ten opzichte van de kwalificatie van de (bredere) voorganger-regeling de vorige evaluaties (aannemelijk doeltreffend). Dit heeft puur te maken met het uitblijven van openstellingen (en dus beschikkingen) in de huidige evaluatieperiode 2020-2022. Bij weinig beschikkingen worden subsidiedoelen niet (blijvend) bereikt, hoe goed ook gemeten en gemonitord; dit laatste gebeurt overigens ook op in elk geval EU-niveau.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Volgens de provincie zijn er als gevolg van de gehonoreerde projecten samenwerkingsverbanden gerealiseerd (zie boven) en hebben deze ook daadwerkelijk bijgedragen aan de transitie van de landbouw. De provincie toont deze aanname verder niet (cijfermatig) aan. Of de projecten uiteindelijk ook doelen rondom klimaat, luchtkwaliteit, biodiversiteit en een goede boterham voor de boeren hebben bediend laat de provincie in het midden en is sowieso moeilijk hard te maken.⁶⁷

⁶⁷ Andere POP3-onderdelen dragen bijvoorbeeld ook bij aan de transitie naar een meer duurzame landbouw, net als het subsidieonderwerpen voor samenwerking innovatie. Naast POP3 zijn er ook andere

Het subsidieonderwerp leverde in de afgelopen jaren, 2020-2022, een potentiële bijdrage aan de maatschappelijke opgave. Dit is een stapje terug ten opzichte van de kwalificatie van de voorganger-regeling in de eerdere evaluaties (aannemelijk doeltreffend). Dit heeft puur te maken heeft met het gebrek aan openstellingen in deze laatste periode.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. Subsidie is bedoeld voor zowel het opzetten van samenwerkingsverbanden als het gezamenlijk uitvoeren van innovatieprojecten die gericht zijn op de transitie van de landbouw.
Beleidstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt (de regeling is wel qua focus gewijzigd). Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Voor de geleverde prestatie monitort de provincie het aantal samenwerkingsverbanden dat binnen de uitgevoerde projecten is ontstaan is te zien / meten. Daarnaast worden op EU-niveau metingen verricht op basis van het aantal samenwerkingsmaatregelen (innovatieprojecten, operational groups of proeftuinen).
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		In de onderhavige periode zijn er geen openstellingen geweest.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		De inhoud van de regeling is gebaseerd op het Ambitiedocument InnovatieAgenda Duurzame Landbouw van de Provincie Zuid-Holland. Dit document is tot stand gekomen in afstemming met de doelgroep en de verantwoordingsprocedures zijn door de EU voorgeschreven.

7. POP3: 3. LEADER subsidie

Doel en doelgroep

Liaison Entre Actions de Développement de l'Économie Rurale (LEADER, vrij vertaald: duurzame economisch rendabele grondgebonden landbouw) is een onderdeel van het Plattelands Ontwikkelingsprogramma 2014-2020 (POP3). POP3 is een onderdeel van het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling: Europa investeert in zijn platteland. POP3 subsidieert initiatieven die een concurrerende, duurzame en innovatieve landbouw stimuleren, de biodiversiteit versterken en het platteland leefbaar houden. Met POP3 geeft Nederland invulling aan het Europese plattelandsbeleid. Oorspronkelijk liep het programma van 2014-2020. Inmiddels is besloten dat het POP3 met 2 jaar wordt verlengd (POP3+/transitieperiode) en doorloopt tot en met 2024. Aanvragen voor POP3 konden tot 20 juni 2022 worden gedaan, de vaststelling hiervan door zowel de provincie als door RVO.nl vindt uiterlijk plaats in 2025. Vanaf 2023 zal POP overgaan in het Nationaal Strategisch Plan (NSP).

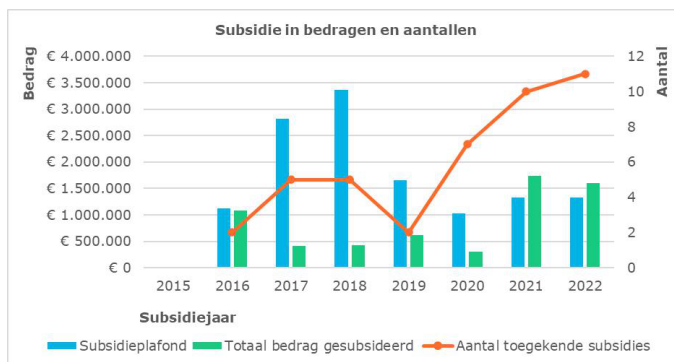
De interactie tussen landbouw en samenleving wordt steeds belangrijker. Er ligt een opgave om samen te werken aan de sociaaleconomische ontwikkeling van het platteland en aan duurzaam beheer van de ruimte. De agrarische sector moet zich inzetten voor maatschappelijk draagvlak en moet invulling geven aan haar 'license to produce' bijvoorbeeld door de relatie stad-platteland en boer-burger te verstevigen. Hiervoor is LEADER-subsidie beschikbaar. LEADER, wat kortweg neerkomt op 'samenwerking voor plattelandsontwikkeling', ondersteunt projecten op het gebied van de economische ontwikkeling en werkgelegenheid op het platteland. Voor POP3 in de provincie Zuid-Holland betreft het de LAG Holland Rijnland en LAG Polders met Waarden (LAG: Lokale Actie

---

subsidiemogelijkheden daarbuiten die bijdragen aan de transitie, dit zijn dan bijvoorbeeld landelijke subsidieonderwerpen of subsidieonderwerpen van de waterschappen.

Groepen). Voor het gebied Holland Rijnland kan subsidie worden aangevraagd binnen de thema's 'gezondheid van mens en leefomgeving' en 'circulaire economie'. Voor Polders met Waarden zijn dit de thema's 'relatie stad en land' en 'duurzaamheid'. Het subsidieonderwerp werkt met zogenaamde openstellingsbesluiten. Na elke openstelling wordt gezien of de openstelling het gewenste resultaat heeft opgeleverd.

Algemeen beeld

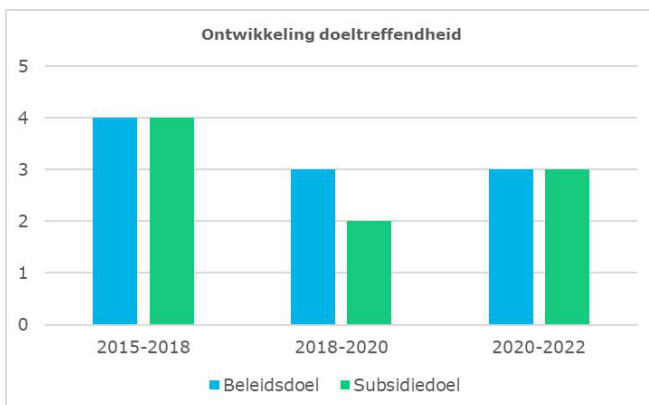

Het subsidieonderwerp LEADER is in februari 2016 in werking getreden en loopt tot en met 31 december 2025. In de periode 2016 tot en met 2022 is het subsidieplafond vastgesteld op ca. €12.5 miljoen. In dezelfde periode zijn er 59 aanvragen ingediend waarvan er 42 zijn beschikt voor een bedrag van ca. €6.2 miljoen. Daarmee is het

subsidieplafond niet volledig benut (ca. 60%). Het subsidieplafond voor de periode 2016 – 2018 bedroeg respectievelijk ca. €1.1 miljoen, ca. €2.8 miljoen en ca. €3.4 miljoen. Het subsidieplafond voor 2019 – 2020 bedroeg tezamen ca. €1.7 miljoen. Het niet benutte budget in 2019 diende als deelplafond voor 2020. In 2021 en 2022 bedroeg het subsidieplafond jaarlijks ca. €1.3 miljoen. De LEADER subsidies bestaan uit middelen van de EU (ELFPO) en nationale overheden (provincie, gemeente, etc.). Het subsidieplafond bestaat uit het EU deel en het provinciale deel. Dit zijn namelijk de middelen die de provincie kan verstrekken. LEADER subsidie kan worden verstrekt voor private activiteiten (50% ELFPO middelen, maximaal 25% provinciale middelen en minimaal 25% middelen van andere Nederlandse overheden waarvan uitgezonderd de Provincie Zuid-Holland) en publieke activiteiten (50% ELFPO middelen en minimaal 50% middelen van andere Nederlandse overheden waarvan uitgezonderd de Provincie Zuid-Holland). In bijzondere omstandigheden, wanneer activiteiten bijdragen aan het Coalitieakkoord 2019-2023, kan GS bepalen dat de LEADER subsidie voor publieke activiteiten bestaat uit 50% ELFPO middelen en maximaal 50% provinciale middelen. De hoogte van de LEADER subsidie voor private activiteiten bedraagt 40% van de subsidiabele kosten voor activiteiten die worden uitgevoerd in het LEADER gebied Holland Rijnland en 50% van de subsidiabele kosten voor activiteiten die worden uitgevoerd in het LEADER gebied Polders met Waarden. De hoogte van de LEADER subsidie voor publieke activiteiten bedraagt 100% van de subsidiabele kosten.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp is als potentieel doeltreffend beoordeeld: sinds 2016 zijn er tientallen LEADER projecten ingediend en opgestart die de nodige tijd hadden om op gang te komen. Dankzij het LEADER programma zijn er inmiddels 46 projecten uitgevoerd waardoor er geïnvesteerd is in de plaatselijke ontwikkeling van plattelandsgebieden. Het is aannemelijk dat deze investeringen een bijdrage hebben

geleverd aan de economische ontwikkeling en werkgelegenheid op het platteland. Immers, het resultaat van een project wordt beoordeeld door een deskundigencommissie, waardoor het aannemelijk is dat de bijdrage in relatie tot de verstrekte subsidie goed is. De LEADER subsidie is niet geëvalueerd maar de provincie past na elke openstelling de volgende openstelling aan op basis van de ervaringen. De provincie geeft wel aan dat over het algemeen het aanvragen en verantwoorden van de POP3/LEADER subsidies veel tijd kost. Ook het regelen van de nodige cofinanciering bij een andere overheid neemt de nodige tijd in beslag. Door de zware vereisten die de EU stelt aan de subsidie zien veel aanvragers vaak af van het indienen van een aanvraag. De provincie had er ook voor kunnen kiezen om de subsidies buiten POP3 om te verstrekken, maar dan had er geen aanspraak gemaakt kunnen worden op Europese middelen en was maar de helft van het subsidiebudget beschikbaar geweest.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Het subsidieonderwerp levert een potentiële bijdrage aan het beleidsdoel. Voorwaarde is dan wel dat er voldoende succesvolle projecten worden uitgevoerd. Gezien het aantal uitgevoerde projecten sinds het in werking treden van het subsidieonderwerp is het aannemelijk dat de subsidie heeft bijgedragen aan een betere plaatselijke ontwikkeling van plattelandsgebieden (structurele versterking van de sociaaleconomische positie van de regio en de agrarische sector). Innovatie, samenwerking en integrale projecten zijn daarbij sleutelbegrippen. Met de gesubsidieerde activiteiten zijn investeringen gedaan waardoor er innovaties zijn ontwikkeld, getest of beproefd. De opgedane kennis wordt openbaar verspreid en gedeeld. De gesubsidieerde activiteiten hebben de potentie om voor de hele sector van belang te zijn (opschaalbaar, herhaalbaar en overdraagbaar). De projecten zijn geselecteerd op deze potentie en het resultaat is beoordeeld door een deskundige commissie.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		Het doel van de subsidie is om projecten te ondersteunen op het gebied van de economische ontwikkeling en werkgelegenheid op het platteland. Daarmee beoogt de subsidie bij te dragen aan de plaatselijke ontwikkeling van plattelandsgebieden, de sociaaleconomische ontwikkeling van het platteland en aan duurzaam beheer van de gebieden.
Beleidstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt. Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Er zijn geen kwantitatieve beleidsindicatoren opgesteld voor de LEADER subsidie. Hoe groot de bijdrage aan de plaatselijke ontwikkeling van plattelandsgebieden precies is, is niet kwantitatief te meten.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		Prestaties van de subsidie worden in de praktijk niet gemeten maar worden op basis van het aantal gerealiseerde projecten en de gedane investeringen die bijdragen aan de plaatselijke ontwikkeling van plattelandsgebieden kwalitatief beoordeeld.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		De inhoud van de regeling is gebaseerd op het Ambtiedocument InnovatieAgenda Duurzame Landbouw van de Provincie Zuid-Holland. Dit document is tot stand gekomen in afstemming met de doelgroep en de verantwoordingsprocedures zijn door de EU voorgeschreven.

8. POP3: 3. Voorbereiding LEADER NSP subsidie

Doel en doelgroep

Liaison Entre Actions de Développement de l'Économie Rurale (LEADER, vrij vertaald: Duurzame economische rendabele grondgebonden landbouw) is een onderdeel van het Plattelands Ontwikkelingsprogramma 2014-2020 (POP3). POP3 is een onderdeel van het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling: Europa investeert in zijn platteland. POP3 subsidieert initiatieven die een concurrerende, duurzame en innovatieve landbouw stimuleren, de biodiversiteit versterken en het platteland leefbaar houden. Met POP3 geeft Nederland invulling aan het Europese plattelandsbeleid. Oorspronkelijk liep het programma van 2014-2020. Inmiddels is besloten dat het POP3 wordt verlengd (POP3+/transitieperiode) en doorloopt tot en met 2024. Aanvragen voor POP3 konden tot 20 juni 2022 worden gedaan, de vaststelling hiervan door zowel de provincie als door RVO.nl vindt uiterlijk plaats in 2025. Vanaf 2023 zal POP overgaan in het Nationaal Strategisch Plan (NSP).

LEADER is een vanuit de gemeenschap geleide lokale ontwikkeling en beoogt bij te dragen aan de plaatselijke ontwikkeling van plattelandsgebieden. LEADER is naast plattelandsontwikkeling, ook gericht op de thema's biodiversiteit, water, klimaat en milieu. Innovatie, samenwerking en integrale projecten zijn sleutelbegrippen voor LEADER. In een LEADER gebied leidt de Lokale Actie Groep (LAG) de plaatselijke ontwikkeling van het plattelandsgebied. Een LAG doet dit aan de hand van hun Lokale Ontwikkelingsstrategie (LOS). Gebieden in de provincie Zuid-Holland hebben de mogelijkheid om een subsidie van €20.000 aan te vragen voor het oprichten van een LAG en het schrijven van een LOS. Het doel is om tijdens de voorbereiding van LEADER de betrokkenheid van gegadigden te stimuleren. Deze subsidie kan worden aangevraagd door iedereen die een LAG wilt vormen en een LOS schrijven in het kader van het LEADER programma.

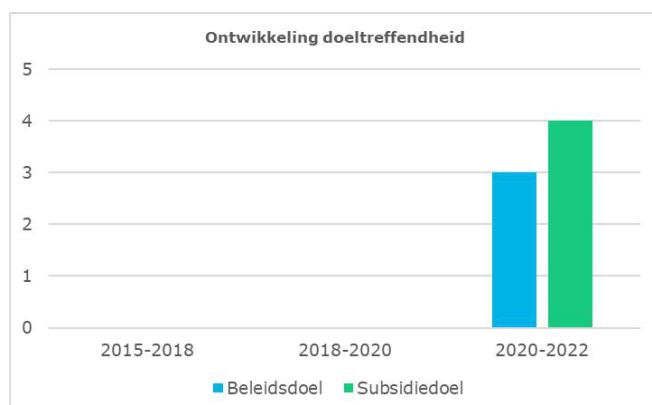
Algemeen beeld

Het subsidieonderwerp is in maart 2022 in werking getreden en loopt tot en met 31 december 2025. In 2022 bedroeg het subsidieplafond €80.000. Er zijn vier aanvragen ingediend en geschikt voor €80.000. Daarmee is het subsidieplafond uitgeput. Alle kosten voor het oprichten van een LAG en het opstellen van een LOS komen voor subsidie in aanmerking. De subsidiabele activiteiten hebben betrekking op één of meer van de volgende gebieden: Alblasserwaard, Krimpenerwaard, Zuid-Hollandse Eilanden en Nieuwkoopse Plassen. De LOS heeft betrekking op de volgende doelen van het NSP: i) het bijdragen tot matiging van en aanpassing aan klimaatverandering, onder meer door de uitstoot van broeikasgassen terug te dringen en meer koolstof vast te leggen, en

duurzame energie te bevorderen, ii) het bevorderen van de duurzame ontwikkeling en het efficiënte beheer van natuurlijke hulpbronnen zoals water, bodem en lucht, onder meer door de afhankelijkheid van chemische middelen te verkleinen, iii) het bijdragen tot het tot staan brengen en ombuigen van biodiversiteitsverlies, tot versterking van ecosysteemdiensten en tot de instandhouding van habitats en landschappen en iv) het bevorderen van de werkgelegenheid, groei, gendergelijkheid, waaronder deelname van vrouwen in het boerenbedrijf, sociale inclusie en lokale ontwikkeling in plattelandsgebieden, ook in de circulaire bio-economie en de duurzame bosbouw.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp is als aannemelijk doeltreffend beoordeeld: dankzij deze subsidie zijn vier ontwikkelingsstrategieën geschreven door partijen in de vier gebieden waardoor deze gebieden in aanmerking komen voor subsidie voor de uitvoering van de LOS in de periode van 2023 tot en met 2027. Daarmee is de betrokkenheid van partijen in de voorbereiding gestimuleerd en is het doel van de

subsidie bereikt. De subsidie gaf een duidelijk startmoment voor het schrijven van de strategie. Anders was het voor de gebieden onduidelijk wanneer ze hadden moeten starten. Het aantal geschreven en ingediende strategieën is een belangrijke indicator voor deze subsidie. Met de ingediende ontwikkelingsstrategieën is het subsidieplafond volledig benut.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Het subsidieonderwerp levert een potentiële bijdrage aan het beleidsdoel. LEADER is een door de EU verplicht onderdeel van het Nationaal Strategisch Plan (NSP). Met LEADER wordt bijgedragen aan meerdere beleidsdoelen (plattelandsontwikkeling, klimaat, biodiversiteit). Het is nog niet duidelijk op welke wijze zal worden bijgedragen aan deze beleidsdoelen omdat de ontwikkelingsstrategieën op peildatum van dit onderzoek nog worden opgesteld. De inhoud staat nog niet vast. Wel geeft deze subsidie een startsignaal en impuls aan de gebieden om werk te maken van hun lokale ontwikkelingsstrategie.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

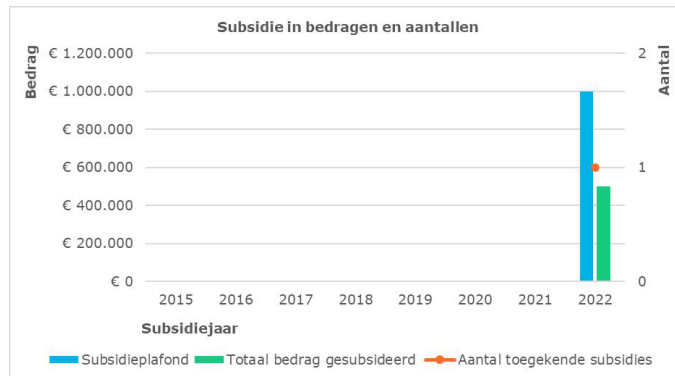
Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek	✓	Gebieden in de provincie Zuid-Holland hebben de mogelijkheid om deze subsidie aan te vragen voor het oprichten van een Lokale Actie Groep (LAG) en het schrijven van een Lokale Ontwikkelingsstrategie (LOS). Doel is om tijdens de voorbereiding op LEADER de betrokkenheid van gegadigden te stimuleren in de vier gebieden.
Beleids Theorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast	✗	Er is geen beleidsfiche opgesteld. Deze subsidieregeling is in 2022 in werking getreden.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld	✓	Het aantal ontwikkelingsstrategieën dat wordt geschreven en wordt ingediend vormt een belangrijke indicator voor deze subsidie.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)	✗	Op peildatum van het onderzoek worden de ontwikkelingsstrategieën nog opgesteld. Het is nog niet duidelijk in welke mate deze zullen bijdragen aan de beleidsdoelen en -prestaties. Medio mei 2023 zal de Gedeputeerde Staten de strategieën beoordelen.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling	✓	Met partijen uit de vier gebieden is onder andere gesproken over een haalbaar indienmoment en de aanvraagvereisten. Dit om te voorkomen dat er teveel eisen worden gesteld of dat de vereisten onnodig streng zijn.

9. Verplaatsing en bedrijfsbeëindiging veehouderij Zuid-Holland

Doel en doelgroep

Met het subsidieonderwerp wil de provincie Zuid-Holland eigenaren of gebruiksgerechtigden van een veehouderij (kleine en middelgrote ondernemingen) in Zuid-Holland ondersteunen bij het verplaatsen van de veehouderij met als doel bij te dragen aan de realisatie van een gebiedsplan, de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland (NNN), stikstofreductie in een of meer voor stikstofgevoelige habitats in Natura-2000-gebieden in Zuid-Holland en de reductie van CO₂ vanwege bodemdaling. De subsidie wordt verstrekt in de vorm van een projectsubsidie. Een veehouderij wordt gedefinieerd als een landbouwbedrijf dat producten voortbrengt door middel van het houden van vee. Deze subsidieopenstelling kan uitsluitend worden aangevraagd door eigenaren of gebruiksgerechtigden van kleine of middelgrote landbouwbedrijven in de provincie Zuid-Holland.

Algemeen beeld

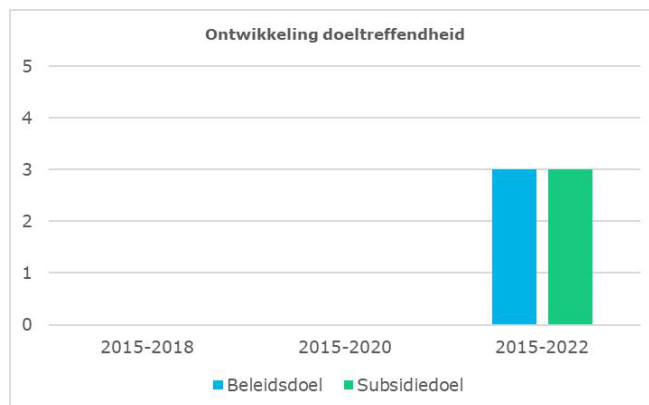

Het subsidieonderwerp is op 12 juli 2022 opengesteld voor veehouderijen gelegen binnen 1 kilometer afstand van het Natura-2000-gebied de Nieuwkoopse Plas en De Haeck. Het subsidieplafond bedraagt €1 miljoen. Er is een aanvraag ontvangen en verleend voor een bedrag van €500.000. De subsidie wordt verstrekt voor drie

activiteiten: *i*) voorbereidingskosten zoals notariskosten en kadastrale kosten, makelaarskosten en advieskosten voor het opstellen van een financieel plan met een begroting en accountantsverklaring, *ii*) de kosten voor het demonteren, verhuizen en weer opbouwen van betaalde installaties en faciliteiten en *iii*) de kosten voor investeringen als de verplaatsing leidt tot een modernisering van de voorzieningen en de hervestingslocatie in de provincie Zuid-Holland ligt. De kosten onder (i) en (ii) zijn voor 100% subsidiabel. De kosten onder (iii) zijn subsidiabel voor 40% maar kunnen mogelijk worden opgehoogd met 20%. Dit is van toepassing indien er sprake is van een jonge landbouwer of een landbouwer die zich in de periode van 5 jaar voor het indienen van de subsidieaanvraag gevestigd heeft. Het subsidiebedrag bedraagt minimaal €25.000 en maximaal €500.000 per aanvraag.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp is pas in juli 2022 in werking getreden. Er is een aanvraag ingediend die begin 2023 is verleend. Met de voorlopige aankoop van een bedrijf en daarmee de verwachte subsidieverlening aan dit bedrijf is er nog geen situatie ontstaan, waarmee binnen het gebied al voldoende bedrijven zijn verplaatst om van een dussdanige stikstof en/of CO₂-reductie te

kunnen spreken, dat sprake is van een substantiële invulling van deze opgaven voor het gebied. Daardoor is het niet mogelijk om uitspraken te doen over de doeltreffendheid. Er is immers nog geen zicht op geleverde beleidsresultaten en effecten. Het subsidieonderwerp is daarom als potentieel doeltreffend beoordeeld. De provincie hanteert verder geen kwantitatieve beleidsindicatoren anders dan dat op enig moment kan worden vastgesteld hoeveel bedrijven er verplaatst zijn, hoeveel hectare grond is vrijgekomen voor andere inzet zoals natuur, meer natuurgerichte agrarische bedrijfsvoering of een ander – niet volledige – agrarische inzet), hoeveel CO₂ kan worden gereduceerd door het waterpeil te fixeren of te verhogen nu er geen agrarisch gebruik meer zal plaatsvinden en op basis van de voorwaarde tot intrekking van de natuurvergunning kan ook worden bepaald hoeveel stikstof er is gereduceerd.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Het subsidieonderwerp levert potentieel een bijdrage aan het beleidsdoel. Het is om eerdergenoemde redenen nog niet mogelijk om hier uitspraken over te doen. Onderhandelingen tussen de provincie en agrariërs neemt enige tijd in beslag. Met de voorlopige aankoop van een bedrijf is er een begin gemaakt met het verminderen van het aantal kleine en middelgrote landbouwbedrijven in de buurt van Natura-2000-gebieden en een stikstof- en/of CO₂-reductie in deze gebieden maar er is nog geen sprake van een substantiële invulling van de opgaven voor het gebied. Verwachting is dat de komende jaren meer aanvragen zullen worden ingediend die tot aankoop van landbouwgronden en bijbehorende gebouwen zullen leiden. Het is aannemelijk dat de komende jaren het aantal veehouderijbedrijven dat op dit moment binnen 1 kilometer afstand van Natura-2000-gebieden aanwezig zijn te verminderen. Dat zal vermoedelijk leiden tot een substantiële stikstofreductie en CO₂-reductie in deze Natura-2000-gebieden.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De provincie wil eigenaren en gebruiksgerechtigden van kleine en middelgrote landbouwbedrijven ondersteunen bij het verplaatsen van hun veehouderij activiteiten met als doel het realiseren van een gebiedsplan, realisatie van het Natuurnetwerk Nederland en een stikstof- en CO ₂ -reductie realiseren in en nabij Natura-2000-gebieden in Zuid-Holland.
Beleidstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		Er is geen beleidsfiche opgesteld. Deze subsidieregeling is medio 2022 in werking getreden.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		De provincie hanteert geen kwantitatieve beleidsindicatoren anders dan het aantal bedrijven dat is verplaatst, het aantal hectare grond dat is vrijgekomen voor een andere inzet dan veehouderij, hoeveel CO ₂ kan worden gereduceerd door het waterpeil te fixeren of te verhogen nu er geen agrarisch gebruik meer zal plaatsvinden van dit gebied en op basis van de voorwaarde tot intrekking van de natuurvergunning kan worden bepaald hoeveel stikstof er is gereduceerd.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		Tot op heden is er nog maar 1 aanvraag ingediend waardoor het niet mogelijk is om uitspraken te doen over de prestaties van de subsidie. Met de voorlopige aankoop van een bedrijf en daarmee de verwachte subsidieverlening aan dit bedrijf is er nog geen situatie ontstaan, waarmee binnen het gebied al voldoende bedrijven zijn verplaatst om van een zodanige stikstof en/of CO ₂ -reductie te kunnen spreken, dat sprake is van een substantiële invulling van deze opgaven voor het gebied. De verwachting is dat het komende jaar meer aanvragen zullen worden ingediend waardoor de gerealiseerde prestaties en bijdrage van de subsidie duidelijker zullen worden.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		De provincie heeft eigenaren en gebruiksgerechtigden van landbouwbedrijven niet betrokken bij het opstellen van de subsidieregeling. Er bestond voorafgaand aan het opstellen van de regeling wel een beeld van welke kosten subsidiabel zouden moeten zijn om in voldoende mate tot verplaatsing of beëindiging te stimuleren. Verder zijn deze vormen van subsidie onderhevig aan Europese regels die in belangrijke mate bepalend zijn voor de inrichting van de aanvraag- en verantwoordingsprocedure en daarmee de hieraan verbonden lasten.

4.5.3 Beleidsdoel 5.3 Leven met water

De provincie Zuid-Holland wil haar inwoners beschermen tegen wateroverlast en overstromingen en de gevolgen van eventuele overstromingen zoveel mogelijk beperken. Deze opgave wordt groter door de effecten van klimaatverandering (zeespiegelstijging en toenemende extreme neerslag), bodemdaling en toenemende druk op de beschikbare ruimte. De provincie heeft bij de preventie van overstromingen en wateroverlast een kaderstellende rol en keurt dijkversterkingsplannen van de waterschappen goed. De provincie zet in op een robuuste ruimtelijke inrichting en op een goede voorbereiding van de rampenbestrijding (meerlaagse veiligheid) door te deelnemen aan verschillende programma's en samenwerkingsverbanden. Volgens de Deltabeslissingen en de Nationale Adaptatie Strategie moet Nederland in 2050 'waterrobuust' zijn ingericht, met een basisveiligheid voor iedereen tegen overstromingen.

De beschikbaarheid en de kwaliteit van oppervlaktewater en grondwater vraagt om een gezamenlijke inspanning van overheden en stakeholders in de provincie. De provincie is verantwoordelijk voor de (ruimtelijke) bescherming van de drinkwaterbronnen zodat voldoende drinkwatervoorzieningen en drinkwatervorraden (kwalitatief en kwantitatief) beschikbaar zijn (en blijven). Ook moeten er voldoende veilige en kwalitatief goede zwemwaterlocaties zijn, aangewezen door de provincie.

In 2027 moeten de doelen uit de Kaderrichtlijn Water (KRW) zijn behaald. De provincie onderhoudt grondwatermeetnetten waarmee, in alle grondwaterlichamen, de grondwaterkwaliteit en -kwantiteit worden gemonitord. De effecten van de genomen maatregelen zijn nog beperkt zichtbaar en verdergaande inspanning is nodig. Alle grondwaterlichamen voor de KRW moeten in 2027 in goede toestand zijn (kwantitatief en kwalitatief).

Om dit te realiseren heeft de provincie diverse subsidieonderwerpen opengesteld. In deze evaluatie zijn de volgende subsidieonderwerpen onderzocht op doeltreffendheid in relatie tot het subsidiedoel en het beleidsdoel:

1. (nieuw) Verbeteren waterkwaliteit (Srg § 2.13)
2. POP3⁶⁸: 2.1. Kennisoverdracht Water 2018
3. POP3⁶⁸: 2.2. Fysieke investeringen innovaties Water 2018
4. POP3⁶⁸: 2.6. Niet-productieve investeringen Water
5. (nieuw) POP3⁶⁸: 2.7. Samenwerking innovaties water subsidie Zuid-Holland 2016

Toelichting subsidieonderwerpen ten opzichte van het vorige onderzoek

Twee subsidieonderwerpen zijn in dit onderzoek voor het eerst geëvalueerd. Het subsidieonderwerp 'POP3 2.7: Samenwerking voor innovaties water' was voorheen onderdeel van een ander subsidieonderwerp, maar is in voorliggend onderzoek voor het eerst als zelfstandig subsidieonderwerp geëvalueerd.

Voor twee subsidieonderwerpen geldt dat een achteruitgang is in mate van doeltreffendheid. Het gaat om 'POP3 2.1: Kennisoverdracht water 2018' en 'POP3 2.2: Fysieke investeringen innovaties water 2017'. Voor beide onderwerpen geldt dat er geen aanvragen en beschikkingen zijn geweest in de periode 2020-2022.

Voor het overige subsidieonderwerp is er geen wijziging in mate van doeltreffendheid ten opzichte van het vorige onderzoek.

⁶⁸ De laatste openstelling voor de POP3 subsidieonderwerpen is op 20 juni 2022 gesloten. Na deze datum kan voor geen enkele POP openstelling nog subsidie aangevraagd worden. Het subsidieonderwerp zelf is verlengd tot 2024 om subsidieaanvragen te kunnen beschikken en waarbij uiterlijk in 2025 alle subsidies zijn vastgesteld (zowel door de provincie als RVO.nl).

1. Verbeteren waterkwaliteit (Srg § 2.13)

Doel en doelgroep

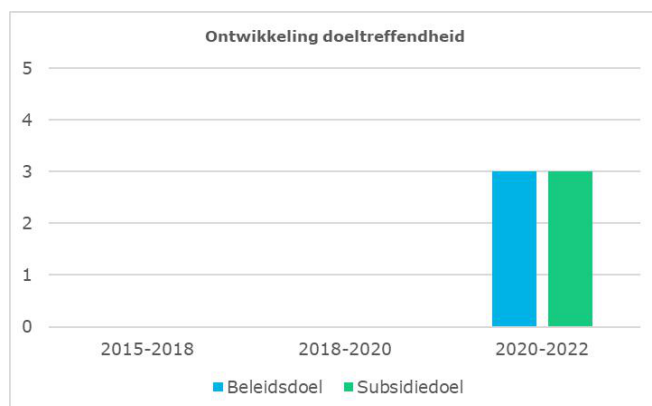
Met het subsidieonderwerp groen Zuid-Holland 2016 (Srg) wil de provincie bijdragen aan de ambities Versterken natuur in Zuid-Holland en Gezond en veilig Zuid-Holland. Deze ambities dragen bij aan de doelen uit het Coalitieakkoord 2019-2023 Elke dag beter. Zuid-Holland.⁶⁹ Met paragraaf 2.13: Verbeteren Waterkwaliteit beoogt de provincie om de uitvoering van nieuwe en innovatieve maatregelen en onderzoeken te stimuleren, waarvoor geen budgetten in de lopende begrotingen en doelsubsidies beschikbaar zijn. Deze subsidie is bedoeld voor de uitvoering van maatregelen en onderzoeken die de (zwem)waterkwaliteit verbeteren door natuur en biodiversiteit te vergroten en het terugdringen van emissies van schadelijke stoffen en blauwalg, en maatregelen die tevens synergie hebben met andere activiteiten die waterkwaliteit beïnvloeden. Maatregelen die behoren tot het reguliere takenpakket van gemeente of waterschap (waterbeheerplannen) vallen buiten de subsidie. De subsidie kan uitsluitend worden aangevraagd door gemeenten en waterschappen.

Algemeen beeld

Paragraaf 2.13 is medio 2022 in werking getreden en eindigt op 31 december 2023. Het subsidieplafond is voor jaargang 2022 vastgesteld op €100.000. Er is een aanvraag ingediend dat op moment van dit onderzoek nog in behandeling is. De hoogte per aanvraag is maximaal €75.000 per onderzoek of maatregel.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp is beoordeeld als potentieel doeltreffend: dit subsidieonderwerp is pas een half jaar actief. Er is een aanvraag ontvangen dat momenteel nog in behandeling is, waardoor er nog geen (concrete) resultaten beschikbaar zijn. Het verbeteren van de waterkwaliteit is een complexe opgave en hangt samen met meerdere maatregelen zoals het doelbereik van de Kaderrichtlijn Water (KRW).

In het kader van reguliere- en verplichting KRW-monitoring wordt periodiek in alle KRW oppervlaktewateren de waterkwaliteit gemonitord. Afhankelijk van het type project en de omvang kan de subsidie bijdragen aan het verbeteren van de oppervlaktewaterkwaliteit van een of meerdere oppervlaktewateren. Het effect (prestaties) van de subsidie aan een project waarbij fysieke maatregelen worden uitgevoerd is op termijn te monitoren. Het blijft wel een uitdaging om te verklaren of een waterkwaliteitsverbetering direct verband houdt met de, uit de subsidie gefinancierde maatregelen, of andersoortige maatregelen vanuit andere beleidsvelden of projecten. In gevallen waarbij de subsidie bijdraagt aan een innovatie of het ontwikkelen van een innovatieve techniek in relatie tot waterkwaliteit, is het, voor dat type innovatieve projecten, moeilijker om het directe effect van de specifieke subsidie op de waterkwaliteit van een specifiek oppervlaktewaterlichaam, vast te stellen. In dat geval is er sprake van een generieke bijdrage die in zijn totaliteit bijdraagt aan het doelbereik van de KRW. Met behulp van deze subsidie wil de provincie een financiële impuls geven aan gemeenten en waterschappen om innovatieve onderzoeken uit te voeren of te versnellen die de (zwem)waterkwaliteit in de provincie verbeteren.

⁶⁹ [Het coalitieakkoord 2019-2023 Elke dag beter. Zuid-Holland.](#)

Bijdrage aan het beleidsdoel

Het subsidieonderwerp levert een potentiële bijdrage aan het beleidsdoel. Het subsidieonderwerp is pas kort geleden opengesteld waardoor er (nog) geen onderzoeken of projecten zijn gerealiseerd. Wel is er een doelbereik van de KRW-maatregelen opgesteld en wordt periodiek de waterkwaliteit in alle KRW oppervlaktewateren gemonitord. Afhankelijk van het type project kunnen fysieke maatregelen worden getroffen die bijdragen aan dit doel. Bovendien kunnen innovatieve onderzoeken leiden tot kennisvergroting of het ontwikkelen van innovatieve technieken die ingezet kunnen worden om de waterkwaliteit te verbeteren. Met deze subsidie is het aannemelijk dat ontwikkelingen worden aangejaagd of zelfs versneld. Het blijft wel een uitdaging om te verklaren of een waterkwaliteitsverbetering direct verband houdt met de, uit de subsidie gefinancierde maatregelen of onderzoeken, of andersoortige maatregelen vanuit andere beleidsvelden of projecten.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De provincie wil de (zwem)waterkwaliteit van oppervlaktewateren verbeteren door de uitvoering van fysieke maatregelen en onderzoeken die de (zwem)waterkwaliteit verbeteren en die tevens synergie hebben met andere activiteiten die de waterkwaliteit beïnvloeden te stimuleren. Dat doet de provincie door het ondersteunen van innovatieve onderzoeken die kunnen leiden tot kennisvergroting, innovatieve ontwikkelingen en daarmee verbetering van de waterkwaliteit in de provincie Zuid-Holland.
Beleids Theorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		Er is geen beleidsfiche opgesteld. Deze subsidieregeling is sinds 2022 in werking getreden.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		De provincie hanteert het doelbereik van de KRW-maatregelen als indicator voor de waterkwaliteit van oppervlaktewateren. Daarnaast heeft de provincie inzicht in de projecten en aantallen die gefinancierd worden. De gesubsidieerde projecten leveren fysieke maatregelen op die worden uitgevoerd en waarvan het effect (op termijn) gemonitord kan worden. Deze effecten zijn specifiek voor het verbeteren van de waterkwaliteit en tevens meetbaar. Daarnaast worden innovatieve onderzoeken gesubsidieerd waarvan de resultaten kunnen leiden tot kennisvergroting. Dit is specifiek gericht op de verbetering van de waterkwaliteit maar helaas minder goed meetbaar.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		Om het doelbereik van de KRW-maatregelen te bepalen wordt periodiek in alle KRW oppervlaktewateren de waterkwaliteit gemonitord. Dit gebeurt in het kader van de reguliere- en verplichte KRW-monitoring. De subsidie kan bijdragen aan het verbeteren van de oppervlaktewaterkwaliteit van 1 of meerdere oppervlaktewateren. Effecten van fysieke maatregelen zijn (op termijn) meetbaar en worden gemonitord. In gevallen waarbij de subsidie bijdraagt aan een innovatie, of het ontwikkelen van een innovatieve techniek in relatie tot waterkwaliteit, is het, voor dat type innovatieve projecten, moeilijker om het directe effect van de specifieke subsidie op de waterkwaliteit van een specifiek oppervlaktewaterlichaam, vast te stellen. In dat geval is er sprake van een generieke bijdrage die in zijn totaliteit bijdraagt aan het doelbereik van de KRW.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		Het is op basis van het ingevulde rapportageformaat niet duidelijk of de doelgroep is betrokken bij het opstellen van de subsidieregeling.

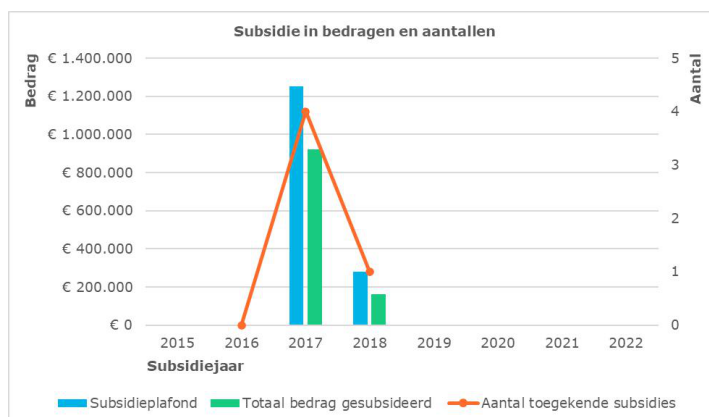
2. POP3: 2.1. Kennisoverdracht Water 2018

Doel en doelgroep

Het realiseren van mooi en schoon water is als één van de kernopgaven opgenomen in het provinciaal Waterplan. In het Ambitiedocument InnovatieAgenda Duurzame Landbouw (2016) staat dat kennisontwikkeling en kennisverspreiding nodig is voor een duurzame innovatie in de landbouw; dit sluit goed aan op het POP3-programma. Verbetering van de waterkwaliteit van boezem- en polderwateren is nodig voor vergroting van de kwaliteit van de leefomgeving. Kennisoverdracht is hierbij essentieel. De subsidies onder deze POP3-deelregeling worden verstrekt aan partijen die kennisoverdrachtsacties verzorgen die betrekking hebben op de verbetering van de waterkwaliteit, zoals trainingen, workshops en coaching. Door het aan groepen agrariërs overdragen van kennis over het verbeteren van de waterkwaliteit, worden zij beter in staat gesteld om bij de bedrijfsvoering met de waterkwaliteit rekening te houden. Zo wordt een bijdrage geleverd aan de waterkwaliteitsdoelen. Subsidiabel zijn (tot 80%): onbetaalde eigen arbeid, onbetaalde arbeid van vrijwilligers, gronden of onroerende goederen. Voor de beoordeling van de aanvragen is een

onafhankelijk adviescomité samengesteld. Dit comité beoordeelt de aanvragen op efficiëntie, innovatiegehalte, effectiviteit en haalbaarheid. De aanvragen die op de selectiecriteria het hoogste scoren, zijn als eerste aan de beurt.

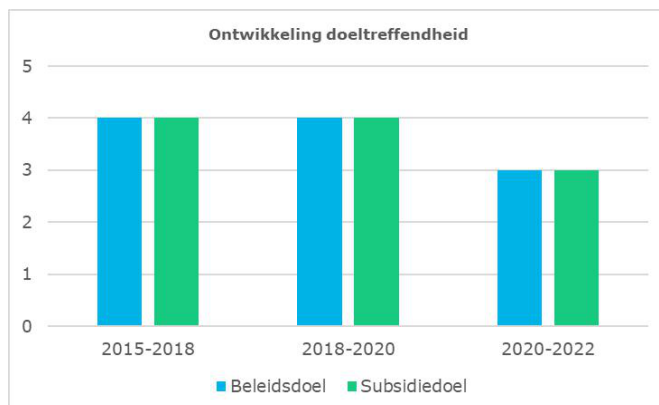
Algemeen beeld

In de periode 2017 en 2018 zijn in totaal vijf aanvragen met subsidie gehonoreerd. Hiermee zijn respectievelijk 74% en 58% van de plafonds voor die jaren benut. Voor de jaargangen 2015, 2019, 2020, 2021 en 2022 zijn er geen openstellingen geweest en dus ook geen aanvragen gedaan en verleend.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Eerder, in 2017 en 2018 zijn vijf projecten uitgevoerd. In de periode 2020-2022 bleven nieuwe subsidieaanvragen uit omdat er geen openstellingen en aanvragen waren. Het subsidieonderwerp is ten opzichte van de vorige evaluatie beoordeeld als potentieel doeltreffend in 2020-2022. Dit is een stapje terug ten opzichte van de kwalificatie van de voorganger-regeling in de vorige evaluaties (aannemelijk doeltreffend).

Dit heeft puur te maken met het gebrek aan openstellingen in deze meest recente evaluatieperiode. Zonder beschikkingen kunnen subsidiedoelen per definitie niet worden bereikt, hoe goed ook gemeten en gemonitord. Ook op landelijk niveau vindt overigens monitoring en periodieke evaluatie plaats.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Kennisoverdracht is één van de onderdelen die moet bijdragen aan de verbetering van de waterkwaliteit van boezem- en polderwateren, die nodig is voor vergroting van de kwaliteit van de leefomgeving.⁷⁰ Het subsidieonderwerp leverde in de periode 2020-2022, vanwege geen openstellingen, een potentiële bijdrage aan dit hogere maatschappelijke doel. Dit is een stapje terug ten opzichte van de kwalificatie van de voorganger-regeling in de eerdere evaluaties (aannemelijk doeltreffend).

⁷⁰ Andere POP3-onderdelen dragen ook bij aan de transitie naar een meer duurzame landbouw, net als het subsidieonderwerpen voor samenwerking innovatie. Naast POP3 zijn er ook andere subsidiemogelijkheden daarbuiten die bijdragen aan de transitie, dit zijn dan bijvoorbeeld landelijke subsidieonderwerpen of subsidieonderwerpen van de waterschappen.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. De provincie wil met de subsidie kennisoverdrachtsacties die betrekking hebben op de verbetering van de waterkwaliteit stimuleren.
Beleids Theorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		In het verleden is een beleidsfiche opgesteld. Deze is niet actueel (de regeling is qua reikwijdte ook aangepast) en werd niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Voor de geleverde prestatie en de verantwoording monitort de provincie het aantal met behulp van subsidie gerealiseerde projecten tot dusverre. Ook op landelijk niveau wordt dit gemonitord en periodiek ge-evalueerd.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		Er zijn in totaal 5 projecten gerealiseerd in een eerdere periode. In 2020-2022 zijn geen nieuwe projecten gerealiseerd, omdat er geen openstellingen waren. Dit betekent dus feitelijk dat over de huidige evaluatieperiode geen prestaties gemeten kunnen worden.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		De inhoud van de regeling is gebaseerd op het Ambitiedocument InnovatieAgenda Duurzame Landbouw van de Provincie Zuid-Holland. Dit document is tot stand gekomen in afstemming met de doelgroep en de verantwoordingsprocedures zijn door de EU voorgeschreven.

3. POP3: 2.2. Fysieke investeringen innovaties Water 2018**Doel en doelgroep**

De provincie Zuid-Holland heeft twee POP3 maatregelen opengesteld voor projecten die gericht zijn op verbetering van waterkwaliteit in de landbouw. Het betreft de POP3 maatregel 'ondersteuning van fysieke investeringen voor innovaties' en de POP3 maatregel 'kennisoverdracht'. Onderhavig subsidieonderwerp is bedoeld ter stimulering van fysieke investeringen gericht op de verbetering van de waterkwaliteit. Die investeringen (en daarmee de aanvragen) kunnen plaatsvinden door agrarische ondernemingen.⁷¹ Subsidiabel zijn onder meer de kosten van octrooi- of licentieverwerving, kosten voor verwerving of ontwikkeling van computersoftware, onbetaalde eigen arbeid en personeelskosten. Gerealiseerde investeringen in de landbouw moeten op hun beurt bijdragen aan de maatschappelijke opgave van een betere waterkwaliteit, en daarmee uiteindelijk aan een duurzame, sterke en toekomstbestendige landbouw. Voor de beoordeling van de aanvragen is zoals bij ook de andere POP3-regelingen een onafhankelijk adviescomité samengesteld. Dit comité beoordeelt de aanvragen op efficiëntie, innovatiegehalte, effectiviteit en haalbaarheid. De aanvragen die op de selectiecriteria het hoogst scoren, zijn als eerste aan de beurt.

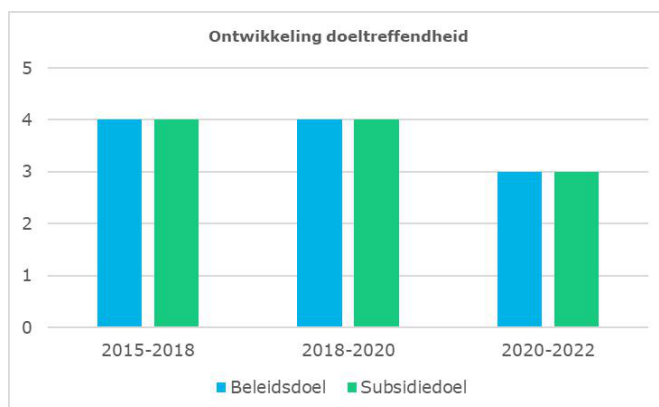
Algemeen beeld

Binnen de voorganger van de huidige regeling zijn van 2016 tot en met 2019 60 aanvragen gedaan waarvan 34 beschikt met een totaal subsidiebedrag van €32.7 miljoen (Sira Consulting, 2021, pp. 35-36). Echter destijds had het subsidieonderwerp een bredere reikwijdte, met ook kennisoverdracht en voorlichting (zie regeling Kennisoverdracht Water in dit huidige rapport) en samenwerking voor innovaties. In 2017 was het subsidieplafond voor fysieke investeringen €195.000, dit betrof een deelplafond van het Hoogheemraadschap Rijnland (de overige water- en hoogheemraadschappen hadden geen plafond) en voor de overige jaren waren er geen openstellingen. Op de website van de provincie dateert de laatste aanpassing van de informatie over deze regeling uit medio 2021.

⁷¹ In de vorige, wat andere vorm (en vorige evaluaties) was dit subsidieonderwerp bekend onder de naam: 'Goede kwaliteit en kwantiteit grond- en oppervlaktewater' (begrotingsdoel 1.2). De toen aan deze voorganger beschikte kwalificaties inzake doeltreffendheid zijn in de vergelijking meegenomen.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

We kwalificeren dit subsidieonderwerp als in potentie doeltreffend. Eerder is de (voorganger van het) subsidieonderwerp tweemaal beoordeeld als aannemelijk doeltreffend. De doelen zijn in de meest recente periode 2020-2022 echter niet met nieuwe beschikkingen bereikt. Dit is puur het gevolg van uitblijvende openstellingen. Zonder nieuwe beschikkingen kunnen subsidiedoelen

per definitie niet blijvend worden bereikt, hoe goed ook gemeten en gemonitord vanuit de provincie en landelijk. Inmiddels zegt de provincie te hebben besloten om dit type investeringen niet meer onder POP3 te subsidiëren, maar via de waterschappen.

Bijdrage aan het beleidsdoel

De fysieke investeringen in de landbouw waren bedoeld om bij te dragen aan het maatschappelijke doel van een verbeterde waterkwaliteit. Dit is weer een voorwaarde voor een duurzame, sterke en toekomstbestendige landbouw. Als gevolg van het gebrek aan aanvragen leverde dit subsidieonderwerp in 2020-2022 hieraan een potentiële bijdrage. Dit is een stapje terug ten opzichte van de voorganger-regeling in de vorige evaluaties (aannemelijk doeltreffend).

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

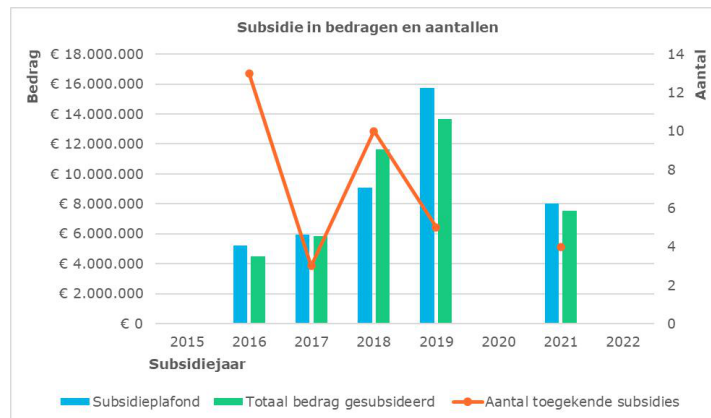
Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek	Green	De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. De provincie verstrekt subsidie ten behoeve van fysieke investeringen gericht op de verbetering van de waterkwaliteit: die nodig zijn voor het ontwikkelen, beproeven of demonstreren van innovaties in agrarische ondernemingen en voor de bredere uitrol van innovaties in agrarische ondernemingen.
Beleids Theorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast	Red	In het verleden is een beleidsfiche opgesteld. Deze is niet actueel (de regeling is qua focus ook aangepast) en werd niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld	Green	Voor de geleverde prestatie en de verantwoording monitort de provincie het aantal met behulp van subsidie gerealiseerde (investerings)projecten. De provincie houdt bij, welke investeringen zijn gedaan en waarin precies is geïnvesteerd binnen de uitgevoerde projecten. Ook op landelijk niveau wordt gemonitord en periodiek ge-evalueerd.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)	White	Er zijn in 2020-2022 geen nieuwe aanvragen gedaan of gehonoreerd. Er waren dus geen nieuwe projecten te bemeten.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling	Green	De inhoud van de regeling is gebaseerd op het Ambitiedocument InnovatieAgenda Duurzame Landbouw van de Provincie Zuid-Holland. Dit document is tot stand gekomen in afstemming met de doelgroep en de verantwoordingsprocedures zijn door de EU voorgeschreven.

4. POP3: 2.6. Niet-productieve investeringen Water

Doel en doelgroep

Vanuit het POP3 worden middelen beschikbaar gesteld ter verbetering van de natuur- en waterkwaliteit, onder andere via niet-productieve investeringen. Met onderhavig subsidieonderwerp stimuleert de provincie Zuid-Holland niet-productieve investeringen in de (her)inrichting of transformatie van watersystemen in het bijzonder. Hiermee moet worden bijgedragen aan de maatschappelijke water- en klimaatdoelen.⁷² De focus ligt op maatregelen die de landbouw helpen de waterkwaliteit (en daarmee biodiversiteit) te verbeteren, zoals de inrichting van weidevogelgebieden, natuurherstelmaatregelen en de aanleg en inrichting van natuurvriendelijke oevers. Gerealiseerde investeringen moeten op hun beurt bijdragen aan de maatschappelijke opgaven van waterkwaliteit en biodiversiteit. Voor de beoordeling van de aanvragen is zoals bij ook de andere POP3-subsidieonderwerpen een onafhankelijk adviescomité samengesteld. Dit comité beoordeelt de aanvragen op efficiëntie, innovatiegehalte, effectiviteit en haalbaarheid. De aanvragen die op de selectiecriteria het hoogst scoren, zijn als eerste aan de beurt. Agrariërs en (andere) terreinbeheerders kunnen de subsidie aanvragen.

Algemeen beeld

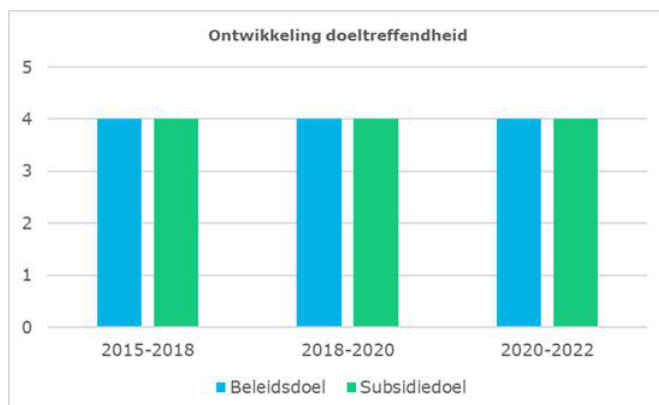
Gemiddeld werden tussen het begin van het subsidieonderwerp en eind 2021 35 aanvragen beschikt, gemiddeld zeven aanvragen per jaar. Voor jaargangen 2020 en 2022 zijn geen aanvragen ontvangen en of verleend en ook geen plafonds bekend. Binnen de huidige onderzochte periode (2020-2022) zijn, in 2021 dus, vier

van vijf aanvragen beschikt waarmee 94% van het subsidieplafond is benut, met ruim €7.5 miljoen aan subsidies. In de voorliggende jaren (2016-2019) was het subsidieplafond nagenoeg volledig benut met zelfs in 2019 een overschrijding van het subsidieplafond met ca. €2.5 miljoen.

⁷² Het huidige subsidieonderwerp maakte in eerdere evaluaties van subsidieonderwerpen voor de prov. Zuid-Holland (mogelijk onderdeel uit van 'Goede kwaliteit en kwantiteit grond- en oppervlaktewater (begrotingsdoel 1.2)'). We gebruiken de eerdere beoordelingen hiervan als ankerpunt voor de ontwikkeling in doeltreffendheid, hoewel deze niet 1-op-1 in reikwijdte vergelijkbaar is.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

We kwalificeren dit subsidieonderwerp net als in de vorige evaluaties als aannemelijk doeltreffend: er zijn op basis van dit subsidieonderwerp (tot in 2021) 35 projecten uitgevoerd waarin investeringen zijn gedaan ter (her)inrichting of transformatie van watersystemen. De monitoring en evaluatie vindt voor alle POP3-subsidieonderwerpen plaats op landelijk niveau, onder meer door het Regiebureau POP (o.a. WUR, 2022).

reau POP (o.a. WUR, 2022).

Bijdrage aan het beleidsdoel

De relatie met het hogere beleidsdoel waterkwaliteit en biodiversiteit wordt door de provincie zelf niet getoetst. Volgens de provincie is de waterkwaliteit verbeterd, maar het wordt niet duidelijk waarop deze constatering is gebaseerd. We kwalificeren dit subsidieonderwerp net als in de vorige evaluaties als aannemelijk doeltreffend in termen van het beleidsdoel (met name externe factoren, waaronder ook de inzet van middelen vanuit andere clusters en beleidsvelden maken deze relatie niet aantoonbaar).

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek	✓	De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. De provincie wil met de subsidie niet-productieve investeringen stimuleren in de (her)inrichting of transformatie van watersystemen om bij te dragen aan de water- en klimaatdoelen.
Beleids Theorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast	✗	In het verleden is een beleidsfiche opgesteld. Deze is niet actueel (de regeling is qua focus ook aangepast) en werd niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld	✓	Voor de geleverde prestatie en de verantwoording monitort de provincie het aantal met behulp van subsidie gerealiseerde (investerings)projecten. De (kwantitatieve) monitoring en evaluatie vindt op landelijk niveau plaats. Dit gebeurt door het Regiebureau POP en RVO.nl.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)	✓	Er zijn in de periode 2020-2022 (alleen) in 2021 nieuwe aanvragen gedaan en (deels) gehonoreerd. De effecten van de gesubsidieerde activiteiten worden landelijk (en over de bredere groep van niet-productieve investeringsregelingen) gemonitord door het Regiebureau POP en RVO.nl.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling	✓	De inhoud van de regeling is gebaseerd op het Ambitiedocument InnovatieAgenda Duurzame Landbouw van de Provincie Zuid-Holland. Dit document is tot stand gekomen in afstemming met de doelgroep en de verantwoordingsprocedures zijn door de EU voorgeschreven.

5. POP3: 2.7. Samenwerking innovaties water subsidie Zuid-Holland 2016

Doel en doelgroep

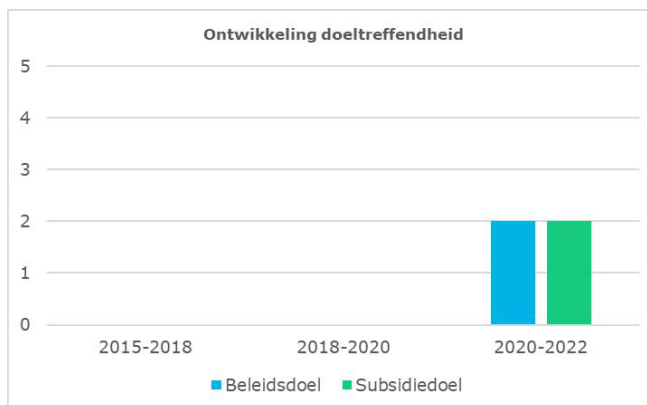
Het Plattelandsontwikkelingsprogramma 2014-2020 (POP3) is een Europees subsidieprogramma voor de ontwikkeling van een concurrerende, duurzame en innovatieve landbouw, het versterken van de biodiversiteit en een vitaal platteland. POP3 is onderdeel van het Gemeenschappelijke landbouwbeleid (GLB) van de Europese Unie (EU). Vanuit POP3 worden middelen beschikbaar gesteld ter verbetering van de natuur- en waterkwaliteit. Daarnaast is het realiseren van mooi en schoon water als één van de kernopgaven opgenomen in het provinciaal waterplan van Zuid-Holland. Verbetering van de waterkwaliteit van boezem- en polderwateren is nodig voor vergroting van de kwaliteit van de leefomgeving. Landbouwers, grondeigenaren en landbouw-, natuur- en landschapsorganisaties in het Zuid-Hollandse deel van het beheergebied van Rijnland kunnen subsidie aanvragen voor samenwerkingsverbanden die gericht zijn op de verbetering van de waterkwaliteit. Deze subsidie is bedoeld voor zowel het opzetten van samenwerkingsverbanden als het gezamenlijk uitvoeren van een innovatieproject die gericht zijn op verbetering van de waterkwaliteit. De activiteiten moeten betrekking hebben op klimaatadaptatie, klimaatmitigatie en het behoud en versterking van de biodiversiteit en de omgevingskwaliteit. Tevens moeten de activiteiten (maatregelen) leiden tot minder grondstoffengebruik en een gesloten kringloop, met als resultaat een vermindering van de emissie van milieubelastende stoffen naar de bodem, lucht en grond- en oppervlakte water en minder uitputting van hulpbronnen en grondstoffen.

Algemeen beeld

Het subsidieonderwerp is 1 november 2016 in werking getreden en liep tot en met 31 december 2020. In 2016 is voor het Hoogheemraadschap van Rijnland het deelplafond⁷³ vastgesteld op €210.000. Er is een aanvraag ingediend en beschikt voor een bedrag van ca. €200.000. Daarmee is het budget van de waterschappen bij beschikking aan een project nagenoeg volledig benut. Voor de andere Zuid-Hollandse beheergebieden⁷⁴ is geen deelplafond vastgesteld. Op basis van dit openstellingsbesluit worden geen subsidies verstrekt van minder dan €50.000. Vanaf 2017 tot en met 2020 zijn er geen deelplafonds vastgesteld omdat het subsidieonderwerp niet is opengesteld. Er zijn in deze jaren dan ook aanvragen ontvangen of verleend.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp is als beperkt doeltreffend beoordeeld: er is een aanvraag ingediend en gesubsidieerd. Daarna is het subsidieonderwerp niet meer opengesteld. De provincie laat weten dat met het gesubsidieerde project een innovatie in de bollenteelt is ontwikkeld en getest waarmee het bodemleven en de waterkwaliteit verbeterd kon worden. Deze tests zijn geslaagd en de innovatie is

klaar voor opschaling. Het project heeft via de waterschap tevens een vervolg gekregen. Ondanks

⁷³ Het deelplafond bestaat uit 50% uit Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO) middelen en voor 50% uit middelen van de waterschappen (zie openstellingsbesluit).

⁷⁴ [De beheergebieden zijn opgenomen in het openstellingsbesluit POP3 samenwerking innovaties water Zuid-Holland 2016 \(Openstellingsbesluit POP3 samenwerking innovaties water Zuid-Holland 2016\) \(Prov. Blad 2016, nr. 5962\).](#)

de succesvolle innovatie lijkt de subsidie maar beperkt bij te hebben gedragen aan het subsidie-doel mede door het beperkte budget, het aantal aanvragen dat daarmee bediend kon worden en de schaal waarop deze innovatie betrekking had.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Het subsidieonderwerp levert een beperkte bijdrage aan het beleidsdoel maar zou in potentie een hogere bijdrage kunnen leveren. Het gesubsidieerde project heeft geresulteerd in een innovatie waarmee het bodemleven en de waterkwaliteit verbeterd kunnen worden. Bovendien heeft dit geresulteerd tot een samenwerking met de waterschap en deze (succesvolle) samenwerking heeft een vervolg gekregen waardoor de ontwikkelde innovatie inmiddels klaar is voor opschaling. Echter gezien de omvang van het project (alleen betrekking op bemesting binnen de bollenteelt), het aantal aanvragen (een aanvraag en daarna is het subsidieonderwerp niet opgesteld omdat er geen budget beschikbaar is gesteld) en de beschikbare middelen (maximaal €210.000 om nieuwe innovaties en samenwerkingen te stimuleren) is het aannemelijk dat deze subsidie een beperkte bijdrage heeft gehad aan het realiseren van mooi en schoon water in de provincie.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		Het doel van de subsidie is om het opzetten van samenwerkingsverbanden als het gezamenlijk uitvoeren van innovatieprojecten die gericht zijn op de verbetering van de waterkwaliteit te stimuleren.
Beleidstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		In het verleden is er een beleidsfiche opgesteld voor de POP3 regeling duurzame landbouw. Deze is niet actueel en werd niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		De provincie geeft wel aan dat er kwantitatieve beleidsindicatoren zijn opgesteld maar uit het ingevulde rapportageformat door de beleidsadviseur is niet duidelijk wat deze beleidsindicatoren zijn en of ze specifiek en meetbaar zijn. Het aantal samenwerkingsverbanden en gerealiseerde innovaties kunnen wel een beeld geven van de subsidieregeling.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		De prestaties van de subsidie worden in de praktijk niet gemeten maar het aantal gerealiseerde innovaties en gerealiseerde samenwerking kunnen een indicatie geven van de prestatie van de subsidie.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		De doelgroep is niet direct betrokken bij het ontwerp van de regeling. Echter de inhoud van de regeling is gebaseerd op het Ambitiedocument InnovatieAgenda Duurzame Landbouw van de Provincie Zuid-Holland dat tot tot stand is gekomen in afstemming met 'de doelgroep' en de verantwoordingsprocedures zijn door de EU voorgeschreven.

4.6 Ambitie 6: Sterke steden en dorpen in Zuid-Holland

4.6.1 Beleidsdoel 6.1 Voldoende juiste woningen op de juiste plek

De provincie Zuid-Holland wil het komende decennium 200.000 woningen realiseren. De provincie wil dat diverse doelgroepen zoals starters, lage inkomens, studenten, ouderen en arbeidsmigranten een passende (betaalbare) woning kunnen vinden. Meer dan de helft van de Zuid-Hollandse huishoudens zijn aangewezen op een sociale woning en de gemiddelde prijs van een koopwoning is niet betaalbaar met een modaal jaarsalaris. De provincie wil daarom betaalbare en passende woningbouw versnellen en ervoor zorgen dat de woningvoorraad op peil is. Op dit moment wordt er al volop gebouwd in Zuid-Holland, zo'n 17.000 woningen per jaar, maar er is meer nodig. De komende jaren zijn er voldoende plannen en locaties aanwezig om zo'n 260.000 woningen te realiseren. Zowel binnen bestaande steden en dorpen als daarbuiten. Om dit te versnellen reserveert de provincie 10% van de provinciaal geraamde woningvoorraad voor kansrijke locaties.

De provincie bouwt zelf geen woningen, dit doen marktpartijen en woningbouwcorporaties. Wel heeft de provincie verschillende rollen waarin zij een bijdrage kan leveren aan de versnelling van de bouw van betaalbare woningen:

- Meewerken op locatieniveau om knelpunten weg te nemen door inzet van expertise en middelen;
- Samen met het Rijk, gemeenten, marktpartijen en corporaties werken aan een constante bouwstroom door afspraken (zoals de Woondeal Zuidelijke Randstad), kennisuitwisseling (zoals een jaarlijkse conferentie), lobby en agendering van knelpunten;
- Eén loket voor de buitenwereld waar het gaat om tegenstrijdige provinciale belangen op locatieniveau, dan wel provinciaal omgevingsbeleid dat versnelling belemmert. Deze kwesties agenderen en knopen over doorhakken;
- Vanuit provinciaal omgevingsbeleid sturing op kwantitatieve en kwalitatieve behoefte en voldoende plancapaciteit per woonregio. Overprogrammering mogelijk maken, zodat er voldoende harde plancapaciteit is. RO-instrumentarium zo nodig inzetten.

Naast versnelling van de woningbouw zijn goede bereikbaarheid, voldoende werkgelegenheid en goede voorzieningen belangrijk. Dit betekent dat de versnelling van de woningbouwopgave goed moet zijn afgestemd met werklocaties en bereikbaarheid.

Om dit te realiseren heeft de provincie diverse subsidieonderwerpen opengesteld. In deze evaluatie zijn de volgende subsidieonderwerpen onderzocht op doeltreffendheid in relatie tot het subsidiedoel en het beleidsdoel:

1. (nieuw) Flexwonen voor starters Zuid-Holland (woningbouw)
2. (nieuw) Knelpuntenpot Sociale huur en middenhuur Zuid-Holland (woningbouw)
3. (nieuw) Sociale woningbouw regio Haaglanden Zuid-Holland (woningbouw)
4. (nieuw) Sociale woningbouw regio Holland Rijnland Zuid-Holland (woningbouw)
5. Spreiding sociale woningbouw regio Rotterdam Zuid-Holland
6. (nieuw) Subsidieregeling Challenge Toekomstbestendig Bouwen
7. (nieuw) Subsidieregeling Plankosten Collectieve wooninitiatieven Zuid-Holland (woningbouw)
8. (nieuw) Vliegende Brigade Zuid-Holland (woningbouw)
9. (nieuw) Woonvormen senioren Zuid-Holland (woningbouw)

Toelichting subsidieonderwerpen ten opzichte van het vorige onderzoek

Van de in totaal negen subsidieonderwerpen zijn er acht voor het eerste geëvalueerd. Het subsidieonderwerp 'Spreiding sociale woningbouw regio Rotterdam Zuid-Holland' laat een progressie zien in de mate van doeltreffendheid van het subsidiedoel. Deze vooruitgang is te danken aan de realisatie van een aantal woningen. Er wordt niet systematisch bijgehouden welk aandeel van de woningen zijn gerealiseerd met behulp van de subsidies. Om die reden is de beoordeling aanneemelijk doeltreffend.

1. Flexwonen voor starters Zuid-Holland (woningbouw)

Doel en doelgroep

Het doel van het subsidieonderwerp is om versnelling te stimuleren van de bouw van flexwoningen voor starters tot 28 jaar door woningcorporaties. Gemeenten in de provincie Zuid-Holland kunnen een aanvraag indienen voor een bijdrage uit het subsidieonderwerp flexwonen voor starters Zuid-Holland. Een flexwoning is een sociale huurwoning van een woningcorporatie die als tijdelijke woonoplossing kan worden toegewezen aan een starter. Bij een flexwoning is tenminste één van de volgende aspecten tijdelijk: de woning zelf, de bewoning (via het gebruik van een tijdelijk huurcontract) of het gebruik van de locatie waarop een woning wordt geplaatst. Het subsidieonderwerp is aanvullend aan regelingen voor deze doelgroep vanuit het Rijk.

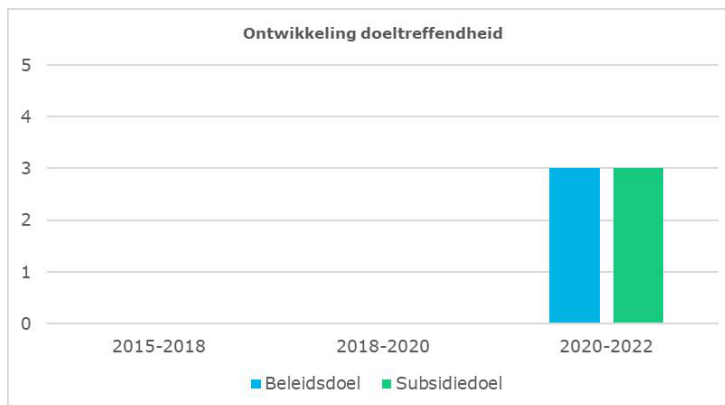
Algemeen beeld

Dit eenmalige subsidieonderwerp stond open van 16 tot en met 30 november 2022. Voor de subsidie geldt een subsidieplafond van €500.000. Op de peildatum van 1 december 2022 waren er totaal drie volledige aanvragen binnen en zijn er nog geen subsidies beschikbaar.

In overleg met de beleidsadviseur blijkt dat er voor dit subsidieonderwerp in totaal acht geldige aanvragen en een afwijzing zijn beschikbaar (per 14 januari 2023). Voor de afwijzing gold dat deze niet voldeed aan de gestelde voorwaarden. Eveneens in overleg met de beleidsadviseur blijkt dat het subsidieplafond voor 80% is uitgekeerd.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp is beoordeeld als potentieel doeltreffend. Er zijn op de peildatum van dit onderzoek geen aanvragen beschikbaar waardoor het op dit moment niet mogelijk is om uitspraken te doen over de doeltreffendheid van het subsidieonderwerp. Het subsidieonderwerp is goed

opgezet. De subsidie versnelt de realisatie doordat een deel van de onrendabele top van de investering bij de initiatiefnemende corporatie wordt weggenomen. Het subsidiëren van de plaatsing van woningen voor de doelgroep starters stimuleert dat flexwoonprojecten voor een breed gemengde doelgroep worden opgezet. Dit kan draagvlak en begrip bij omwonenden vergroten. De provincie subsidieert hiermee aanvullend op aan het Rijk een specifieke, maar maatschappelijk belangrijke niche.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Het subsidieonderwerp levert een potentiële bijdrage aan het beleidsdoel. Op basis van voorgaande is het nog niet mogelijk om gefundeerde uitspraken te doen over de bijdrage van de subsidie aan het beleidsdoel. Wel is het aannemelijk dat de subsidie bijdraagt aan het vergroten van het woningaanbod of verkleinen van de woningnood voor spoedzoekers. Huisvesting is een mensenrecht en opgenomen in de grondwet. Het bestrijden van dakloosheid door tijdelijke woningen toe te voegen voor spoedzoekers (woningzoekenden die (nog) niet in aanmerking komen voor een reguliere huurwoning) is maatschappelijk uiterst relevant. Daartegenover staat dat dit

subsidieonderwerp aanvullend is aan subsidieonderwerpen vanuit het Rijk. Daarnaast richt deze subsidie zich op een specifieke doelgroep: starters op de woningmarkt tot 28 jaar

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

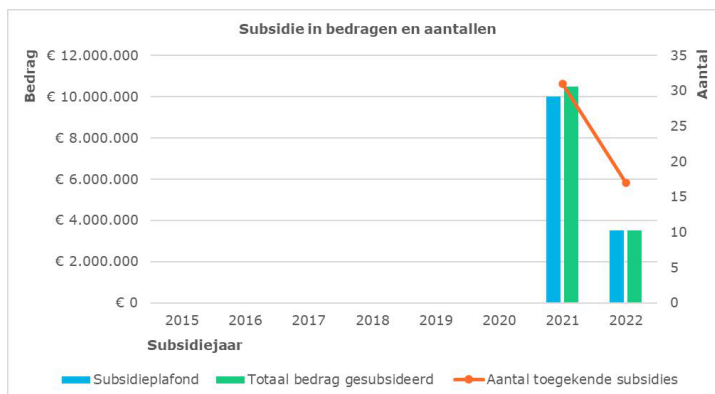
Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek	✓	De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. Het doel van de regeling is om versnelling te stimuleren van de bouw van flexwoningen voor starters tot 28 jaar door woningcorporaties.
Beleidstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast	✗	Er is geen beleidstheorie opgesteld.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld	✓	De kwantitatieve beleidsindicatoren betreffen het aantal te plaatsen eenheden in combinatie met de toewijzing (starters).
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)	✓	De bouw van 80 flexwoningen voor starters is versneld door een deel van de exploitatietekorten te subsidiëren.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling	✓	De subsidie wordt uitgekeerd aan gemeenten. Met de beleidsambtenaren Wonen heeft het team Wonen veelvuldig overleg. Hierin is vooraf gepeild of er animo voor een dergelijke regeling was. Ook is er door het team Wonen ervaring met diverse andere subsidieregelingen. Hieruit kwam naar voren dat de eis om een 'exploitatieberekening' van het project bij de aanvraag toe te voegen door gemeenten als een grote belasting werd gezien. Dit is daarom bij deze regeling niet als vereiste toegevoegd. Ook is bepaald dat er 1 aanvraag per gemeente van max. €50.000 kon worden ingediend. Dit geld is bedoeld om de onrendabele top die een woningbouwvereniging heeft bij het financieren van een flexwoningproject voor starters te verkleinen. Het is gemeenten vrij om te bepalen hoe dit gebeurt. Een gemeente kan dus grondprijzen verlagen, korting op bouw- en woonrijpmaakkosten geven of geld overmaken aan de woningcorporatie. Door geen voorwaarden te stellen en hierop niet te toetsen is de regeling extreem eenvoudig.

2. Knelpuntenpot Sociale huur en middenhuur Zuid-Holland (woningbouw)

Doel en doelgroep

Doel van dit subsidieonderwerp, die in 2021 in werking is getreden, is het versnellen van de realisatie van zelfstandige en onzelfstandige woningen sociale huur en middenhuur. In de provincie Zuid-Holland is er grote behoefte aan meer betaalbare woningbouw. Dat geldt voor zowel sociale huurwoningen als huurwoningen in het middensegment. Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland hebben de ambitie om regie te voeren op versnelling van de woningbouw, met waarborg voor ruimtelijke en sociale kwaliteit. Doelgroep en subsidie-ontvangers zijn de gemeenten die het aangaat: met het subsidieonderwerp stimuleert de provincie gemeenten in het sluitend krijgen van de grondexploitatie van woningbouwprojecten met sociale huurwoningen en huurwoningen voor middeninkomens: hiermee wordt het laatste financiële zetje gegeven.

Algemeen beeld

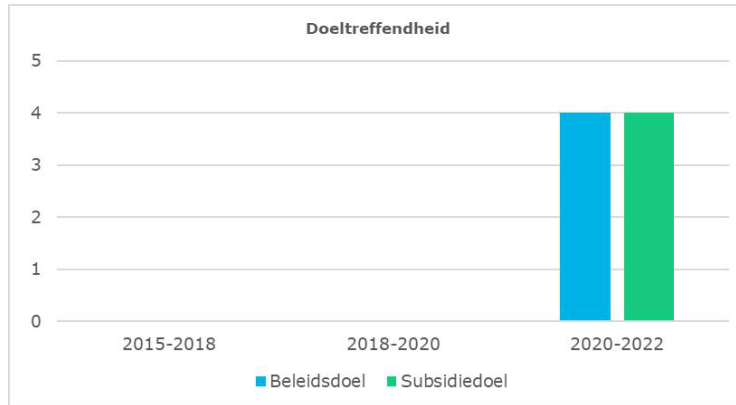

Het subsidieonderwerp heeft een variërend plafond (resp. €10 miljoen en €3.5 miljoen), dat tot nu toe meer dan geheel is benut: in zowel 2021 als in 2022 was het aanwezige subsidiebedrag binnen enkele dagen overtekend. Sinds de inwerkingtreding in 2021 zijn jaarlijks gemiddeld 24 aanvragen gedaan. Het

subsidiebedrag dat is vastgesteld, bedraagt per aanvraag gemiddeld ca. €270.000. In januari 2023 is het subsidieonderwerp voor de derde keer opengesteld met een bedrag van 2 miljoen euro.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp is nog maar sinds 2021 in werking, dus een vergelijking met vorige evaluaties is niet mogelijk. Wel vond begin 2022 al een evaluatie plaats. We kwalificeren deze subsidiereling als aannemelijk doeltreffend. Er is geen beleidstheorie bekend,

maar wel is vooraf veel aandacht besteed aan het ontwerp en zijn er (kwantitatieve) prestatie-indicatoren waarop metingen worden of zijn verricht. De provincie heeft data over het *aantal* woningen waarvan de bouw is versneld, voor zowel 2021 als 2022. In 2021 is de bouw versneld van 2.122 sociale huurwoningen, 1.032 huurwoningen voor middeninkomens en 101 onzelfstandige huurwoningen. In 2022 is de bouw versneld van 1.676 sociale huurwoningen, 214 huurwoningen voor middeninkomens en 55 onzelfstandige huurwoningen.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Ook in maatschappelijk opzicht kwalificeren we het subsidieonderwerp als aannemelijk doeltreffend. Naast outputgegevens houdt de provincie ook data bij over de mate van versnelling, het uiteindelijke beleidsdoel. Uit genoemde evaluatie blijkt dat het subsidieonderwerp leidt tot zowel een versnelling van plannen als tot de bouw van meer sociale huurwoningen en huurwoningen voor middeninkomens. De meeste gemeenten schatten in dat de subsidie tot een versnelling van circa 6 tot 12 maanden heeft geleid bij hun woningbouwproject. Volgens de provincie is dit – zeker gelet op de omvang van de subsidie – boven verwachting.

Beoordeling doeltreffendheid 2020-2022

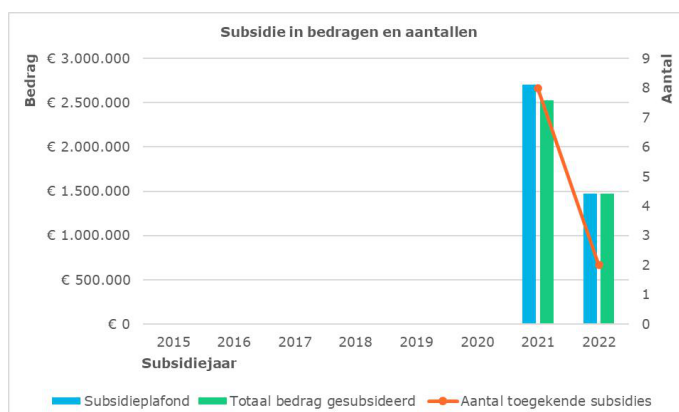
Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. Doel van de subsidieregeling is het versnellen van de realisatie van zelfstandige en onzelfstandige woningen sociale huur en middenhuur.
Beleids Theorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		Er is geen expliciete beleidstheorie bekend. Wel is aan de voorkant veel aandacht besteed aan het ontwerp van de subsidie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Voor de geleverde prestatie en de verantwoording naar de provincie zijn kwantitatieve beleidsindicatoren opgesteld. De provincie monitort zowel het aantal woningen waarvan de bouw is versneld, als de versnelling in de tijd van de realisatie van woningen sociale huur en middenhuur.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		Zowel op output (aantal) als outcome (tijd/versnelling) zijn indicatoren daadwerkelijk in kaart gebracht. In verhouding tot de omvang van de subsidie (input) overstijgen de prestaties en doelbereiking tot nu toe de verwachtingen.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		De provincie heeft bij het opstellen van de subsidieregeling de gemeenten betrokken. De inhoud en opzet van de regeling is met hun besproken. Ook het inrichten van de aanvraag- en verantwoordingsprocedure was onderwerp van gesprek. Het doel was om een eenvoudig en laagdrempelig aanvraagprocedure te realiseren.

3. Sociale woningbouw regio Haaglanden Zuid-Holland (woningbouw)

Doel en doelgroep

Het doel van dit relatief jonge en kortlopende subsidieonderwerp (eind maart 2021-eind 2022) is om versnelling te stimuleren van de bouw van sociale huurwoningen van woningcorporaties. Dat is in het belang van een voldoende en evenwichtig gespreide sociale woningvoorraad in de woningmarktregio Haaglanden. Of, in andere woorden: een toereikend en afgestemd betaalbaar woningaanbod. Het subsidieonderwerp betreft een vast bedrag per zelfstandige sociale huurwoning (woningcorporaties). Voor het totaal beschikbare subsidiebudget kan zo vooraf berekend worden hoeveel woningen met het gekozen vastgezette bedrag kunnen worden gesubsidieerd. Dit geeft de aanvragers (gemeenten) vooraf duidelijkheid – en ook de provincie zelf. Bij de keus voor het bedrag is gezocht naar een hoogte die het voor aanvragers gelet op de te leveren inzet voor aanvraag de moeite waard maakt om aan te vragen. Het bedrag per woning mag niet te laag zijn, maar ook niet te hoog.

Algemeen beeld

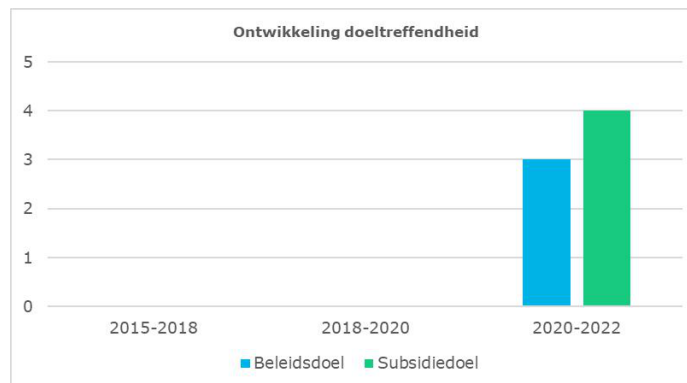

De 10 verleningen in 2021 en 2022 samen bedragen een kleine €4.000.000 aan verleende subsidie. Per aanvraag is dat bijna €400.000 gemiddeld. Het restant van het plafond van €2.7 miljoen van 2021 (€172.500) is toegevoegd aan het plafond 2022 (in totaal €1.472.500 euro). Veel aanvragen zijn volgens de provincie in december 2022 binnengekomen en in

januari 2023 verleend; deze zijn niet vertegenwoordigd in de grafiek. Het subsidiebudget is niettemin uitgeput. Eind 2022 liep het subsidieonderwerp af.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp was tussen eind maart 2021 en eind 2022 in werking. De bedoeling is een bijdrage te leveren aan de realisatie van sociale huurwoningen. Dat is volgens de provincie gelukt: het aantal gesubsidieerde woningen beslaat een (niet nader geduid) deel van het totale aantal te realiseren sociale huurwoningen.

Hiermee wordt het subsidieonderwerp gekwalificeerd als aannemelijk doeltreffend.

Bijdrage aan het beleidsdoel

We kwalificeren het subsidieonderwerp als potentieel bijdragend aan het beleidsdoel. Het is nog vroeg om vast te stellen in hoeverre het subsidieonderwerp via de tot nu toe bereikte realisatie en versnelling een bijdrage levert aan een toereikend en afgestemd (evenwichtig gespreid) betaalbaar woningaanbod (sociale huurwoningen) op de regionale woningmarkt Haaglanden. Welk deel van het totaal te realiseren woningen met de subsidie is bereikt en of de spreiding evenwichtig is, is niet duidelijk. De provincie onderbouwt deze (mogelijke) causaliteit niet met metingen op indicatoren van toereikend en afgestemd.

Beoordeling doeltreffendheid 2020-2022

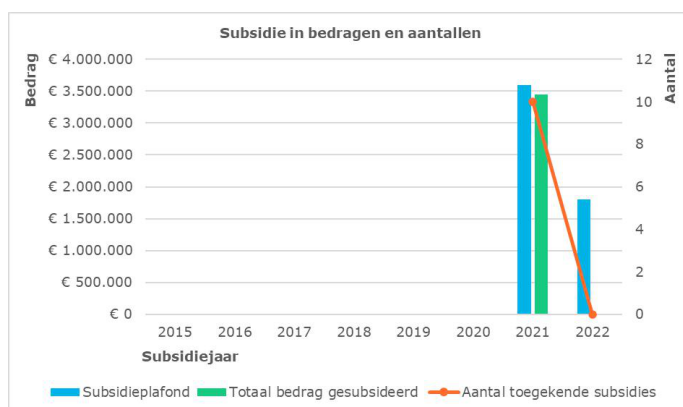
Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek	Green	De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk en eenduidig beschreven. Het doel van de regeling is om versnelling te stimuleren van de bouw van sociale huurwoningen van woningcorporaties in het belang van een voldoende en evenwichtig gespreide sociale woningvoorraad in de woningmarktregio Haaglanden.
Beleidstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast	Red	Er is geen beleidsfiche opgesteld. Deze regeling is vanaf 2021 in werking getreden.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld	Yellow	Voor de geleverde prestatie en de verantwoording naar de provincie is in elk geval 1 indicator opgesteld, te weten het aantal met de subsidie gerealiseerde woningen. De provincie zet dit idealiter af tegen het totaal (laatstgenoemd percentage blijft echter onbekend).
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)	Green	Het aantal feitelijk gesubsidieerde gerealiseerde woningen beslaat volgens de provincie een deel van het totale aantal te realiseren sociale huurwoningen. Dit aandeel wordt niet nader geduid.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling	Green	Voor het opstellen van de regeling is gewerkt met een gezamenlijke projectgroep. Door team Wonen zijn vertegenwoordigers van de regio (gemeenten en corporaties) betrokken bij het opstellen van de regeling. Ook zijn informatiesessies georganiseerd om het indienen van aanvragen toe te lichten met betrekking tot de benodigde inhoud en procedure.

4. Sociale woningbouw regio Holland-Rijnland Zuid-Holland (woningbouw)

Doel en doelgroep

Het doel van dit relatief jonge en kortlopende subsidieonderwerp (eind maart 2021-eind 2022) is om versnelling te stimuleren van de bouw van sociale huurwoningen van woningcorporaties. Dat is in het belang van een voldoende en evenwichtig gespreide sociale woningvoorraad in de woningmarktregio Holland Rijnland. Met andere woorden: een toereikend en afgestemd betaalbaar woningaanbod. Het subsidieonderwerp betreft een vast bedrag per zelfstandige sociale huurwoning (woningcorporaties). Voor het totaal beschikbare subsidiebudget kan zo vooraf berekend worden hoeveel woningen met het gekozen vastgezette bedrag kunnen worden gesubsidieerd. Dit geeft de aanvragers (gemeenten) vooraf duidelijkheid – en ook de provincie zelf. Bij de keus voor het bedrag is gezocht naar een hoogte die het voor aanvragers gelet op de te leveren inzet voor aanvraag de moeite waard maakt om aan te vragen. Het bedrag per woning mag niet te laag zijn, maar ook niet te hoog.

Algemeen beeld

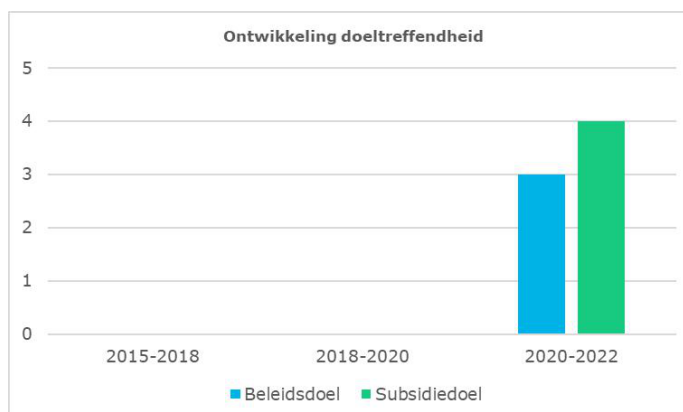

Het subsidieonderwerp is eind maart 2021 opengesteld. Het subsidieplafond in 2021 bedroeg €3.6 miljoen. Er zijn 10 aanvragen ingediend en beschikt voor een bedrag van ca. €3.4 miljoen. Daarmee is het subsidieplafond voor 2021 volledig benut. In 2022 was het (resterende) subsidieplafond ca. €1.8 miljoen. Er zijn 12 aanvragen

ingediend. Op de peildatum (1 december 2022) van dit onderzoek zijn er nog geen aanvragen beschikt of geweigerd. Volgens de beleidsadviseur is in de gehele periode tot en met 2022 het subsidiebudget volledig benut.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp was tussen maart 2021 en eind 2022 in werking. De bedoeling van de subsidies is stimulering van de realisatie van sociale huurwoningen. Dat is volgens de provincie gelukt: het aantal in 2021 en 2022 gesubsidieerde woningen beslaat met 787 een (niet nader geduid) deel van het totale aantal te realiseren sociale huurwoningen.

Daarom wordt het subsidieonderwerp gekwalificeerd als aannemelijk doeltreffend.

Bijdrage aan het beleidsdoel

We kwalificeren het subsidieonderwerp als potentieel bijdragend aan het beleidsdoel. Het is nog vroeg om vast te stellen in hoeverre het subsidieonderwerp via de tot nu toe bereikte realisatie en versnelling een bijdrage levert aan een toereikend en afgestemd (evenwichtig gespreid) betaalbaar woningaanbod (sociale huurwoningen) op de regionale woningmarkt Holland-Rijnland. Welk deel van het totaal te realiseren woningen met de subsidie is bereikt en of de spreiding evenwichtig is, is niet duidelijk. De provincie onderbouwt deze (mogelijke) causaliteit niet met metingen op indicatoren van toereikend en afgestemd.

Beoordeling doeltreffendheid 2020-2022

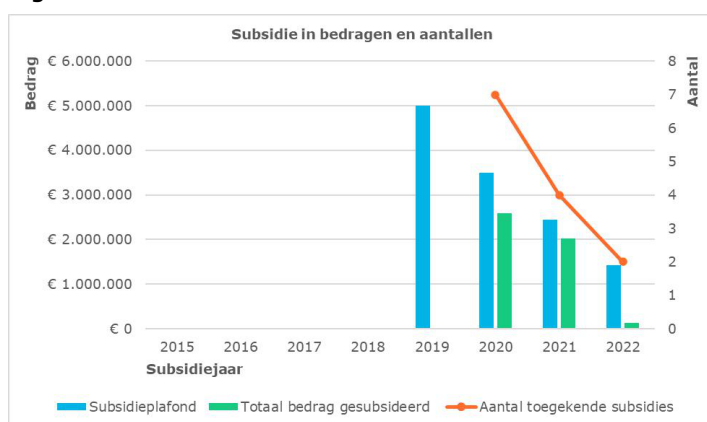
Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk en eenduidig beschreven. Het doel van de regeling is om versnelling te stimuleren van de bouw van sociale huurwoningen van woningcorporaties in het belang van een voldoende en evenwichtig gespreide sociale woningvoorraad in de woningmarktregio Holland Rijnland.
Beleidstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		Er is geen beleidsfiche opgesteld. Deze regeling is vanaf 2021 in werking getreden.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Voor de geleverde prestatie en de verantwoording naar de provincie is in elk geval 1 indicator opgesteld, te weten het aantal gesubsidieerde woningen, afgezet tegen het regionale woningbouwprogramma van de gemeenten/regio en in relatie tot de gemaakte afspraken met de regio.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		Het aantal feitelijk gesubsidieerde woningen beslaat volgens de provincie een deel van het totale aantal te realiseren sociale huurwoningen. Dit aandeel wordt niet nader geduid. Wel wordt het aantal gesubsidieerde woningen genoemd: 787 (in 2021 en 2022 samen).
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		Voor het opstellen van de regeling is gewerkt met een gezamenlijke projectgroep. Door team Wonen zijn vertegenwoordigers van de regio (gemeenten en corporaties) betrokken bij het opstellen van de regeling. Ook zijn informatiesessies georganiseerd om het indienen van aanvragen toe te lichten qua benodigde inhoud en procedure.

5. Spreiding sociale woningbouw regio Rotterdam Zuid-Holland

Doel en doelgroep

Het doel van dit subsidieonderwerp (sinds maart 2020) is stimulering van de nieuwbouw van sociale huurwoningen van woningcorporaties in de randgemeenten van de Rotterdamse regio. Dit moet bijdragen aan het bereiken van een meer evenwichtige spreiding van de sociale woningvoorraad binnen de regio.⁷⁵ Het subsidieonderwerp betreft een vast bedrag per zelfstandige sociale huurwoning (woningcorporaties). Voor het totaal beschikbare subsidiebudget kan zo vooraf berekend worden hoeveel woningen met het gekozen vastgezette bedrag kunnen worden gesubsidieerd. Dit geeft de aanvragers (gemeenten) en de provincie vooraf duidelijkheid.

Algemeen beeld

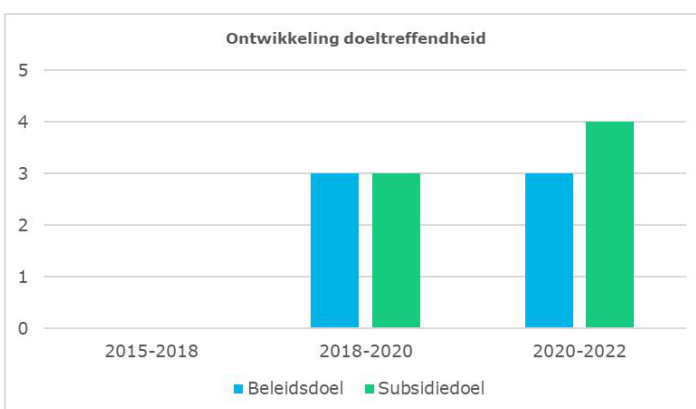

Het subsidieonderwerp is medio 2020 voor het eerst opengesteld. In de periode 2020 tot en met 2022 was het totale subsidieplafond ca. €7,4 miljoen. Er zijn in dezelfde periode 14 aanvragen ingediend waarvan er 13 zijn geschikt voor een bedrag van ca. €4,8 miljoen. Vanwege de peildatum voor dit

onderzoek (1 december 2022) zijn waarschijnlijk niet alle in 2022 beschikte subsidies vertegenwoordigd in de grafiek.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp is sinds maart 2020 in werking. De bedoeling van deze subsidie is een bijdrage te leveren aan de realisatie van huurwoningen via stimulering. Dat is volgens de provincie gelukt: in de subsidiejaar 2020, 2021 en 2022 is de realisatie van 645 sociale huurwoningen gestimuleerd en ondersteund met deze

subsidie. Dat is een (niet nader gedefinieerd) deel van het totale aantal te realiseren sociale huurwoningen. Daarom wordt het subsidieonderwerp gekwalificeerd als aannemelijk doeltreffend. Een vooruitgang ten opzichte van (haar voorganger in) de vorige evaluatie.

⁷⁵ Dit subsidieonderwerp is in de vorige evaluatie als onderdeel van het subsidieonderwerp Spreiding sociale woningbouw meegenomen.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Het beleidsdoel van het subsidieonderwerp is de nieuwbouw van sociale huurwoningen van woningcorporaties in de randgemeenten van de Rotterdamse regio te stimuleren en zo bij te dragen aan het bereiken van een meer evenwichtige spreiding van de sociale woningvoorraad binnen de regio.

We kwalificeren het subsidieonderwerp net als in de vorige evaluatie van haar voorganger, als potentieel bijdragend aan het beleidsdoel. Het subsidieonderwerp draagt volgens de provincie zelf bij aan realisatie en versnelling van een toereikend en afgestemd (evenwichtig gespreid) betaalbaar woningaanbod (sociale huurwoningen) op de regionale woningmarkt. Welk deel van het totaal te realiseren woningen met de subsidie is bereikt en of de spreiding evenwichtig is, is niet duidelijk. De provincie onderbouwt deze (mogelijke) causaliteit niet met metingen op indicatoren van toereikend en afgestemd.

Beoordeling doeltreffendheid 2020-2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk en eenduidig beschreven. Het doel van de regeling is de nieuwbouw van sociale huurwoningen van woningcorporaties in de randgemeenten van de Rotterdamse regio te stimuleren. Dit draagt bij aan het bereiken van een meer evenwichtige spreiding van de sociale woningvoorraad binnen de regio.
Beleids Theorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		In het verleden is een beleidsfiche opgesteld. Deze is niet actueel en werd niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Voor de geleverde prestatie en de verantwoording naar de provincie is in elk geval 1 indicator opgesteld, te weten het aantal met de subsidie gerealiseerde woningen. De provincie zet dit af tegen het totaal.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		Het aantal gesubsidieerde woningen is slechts een gedeelte van de te realiseren sociale huurwoningen. Maar de stimulering is er zeker: in de de subsidiejaren 2020, 2021 en 2022 is de realisatie van 645 sociale huurwoningen gestimuleerd en ondersteund met deze subsidie.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		Voor het opstellen van de regeling is gewerkt met een gezamenlijke projectgroep. Door team Wonen zijn vertegenwoordigers van de regio (gemeenten en corporaties) betrokken bij het opstellen van de regeling. Ook zijn informatiesessies georganiseerd om het indienen van aanvragen toe te lichten met betrekking tot benodigde inhoud en procedure.

6. Subsidierегeling Challenge Toekomstbestendig Bouwen

Doel en doelgroep

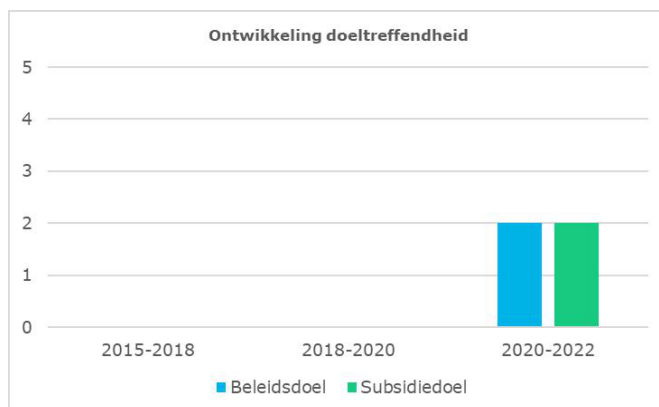
Doel van dit tijdelijk subsidieonderwerp – een projectsubsidie – in het domein Toekomstbestendige Woningbouw, die loopt van medio 2022 tot en met eind 2023, is om de bouwsector, kennisinstellingen en overheden uit te dagen om zowel energieneutraal, klimaatadaptief, natuurinclusief, gezond emissieloos als biobased en circulair te bouwen. Dat gebeurt door hen de uitdaging te geven, de woning van de toekomst te realiseren. In een door de provincie georganiseerd evenement in mei/juni 2022 voorafgaand aan de formele subsidieaanvragen streden verschillende teams van genoemde doelgroepen om het beste idee voor toekomstbestendige woningbouw. Alleen de vijf best beoordeelde aanvragen kwamen voor subsidie in aanmerking.

Algemeen beeld

Het subsidieonderwerp heeft formeel geen plafond, maar wel is gesteld dat er maximaal vijf aanvragen worden gehonoreerd voor maximaal €75.000 per aanvraag. Sinds de inwerkingtreding in juni 2022 zijn vier aanvragen gedaan, waarvan er twee op de peildatum van dit onderzoek (1 december 2022) zijn gehonoreerd. In 2022 is hiermee een subsidiebedrag van €150.000 vastgesteld – dat is 40% van het totale beschikbare budget.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

De bijdrage aan het subsidiedoel is beoordeeld als beperkt doeltreffend. Doordat het subsidieonderwerp nog maar kort loopt is het niet mogelijk om uitspraken te doen over de doeltreffendheid. Het subsidieonderwerp loopt tussen medio 2022 en eind 2023. Er zijn ook (nog) geen prestatie-indicatoren waarop metingen worden of zijn verricht ingezet. Hiermee kwalificeren we het subsidieonderwerp op dit

moment als beperkt doeltreffend. Meten op prestatie-indicatoren is ook in het huidige stadium op zichzelf al wel mogelijk, bijvoorbeeld door vorderingen met de inzet van de middelen door de winnaars in kaart te (laten) brengen.

Bijdrage aan het beleidsdoel

De bijdrage van deze projectsubsidie aan het beleidsdoel kan pas later in kaart worden gebracht: dat de bouwsector, kennisinstellingen en overheden toekomstbestendig bouwen, te weten zowel energieneutraal, klimaatadaptief, natuurinclusief, gezond emissieloos als bio-based en circulair is nu nog niet te relateren aan deze Challenge subsidieregeling. In bedoeling dragen de projecten hieraan bij; ze kunnen (na afloop) worden gebruikt als best-case en als leerervaring dienen. Vooralsnog kwalificeren we het subsidieonderwerp als beperkt doeltreffend.

Beoordeling doeltreffendheid 2020-2022

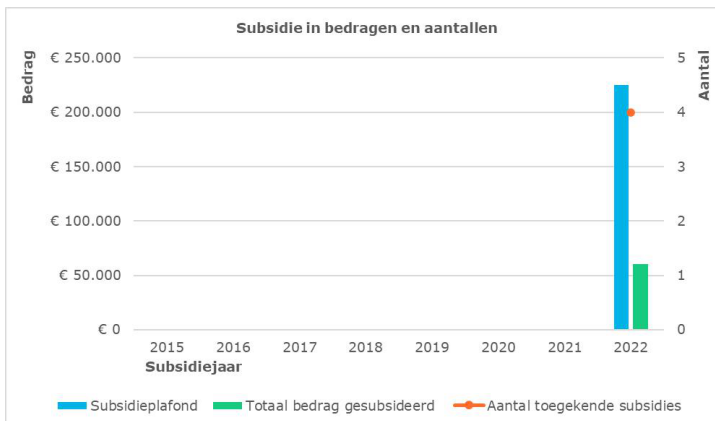
Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek	Beperkt doeltreffend	De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. De subsidie is bedoeld om de bouwsector, kennisinstellingen en overheden uit te dagen om zowel energieneutraal, klimaatadaptief, natuurinclusief, gezond emissieloos als bio-based en circulair te bouwen. In de regeling staan ook expliciete criteria voor subsidietoekenning.
Beleids Theorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast	Niet doeltreffend	Niet (eerder) expliciet opgesteld, nieuwe regeling.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld	Niet doeltreffend	Voor de geleverde prestatie en de verantwoording naar de provincie zijn (nog) geen (kwantitatieve) beleidsindicatoren opgesteld dan wel gemeten.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)	Niet doeltreffend	Voor de geleverde prestatie en de verantwoording naar de provincie zijn geen (kwantitatieve) beleidsindicatoren in kaart gebracht en zijn de prestaties (nog) niet gemeten.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling	Niet bekend	Niet bekend.

7. Subsidieregeling Plankosten Collectieve wooninitiatieven Zuid-Holland (woningbouw)

Doel en doelgroep

Onder collectieve woonvormen wordt verstaan een cluster woningen binnen één gebouw waar meerdere zelfstandige huishoudens samenwonen, zeggenschap hebben over de woning en de kavel en in meer of mindere mate voorzieningen met elkaar delen. Het doel van dit subsidieonderwerp (per 2022) is het stimuleren van (innovatieve) collectieve wooninitiatieven, geïnitieerd door bewoners zelf. De subsidie moet zo de bekendheid met en aanbod van collectieve woonvormen vergroten, net als aandacht voor diversiteit in de woningvoorraad. Dit in het licht van de beleidsdoelstelling van 'de juiste woningen op de juiste plek' (sterke steden en dorpen). Verenigingen, wooncoöperaties en stichtingen kunnen de subsidie aanvragen. De beschikking van de subsidies onder dit subsidieonderwerp ging gepaard met het op locatie uitkeren van een symbolische cheque. Hiermee is ook via social media aandacht gegenereerd voor collectieve woonvormen. Het subsidieonderwerp loopt tot en met eind 2024.

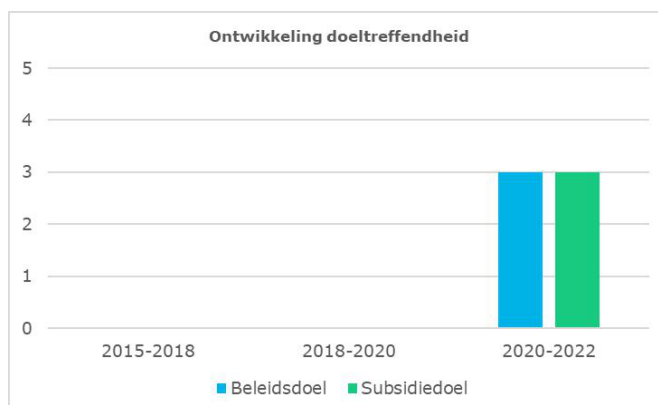
Algemeen beeld

Het subsidieonderwerp heeft in 2022 een plafond van €225.000. In dit eerste subsidiejaar zijn vier subsidies verleend voor in totaal €60.000 (gemiddeld is er €15.000 per subsidie verleend). In 2022 zijn nog zes meer aanvragen ingediend; deze zijn pas begin 2023 verleend en komen daarom niet in de figuur terug.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp is nog maar sinds 2022 in werking, dus een vergelijking met vorige evaluaties is niet mogelijk. Er zijn geen (kwantitatieve) prestatie-indicatoren waarop metingen worden of zijn verricht. Wel vond al een kleine interne stand van zaken-inventarisatie plaats (aantallen en afwikkeling aanvragen, redenen voor niet-indienen aanvragen ondanks contact met provincie).

Het subsidieonderwerp is gericht op particuliere initiatieven en had volgens de provincie weinig bekendheid onder de aanvragers. Via een opdracht aan Stichting Groepswonen is vervolgens meer aandacht gegenereerd voor het subsidieonderwerp en daarmee voor het doel van belang van collectieve woonvormen. Na de extra communicatie door deze stichting zijn er volgens

de provincie meer aanvragen binnengekomen. We kwalificeren hiermee het subsidieonderwerp als in potentie doeltreffend.

Bijdrage aan het beleidsdoel

De subsidie levert ook in potentie een bijdrage aan het beleidsdoel: meer bekendheid met en aanbod van collectieve woonvormen en aandacht voor diversiteit in de woningvoorraad en 'de juiste woningen op de juiste plek' (sterke steden en dorpen). Hoewel collectieve woonvormen volgens de provincie maar een klein deel beslaan van de totale woningopgave, kan de kwalificatie bij uitwerking van de beleidstheorie en toepassing van effectmetingen door de provincie in een volgende meting wel degelijk van potentieel een stap stijgen naar 'aannemelijk'.

Beoordeling doeltreffendheid 2020-2022

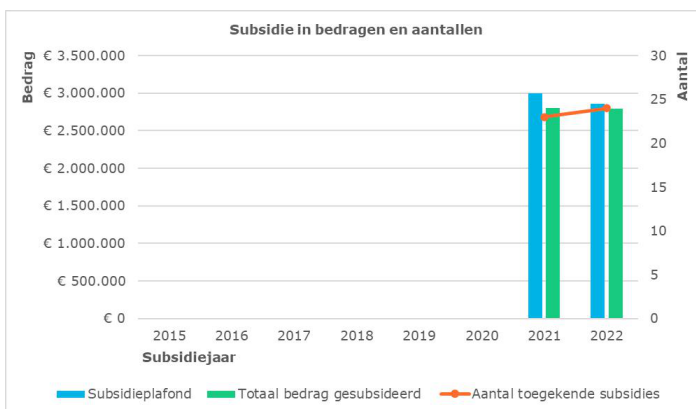
Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek	✓	De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. Het doel van de regeling is het stimuleren van (innovatieve) collectieve wooninitiatieven, geïnitieerd door bewoners zelf.
Beleidsstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast	✗	Niet expliciet; het betreft een nieuwe regeling.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld	✗	Voor de geleverde prestatie en de verantwoording naar de provincie zijn geen (kwantitatieve) beleidsindicatoren opgesteld.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)	✓	Voor de geleverde prestatie en de verantwoording naar de provincie is niet op (kwantitatieve) beleidsindicatoren gemeten. Wel is een eerste tussentijdse evaluatie verricht.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling	✗	Pas in een later stadium is via stichting Groepswonon de doelgroep betrokken.

8. Vliegende Brigade Zuid-Holland (woningbouw)

Doel en doelgroep

Het doel van dit relatief jonge subsidieonderwerp (sinds april 2021) is om versnelling te stimuleren van de planvorming van woningbouwprojecten. Gemeenten kunnen de subsidie aanvragen, als bijdrage voor de inzet van externe capaciteit ter voorbereiding van woningbouwprojecten in de planfase. De middelen komen (deels) uit twee specifieke uitkeringen van het Rijk, de 'Regeling specifieke uitkering flexibele inzet ondersteuning woningbouw' (Flexpoolregeling), eerste tranche (2020) en tweede tranche (2022).

Algemeen beeld

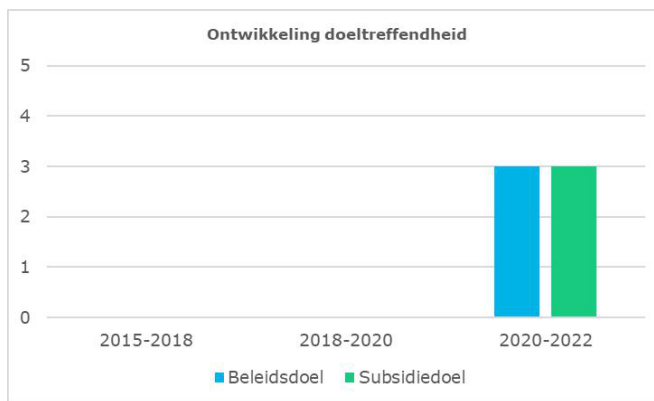

Het subsidieonderwerp is medio 2021 in werking getreden. In 2021 was het subsidieplafond vastgesteld op €3 miljoen. Er zijn 23 aanvragen ingediend en verleend voor een bedrag van ca. €2.8 miljoen. Het subsidiebedrag bedroeg gemiddelde ca. €120.000 per aanvrager. In 2022 zijn binnen een

subsidieplafond van ca. €2.8 miljoen 24 aanvragen ingediend en verleend waarmee het volledige subsidieplafond is benut. Deze laatste stand van zaken is inclusief de aanvragen die nog na de peildatum van 1 december zijn verleend (op de peildatum waren er 16 aanvragen beschikbaar). Het gemiddelde subsidiebedrag op basis van de 24 beschikte aanvragen bedroeg ca. €116.000 per aanvraag.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp is nog maar sinds 2021 in werking. Er zijn geen prestatie-indicatoren ontwikkeld waarop metingen worden verricht. Wel maakte dit subsidieonderwerp in 2022 deel uit van een tussenevaluatie voor BZK van voornoemde Rijksbrede Flexpoolregeling. In hun aanvraag dienen gemeenten te onderbouwen dat zij behoefte hebben aan bepaalde externe inhuur van kennis en/of capaciteit.

Zonder deze subsidie zou volgens de provincie die capaciteit er niet of onvoldoende zijn, en zouden de werkzaamheden ter voorbereiding van het betreffende woningbouwproject niet of later in de tijd worden uitgevoerd. Hiermee kwalificeren we het subsidieonderwerp als potentieel doeltreffend.

Bijdrage aan het beleidsdoel

We kwalificeren het subsidieonderwerp als potentieel bijdragend aan het beleidsdoel. Het subsidieonderwerp draagt volgens de provincie zelf aanzienlijk bij aan versnelling van de planvorming van woningbouwprojecten. De betreffende gemeenten gaven volgens de provincie (informeel en formeel) aan, dat zij geholpen zijn en worden met dit subsidieonderwerp en dat de bijdrage helpt om bepaalde woningbouwprojecten in de tijd naar voren te halen of ervoor te zorgen dat deze woningbouwprojecten geen vertraging oplopen. De provincie onderbouwt deze (mogelijke) causaliteit (nog) niet met metingen op indicatoren.

Beoordeling doeltreffendheid 2020-2022

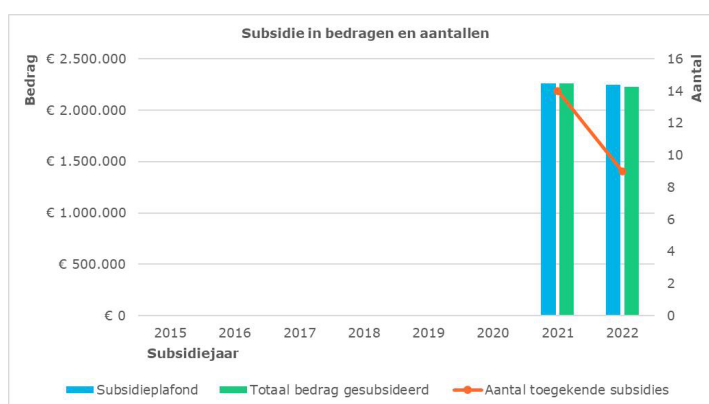
Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek	Green	De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. Doel van de subsidieregeling is het versnellen van de planvorming van woningbouwprojecten. Gemeenten kunnen een bijdrage aanvragen voor de inhuur van expertise en capaciteit.
Beleidstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast	Red	Niet expliciet bekend.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld	Red	Voor de geleverde prestatie en de verantwoording naar de provincie zijn geen kwantitatieve beleidsindicatoren opgesteld.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)	Red	Voor de geleverde prestatie en de verantwoording naar de provincie zijn geen expliciete metingen verricht (op beleidsindicatoren of anderszins). Wel zijn signalen van de gemeenten opgepikt.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling	Green	Voorafgaand aan de openstelling van de subsidieregeling is verschillende malen met de gemeenten (doelgroep) gecommuniceerd en afgestemd, zoals met beleidsmedewerkers Wonen van de gemeenten via de regionale overleggen Wonen.

9. Woonvormen Senioren Zuid-Holland (woningbouw)

Doel en doelgroep

Het doel van dit jonge subsidieonderwerp (sinds juli 2021) is het versnellen van de realisatie van zelfstandige woningen voor de doelgroep senioren. Het gaat om projecten met een centrale ontmoetingsruimte. Gemeenten kunnen bij de provincie een bijdrage aanvragen, zodat hun financieel tekort op het woningbouwproject kleiner wordt en de kans op realisatie van het project toeneemt. Een eis in het subsidieonderwerp is dat wordt gestart met bouwen binnen 3 jaar na beschikking van de subsidie. Op deze manier moet – gelet op de stijgende vraag – het aanbod van aantrekkelijke woningen voor senioren versneld worden vergroot. Dit is bevorderlijk voor de doorstroming op de woningmarkt.

Algemeen beeld

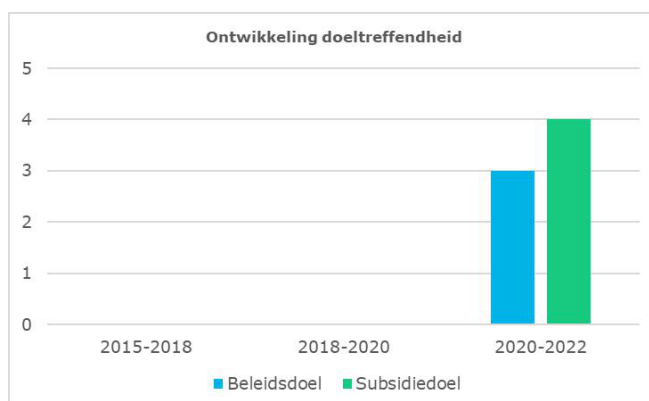

In 2021 zijn binnen een subsidieplafond van ca. €2.3 miljoen in totaal 14 aanvragen ingediend en verleend waarmee het volledige subsidieplafond is benut. Het subsidiebedrag bedroeg gemiddeld ca. €161.000 per aanvraag. Binnen het plafond van 2022 van ca. €2.3 miljoen zijn in het jaar 2022 13 aanvragen ingediend

waarvan er 9 zijn beschikt voor een bedrag van ca. €2.2 miljoen waarmee ook in 2022 het volledige subsidieplafond is benut. Het gemiddelde subsidiebedrag bedroeg ca. €248.000 per aanvraag. Er zijn echter nog 3 aanvragen eind 2022 ingediend; deze zijn pas begin 2023 verleend (in totaal is een aanvraag geweigerd). Laatstgenoemde cijfers zijn omwille van het feit dat ze buiten de peildatum van dit onderzoek vallen niet in de figuur opgenomen.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp is nog maar sinds 2021 in werking. We kwalificeren het subsidieonderwerp als aannemelijk doeltreffend. Volgens de provincie hebben gemeenten aangegeven dat de subsidie bijdraagt aan de dekking van het tekort dat veelvuldig voorkomt in dit type projecten, met name waar het de gezamenlijke ontmoetingsruimte betreft. Daarnaast is er in elk geval één prestatie-indicator

waarop metingen worden verricht: het aantal woningen dat versneld kan worden gerealiseerd. Met de subsidies uit 2021 is volgens de provincie de bouw van bijna 750 seniorenwoningen versneld tot uitvoering gebracht; in 2022 zou het gaan om 680 versneld gerealiseerde seniorenwoningen. Ook heeft de provincie beweegredenen van niet-aanvragers bijgehouden en op een rijtje gezet.

Bijdrage aan het beleidsdoel

We kwalificeren het subsidieonderwerp als potentieel bijdragend aan het beleidsdoel: vergroting van het aanbod van aantrekkelijke woningen voor senioren en daarmee de doorstroming op de woningmarkt. De provincie onderbouwt de causaliteit tussen subsidie en beleidsdoel (nog) niet met een samenhangende beleidstheorie en/of met metingen op de doel-indicatoren.

Beoordeling doeltreffendheid 2020-2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. Doel van de subsidieregeling is het versnellen van de realisatie van zelfstandige woningen voor de doelgroep senioren binnen een project met een centrale ontmoetingsruimte. Gemeenten kunnen een bijdrage aanvragen zodat het financieel tekort op het woningbouwproject kleiner wordt en het project gerealiseerd kan worden.
Beleidstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		Het is niet bekend of er een beleidstheorie/beleidsfiche is opgesteld; het betreft een jonge regeling.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Voor de geleverde prestatie (output) en de verantwoording naar de provincie is in elk geval een kwantitatieve beleidsindicator: het aantal woningen dat versneld kan worden gerealiseerd. Dit aantal wordt echter niet afgezet tegen een totale versnellingsbehoefte. Verder worden i.r.t. deze subsidie (nog) geen metingen op het uiteindelijke doel (vergroting aanbod en doorstroom) verricht.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		In totaal is door de subsidies uit 2021 de bouw van bijna 750 seniorenwoningen versneld en in 2022 is de bouw van 680 seniorenwoningen versneld tot uitvoering gebracht. Daarnaast zijn door de provincie ook beweegredenen van niet-aanvragers (na contact met de provincie) in kaart gebracht.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		De gemeentenambtenaren en adviseurs uit het vakgebied zijn via een consultatiesessie betrokken geweest bij de opstelling van de eisen van de regeling. Ook bestond de gelegenheid tot vooroverleg voorafgaand aan openstelling (bijv. vragen stellen ten behoeve van zo volledig mogelijke aanvragen).

4.7 Ambitie 7: Gezond en veilig Zuid-Holland

4.7.1 Beleidsdoel 7.1 Bevorderen verbetering milieukwaliteit en gezondheid

De provincie Zuid-Holland wil de milieukwaliteit verder verbeteren. Het milieubeleid is er tot nu toe sterk op gericht grenswaarden te behalen. Een belangrijk doel van de provincie blijft om een basisniveau op orde te houden. Met vergunningverlening, toezicht en handhaving vult de provincie dat in, waarbij de vijf omgevingsdiensten in Zuid-Holland voor de uitvoering zorgen.

Via programma's rond luchtkwaliteit, zeer zorgwekkende stoffen, aanpak van geluidshinder en omgevingsveiligheid wil de provincie de milieukwaliteit als integraal onderdeel van een goede leefomgeving verder versterken. De provincie werkt eraan de bodem en ondergrond optimaal te benutten, te beschermen en te beheren, zodat dit ertoe bijdraagt maatschappelijke vraagstukken op te lossen. Daarbij streeft de provincie ernaar dat er geen bodemverontreinigingen meer zijn die leiden tot onaanvaardbare humane, ecologische en verspreidingsrisico's. De laatste jaren ziet de provincie meer dumpingen van synthetisch drugsafval waardoor de bodem en oppervlaktewater verontreinigd wordt, en natuur ernstig wordt aangetast.

Om ervoor te zorgen dat deze drugs dumpingen correct worden verwijderd en het verontreinigde oppervlakte water en bodem netjes worden afgevoerd en hersteld, heeft de provincie geld beschikbaar gesteld door het subsidieonderwerp 'Opruiming drugsafval Zuid-Holland 2021' op te stellen. In deze evaluatie wordt dit subsidieonderwerp onderzocht op doeltreffendheid in relatie tot het subsidiedoel en het beleidsdoel:

1. Opruiming drugsafval Zuid-Holland 2021

Toelichting subsidieonderwerpen ten opzichte van het vorige onderzoek

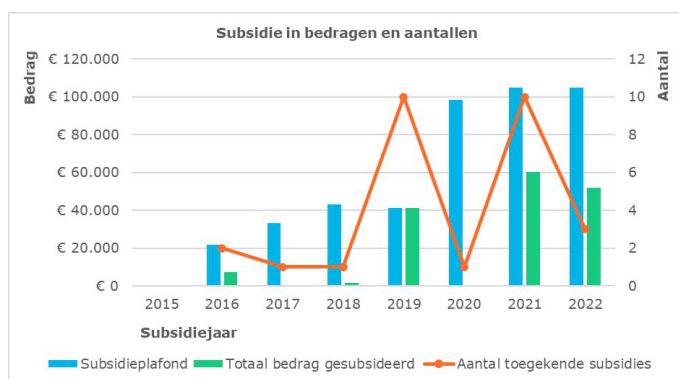
Het subsidieonderwerp is, net als in voorgaande evaluaties, beoordeelt als aannemelijk doeltreffend.

1. Opruiming drugsafval Zuid-Holland 2021

Doel en doelgroep

Het subsidieonderwerp Drugsafval, opruiming dumping Zuid-Holland 2021 is een landelijk subsidieonderwerp in IPO-verband.⁷⁶ Het subsidieonderwerp is met middelen van en in samenwerking met het Ministerie van Justitie en Veiligheid en in afstemming met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) tot stand gekomen. Het ministerie van Justitie en Veiligheid stelt hiervoor jaarlijks €1 miljoen beschikbaar voor alle provincies, tot en met 2024. Het beschikbare budget voor het opruimen van drugsafval verschilt per provincie. Het doel van het subsidieonderwerp is om een financiële bijdrage aan gemeenten, omgevingsdiensten, waterschappen en andere grondeigenaren te verstrekken die kosten hebben gemaakt voor het opruimen van drugsafvaldumpingen. Het gaat dan om afvoer en verwijdering van gedumpt drugsafval, verontreinigd oppervlaktewater en sanering van verontreinigde bodem. Het betreft een zogenaamde outputregeling: het financieel compenseren van gemeenten/grondeigenaren. Uitvoeringsorganisatie BIJ12 is het loket voor subsidieaanvragen vanuit heel Nederland. Deze subsidie kan uitsluitend worden aangevraagd door particulieren, privaatrechtelijke personen, Staatsbosbeheer, gemeenten, omgevingsdiensten en waterschappen.

Algemeen beeld

Het subsidieonderwerp is vanaf 2016 inwerking getreden. Tot 2021 werd het subsidieonderwerp voor alle provincie (met uitzondering van de provincie Gelderland, die haar eigen subsidieonderwerp uitvoerde) door de provincie Noord-Brabant uitgevoerd. Vanaf 2021 wordt het subsidieonderwerp voor alle 12

provincies uitgevoerd door BIJ12. In het algemeen beeld zijn zowel de bedragen en aantallen van beide uitvoeringsorganisaties meegenomen omdat het doel van beide subsidieonderwerpen inhoudelijk identiek is. Het subsidieonderwerp loopt tot en met januari 2025.

In de periode 2016 tot en met 2020 zijn 19 subsidieaanvragen ingediend waarvan er 15 zijn verleend voor een totaal bedrag van ca. €51.000. Vanaf 2021 en 2022 is door het ministerie van Justitie en Veiligheid €116.555 beschikbaar gesteld voor Zuid-Holland.⁷⁷ Hiervan brengt BIJ12 10% in rekening voor de uitvoeringskosten, waardoor het subsidieplafond jaarlijks €104.900 bedraagt, tot en met 2024. In de periode 2021-2022 zijn 14 aanvragen ontvangen waarvan er 13 zijn verleend voor een bedrag van ca. €112.000. Op basis van cijfers van de landelijke politie blijkt dat in 2021 in totaal 208 drugs afvaldumpingen zijn aangetroffen.⁷⁸ In de provincies Limburg, Zuid-Holland en Noord-Holland is een sterke stijging te zien van het aantal drugsdumpingen. In 2020 zijn 10 dumplocaties aangetroffen. In 2021 is dat aantal bijna verdrievoudigd naar 29 dumpingen.

Particulieren, privaatrechtelijke rechtspersonen en Staatsbosbeheer kunnen een subsidie aanvragen voor compensatie van 100% van de kosten tot een maximum van €24.999.

⁷⁶ Het Interprovinciaal Overleg is een vereniging, bestaande uit alle provincies, die de gezamenlijke belangen van de Nederlandse provincies behartigt in Den Haag en Brussel.

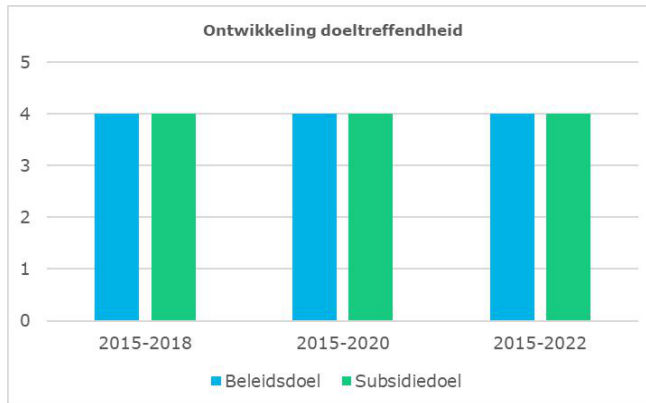
⁷⁷ GS-voorstel subsidieregeling opruiming drugsafval Zuid-Holland 2021 – 24 november 2020 ([PZH-2020-758182950_DOS-2020-0008021](#)).

⁷⁸ [Nationaal Overzicht Drugslocaties 2021](#) – Politie Intel & Expertise Drugs Landelijke Eenheid.

Publiekrechtelijke rechtspersonen zoals gemeenten, omgevingsdiensten en waterschappen ontvangen 50% van de kosten tot een maximum van €24.999.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp is als aannemelijk doeltreffend beoordeeld: de provincie levert een financiële tegemoetkoming aan de bij de provincie bekende gedupeerden in de kosten van het opruimen van drugsafvaldumpingen. In de periode 2020 tot en met 2022 zijn 14 van de 18 aanvragen beschikbaar voor een totaalbedrag van ca. €113.000. Op basis van de cijfers van de landelijke politie over het aantal

geregistreerde drugsdumpingen in Zuid-Holland valt af te leiden dat niet alle grondeigenaren waar een dumping heeft plaatsgevonden gebruik maken van het subsidieonderwerp. In 2020 zijn er 10 dumpingen en in 2021 zijn er 29 dumpingen geregistreerd terwijl er in 2020 maar vier aanvragen voor subsidie zijn gedaan en in 2021 zijn er 10 aanvragen ingediend. In de praktijk betekent dit dat niet alle kosten voor grondeigenaren zijn gecompenseerd. Dit ligt echter buiten de invloedssfeer van de provincie omdat (i) het landelijke subsidieonderwerp voorschrijft dat pas subsidie kan worden aangevraagd in het jaar nadat een drugsdumping heeft plaatsgevonden (de urgentie bij een gedupeerde is op dat moment vaak al verdwenen) en (ii) de provincie vanuit privacyoverwegingen geen inzicht heeft in de exacte locatie van een drugsdumping, zodat grondeigenaren niet actief benaderd kunnen worden. De provincie benaderd wel alle gemeenten waar een drugsdumping heeft plaatsgevonden, zodat zij actief geattendeerd worden op het bestaan van het subsidieonderwerp.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Het subsidieonderwerp levert een aannemelijke bijdrage aan het beleidsdoel. Het conform landelijke afspraken compenseren van gedupeerden voor kosten die hen door criminele activiteiten zijn overkomen. Dit uitgangspunt en de vorm van het subsidieonderwerp vloeien voort uit de landelijke afspraken die aan deze subsidie ten grondslag ligt. Na afloop van dit termijn zal er vanaf 2025 één landelijk subsidieonderwerp komen op Rijksniveau.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De provincie verleent een financiële compensatie aan gemeenten, omgevingsdiensten, waterschappen en andere (particuliere) grondeigenaren die kosten hebben gemaakt voor het opruimen van drugsafvaldumpingen die hen door criminele activiteiten zijn overkomen.
Beleidstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		In het verleden is een beleidsfiche opgesteld. Deze is niet actueel en werd niet actief toegepast bij evaluaties.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Het betreft hier een landelijke regeling waardoor de provincie geen kwantitatieve beleidsindicatoren heeft opgesteld. De subsidie wordt verstrekt op projectbasis in de vorm van een geldbedrag. Belangrijk hierbij is dat projecten zich moeten richten het opruimen van drugsafval en op herstel van de bodem en oppervlaktewater in geval van dumping van drugsafval. De landelijke politie houdt het aantal drugsdumpingen per provincie bij en de provincie en BIJ12 houden het aantal aanvragen en bedragen bij.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		De subsidie is bedoeld voor vergoeding van de kosten voor het laten afvoeren en verwijderen van gedumpt drugsafval, het reinigen van de bodem en het saneren van grondwater dat door het drugsafval verontreinigd is. Deze gegevens worden bijgehouden door de uitvoeringsorganisatie BIJ12. De provincie heeft alleen gegevens over het aantal ontvangen en verleende aanvragen en de beschikte bedragen. De politie houdt landelijk bij hoeveel drugsdumpingen hebben plaatsgevonden per provincie. Uit de cijfers van de politie blijkt dat er in 2021 ca. 30 dumpingen zijn geregistreerd in Zuid-Holland. Dat is een verdrievoudiging ten opzichte van 2020. Ook valt op dat het aantal geregistreerde dumpingen hoger is dan het aantal ontvangen aanvragen voor deze subsidie. Dat duidt erop dat niet alle gedupeerden een subsidieaanvraag indienen.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		Het betreft een landelijke regeling die wordt uitgevoerd door BIJ12 voor alle 12 provincies. De subsidie kan worden aangevraagd door particulieren, privaatrechtelijke personen, Staatsbosbeheer, gemeenten, omgevingsdiensten en waterschappen. De provincie heeft alleen de regeling aangepast op de eigen subsidieverordening en vastgesteld.

4.7.2 **Beleidsdoel 7.2 Gezonde en bewegingsvriendelijke leefomgeving**

De provincie draagt bij aan een gezonde levensstijl van haar inwoners door voldoende en gevarieerde voorzieningen voor sport en recreatie aan te bieden. De provincie wil, voortbouwend op de groenblauwe leefomgeving, voldoende (groene) openbare ruimte om in te verblijven en te bewegen, zowel binnen als buiten de stad. Vooral voor stedelingen is het groen buiten de stad vaak op enige afstand en soms lastig te bereiken. De provincie streeft naar een beweegvriendelijke leefomgeving en een zo groot mogelijke deelname van haar bewoners aan sport en recreatie, vooral in en dicht bij de woonomgeving ('om de hoek').

Om dit te realiseren heeft de provincie diverse subsidieonderwerpen opengesteld. In deze evaluatie zijn de volgende subsidieonderwerpen onderzocht op doeltreffendheid in relatie tot het subsidiedoel en het beleidsdoel:

1. *Beheer recreatiegebieden Zuid-Holland: Niet meegenomen. Het subsidieonderwerp is te jong om te evalueren.*
2. *Boerenlandpaden (Srg § 2.9): Niet meegenomen. Geen informatie beschikbaar voor evaluatie*
3. (nieuw) Beweegvriendelijke leefomgeving (Srg § 2.11)
4. Kwaliteitsimpuls recreatie in gebieden (Srg § 2.11)
5. (nieuw) Kwaliteitsimpuls recreatie Zuid-Holland 2022 (Srg § 2.11.2)
6. (nieuw) Opvangen van toegenomen recreatiedrukke vanwege Corona in groengebieden (Srg § 2.11)
7. Programma Groen doet goed (Srg § 2.11)
8. Ruiters- en menpaden: Herstel- en inrichtingsmaatregelen van ruiters- en menpaden. (Srg § 2.11)
9. (nieuw) Ruiters- en menpaden: beheer en onderhoud van ruiters- en menpaden (Srg § 2.11)
10. (nieuw) Side-events Sportevenementen (Srg § 2.11)
11. *Stad-land verbindingen (Srg § 2.11): Niet meegenomen. Geen informatie beschikbaar voor evaluatie*
12. (nieuw) Versterken Sport- en beweegaanbod (Srg § 2.11)
13. (nieuw) Voucherregeling Zelfdoen (Srg § 2.11)
14. (nieuw) Waterrecreatie (Srg § 2.11)
15. (nieuw) Groen werkt beter Zuid-Holland 2021 (Srg § 2.12)
16. (nieuw) Groene gezonde schoolpleinen Zuid-Holland 2022 (Srg § 2.12)
17. (nieuw) Sportactiviteiten voor mensen met een beperking (Srg § 2.11)

Toelichting subsidieonderwerpen ten opzichte van het vorige onderzoek

Het subsidieonderwerp (5) Kwaliteitsimpuls recreatie Zuid-Holland 2022 is de opvolger van (4) Kwaliteitsimpuls recreatie in gebieden. In deze evaluatie zijn beide subsidieonderwerpen meegenomen omdat er in 2022 nog subsidieaanvragen zijn beschikbaar voor het subsidieonderwerp Kwaliteitsimpuls recreatie Zuid-Holland.

Het subsidieonderwerp (7) Programma Groen doet Goed is de opvolger van Groenparticipatie (§ 2.4) uit het vorige onderzoek.

In dit onderzoek zijn 11 van de 14 subsidieonderwerpen voor het eerst geëvalueerd. Specifiek voor 'Beweegvriendelijke leefomgeving' geldt dat het voorziet in een grote behoefte. In afgelopen jaren is daarom steeds het subsidieplafond verhoogd, zodat alle aanvragen die aan de gestelde voorwaarden en criteria voldoen, kunnen worden gehonoreerd. De provincie monitort de voortgang van alle projecten en onderzoekt voor een aantal projecten de bijdrage aan het

maatschappelijk doel van het subsidieonderwerp. Om die reden is dit onderwerp toch beoordeelt als aannemelijk doeltreffend op subsidiedoel en bewezen doeltreffend op beleidsdoel.

'Kwaliteitsimpuls recreatie in gebieden' laat progressie zien in de mate van doeltreffendheid zowel bij het subsidiedoel als bij het beleidsdoel. Bij alle projecten is getoetst of deze zijn uitgevoerd binnen de voor de recreatie bestemde gebieden. Daarnaast zijn er twee keer monitors op kwantitatieve outcome-indicatoren verricht. Hierin zijn de groengebieden onderzocht op o.a. waardering, het aantal bezoekers en bezochtichtheid. Het is gebleken dat het aantal bezoekers en bezoeken toeneemt en dat de waardering gemiddeld een 7,8 is.

'Programma Groen doet goed' borduurt verder op een ouder subsidieonderwerp. De monitoring op prestaties en outcome blijft echter achter bij de verwachting. Om die reden is dit subsidieonderwerp iets achteruitgegaan in doeltreffendheid van aannemelijk naar potentieel doeltreffend.

Voor het overige subsidieonderwerp is er geen wijziging in mate van doeltreffendheid ten opzichte van het vorige onderzoek.

1. Beheer recreatiegebieden Zuid-Holland

Het subsidieonderwerp is niet meegenomen. Het subsidieonderwerp is te jong om te evalueren.

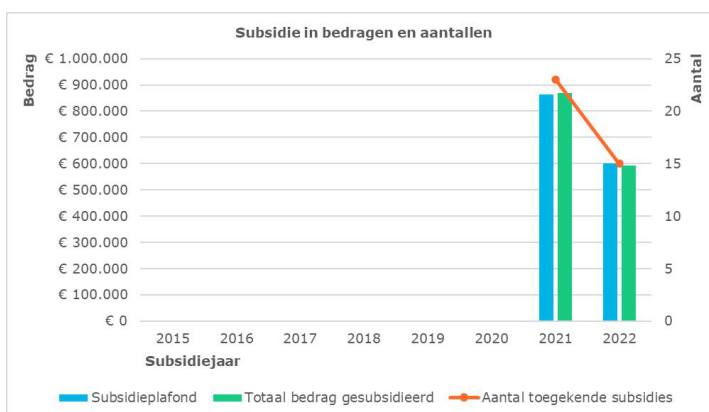
2. Boerenlandpaden (Srg § 2.9)

Het subsidieonderwerp is niet meegenomen. Er is geen informatie beschikbaar gesteld door de beleidsafdeling voor deze evaluatie.

3. Bewegvriendelijke leefomgeving (Srg § 2.11) Doel en doelgroep

Met het subsidieonderwerp groen Zuid-Holland 2016 (Srg) wil de provincie bijdragen aan de ambities Versterken natuur in Zuid-Holland en Gezond en veilig Zuid-Holland. Deze ambities dragen bij aan de doelen uit het Coalitieakkoord 2019-2023 Elke dag beter. Zuid-Holland.⁷⁹ Sinds maart 2022 stelt de provincie subsidie beschikbaar via paragraaf 2.11 ter bevordering van het sportief en recreatief bewegen. Dat bewegen gebeurt bij voorkeur 'om de hoek' (in of dichtbij de woonomgeving), in beweegvriendelijk ingerichte wijken, en bij voorkeur ook in of bij wijken of groepen waar relatief veel 'beweegarmoede' is. Deze inzet moet ervoor zorgen dat de beweegen gezondheidswinst optimaal is. Voorbeelden van projecten waarvoor subsidie is verleend, betreffen de aanleg van een beweegplek of - route (bijv. een wandelplan of skatepark of kunstgrasveld), en het stimuleren van sportevenementen, onder andere voor senioren. De gezondheidswinst (niet alleen fysiek, maar ook sociaal en mentaal) wordt volgens de Provincie met iedere extra stap, trap of andere fysieke inspanning bevorderd. Daarnaast draagt meer bewegen bij aan welvaart en een aantrekkelijke en volhoudbare leefomgeving.⁸⁰ Gemeenten, maar ook andere partijen (bijv. groenallianties) kunnen de subsidie aanvragen. De maximale hoogte van de subsidie bedroeg in de evaluatieperiode €50.000 per aanvraag, maar is voor gemeenten met het oog op de periode 2023 verhoogd naar €150.000.

Algemeen beeld

Het subsidieonderwerp is op 1 maart 2021 in werking getreden. Het subsidieplafond in 2021 bedroeg ca. €865.000. Er zijn in 2021 35 aanvragen ingediend waarvan er 23 zijn beschikt voor een bedrag van €870.000 waarmee het subsidieplafond met €5.000 is overschreden. Dit is vanwege een

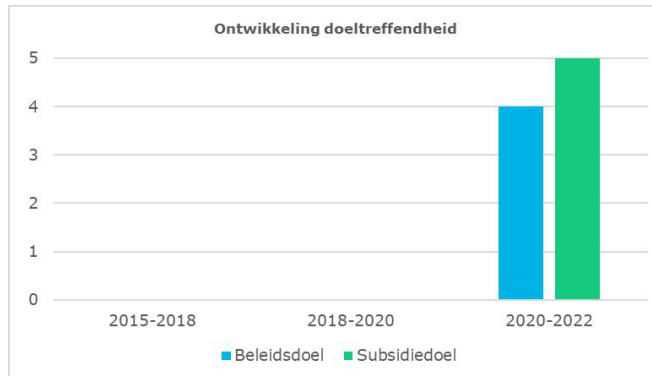
gegrond bezwaar. In 2022 is het subsidieplafond (voor verhoging) vastgesteld op €600.000. Er zijn 15 aanvragen beschikt voor een bedrag van ca. €590.000. Het subsidieplafond in 2021 is verhoogd van €600.000 naar €865.000. Voor 2022 is geen verhoging van het subsidieplafond geweest. Het gemiddelde verstrekte subsidiebedrag bedroeg ca. €38.000 per aanvraag.

⁷⁹ [Het coalitieakkoord 2019-2023 Elke dag beter. Zuid-Holland.](#)

⁸⁰ De Provincie verwijst in dit verband naar o.a. de provinciale Beleidsverkenning Lopen.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Dit subsidieonderwerp blijkt in een grote behoefte te voorzien: er zijn volgens de provincie veel kwalitatief hoogwaardige aanvragen ingediend⁸¹. Daarom is in beide jaren besloten om het subsidieplafond voor dit subsidieonderwerp te verhogen, zodat alle aanvragen die aan de gestelde voorwaarden en criteria voldoen, kunnen worden gehonoreerd. Er zijn geen concrete prestatie-indicatoren voor monitoring gaandeweg; wel wordt de realisatie van projecten bijgehouden. Volgens de provincie loopt de realisatie goed. Ook worden projecten vooraf getoetst op prestatie-bevorderende criteria. Hiermee kwalificeren we het subsidieonderwerp als aantoonbaar doeltreffend in termen van het directe subsidiedoel.

concrete prestatie-indicatoren voor monitoring gaandeweg; wel wordt de realisatie van projecten bijgehouden. Volgens de provincie loopt de realisatie goed. Ook worden projecten vooraf getoetst op prestatie-bevorderende criteria. Hiermee kwalificeren we het subsidieonderwerp als aantoonbaar doeltreffend in termen van het directe subsidiedoel.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Er is (nog) geen expliciet bewijs dat de aanleg van bijv. beweegvoorzieningen of wandelroutes ook daadwerkelijk het beweeggedrag onder de beoogde doelgroepen stimuleert, en daarmee de beoogde gezondheidswinst als maatschappelijk doel. Niettemin zijn stappen in deze richting gezet: de provincie onderzoekt de outcome binnen 2 projecten (Dordrecht en Hillegom; binnen het Innovatieprogramma *Active Living*) ten tijde van de onderhavige evaluatie. Ook haalt de provincie literatuur aan, waaruit zou zijn gebleken dat investeringen in de fysieke leefomgeving gericht op het bevorderen van het bewegen een hoog maatschappelijk rendement hebben (factor 3 meer maatschappelijke baten dan kosten) in termen van gezondheid en vitaliteit. Tot slot toetst de provincie alle aanvragen vooraf op criteria die beogen de maatschappelijke outcome te optimaliseren. Omdat de uitkomsten van gestarte metingen op de outcome ten tijde van deze evaluatie nog afgewacht worden, kwalificeren we de subsidie als aannemelijk doeltreffend.

⁸¹ <https://pzh.notubiz.nl/document/12062618/1#search=%22sport%20en%20bewegen%22>; [Document (notubiz.nl)]

Beoordeling doeltreffendheid 2020-2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. Subsidie is bedoeld voor het bevorderen van het sportief en recreatief bewegen, bij voorkeur in of dicht bij de woonomgeving ('om de hoek'), bij voorkeur in of bij beweegvriendelijk ingerichte wijken en bij voorkeur ook in of bij wijken met veel beweegarmoede en bij voorkeur gericht op in bewegen achterblijvende groepen.
Beleidstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		Niet expliciet bekend. De regeling vormde geen onderdeel van de vorige evaluatie. Het betreft een nieuwe regeling die in werking is getreden in 2021.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Voor de geleverde prestatie en de verantwoording naar de provincie zijn geen kwantitatieve beleidsindicatoren opgesteld of gemeten. Wel wordt de realisatie van beweegprojecten gemonitord. Ook worden projecten voorafgaand aan honorering getoetst op prestatie- en outcome-bevorderende criteria.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		De realisatie van beweegprojecten wordt bijgehouden en vooraf vindt toetsing op outcome-bevorderende criteria plaats. Ook haalt de provincie wetenschappelijke evidentie over de positieve invloed van prestaties op het beleidsdoel aan.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		Deze regeling is opgesteld in interactie met de buitenwereld, waarbij onder andere gebruik is gemaakt van de input van het Mulier Instituut, het CROW (kennisinstituut voor o.a. infrastructuur en openbare ruimte) en het Team Sportservice Zuid-Holland.

4. Kwaliteitsimpuls recreatie in gebieden (Srg § 2.11)

Doel en doelgroep

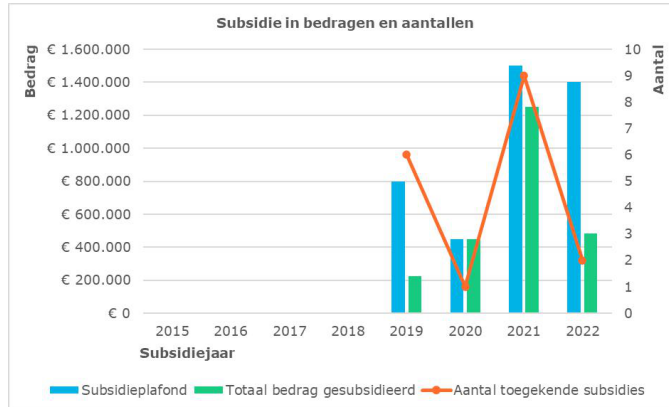
Met het subsidieonderwerp groen Zuid-Holland 2016 (Srg) wil de provincie bijdragen aan de ambities Versterken natuur in Zuid-Holland en Gezond en veilig Zuid-Holland. Deze ambities dragen bij aan de doelen uit het Coalitieakkoord 2019-2023 Elke dag beter. Zuid-Holland.⁸² Het directe doel van dit subsidieonderwerp (sinds maart 2019) is om bestaande voor recreatie bestemde gebieden aantrekkelijk(er) te maken voor inspanssen en ontspannen.⁸³ Bijvoorbeeld door realisatie van aantrekkelijke openbaar toegankelijke groengebieden, een stedelijke groenstructuur en stranden, waardoor de recreatieve waarde van een gebied toeneemt. Het subsidieonderwerp is onderdeel van 'Kwaliteitsimpuls gebieden'.

De maatschappelijke opgave waaraan de subsidie aan moet bijdragen, is het bevorderen van meer mogelijkheden in de openbare ruimte voor meer en inclusief ongeorganiseerd sport en bewegen. (Ook neemt de opvangcapaciteit hierdoor toe). Bij deze subsidie zijn gemeenten en natuur- en recreatieschappen in het algemeen de aanvragers. Zij besteden de werkzaamheden via een aanbesteding uit ten behoeve van een goede prijs-kwaliteitverhouding. Daarnaast speelt bij deze projecten burgerparticipatie een grote rol.

⁸² [Het coalitieakkoord 2019-2023 Elke dag beter. Zuid-Holland.](#)

⁸³ Deze subsidie valt sinds 2019 onder 2.11, daarvoor betrof het (zeer waarschijnlijk) Groenparticipatie (par. 2.4).

Algemeen beeld

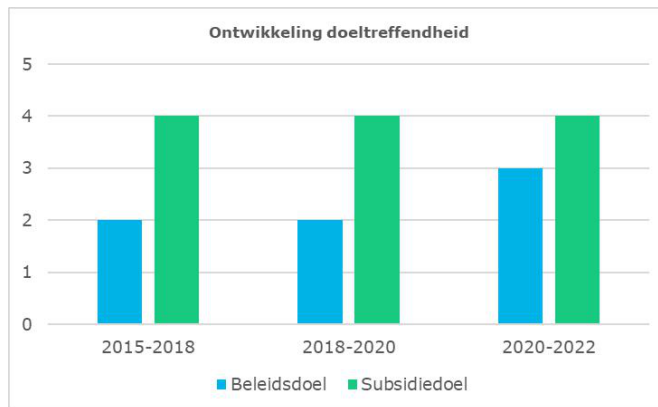

De subsidieplafonds variëren in de periode 2019 tot en met 2022 tussen een minimum van €450.000 in 2020 tot een maximum van €1.5 miljoen in 2021. Jaarlijkse zijn gemiddeld vijf aanvragen beschikbaar, met een gemiddelde van ca. €217.000 per aanvrager. Hiermee zijn de subsidieplafonds jaarlijks gemiddeld voor va. 60% benut. Tussen 2021 en 2022

is het aantal aanvragen (gecontroleerd voor de peildatum 1 december 2022) afgenomen. Volgens de provincie, omdat vanaf 2021 de subsidie beschikbaar is via tranches met een toetsingskader; een overgang van beperkte naar open inschrijving. Dit leverde een barrière op bij aanvragers; na enkele acties is volgens de provincie de animo weer aangetrokken. Een tweede reden waarom partijen terughoudend zijn in het aanvragen van deze subsidie is volgens de provincie de collegewissel bij gemeenten in 2022, waarbij gemeenten hebben gewacht met het starten van nieuwe projecten.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Vooraf zijn geen kwantitatieve beleidsindicatoren benoemd. Wel zijn/ worden alle projecten getoetst of deze uitgevoerd worden binnen de voor de recreatie bestemde gebieden en hebben alle betrekking op voorzieningen. Hiermee valt het subsidieonderwerp, net als haar voorganger in de vorige evaluatie, als aanneemelijk doeltreffend te kwalificeren in termen van het directe subsidiedoel.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Er is geen expliciet bewijs dat de met de subsidie gerealiseerde voorzieningen (kwaliteitsimpuls) ook daadwerkelijk de maatschappelijke opgave van meer inclusieve inspanning en ontspanning (sport en bewegen) onder de doelgroepen stimuleert cq. de kans hierop vergroot. Er zijn twee keer monitors op kwantitatieve outcome-indicatoren verricht (Kantar, 2022 en 2017) waarin de groengebieden zijn onderzocht op o.a. waardering, het aantal bezoekers en bezochtichtheid. Hieruit is gebleken dat het aantal bezoekers en bezoeken toeneemt en dat de waardering gemiddeld (net als in 2017) een 7,8 is. Deze, op zichzelf positieve, cijfers vallen echter niet causaal te koppelen aan de inzet van dit specifieke subsidieonderwerp. Op grond van het voorgaande kwalificeren we de subsidie als potentieel doeltreffend.

Beoordeling doeltreffendheid 2020-2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. Het doel van deze regeling is om bestaande voor recreatie bestemde gebieden aantrekkelijk(er) te maken voor inspannen en ontspannen.
Beleids Theorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt. Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Er zijn geen kwantitatieve beleidsindicatoren opgesteld. De projecten zijn wel allemaal getoetst of deze uitgevoerd worden binnen de voor de recreatie bestemde gebieden en hebben allen betrekking op voorzieningen. Bovendien zijn twee keer monitors op kwantitatieve indicatoren verricht (Kantar, 2022; en eerder in 2017) waarin de groengebieden zijn onderzocht op onder andere waardering, het aantal bezoekers en bezoekerdichtheid.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		De projecten zijn alle getoetst op of deze conform afspraak uitgevoerd worden. Uit de monitors is gebleken dat het aantal bezoekers en bezoeken toeneemt en dat de waardering gemiddeld (net als in 2017) een 7,8 is. Deze resultaten vallen echter niet 1-op-1 toe te schrijven aan deze specifieke subsidie.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		Inhoudelijk is over de regeling vooraf afstemming geweest met de doelgroep: door middel van een inventarisatie is opgehaald waar de behoefte zat.

5. Kwaliteitsimpuls recreatie Zuid-Holland 2022 (Srg § 2.11.2)

Doel en doelgroep

Met het subsidieonderwerp groen Zuid-Holland 2016 (Srg) wil de provincie bijdragen aan de ambities Versterken natuur in Zuid-Holland en Gezond en veilig Zuid-Holland. Deze ambities dragen bij aan de doelen uit het Coalitieakkoord 2019-2023 Elke dag beter. Zuid-Holland.⁸⁴ Zuid-Holland wil een aantrekkelijke, gezonde, veilige en concurrerende provincie zijn waar zowel bewoners, forensen als toeristen, met plezier wonen, werken en recreëren. Het doel van paragraaf 2.11.2 met als ingangsdatum september 2022 is om projecten te ondersteunen waarmee de kwaliteit en kwantiteit van recreatiemogelijkheden wordt verhoogd. De huidige voorzieningen in de gebieden zijn namelijk niet overal toereikend om de (sinds de coronapandemie) verhoogde stroom recreanten op te vangen. Een kwaliteitsimpuls in de beleving van het groen zelf, en/of de recreatieve voorzieningen (denk aan speelplaatsen, speelbossen, bootcamp, hindernisbanen of trimroutes) kan bijdragen aan het maatschappelijke doel van een meer aantrekkelijke en beweegvriendelijke leefomgeving. De kwaliteitsimpuls is een uitwerking van de Startnotitie Sport en Recreatie.

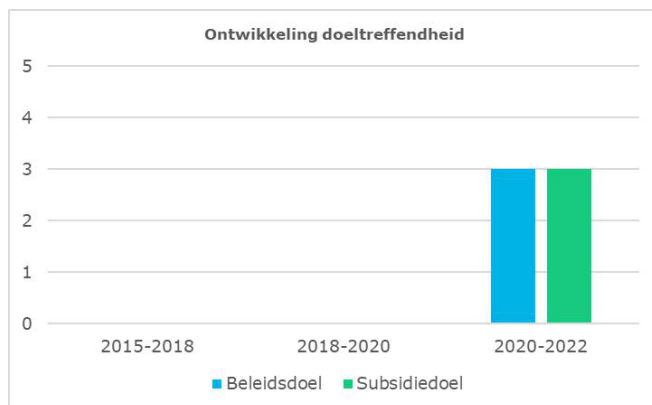
Algemeen beeld

Het onderhavige subsidieonderwerp 'Kwaliteitsimpuls recreatie Zuid-Holland 2022' is de opvolger van het subsidieonderwerp 'Kwaliteitsimpuls recreatie in gebieden (Srg § 2.11)' dat tevens in dit evaluatieonderzoek is geëvalueerd. Het subsidieonderwerp loopt nog maar sinds september 2022. Op 13 december 2022 stemde PS in met het GS-voorstel om het plafond van dit eerdere openstellingsbesluit van €1.400.000 te verhogen tot €1.650.000, vanwege een meevaller. Op de peildatum van dit onderzoek, 1 december 2022, waren vijf aanvragen ontvangen voor een bedrag van ruim €1.415.000. Geen van de aanvragen was op deze peildatum verleend. Vandaar dat we hier geen vastgesteld subsidiebedrag en aantal verleende aanvragen weergeven.

⁸⁴ [Het coalitieakkoord 2019-2023 Elke dag beter. Zuid-Holland.](#)

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp is nog maar enkele maanden van kracht ten tijde van deze evaluatie. Er is geen vergelijking mogelijk met eerdere evaluatieresultaten. De provincie geeft, buiten de aanvraagcriteria om, geen expliciete prestatie-indicatoren op; wel een breed maar beperkt specifiek scala van ankerpunten hiervoor. We kwalificeren dit subsidieonderwerp op basis van de ons beschikbare informatie als potentieel doeltreffend in termen van het subsidiedoel. Het is aan te raden om snel werk te maken van het opstellen van prestatie-indicatoren en/of deze expliciet te maken en deze periodiek te gaan meten. Zo kan (in een volgende evaluatie) de bijdrage aan de subsidiedoelen aannemelijk worden gemaakt.

Het subsidieonderwerp is nog maar enkele maanden van kracht ten tijde van deze evaluatie. Er is geen vergelijking mogelijk met eerdere evaluatieresultaten. De provincie geeft, buiten de aanvraagcriteria om, geen expliciete prestatie-indicatoren op; wel een breed maar beperkt specifiek scala van ankerpunten hiervoor. We kwalificeren dit subsidieonderwerp op basis van de ons beschikbare informatie als potentieel doeltreffend in termen van het subsidiedoel. Het is aan te raden om snel werk te maken van het opstellen van prestatie-indicatoren en/of deze expliciet te maken en deze periodiek te gaan meten. Zo kan (in een volgende evaluatie) de bijdrage aan de subsidiedoelen aannemelijk worden gemaakt.

Bijdrage aan het beleidsdoel

De bijdrage aan het beleidsdoel is vooralsnog niet aantoonbaar gemaakt. Er is geen expliciete beleidstheorie van het subsidieonderwerp in de huidige vorm bekend, en op de outcome worden geen metingen vermeld. We kwalificeren dit subsidieonderwerp daarom ook in termen van de maatschappelijke opgave als potentieel doeltreffend. Het is aan te raden om werk te maken van het opstellen en meten van indicatoren (gekoppeld aan een beleidstheorie). Dit helpt om een ontwikkeling in het beleidsdoel als gevolg van deze subsidie inzichtelijk en aannemelijk te maken.

Beoordeling doeltreffendheid 2020-2022

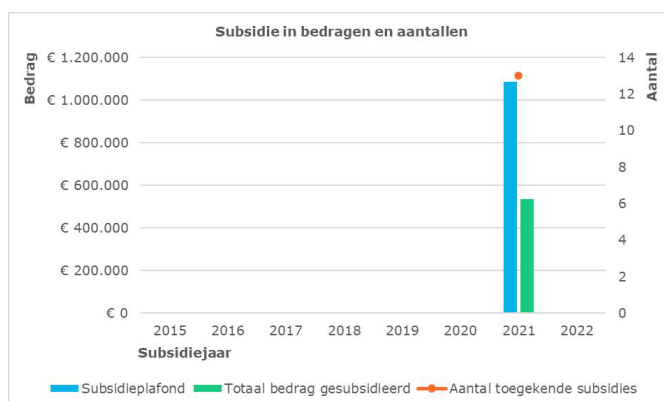
Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek	Geel	De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, maar de beoogde prestaties zijn zeer breed. De provincie wil met de subsidie recreatiemogelijkheden uitbreiden of kwalitatief verbeteren, zowel voor recreatie bestemde gebieden als daarbuiten en deze bereikbaar maken, waarmee dit bijdraagt aan duurzame toename van recreatieve waarde met stimulans voor inspanning en ontspanning.
Beleidstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast	Rood	Het is niet duidelijk of er een beleidstheorie is opgesteld voor deze regeling.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld	Geel	Er is geen expliciete beleidstheorie van de subsidieregeling in de huidige vorm bekend. Voor de geleverde prestatie en de verantwoording naar de provincie zijn geen (kwantitatieve) beleidsindicatoren gemeld. Wel benoemt de provincie uiteenlopende na te streven aspecten, zoals: aantrekkelijke openbaar toegankelijke groengebieden, stedelijke groenstructuur en drukke stranden. Toename in recreatieve waarde. Bereikbaarheid van de gebieden (zonder auto). En het geheel van bewegwijzerde recreatieve routes.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)	Rood	Op de prestaties (output) en outcome (doelen) kunnen nog geen metingen worden verricht omdat er nog geen aanvragen zijn toegekend.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling	Rood	Voor zover wij weten is de doelgroep niet betrokken bij de totstandkoming van deze regeling.

6. Opvangen van toegenomen recreatiedrukke vanwege Corona in groengebieden (Srg § 2.11)

Doel en doelgroep

Met het subsidieonderwerp groen Zuid-Holland 2016 (Srg) wil de provincie bijdragen aan de ambities Versterken natuur in Zuid-Holland en Gezond en veilig Zuid-Holland. Deze ambities dragen bij aan de doelen uit het Coalitieakkoord 2019-2023 Elke dag beter. Zuid-Holland.⁸⁵ Tussen september 2021 en maart 2023 stelde de provincie subsidie beschikbaar via paragraaf 2.11 ter vergroting van de opvangcapaciteit van gebieden als gevolg van recreatiedrukke door Corona, waardoor de kwaliteit van deze gebieden op peil kon blijven. Door de invoering van de coronamaatregelen en lockdowns zijn veel vrijetijdsbestedingen komen te vervallen en ontstond er een toename van vooral wandel- en fietsrecreëren. De huidige voorzieningen in recreatie- en natuurgebieden zijn/waren niet overal toereikend om deze stroom nieuwe recreanten op te vangen. De subsidie diende bij te dragen aan de opvangcapaciteit en ook aan de veiligheid in gebieden in een uitzonderlijke situatie. Maatschappelijke opgave is een toonaangevende provincie zijn, waar mensen met plezier recreëren. Dit tijdelijke subsidieonderwerp ligt in het verlengde van de eveneens in deze evaluatie betrokken subsidieonderwerp 'Kwaliteitsimpuls recreatie in gebieden'. Gemeenten kunnen de subsidie van maximaal €50.000 aanvragen.

Algemeen beeld

Het subsidieonderwerp is eind 2021 in werking getreden. Tijdens de eerste openstelling was het subsidieplafond vastgesteld op €700.000. Er is een tweede openstelling geweest.⁸⁶ Het onbenutte budget uit de eerste openstelling is als dekking gebruikt. Het subsidieplafond tijdens de tweede openstelling bedroeg €385.000. In de grafiek is

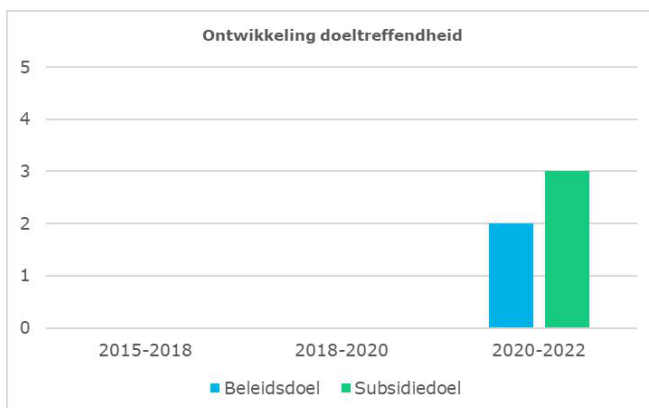
het subsidieplafond voor 2021 als optelsom van de eerste en tweede openstelling weergegeven. Het totaal subsidieplafond bedroeg daarmee ca. €1.1 miljoen. In 2021 zijn er 13 aanvragen ingediend en beschikt, met een gemiddelde omvang van ca. €42.000 per aanvraag. Over 2022 zijn er geen aanvragen of beschikkingen bekend.

⁸⁵ [Het coalitieakkoord 2019-2023 Elke dag beter. Zuid-Holland.](#)

⁸⁶ [GS-Voorstel Srg 2.11 openstellingsbesluit subsidie opvangen toegenomen recreatiedrukke vanwege corona in groengebieden in Zuid-Holland 2021 \(tweede openstelling\): PZH-2021-782433252 \(DOS-2016-0005086\).](#)

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Volgens de provincie is zowel de opvangcapaciteit als de veiligheid van de gebieden met de subsidie vergroot. De provincie maakt dit echter niet verder aannemelijk. Er zijn geen prestatie-indicatoren benoemd, en ook wordt niet duidelijk in hoeverre de gesubsidieerde projecten gerealiseerd zijn. Mede afgaande op de resultaten van de aanverwante subsidieonderwerp Kwaliteitsimpuls recreatie in

gebieden – van welke dit subsidieonderwerp in het verlengde ligt – kwalificeren we dit tijdelijke subsidieonderwerp als potentieel doeltreffend in termen van het directe subsidiedoel.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Volgens de provincie is bijgedragen aan het beleidsdoel van een toonaangevende provincie zijn, waar mensen met plezier recreëren. Dat dit tijdelijke (crisis)subsidieonderwerp hieraan heeft bijdragen bovenop de verwante al bestaande subsidie, dan wel externe factoren, maakt de provincie echter niet aannemelijk. Er zijn wel twee monitors op outcome-indicatoren verricht (Kantar, 2022 en 2017) waarin de groengebieden zijn onderzocht op o.a. waardering, het aantal bezoekers en bezoekdichtheid met positieve resultaten in termen van bezoekers en waardering. Maar deze, op zichzelf positieve, cijfers vallen niet causaal te koppelen aan de inzet van dit specifieke subsidieonderwerp. Dat geldt ook voor de al langer bestaande subsidieonderwerp 'Kwaliteitsimpuls recreatie in gebieden' van welke de onderhavige subsidieonderwerp in het verlengde ligt. We kwalificeren dit tijdelijke subsidieonderwerp op grond van voorgaande als beperkt doeltreffend.

Beoordeling doeltreffendheid 2020-2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek	Groen	De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. Subsidie is bedoeld voor het uitvoeren van maatregelen in bestaande groengebieden om de toename van recreanten beter op te vangen. Dit draagt bij aan een beweegvriendelijke leefomgeving. Het gaat vooral om extra opvangcapaciteit en veiligheid. Hier zijn echter geen cijfers aan opgehangen.
Beleids Theorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast	Rood	Er is geen beleidsfiche opgesteld. De provincie geeft aan dat het een tijdelijke crisisregeling betrof.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld	Geel	Er zijn behalve capaciteit en veiligheid geen kwantitatieve beleidsindicatoren benoemd. Ook is niet duidelijk geworden of de projecten uitgevoerd zijn. Wel claimt de provincie dat subsidiedoelen zijn behaald. Voorts zijn monitors op kwantitatieve outcome-indicatoren verricht (Kantar, 2022; en eerder in 2017).
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)	Groen	Er zijn monitors op kwantitatieve outcome-indicatoren verricht (Kantar, 2022; en eerder in 2017) waarin de groengebieden zijn onderzocht op o.a. waardering, het aantal bezoekers en bezoekdichtheid. De op zichzelf positieve resultaten vallen echter niet 1-op-1 toe te schrijven aan deze specifieke subsidie.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling	Rood	Er heeft geen afstemming met de doelgroep plaatsgevonden.

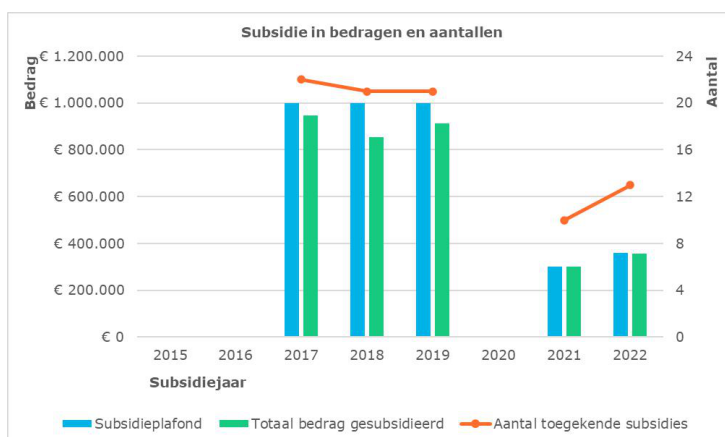
7. Programma Groen doet goed (Srg § 2.11)

Doel en doelgroep

Met het subsidieonderwerp groen Zuid-Holland 2016 (Srg) wil de provincie bijdragen aan de ambities Versterken natuur in Zuid-Holland en Gezond en veilig Zuid-Holland. Deze ambities dragen bij aan de doelen uit het Coalitieakkoord 2019-2023 Elke dag beter. Zuid-Holland.⁸⁷ De provincie Zuid-Holland stimuleert sinds eind mei 2021 het gebruik van bestaande groengebieden en recreatieve routes. Het onderhavige subsidieonderwerp moet dit bereiken via het vergroten en stimuleren van natuurkennis, natuurbeleving en waterbeleving bij kinderen uit zogenoemde 'versteende' wijken. Dit subsidieonderwerp is de opvolger van Groenparticipatie (§2.4) uit het vorige onderzoek.

De provincie ondersteunt het samenwerkingsverband 'Groen doet goed' van 16 Zuid-Hollandse gemeenten en alle terreinbeherende organisaties in Zuid-Holland. Met het ondersteunen van dit programma moet bewerkstelligd worden dat kinderen in de leeftijdsgroep van 4-12 jaar uit de stad weer in het groen komen en de natuur binnen en buiten de stad vaker gaan beleven. De precieze aanpak en activiteiten zijn gemeente-specifiek. Voorbeelden zijn de lesmodule 'Bouwen in het bos' (Leidschendam-Voorburg) en moestuinlocaties in het kader van 'Jong leren Eten' (Delft). De activiteiten dienen bij te dragen aan de maatschappelijke opgave van het ondersteunen van actieve betrokkenheid van mensen bij het groen in hun omgeving. Gemeenten en terreinbeherende organisaties kunnen de subsidie aanvragen.

Algemeen beeld

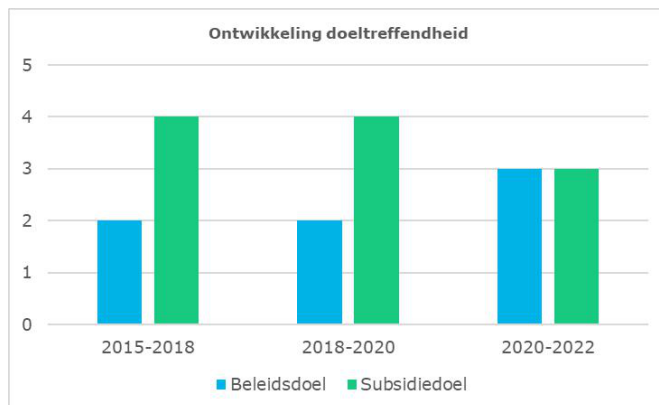
De gegevens voor de jaren 2017 t/m 2019 zijn afkomstig uit de evaluatie van het subsidieonderwerp Groenparticipatie (§2.4). In 2020 is gebleken dat dit subsidieonderwerp niet meer aansloot bij het beschikbare bedrag en de doelen uit het nieuwe coalitieakkoord. Daarom is besloten om in 2020

Groenparticipatie (§2.4) niet open te stellen. Dat verklaart het ontbreken van gegevens. In 2021 heeft het subsidieonderwerp vervolg gekregen in voorliggend subsidieonderwerp Groen doet Goed. In 2021 was het subsidieplafond vastgesteld op €300.000; in 2022 met €360.000 wat hoger. In 2021 zijn 10 aanvragen ingediend en geschikt voor een bedrag van €300.000. In 2021 bedroeg het gemiddelde subsidiebedrag €30.000 per aanvraag. In 2022 zijn er 13 aanvragen ingediend en geschikt voor een bedrag van ca. €357.000. Het verstrekte subsidiebedrag bedroeg in 2022 gemiddeld ca. €27.000 per aanvraag. Dit maakt dat de subsidieplafonds in beide jaren zijn uitgeput.

⁸⁷ [Het coalitieakkoord 2019-2023 Elke dag beter. Zuid-Holland.](#)

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

De gesubsidieerde partijen rapporteren over het aantal kinderen dat met hun activiteiten is bereikt. Volgens de provincie is een deel van de doelgroep bereikt, maar niet alle kinderen; welk percentage bereikt is blijft onduidelijk. We kwalificeren dit subsidieonderwerp als potentieel doeltreffend in termen van het directe subsidiedoel. Het is aan te raden om de (mede) met de subsidies ge-

realiseerde prestaties verder meetbaar te maken in de vorm van kwantitatieve of eventueel kwalitatieve indicatoren en periodiek te monitoren.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Volgens de provincie is hebben de kinderen die bereikt zijn, een natuurbeleving opgedaan en veel kennis opgedaan over de natuur (natuurkennis). De natuurbeleving die is aangeboden, zorgt er volgens de provincie voor dat de kinderen tussen de 4-12 jaar uit versteende wijken (de doelgroep) met plezier buiten zijn geweest. Dat het subsidieonderwerp aan de bredere groenbeleving in de provincie (ook die van andere doelgroepen dan de kinderen) heeft bijdragen blijft impliciet. We kwalificeren dit subsidieonderwerp op grond van voorgaande daarom als potentieel doeltreffend in termen van de maatschappelijke opgave. Het is aan te raden om de (mede) met de subsidies te realiseren resultaten in termen van de maatschappelijke opgave (groenbeleving) verder meetbaar te maken in de vorm van kwantitatieve of eventueel kwalitatieve indicatoren en periodiek te monitoren.

Beoordeling doeltreffendheid 2020-2022

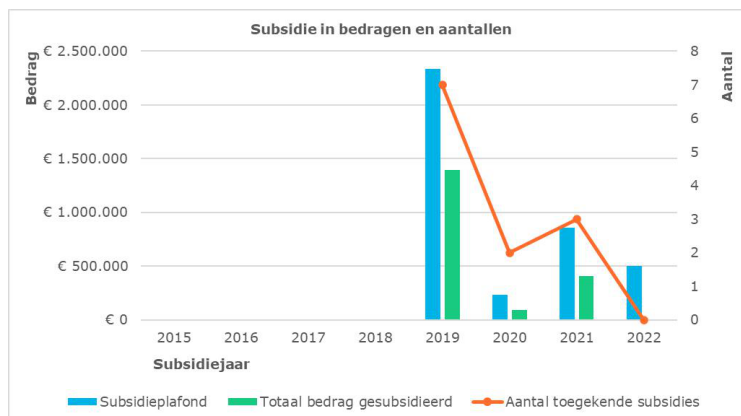
Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek	Groen	De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. De subsidie beoogt het gebruik te stimuleren van bestaande groengebieden en recreatieve routes door het vergroten en stimuleren van natuurkennis, natuurbeleving en waterbeleving bij kinderen uit versteende wijken.
Beleidstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast	Rood	In het verleden is voor de voorloper (Groenparticipatie §2.4) van de onderhavige regeling een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt. Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld	Geel	Uit de rapportages/eindverslagen zijn de aantallen bereikte kinderen te halen. Verder wordt aan de gefinancierde projecten achteraf (bina altijd) verantwoording gevraagd.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)	Groen	Uit de rapportages/eindverslagen zijn de aantallen bereikte kinderen te halen. Deze kinderen hebben volgens de provincie een natuurbeleving opgedaan en veel kennis opgedaan over de natuur (natuurkennis).
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling	Groen	De doelgroep is betrokken geweest bij de totstandkoming van de subsidieregeling. Daarnaast zijn er jaarlijks meerdere bijeenkomsten waarbij de verantwoordelijke beleidsmedewerker betrokken is. De doelgroep geeft tijdens deze bijeenkomsten hun op- en aanmerkingen door. De aanvragers hebben (naderhand) aangegeven dat het aanvraagproces veel werk kostte; ook riep de procedure vragen op. Dit had wellicht voorkomen kunnen worden als er meer bijeenkomsten werden georganiseerd samen met de doelgroep.

8. Ruiter- en menpaden: Herstel- en inrichtingsmaatregelen van ruiter- en menpaden. (Srg § 2.11)

Doel en doelgroep

Met het subsidieonderwerp groen Zuid-Holland 2016 (Srg) wil de provincie bijdragen aan de ambities Versterken natuur in Zuid-Holland en Gezond en veilig Zuid-Holland. Deze ambities dragen bij aan de doelen uit het Coalitieakkoord 2019-2023 Elke dag beter. Zuid-Holland.⁸⁸ Ruiter- en menpaden zijn doorgaande, vrij toegankelijke en meestal onverharde wegen of paden, aangelegd voor paardrijden of mennen. De provincie Zuid-Holland stimuleert sinds maart 2019 herstel- en inrichtingsmaatregelen van deze ruiter- en menpaden door gemeenten en andere terreinbeheerders subsidie te verstrekken. In 2018 maakte de provincie €3.2 miljoen vrij voor groot onderhoud hieraan, daar is het huidige subsidieonderwerp (ook onderzocht in de vorige evaluatie) uit voortgekomen. Door het verbeteren van routestructuren voor ruiters en de gebruiksmogelijkheden ervan moeten recreatieve routenetwerken worden doorontwikkeld. Vanwege het groot aantal beheerders en grondeigenaren in de provincie is het van belang dat de paden in hun geheel worden opgeknapt en beheerd, om versnippering tegen te gaan. De activiteiten en prestaties dienen bij te dragen aan de maatschappelijke opgave: een toonaangevende provincie zijn, waar mensen met plezier recreëren. Gemeenten en terreinbeherende organisaties kunnen de subsidie aanvragen.

Algemeen beeld

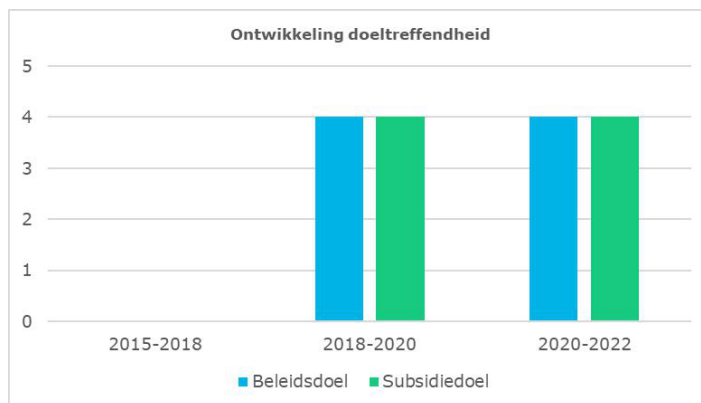
De subsidie is in maart 2019 opgesteld en loopt tot en met 31 december 2022. In 2019 was het subsidieplafond ruim €2.3 miljoen; in de jaren erna is dit afgebouwd. Vanaf 2019 tot en met 2022 zijn er 12 aanvragen ingediend en beschikt voor ca. €1.9 miljoen. Het verstrekte

subsidiebedrag bedroeg gemiddeld ca. €126.000. In 2022 kwamen heel laat in het jaar nog enkele nieuwe aanvragen binnen. Omdat het subsidieplafond van 2022 niet volledig is benut, is er in 2023 een nieuwe openstelling onder de nieuwe Subsidieregeling recreatie sport en gezondheid Zuid-Holland.

⁸⁸ [Het coalitieakkoord 2019-2023 Elke dag beter. Zuid-Holland.](#)

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Volgens de provincie is de routestructuur van paden en routes voor de ruiters en menners verbeterd; niet alleen door het opknappen, maar ook door uitbreiding. Een concrete indicator is het aantal kilometers opgeknapt ruiterspad. Dit wordt door de provincie actueel gehouden in de digitale kaart met de recreatieroutes in Zuid-

Holland. Volgens de provincie is het opknappen intussen afgerond. Het uitbreiden was onderdeel van een deel van de projecten. Daarnaast zijn er 4 routes opgeleverd, te vinden op de platforms voor recreatief ruiters en mensen. We kwalificeren dit subsidieonderwerp als aannemelijk doeltreffend in termen van het directe subsidiedoel, net als in de vorige evaluatie.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Volgens de provincie heeft deze subsidie geleid tot een betere en veilige toegankelijkheid van groengebieden en daarmee tot een gedeeltelijke bijdrage aan het beleidsdoel van het zijn van toonaangevende provincie waar mensen met plezier recreëren. Daar waar aanvullende paden zijn gerealiseerd, heeft dit volgens de provincie bovendien geleid tot splitsing van recreatiestromen en indirect tot verbeterde toegankelijkheid voor fietsers en/of wandelaars. Wij kwalificeren dit subsidieonderwerp op grond van voorgaande als aannemelijk doeltreffend in termen van de maatschappelijke opgave, net als in de vorige evaluatie. Het is aan te raden om de (mede) met de subsidies te realiseren resultaten in termen van de maatschappelijke opgave verder meetbaar te maken in de vorm van kwantitatieve of evt. kwalitatieve indicatoren ten behoeve van monitoring – bijvoorbeeld recreatieplezier uitgesplitst naar verschillende recreantengroepen.

Beoordeling doeltreffendheid 2020-2022

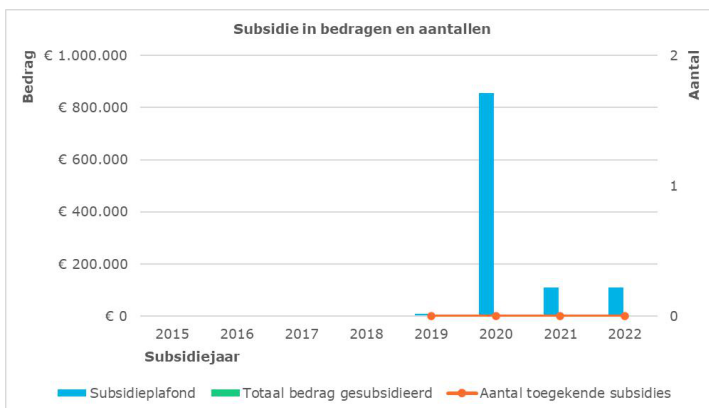
Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek	■	De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. De subsidie is bedoeld voor doorontwikkelen van recreatieve routenetwerken door het verbeteren van routestructuren voor ruiters en de gebruiksmogelijkheden ervan.
Beleidstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast	■	In het verleden is een beleidsfiche opgesteld door de beleidsverantwoordelijke(n). Deze is nu mogelijk niet meer actueel omdat na opstelling geen aanpassingen zijn gemaakt. Daarom is dit beleidsfiche niet actief toegepast bij deze evaluatie.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld	■	Bijgehouden wordt het aantal kilometers (hersteld) ruiterspad. Dit wordt door de provincie actueel gehouden in de digitale kaart met de recreatieroutes in Zuid-Holland. Toegezien wordt op het daadwerkelijk opgeknapt worden van bestaande paden en routes, en ook wordt gekeken naar uitbreiding met nieuwe paden en routes.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)	■	Voorgaande wordt door de provincie actueel gehouden in de digitale kaart met de recreatieroutes in Zuid-Holland. Het opknappen is volgens de provincie afgerond. Het uitbreiden van paden is bij een aantal projecten opgepakt. Daarnaast zijn er 4 routes opgeleverd. Deze zijn op de platforms voor recreatief ruiters en mensen te vinden.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling	■	De doelgroep is betrokken geweest bij de totstandkoming van de regeling. De verantwoordelijke beleidsmedewerker heeft meerdere bijeenkomsten georganiseerd waarbij de doelgroepen aanwezig waren en zij hebben hun inbreng kunnen geven op het ontwerp. Ook is nu een extern persoon betrokken bij de regeling vanuit de doelgroep.

9. Ruiter en menpaden: beheer en onderhoud van ruiter- en menpaden (Srg § 2.11)

Doel en doelgroep

Met het subsidieonderwerp groen Zuid-Holland 2016 (Srg) wil de provincie bijdragen aan de ambities Versterken natuur in Zuid-Holland en Gezond en veilig Zuid-Holland. Deze ambities dragen bij aan de doelen uit het Coalitieakkoord 2019-2023 Elke dag beter. Zuid-Holland.⁸⁹ Ruiter- en menpaden zijn doorgaande, vrij toegankelijke en meestal onverharde wegen of paden, aangelegd voor paardrijden of mennen. Deze subsidie via paragraaf 2.11 heeft (anders dan het subsidieonderwerp inz. herstelwerkzaamheden) alleen betrekking op beheer en was er ten tijde van de vorige evaluatie nog niet: pas in het voorjaar van 2020 is bij de herschikte begroting middelen beschikbaar gesteld voor het beheer van de paden. De activiteiten en prestaties dienen bij te dragen aan de maatschappelijke opgave: een toonaangevende provincie zijn, waar mensen met plezier recreëren. Gemeenten en terreinbeherende organisaties kunnen de – meerjarige – subsidie aanvragen. Omdat het een meerjarige subsidie betreft, dienen de gesubsidieerden voortgangsrapportages aan te leveren aan de provincie Zuid-Holland.

Algemeen beeld

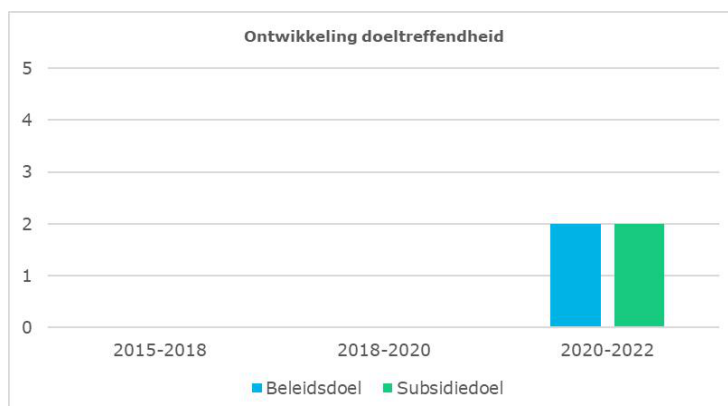

Sinds de openstelling van de subsidie op 1 januari 2019 zijn er (nog) geen aanvragen ingediend en dus ook is er niks beschikbaar. In 2022 zijn er volgens Subsidies zes aanvragen binnengekomen – maar geen van allen is (nog) verleend. Vermoedelijk zijn dit aanvragen die zijn binnengekomen na de peildatum van 1 decem-

ber van onderhavige evaluatie.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Er is geen vergelijking mogelijk met eerdere jaren, omdat het subsidieonderwerp toen nog niet bestond. Pas in 2022 zijn zes aanvragen ingediend. Volgens de provincie is een mogelijke reden hiervoor dat de verantwoordingslast voor de aanvragers (administratieve last) groter is dan de te verkrijgen

subsidie. Wel is van tevoren een concrete prestatie-indicator gespecificeerd, namelijk het aantal kilometers ruiter- en menpaden waarvan de kwaliteit gegarandeerd op orde blijft, conform

⁸⁹ [Het coalitieakkoord 2019-2023 Elke dag beter. Zuid-Holland.](#)

kwaliteitsrichtlijnen. Dit wordt door de provincie actueel gehouden in de digitale kaart met de recreatieroutes in Zuid-Holland. We kwalificeren dit subsidieonderwerp op dit moment als beperkt doeltreffend in termen van het directe subsidiedoel. Eerst zal moeten worden gezien, in hoeverre nieuwe aanvragen worden gehonoreerd en hoe deze vervolgens bijdragen aan beheer.

Bijdrage aan het beleidsdoel

De bijdrage aan het beleidsdoel - een toonaangevende provincie zijn, waar mensen met plezier recreëren - is ook volgens de provincie (nog) niet aanwezig. Dit beleidsdoel wordt 'centraal' gemonitord, bijvoorbeeld aan de hand van bezoekersaantallen en waarderingscijfers. We kwalificeren dit subsidieonderwerp daarom ook in termen van de maatschappelijke opgave als beperkt doeltreffend.

Beoordeling doeltreffendheid 2020-2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De doelen van deze meerjarige subsidieregeling zijn duidelijk en eenduidig. Het doel van de subsidieregeling is het stimuleren van maatregelen om bestaande ruiter- en menpaden te beheren en te onderhouden.
Beleidsstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		Het is niet bekend of er een beleidstheorie is opgesteld.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Voor de geleverde prestatie en de verantwoording naar de provincie is een prestatieindicator opgesteld. Bijgehouden wordt het aantal kilometers ruiter- en menpad waarvan de kwaliteit gegarandeerd op orde blijft, conform kwaliteitsrichtlijnen.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		Nog niet van toepassing, omdat er tot 2022 geen aanvragen waren gedaan waardoor het niet mogelijk is om prestaties te meten.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		De doelgroep is betrokken geweest bij de totstandkoming van de regeling. De verantwoordelijke beleidsmedewerker heeft meerdere bijeenkomsten georganiseerd waarbij de doelgroepen aanwezig waren en zij hebben hun inbreng kunnen geven op het ontwerp. Ook is nu een extern persoon betrokken bij de regeling vanuit de doelgroep.

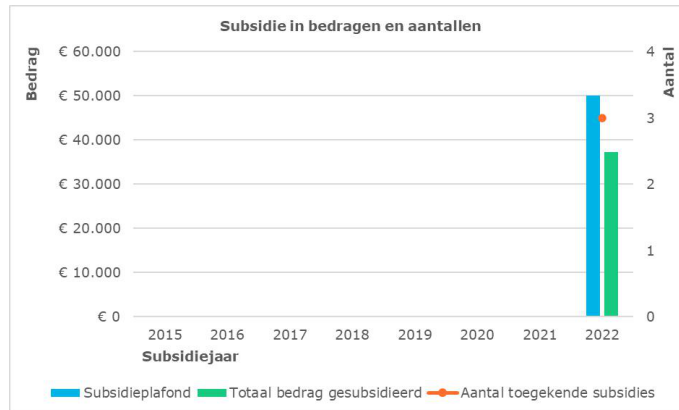
10. Side-events Sportevenementen (Srg § 2.11)

Doel en doelgroep

Met het subsidieonderwerp groen Zuid-Holland 2016 (Srg) wil de provincie bijdragen aan de ambities Versterken natuur in Zuid-Holland en Gezond en veilig Zuid-Holland. Deze ambities dragen bij aan de doelen uit het Coalitieakkoord 2019-2023 Elke dag beter. Zuid-Holland.⁹⁰ Sinds maart 2022 stimuleert, inspireert en motiveert de provincie Zuid-Holland zoveel mogelijk mensen om te sporten en te bewegen, specifiek de in dit opzicht achterblijvende groepen. Dit gebeurt aan de hand van zogenoemde 'side events', die onderdeel uitmaken van overkoepelende sportevenementen. Nevendoel is dat ook de samenwerking met andere organisaties en verenigingen wordt bevorderd. Achterblijvende groepen zijn gedefinieerd als zijnde mensen met een beperking, ouderen, senioren en jeugd in de leeftijdsgroep van 12 t/m 17 jaar. De activiteiten en prestaties dienen bij te dragen aan de maatschappelijke opgave: verkleining van de gezondheidsverschillen tussen groepen en zo veel mogelijk mensen aan het sporten en bewegen krijgen. Publiek- en privaatrechtelijke personen (bijv. gemeenten en bedrijven) kunnen subsidie onder dit subsidieonderwerp aanvragen. Deze bedraagt maximaal €12.500 en is bedoeld in de tegemoetkoming dan wel dekking van kosten voor communicatie, organisatie en locatie van het side event.

⁹⁰ [Het coalitieakkoord 2019-2023 Elke dag beter. Zuid-Holland.](#)

Algemeen beeld

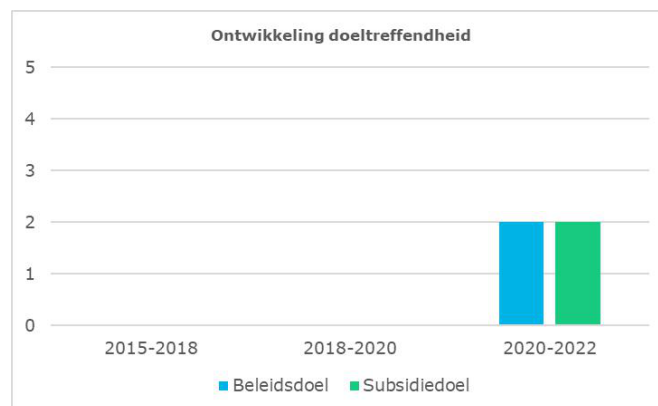

Het betreft een jong subsidieonderwerp die in maart 2022 in werking is getreden. Het subsidieplafond bedroeg €50.000. In 2022 zijn vijf aanvragen ingediend en op de peildatum van onderhavige evaluatie (1 december) waren er daarvan drie beschikbaar voor een bedrag van ca. €37.000, Het verstrekte subsidiebedrag bedroeg gemiddeld ca. €12.500 per

aanvraag. Mogelijk zijn er in december 2022, na de peildatum van dit onderzoek, nog meer subsidieaanvragen beschikbaar dan hier is weergegeven.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Er is geen vergelijking mogelijk met eerdere evaluaties, omdat het subsidieonderwerp toen nog niet bestond. In 2022 startte het subsidieonderwerp en zijn de eerste vijf aanvragen ingediend. Volgens de provincie is met de gehonoreerde aanvragen gericht bijgedragen aan evenementen die aansluiten bij de leefwereld van de in sport en bewegen achterblijvende doelgroepen. Er zijn

van tevoren voor zover bekend geen concrete prestatie-indicatoren gespecificeerd. We kwalificeren dit subsidieonderwerp op dit moment als beperkt doeltreffend in termen van het directe subsidiedoel. Eerst zal moeten worden gezien, in hoeverre beschikte aanvragen resulteren in stimulatie en motivatie van meer sporten en bewegen onder de doelgroepen. Het is aan te raden om werk te maken van het opstellen en meten van prestatie-indicatoren.

Bijdrage aan het beleidsdoel

De bijdrage aan het beleidsdoel – het verkleinen van de gezondheidsverschillen en zo veel mogelijk mensen aan het sporten en bewegen krijgen – is gezien de recente startdatum vooralsnog beperkt. De provincie geeft zelf voorts aan dat vanwege beperkte omvang van het subsidieonderwerp er sowieso geen grote impact zal zijn. We kwalificeren dit subsidieonderwerp daarom ook in termen van de maatschappelijke opgave als beperkt doeltreffend. Het is aan te raden – voor zover dit nog niet gebeurt – om werk te maken van het opstellen en meten van indicatoren die een ontwikkeling in het beleidsdoel inzichtelijk helpen maken.

Beoordeling doeltreffendheid 2020-2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. Subsidie wordt verstrekt aan (side) evenementen die specifiek gericht zijn op één of meerdere achterblijvende doelgroep(en): de groep met een lage sociaaleconomische status (SES), mensen met een beperking, kinderen in armoede en/of ouderen met als doel om zoveel mogelijk mensen te stimuleren en motiveren om te sporten en bewegen.
Beleidsstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		Het is niet bekend of er een beleidstheorie is opgesteld. Het betreft een jonge regeling die in maart 2022 in werking is getreden.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Voor de geleverde prestatie(s) zijn vooralsnog en voor zover bekend geen kwantitatieve beleidsindicatoren opgesteld.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		Volgens de provincie is er gericht bijgedragen aan het subsidiedoel, maar op grond van welke metingen is onduidelijk.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		De doelgroep is niet bij de totstandkoming van deze regeling betrokken.

11. Stad-land verbindingen (Srg § 2.11)

Het subsidieonderwerp is niet meegenomen. Er is geen informatie beschikbaar gesteld door de beleidsafdeling voor deze evaluatie.

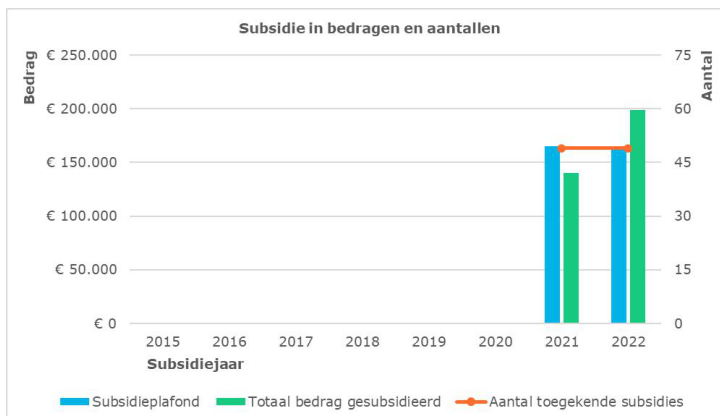
12. Versterken Sport- en beweegaanbod (Srg § 2.11)**Doel en doelgroep**

Met het subsidieonderwerp groen Zuid-Holland 2016 (Srg) wil de provincie bijdragen aan de ambities Versterken natuur in Zuid-Holland en Gezond en veilig Zuid-Holland. Deze ambities dragen bij aan de doelen uit het Coalitieakkoord 2019-2023 Elke dag beter. Zuid-Holland.⁹¹ Met een nieuw subsidieonderwerp dat sinds 2021 loopt, ondersteunt de provincie initiatieven om sportief en recreatief ongeorganiseerd bewegen in de publiek toegankelijke buitenruimte te stimuleren, met inbegrip van recreatiegebieden en/of sportlocaties. Subsidies kunnen betrekking hebben op de 'hardware' zoals het upgraden van openbare sport -en beweegplekken (bijvoorbeeld een Kraijciek-playground), of het creëren van een openbare gym. Maar een subsidie kan ook betrekking hebben op de zachtere, 'software'-kant, ten behoeve van activiteiten door bijvoorbeeld buurtbewoners voor het organiseren van een toernooi. Dit moet een bijdrage leveren aan de maatschappelijke opgave van een maximale beweeg- en gezondheidswinst en tevens het verkleinen van gezondheidsverschillen binnen de bevolking van Zuid-Holland. Publiek- en privaatrechtelijke personen kunnen maximaal €4.000 aan subsidie aanvragen. Met name gemeenten, (sport)organisaties, sport -en wijkverenigingen en stichtingen met creatieve ideeën worden opgeroepen om een aanvraag te doen. Gerichtheid van de activiteit op andere organisaties en verenigingen en creativiteit in de vormgeving van het aanbod maken deel uit van de toekenningscriteria. De afhandeling van aanvragen van de subsidies loopt via Team Sportservice, dat o.a. gemeenten en andere provinciale en lokale organisaties ondersteunt in de uitvoering van landelijke beleidsplannen inzake sport, gezondheid en participatie.⁹²

⁹¹ [Het coalitieakkoord 2019-2023 Elke dag beter. Zuid-Holland.](#)

⁹² [Benut de kracht van sport samen met Team Sportservice.](#) Team Sportservice Zuid-Holland is de professionele sportorganisatie van de provincie. In huis beschikken zij over verregaande kennis over de sport -en beweegwereld. Team Sportservice is volgens de provincie laagdrempeliger, toegankelijker en persoonlijker voor aanvragers. Verder vindt de beoordeling van de subsidies op een gedegen wijze plaats: Team Sportservice gebruikt hiervoor een onafhankelijke jury.

Algemeen beeld

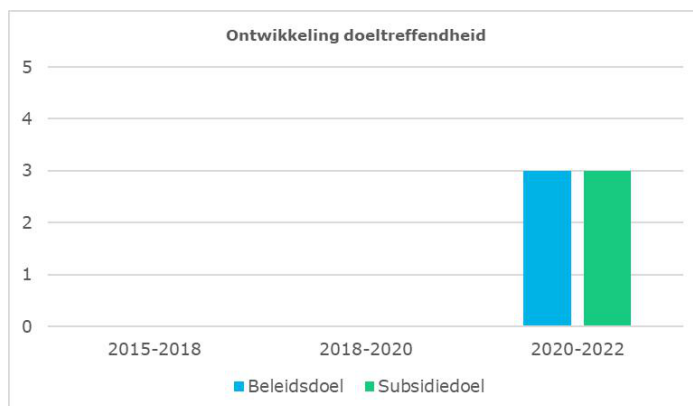

Het betreft een relatief jong subsidieonderwerp dat in april 2021 in werking is getreden. In 2022 is het subsidieonderwerp mondeling geëvalueerd en opnieuw opgezet. De veranderingen die hebben plaatsgevonden zijn mondeling kortgesloten in overleg op ambtelijk niveau tussen provincie Zuid-

Holland en Team Sportservice. En deze zijn voorgelegd in het Portefeuille Overleg met de gedeputeerde. Dit subsidieonderwerp is inhoudelijk nauwelijks aangepast ten opzichte van 2021. In 2021 en 2022 bedroeg het subsidieplafond jaarlijks €165.000. In beide jaren zijn er 195 aanvragen ingediend waarvan er 98 zijn beschikt. In beide jaren zijn er jaarlijks 49 aanvragen beschikt. In 2021 is er €140.000 beschikt en in 2022 is er €199.000 beschikt waarmee in 2022 het subsidieplafond is overschreden.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Er is geen vergelijking mogelijk met eerdere evaluatieresultaten, omdat het subsidieonderwerp in zijn huidige vorm toen nog niet bestond. Volgens de provincie zijn subsidies zijn (via Team Sportservice) verstrekt aan concrete projecten die sport en bewegen in de openbare buitenruimte stimuleren. De provincie geeft, buiten de

aanvraagcriteria om, geen expliciete prestatie-indicatoren op; mogelijk hanteert Team Sportservice deze wel. Het budget is over 2021 als 2022 (meer dan) volledig weggezet. We kwalificeren dit subsidieonderwerp op basis van de ons beschikbare informatie als potentieel doeltreffend in termen van het directe subsidiedoel. Het is aan te raden om werk te maken van het opstellen en periodiek meten van prestatie-indicatoren en/of deze expliciet te maken. Zo kan (in een volgende evaluatie) de bijdrage van deze subsidie beter aannemelijk worden gemaakt.

Bijdrage aan het beleidsdoel

De bijdrage aan het beleidsdoel – het verkleinen van de gezondheidsverschillen en zo veel mogelijk mensen aan het sporten en bewegen krijgen – is gezien de recente startdatum vooralsnog niet aantoonbaar. Wel zou Team Sportservice een evaluatie hebben verricht. We kwalificeren dit subsidieonderwerp daarom ook in termen van de maatschappelijke opgave als potentieel doeltreffend. Het is aan te raden – voor zover dit nog niet gebeurt – om werk te maken van het opstellen en meten van indicatoren die een ontwikkeling in het beleidsdoel inzichtelijk en aannemelijk helpen maken.

Beoordeling doeltreffendheid 2020-2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. De subsidieregeling biedt ondersteuning aan initiatieven om sportief en recreatief ongeorganiseerd bewegen in de publiek toegankelijke buitenruimte te stimuleren, gericht op een maximale beweeg- en gezondheidswinst en op het verkleinen van gezondheidsverschillen binnen de bevolking van Zuid-Holland.
Beleidstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		Het is niet bekend of er een beleidstheorie is opgesteld.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Voor de geleverde prestatie en de verantwoording naar de provincie zijn voor zover bekend geen kwantitatieve beleidsindicatoren opgesteld of gemeten. Wel worden (in elk geval) de prestaties gemeten door de partij die de aanvragen afhandelt, Team Sportservice.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		Subsidies landen verspreid over heel de provincie, zo blijkt uit de evaluatierapporten die de provincie heeft ontvangen van Team Sportservice. Uit de ontvangen informatie valt hierover verder niet meer af te leiden.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		De doelgroep is niet zelf geraadpleegd. Maar er is gebruik gemaakt van de kennis, expertise en het uitgebreide netwerk van de uitvoerende partij Team Sportservice, die met name ook inzicht heeft in uitvoerbaarheid.

13. Voucherregeling Zelfdoen (Srg § 2.11)

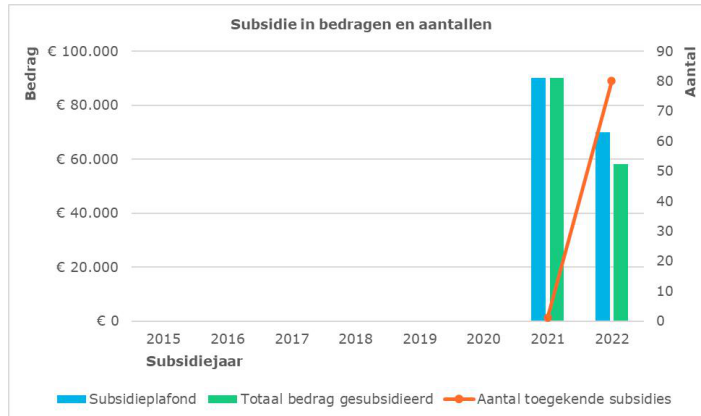
Doel en doelgroep

Met het subsidieonderwerp groen Zuid-Holland 2016 (Srg) wil de provincie bijdragen aan de ambities Versterken natuur in Zuid-Holland en Gezond en veilig Zuid-Holland. Deze ambities dragen bij aan de doelen uit het Coalitieakkoord 2019-2023 Elke dag beter. Zuid-Holland.⁹³ Met een nieuw subsidieonderwerp die sinds 2021 loopt, stimuleert de provincie de betrokkenheid van burgers bij burgerinitiatieven en vrijwilligerswerk ten behoeve van bestaande groengebieden en de groene ruimte. Met andere woorden: het subsidieonderwerp stimuleert de inzet van burgers voor en in het groen. Daarmee moet worden bijgedragen aan de maatschappelijke opgave van een toonaangevende provincie zijn waar mensen met plezier recreëren. Met een aantrekkelijke groene en gezonde Zuid-Hollandse leefomgeving.

Burgerinitiatieven kunnen de subsidie aanvragen. Het subsidieonderwerp is opgezet om kleine bedragen (€250, €500 en €1.000) aan projecten te verstrekken, zonder een zware indieningsprocedure. Per aanvraag werken meerdere vrijwilligers aan de uitwerking van een project. De afhandeling van aanvragen van de subsidies loopt via de stichting Zuid-Hollands Landschap (ZHL – onderdeel de Groene Motor), een groep van samenwerkende boswachters, donateurs, vrijwilligers, dagjesmensen, biologen, partners en betrokken inwoners die zich inzetten voor het Zuidhollands groen. In 2021 is de voucherregeling 100% aan ZHL beschikt, waarna ZHL vouchers heeft verleend aan initiatieven.

⁹³ [Het coalitieakkoord 2019-2023 Elke dag beter. Zuid-Holland.](#)

Algemeen beeld

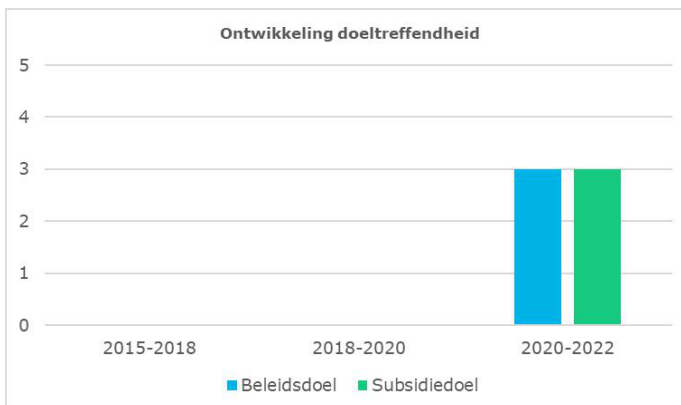

Het betreft een relatief jong subsidieonderwerp, die in 2021 is opgezet. In 2022 werd de voucherregeling op een andere manier uitgevoerd, namelijk via een opdracht aan het ZHL voor de uitvoering van dit subsidieonderwerp in mandaat. Dit maakt het nodig om de jaartallen in de grafiek onafhankelijk van elkaar

te lezen. In 2021 ging het om 1 grote aanvraag en beschikking, van €90.000. Over 2022 waren op de peildatum voor deze evaluatie, 1 december, 80 kleinere aanvragen ingediend en beschikt met een gemiddeld subsidiebedrag van ca. €700. Voor 2022 geldt dat na de peildatum nog aanvragen binnen zijn gekomen, waardoor het subsidieplafond is bereikt.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Er is geen vergelijking mogelijk met eerdere evaluatieresultaten, omdat het subsidieonderwerp in zijn huidige vorm toen nog niet bestond. Verondersteld wordt dat de gesubsidieerde initiatieven eraan bijdragen dat mensen in hun vrije tijd buiten bezig zijn en daarmee bijdragen aan een groene omgeving. Volgens de provincie vragen steeds

meer burgerinitiatieven deze vouchers aan, waardoor de groep aanvragers breder is geworden. De provincie geeft, buiten de aanvraagcriteria om, geen expliciete prestatie-indicatoren op; ZHL zou over deze gegevens hebben gerapporteerd, waaronder over aantallen vrijwilligers. Het budget is over 2021 als 2022 (meer dan) volledig weggezet. We kwalificeren dit subsidieonderwerp op basis van de ons beschikbare informatie als potentieel doeltreffend in termen van het subsidiedoel. Het is aan te raden om werk te maken van het opstellen en periodiek meten van prestatie-indicatoren en/of deze expliciet te maken, al of niet met behulp van ZHL. Zo kan (in een volgende evaluatie) de bijdrage aan de subsidiedoelen beter aannemelijk worden gemaakt.

Bijdrage aan het beleidsdoel

De bijdrage aan het beleidsdoel is, mede gelet op de startdatum van 2021, voorsnog niet aantoonbaar. Er is geen expliciete beleidstheorie bekend. Wel geeft Team Sportservice inzicht in geleverde prestaties. We kwalificeren dit subsidieonderwerp daarom ook in termen van de maatschappelijke opgave als potentieel doeltreffend. Het is aan te raden om werk te maken van het opstellen en meten van indicatoren (gekoppeld aan een beleidstheorie). Dit helpt om een ontwikkeling in het beleidsdoel als gevolg van deze subsidie inzichtelijk en aannemelijk te maken.

Beoordeling doeltreffendheid 2020-2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek beschreven. De provincie wil met de subsidie de betrokkenheid stimuleren van burgers met burgerinitiatieven en vrijwilligerswerk bij bestaande groengebieden en de groene ruimte, waarmee zij bijdragen aan een beweegvriendelijke leefomgeving.
Beleids Theorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		Het is niet bekend of er een beleidstheorie is opgesteld.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Voor de geleverde prestaties zijn door de provincie zelf geen (kwantitatieve) beleidsindicatoren opgesteld of gemeten. Wel geeft de provincie aan dat de uitvoerder (Zuidhollands Landschap - ZHL) over de gesubsidieerde activiteiten rapporteert, onder meer over aantallen vrijwilligers. Mogelijk wordt hier gedoeld op het activiteitenverslag van ZHL (in Jaarverslag over 2021).
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		Voor de maatschappelijke doelbereiking zijn door de provincie zelf geen (kwantitatieve) indicatoren opgesteld of gemeten. Wel geeft de provincie aan dat de uitvoerder (Zuidhollands Landschap - ZHL) een rapportage heeft opgeleverd. Deze hebben we online niet gevonden. Wel geeft ZHL in haar Jaarverslag 2021 aan dat al haar doelstellingen periodiek worden geëvalueerd aan de hand van vooraf gestelde kpi's (key performance indicators, prestatie-indicatoren). Indien nodig worden plannen en prognoses door ZHL bijgesteld.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		De doelgroep is niet betrokken bij het opstellen van de subsidieregeling.

14. Waterrecreatie (Srg § 2.11)

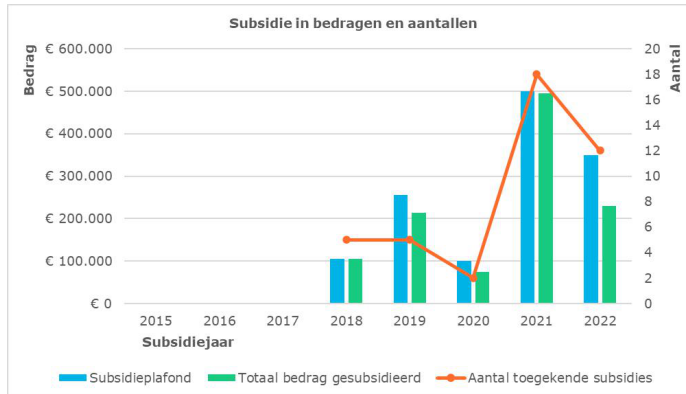
Doel en doelgroep

Met het subsidieonderwerp groen Zuid-Holland 2016 (Srg) wil de provincie bijdragen aan de ambities Versterken natuur in Zuid-Holland en Gezond en veilig Zuid-Holland. Deze ambities dragen bij aan de doelen uit het Coalitieakkoord 2019-2023 Elke dag beter. Zuid-Holland.⁹⁴ De beleving van het water draagt volgens de provincie bij aan gezonde en gelukkige bewoners en bezoekers van Zuid-Holland. Sinds 2018 ondersteunt de provincie de inzet, door heel de provincie Zuid-Holland, op 1) gastvrij en beleefbaar water, 2) smart waternetwerk en 3) groene waterrecreatie.⁹⁵ Hiertoe dient de potentie voor waterrecreatie (optimaal) te worden benut. Het eerste speerpunt, gastvrij en beleefbaar water, betreft het stimuleren van de gastvrijheidseconomie langs het water, langer verblijf op het water en beleefbare vaarroutes langs aantrekkelijke bestemmingen. Denk aan initiatieven zoals het vergroten van de bekendheid van de waterrecreatieve kwaliteiten en mogelijkheden en het ontwikkelen van een hoogwaardig vaarnetwerk met meer publieke aanlegvoorzieningen zoals passantenplekken, ankerboeien of aantrekkelijke jachthavens. Het tweede speerpunt (smart waternetwerk) omvat werken aan een slim, aantrekkelijk en veilig vaarnetwerk van hoge kwaliteit, toegankelijk voor alle typen waterrecreanten. En het derde (groene waterrecreatie) ziet op een goede balans tussen waterrecreatie en natuur en milieu, onder andere door het uitbreiden van het kanoroutenetwerk en maatregelen ten behoeve van (stimuleren van) het elektrisch varen. Publiek- en privaatrechtelijke rechtspersonen, bijvoorbeeld gemeenten en ondernemers, kunnen de subsidie aanvragen. Deze kan de aanschaf van kleine vaartuigen betreffen, activiteiten rondom waterrecreatie als zodanig en het ombouwen van fossiele naar elektrisch aangedreven vaartuigen – voor elk genoemd type activiteit geldt een ander maximum subsidiabel bedrag. Ondernemers moeten de voorziening die zij realiseren (deels) inzetten voor niet-commerciële activiteiten en deze openbaar toegankelijk maken.

⁹⁴ [Het coalitieakkoord 2019-2023 Elke dag beter. Zuid-Holland.](#)

⁹⁵ Een voorganger van dit subsidieonderwerp betreft alleen het waternetwerk, en is onderdeel van de vorige evaluatie door Sira (2021). Deze voorganger is in de figuur met de ontwikkeling van doeltreffendheid niet betrokken, omdat deze toen onder een ander thema – recreatieve routenetwerken – viel en daarmee niet 1-op-1 vergelijkbaar is; de huidige subsidieonderwerp heeft een bredere doelstelling.

Algemeen beeld

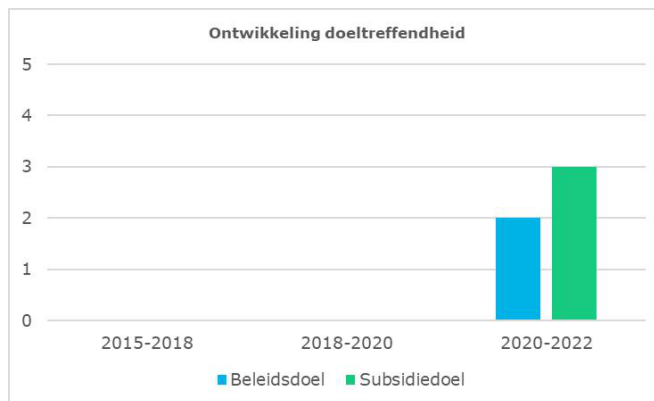

Het subsidieonderwerp loopt sinds 2018. Het subsidie-plafond wisselt over de jaren tot en met 2022 tussen minimaal €100.000 en maximaal €500.000. Daarvan is gemiddeld 81% benut: jaarlijks zijn gemiddeld acht aanvragen beschikbaar, met een gemiddelde van €29.500 per subsidie per jaar. Het niet-benutte subsidiegeld is deels voor

andere doeleinden ingezet.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Er is geen vergelijking mogelijk met eerdere evaluatiere-sultaten omdat het subsidieonderwerp in zijn huidige vorm toen nog niet bestond.⁹⁶ De provincie geeft, buiten de aanvraagcriteria om, geen expliciete prestatie-indicatoren op. We kwalificeren dit subsidieonderwerp op basis van de ons beschikbare informatie als potentieel doeltreffend in termen van het subsidiedoel, dat we hier definiëren als het realiseren van de gesubsidieerde activiteiten door aanvragers. Het is aan te raden om werk te maken van het opstellen en periodiek meten van prestatie-indicatoren en/of deze expliciet te maken. Zo kan (in een volgende evaluatie) de bijdrage aan de subsidiedoelen aanmerkelijk worden gemaakt.

niëren als het realiseren van de gesubsidieerde activiteiten door aanvragers. Het is aan te raden om werk te maken van het opstellen en periodiek meten van prestatie-indicatoren en/of deze expliciet te maken. Zo kan (in een volgende evaluatie) de bijdrage aan de subsidiedoelen aanmerkelijk worden gemaakt.

Bijdrage aan het beleidsdoel

De bijdrage aan het beleidsdoel is voornamelijk niet aantoonbaar gemaakt. Er is geen expliciete beleidstheorie van het subsidieonderwerp in de huidige vorm bekend, en op de outcome worden geen metingen vermeld. Volgens de provincie zal met het huidige subsidiebedrag bovendien geen grote bijdrage aan de maatschappelijke doelen kunnen worden bewerkstelligd. We kwalificeren subsidieonderwerp daarom ook in termen van de maatschappelijke opgave als beperkt doeltreffend. Niettemin is volgens de provincie wel spin-off (al of niet door deze subsidie) ontstaan: meer gemeenten en andere partijen hebben de waterrecreatie op het netvlies staan en investeren hierin. Waterrecreatie is volgens de provincie een onderwerp geworden waarop verschillende overheden meer dan voorheen samenwerken. Het is aan te raden om werk te maken van het

⁹⁶ Een voorganger van dit subsidieonderwerp betreft alleen het waterroutenetwerk, en is onderdeel van de vorige evaluatie door Sira (2021). Deze voorganger is in de figuur met de ontwikkeling van doeltreffendheid niet betrokken, omdat deze toen onder een ander thema – recreatieve routenetwerken – viel en daarmee niet 1-op-1 vergelijkbaar is. Het huidige subsidieonderwerp heeft een bredere doelstelling.

opstellen en meten van indicatoren (gekoppeld aan een beleidstheorie). Dit helpt om een ontwikkeling in het beleidsdoel als gevolg van deze subsidie inzichtelijk en aannemelijk te maken.

Beoordeling doeltreffendheid 2020-2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek	Geel	De doelen van de subsidieregeling zijn uit de beschikbare informatie op te maken namelijk het inzetten op gastvrij en beleefbaar water, smart waternetwerk en groene waterrecreatie maar de beoogde prestaties zijn niet duidelijk. Het maatschappelijke streven is duidelijk (3 speerpunten) maar het directe subsidiedoel is niet specifiek.
Beleidstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast	Rood	Het is niet duidelijk of er een beleidstheorie is opgesteld.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld	Geel	Voor de geleverde prestatie en de verantwoording naar de provincie zijn geen (kwantitatieve) beleidsindicatoren gemeld. Reden volgens de provincie is dat de subsidie met het traject Sport en Recreatie is verhuisd. Voor waterrecreatie geldt het benutten van de potentie voor waterrecreatie in Zuid-Holland aan de hand van drie speerpunten: gastvrij en beleefbaar / smart waternetwerk / groene waterrecreatie.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)	Rood	Er is geen expliciete beleidstheorie van de subsidieregeling in de huidige vorm bekend, op de prestaties (output) en outcome (doelen) worden geen metingen vermeld.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling	Groen	De doelgroep is tweemaal betrokken voor inbreng bij de totstandkoming van de regeling.

15. Groen werkt beter Zuid-Holland 2021 (Srg § 2.12)

Doel en doelgroep

Met het subsidieonderwerp groen Zuid-Holland 2016 (Srg) wil de provincie bijdragen aan de ambities Versterken natuur in Zuid-Holland en Gezond en veilig Zuid-Holland. Deze ambities dragen bij aan de doelen uit het Coalitieakkoord 2019-2023 Elke dag beter. Zuid-Holland.⁹⁷ Met paragraaf 2.12: Groen werkt beter Zuid-Holland 2021 stimuleert en faciliteert de provincie groenbeleving en biodiversiteit op bedrijventerreinen. Het doel van de subsidie is om een gezonde leefomgeving door meer natuurlijk in te richten te realiseren, het vergroten van kennis over de invloed van een natuurlijke omgeving op de gezondheid van de mens en het bevorderen van groenbeleving ten behoeve van de positieve gezondheid. De provincie wil werkgevers en werknemers stimuleren om de versteende bedrijventerreinen verblijfsvriendelijker in te richten door middel van vergroening die de biodiversiteit vergroot. De subsidie kan worden aangevraagd door ondernemingen op bedrijventerreinen in Zuid-Holland.

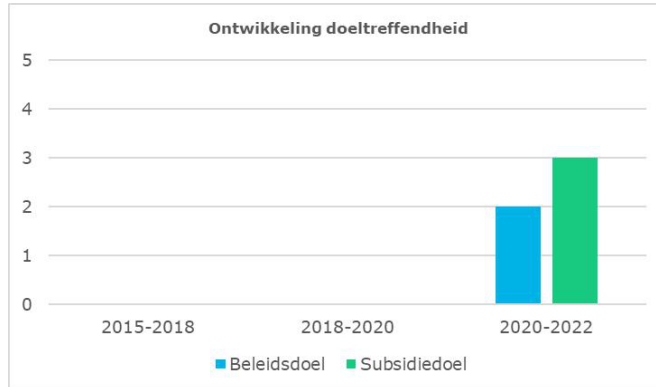
Algemeen beeld

Paragraaf 2.12 Groen werkt beter is begin 2022 in werking getreden. Het subsidieonderwerp loopt nog tot 1 februari 2024. In 2022 bedraagt het subsidieplafond €250.000. Er zijn zeven aanvragen ingediend waarvan er vijf beschikt voor een bedrag van €25.000. Het verstrekte subsidiebedrag bedroeg gemiddeld €5.000 per aanvraag, tevens het maximaal te verstrekken subsidiebedrag per aanvraag. De subsidie wordt in de vorm van een projectsubsidie verstrekt. Subsidieaanvragen worden beoordeeld door het Zuid-Hollands Landschap (ZHL). Hiervoor is gekozen omdat ZHL een uitgebreide inhoudelijke deskundigheid heeft op dit gebied en een uitgebreid netwerk waarmee het beoogde doel om groene gezonde bedrijventerreinen te realiseren sneller op gang gebracht kan worden. Tevens voert ZHL ook een steekproef uit onder de gesubsidieerde projecten. Hiermee wordt afgeweken van de standaardwerkwijze dat uitvoering geschiedt door Subsidies.

⁹⁷ [Het coalitieakkoord 2019-2023 Elke dag beter. Zuid-Holland.](#)

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp is beoordeeld als potentieel doeltreffend: het subsidieonderwerp is begin 2022 in werking getreden. Er zijn zeven aanvragen ingediend waarvan er vijf zijn beschikbaar waardoor er nog te weinig gebruik is gemaakt van de subsidie. De provincie zal meer moeten inzetten op betere informatievoorziening. Wel is het zo dat de subsidies die

beschikt zijn alleen worden verleend indien ze voldoen aan de vereisten van het subsidieonderwerp en daarmee dus een bijdrage leveren aan het subsidiedoel. Daarnaast zijn er succesvolle kennisworkshops gegeven om bij werknemers en werkgevers de bewustwording en het belang van een groene en natuurlijke inrichting op de bedrijventerreinen te bevorderen. Dit draagt bij aan een gezonde werkomgeving. Werknemers zijn nu ook daadwerkelijk meer betrokken bij de vergroening van hun bedrijventerrein.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Het subsidieonderwerp levert een beperkte bijdrage aan het beleidsdoel. Het subsidiebedrag is laag waardoor grote veranderingen op bedrijventerreinen niet enkel met deze subsidie gerealiseerd kunnen worden. De subsidie is bedoeld om bedrijven op Zuid-Hollandse bedrijventerreinen over de eerste drempel te helpen zodat ze de eerste stappen kunnen zetten bij het vergroenen van hun bedrijventerrein. Het is echter niet aannemelijk dat deze subsidie tot een grotere biodiversiteit zal leiden en daarmee een gezondere werkomgeving. Wel is het zo dat deze subsidie de kennis over de invloed van een natuurlijke omgeving op de gezondheid van de mens kan vergroten. Als bedrijven grotere acties willen doen, zijn daar andere subsidies voor. Het is lastig om op dit moment uitspraken te doen over de bijdrage van de subsidie aan het beleidsdoel maar gezien de omvang van de subsidie (maximaal €5.000) en aantal ingediende aanvragen sinds de openstelling, is het aannemelijk dat het subsidieonderwerp een beperkte bijdrage zal hebben op het beleidsdoel en dat bedrijven andere subsidies moeten aanvragen om bedrijventerreinen natuurlijker in te richten.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		Met subsidieregeling Groen werkt beter Zuid-Holland 2021 stimuleert en faciliteert de provincie groenbeleving en biodiversiteit op bedrijventerreinen. Het doel van de subsidie is om een gezonde leefomgeving door meer natuurlijk in te richten te realiseren, het vergroten van kennis over de invloed van een natuurlijke omgeving op de gezondheid van de mens en het bevorderen van groenbeleving ten behoeve van de positieve gezondheid. De provincie wil werkgevers en werknemers stimuleren om de versteende bedrijventerreinen verblijfsvriendelijker in te richten door middel van vergroening die de biodiversiteit vergroot.
Beleidstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		Er is geen beleidsfiche opgesteld. Deze subsidieregeling is sinds 2022 in werking getreden.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		De provincie heeft specifieke (beleids-)indicatoren opgesteld voor de regeling maar deze zijn niet meetbaar. Het zijn semi-kwantitatieve (beleids-)indicatoren. De indicatoren zijn het verhogen van de biodiversiteit op bedrijventerreinen, het realiseren van een natuurlijke inrichting op bedrijventerreinen en ervoor zorgen dat de werkomgeving gezonder is waardoor er meer draagvlak ontstaat bij de werknemers om een groene werkomgeving te realiseren door de werkgevers. Hiermee wil de provincie een beweging op gang krijgen of ondersteunen van het groener en gezonder inrichtingen van bedrijventerreinen in Zuid-Holland.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		Er is nog te weinig gebruik gemaakt van de subsidieregeling om eventuele prestaties te meten. Er zijn succesvolle kennisworkshops gegeven en de subsidie is soms gebruikt als aanvulling op reeds bestaande plannen van de provincie, waardoor nu de werknemers ook daadwerkelijk betrokken zijn bij de vergroening van het terrein.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		In een heel vroeg stadium zijn de bedrijven betrokken bij het opstellen van de subsidieregeling. Het was ook goed geweest om de bedrijven in een later stadium opnieuw te betrekken.

16. Groene gezonde schoolpleinen Zuid-Holland 2022 (Srg § 2.12)

Doel en doelgroep

Met het subsidieonderwerp groen Zuid-Holland 2016 (Srg) wil de provincie bijdragen aan de ambities Versterken natuur in Zuid-Holland en Gezond en veilig Zuid-Holland. Deze ambities dragen bij aan de doelen uit het Coalitieakkoord 2019-2023 Elke dag beter. Zuid-Holland.⁹⁸ Openstellingsbesluit van paragraaf 2.12: Groene Gezonde Schoolpleinen Zuid-Holland 2022 stimuleert een groene leefomgeving die bijdraagt aan de gezondheid van de inwoners van Zuid-Holland. Het doel van de subsidie is om acties en maatregelen om schoolpleinen groener en gezonder in te richten te bekostigen. De subsidie kan uitsluitend worden aangevraagd door een school.

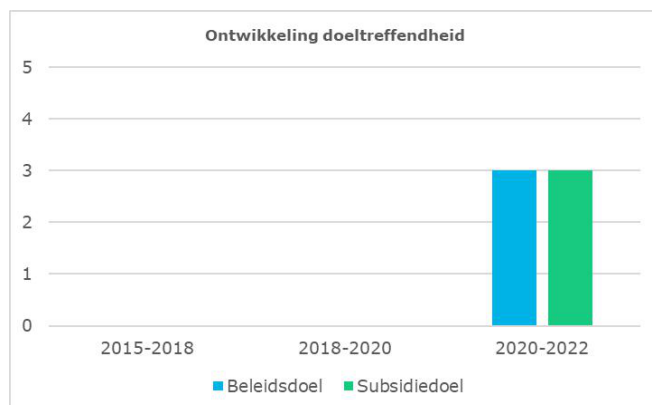
Algemeen beeld

Paragraaf 2.12 is eind oktober 2022 in werking getreden en eindigt op 1 mei 2025. In 2022 bedroeg het subsidieplafond €600.000. Er zijn 16 aanvragen ingediend waarvan er 10 zijn beschikbaar. Op de peildatum van het onderzoek zijn er nog geen gelden verleend waardoor het uitgekeerde bedrag in 2022 onbekend is. Dit zal uiterlijk 25 maart 2023 bekend worden gemaakt. De hoogte van de subsidie bedraagt in zijn totaliteit maximaal €75.000 waarbij een onderscheid wordt gemaakt in uit te voeren activiteiten: i) maximaal €10.000 voor het ontwerpen van het schoolplein en uitvoeren van bijbehorend bodemonderzoek, ii) maximaal €57.000 voor het inrichten van het schoolplein als groene en gezonde schoolplein, iii) maximaal €4.000 voor tegemoetkoming in beheer en onderhoud van het schoolplein in het eerste jaar en iv) maximaal €4.000 voor het opstellen van het schoolplein in het eerste jaar.

⁹⁸ [Het coalitieakkoord 2019-2023 Elke dag beter. Zuid-Holland.](#)

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp is beoordeeld als potentieel doeltreffend: dit subsidieonderwerp is 3 maanden actief open op moment van dit onderzoek. Er zijn 16 aanvragen ontvangen waarvan er 10 zijn beschikt. Gezien de korte openstelling zijn er nog geen (concrete) resultaten gerealiseerd. Basisscholen in wijken met lagere sociaaleconomische status zien het belang van een groen schoolplein in,

maar juist in deze wijken komt vergroening vaak moeizamer van de grond. Dat kan komen doordat de ouders van kinderen in dit type wijk minder middelen hebben om bij te dragen aan de vergroening van een schoolplein of omdat schooldirecteuren, naast vergroening, ook aandacht moeten geven aan andere aspecten van het welzijn van de leerlingen, bijvoorbeeld als de armoedeproblematiek groot is in een wijk. De criteria om voor in subsidie in aanmerking te komen, zijn er op toegesneden om juist in deze wijken vergroening te stimuleren. Deze criteria zijn ontleend aan een subsidieonderwerp voor het vergroenen van schoolpleinen in Rotterdam en hebben daar bewezen goed te werken. Daarnaast is er voor gekozen om een relatief groot bedrag vrij te maken voor een beperkt aantal scholen, die hiermee dan het groene schoolplein volledig kunnen realiseren van ontwerp en aanleg tot en met beheer in het eerste jaar. Dit heeft twee redenen. In de eerste plaats ontzorg je daarmee een aantal scholen, omdat zij niet voor meerdere aspecten van een groen schoolplein verschillende kleinere subsidies hoeven aan te vragen. In de tweede plaats kunnen dan relatief snel een aantal schoolpleinen worden gerealiseerd, die laten zien wat er mogelijk is als verschillende functies worden gerealiseerd. Deze schoolpleinen zijn daarmee inspirerende projecten waar anderen een voorbeeld aan kunnen nemen. Ook zorgt de provincie ervoor dat de scholen worden ondersteund door een begeleidingsteam zodat scholen hun ambities kunnen realiseren. Gezien het aantal ontvangen aanvragen in drie maanden tijd en het relatief grote bedrag dat is vrij gemaakt door de provincie voor een beperkt aantal scholen is het aannemelijk dat de subsidie zal bijdragen aan het natuurlijker inrichten van schoolpleinen in Zuid-Holland.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Het subsidieonderwerp levert een potentiële bijdrage aan het beleidsdoel. Het subsidieonderwerp is pas kort geleden opgesteld waardoor er (nog) geen onderzoeken of projecten zijn gerealiseerd. Dagelijks zijn er 330.000 kinderen in Zuid-Holland die spelen en les krijgen op schoolpleinen. Buitenspelen is noodzakelijk voor een gezonde ontwikkeling van kinderen. Een groene omgeving is hiervoor ideaal. Daarnaast is het vergroenen van schoolpleinen niet alleen van belang voor kinderen maar kan een schoolplein tevens een buurtfunctie hebben. Door een schoolplein open te stellen voor de buurt kan een plein een rol vervullen als groene ontmoetingsplaats en daarmee een positief effect hebben op de gezondheid, biodiversiteit en klimaatadaptatie in de wijk. De baten van een groen schoolplein, dat tevens als groene ontmoetingsplek functioneert, zijn met name groot in wijken waar de inwoners een lagere sociaaleconomische status (SES) hebben, die zich kenmerken door veel verstening en die veel inwoners hebben in de leeftijd tot 15 jaar. Ook werkt de provincie aan klimaatadaptatie, waar het ontsteden van een schoolplein aan bijdraagt. Verder zet de provincie steeds meer in op biodivers inrichten van de leefomgeving. In dit openstellingsbesluit combineert de provincie verschillende opgaven waardoor het aannemelijk is dat de subsidie zal bijdragen aan fijnere en gezondere (school)pleinen voor kinderen zodat deze kinderen kunnen opgroeien in en leren over de natuur.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De provincie wil met de subsidie Groene Gezonde Schoolpleinen acties en maatregelen om schoolpleinen groen en gezond in te richten bekostigen. Dit stimuleert een fijnere en gezondere leefomgeving voor kinderen in wijken met een lager sociaaleconomische status (SES). Deze (school)pleinen kunnen tevens een buurtfunctie hebben als ze worden opengesteld voor de buurt waardoor dat een positief effect heeft op de gezondheid, biodiversiteit en klimaatadaptatie in een wijk.
Beleids Theorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		Er is geen beleidsfiche opgesteld. Deze subsidieregeling is sinds 2022 in werking getreden.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		Het is op basis van het format niet duidelijk welke kwantitatieve (beleids-)indicatoren de provincie hanteert om de prestaties van de subsidie te meten maar de maatregelen die worden bekostigd met de subsidie zijn deels zichtbaar (groenere schoolpleinen) en het aantal gerealiseerde groene schoolpleinen is meetbaar.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		De subsidieregeling is nog maar kort geleden opgesteld waardoor het niet mogelijk is om prestaties in de praktijk te meten. Het is tevens onduidelijk op basis van het ingevulde format hoe de prestaties gemeten zullen worden.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		Bij het ontwerpen van de regeling heeft de provincie overleg gehad met het Instituut voor Natuureducatie (IVN) die al vaker scholen bij dergelijke subsidies hebben begeleid. Zij hebben de provincie geholpen het aanvraag- en verantwoordingsproces zo makkelijk mogelijk in te richten. De provincie heeft scholen niet betrokken bij het ontwerp van deze regeling. Op basis van de eerste drie maanden is het wel duidelijk dat scholen moeite hebben met digitale systeem dat is ontwikkeld en is het niet altijd duidelijk voor scholen aan welke voorwaarden ze moeten voldoen. Door de scholen bij het ontwerp of bij de verdere voortzetting van de regeling te betrekken kan dit verholpen worden.

17. Sportactiviteiten voor mensen met een beperking (Srg § 2.11)

Doel en doelgroep

Met het subsidieonderwerp groen Zuid-Holland 2016 (Srg) wil de provincie bijdragen aan de ambities Versterken natuur in Zuid-Holland en Gezond en veilig Zuid-Holland. Deze ambities dragen bij aan de doelen uit het Coalitieakkoord 2019-2023 Elke dag beter. Zuid-Holland.⁹⁹ De provincie Zuid-Holland verstrekt subsidies om zoveel mogelijk mensen te stimuleren en te motiveren om te sporten en bewegen. De provincie wil aanvragers onder dit nieuwe subsidieonderwerp (sinds maart 2022) bevorderen door het stimuleren van het organiseren van sportactiviteiten, specifiek gericht op mensen met een beperking, of op de integratie in sporten en bewegen van mensen met een beperking. Subsidie kan worden verstrekt voor activiteiten gericht op het inspireren, enthousiasmeren en motiveren van mensen met een beperking om te sporten en te bewegen. De subsidie kan worden aangevraagd door verenigingen en stichtingen. De hoogte van de subsidie bedraagt maximaal 55% van de subsidiabele kosten tot een maximum van €2.500 per aanvraag. Eén van de toekenningseisen is dat de aanvrager wanneer mogelijk actief de samenwerking opzoekt met lokale of regionale partners of andere verenigingen. Ook moet de subsidie een halfjaar na beschikking worden gebruikt, ter dekking van kosten voor a. communicatie; b. de organisatie van de activiteit; c. de locatie en d. inhuur. Het Fonds Gehandicaptensport voert dit subsidieonderwerp uit, door aanvragen te beoordelen en namens de provincie subsidie te verstrekken. Via het platform Uniek Sporten Crowdfunding¹⁰⁰ worden verenigingen uitgedaagd om een sportevenement of toernooi te organiseren en om een deel van de kosten via crowdfunding te dekken. Driekwart (75%) van het budget komt van de provincie.

Algemeen beeld

Het subsidieonderwerp is in maart 2022 in werking getreden en loopt tot en met 31 december. Het subsidieplafond voor 2022 is vastgesteld op €50.000. Er zijn 17 aanvragen ingediend en

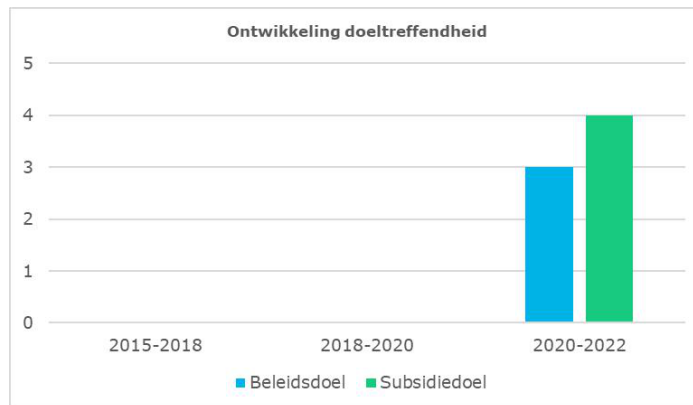
⁹⁹ [Het coalitieakkoord 2019-2023 Elke dag beter. Zuid-Holland.](#)

¹⁰⁰ [Provincie Zuid-Holland | Matchfundes | Uniek Sporten](#)

beschikt voor een bedrag van €8.000. Daarmee is slechts 16% van het subsidieplafond benut. Het gemiddelde verstrekte subsidiebedrag bedroeg ca. €470 per aanvraag.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

De bijdrage van het subsidieonderwerp aan de directe subsidiedoelen kwalificeren we als aanneemelijk. Op de webpagina van voornoemd Platform Uniek Sporten zijn alle gerealiseerde (en nog plaats te vinden) projecten te vinden.¹⁰¹ Concrete prestatie-indicatoren zijn niet geformuleerd. Het valt de provincie aan te raden om dit alsnog te doen.

Bijdrage aan het beleidsdoel

De maatschappelijke opgave is om zoveel mogelijk mensen te stimuleren en te motiveren om te sporten en bewegen. Dit jonge subsidieonderwerp richt zich specifiek op het bewegen en sporten door mensen met een beperking, en hun maatschappelijke integratie op dit vlak; een deel van de totale doelgroep. Er geen expliciete beleidstheorie bekend, waardoor de relatie van dit subsidieonderwerp tot het beleidsdoel slechts deels kan worden onderbouwd. Evenmin zijn expliciete outcome-indicatoren bekend; wel wordt de output (in termen van de gerealiseerde projecten) gemonitord en op voornoemd Platform gepubliceerd. We kwalificeren het subsidieonderwerp op grond van voorgaande als potentieel doeltreffend in termen van het beleidsdoel.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek	Groen	De doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek. Subsidies worden verstrekt om zoveel mogelijk mensen te stimuleren en motiveren om te sporten en bewegen. De provincie wil aanvragers bevorderen door het stimuleren van het organiseren van sportactiviteiten die specifiek gericht zijn op mensen met een beperking, of op de integratie in sporten en bewegen van mensen met een beperking.
Beleidsstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast	Rood	Het is niet bekend of er een beleidstheorie is opgesteld. De regeling is in maart 2022 in werking getreden.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld	Geel	Voor de geleverde prestatie en de verantwoording naar de provincie zijn geen (kwantitatieve) beleidsindicatoren opgesteld. De output is vooralsnog beperkt gedefinieerd als de gerealiseerde projecten. Voor de outcome (bijdrage aan maatschappelijke opgave) zijn vanuit deze subsidie geen indicatoren bekend.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)	Groen	Op de webpagina van het Platform Uniek Sporten zijn alle gerealiseerde (en nog plaats te vinden) projecten te vinden
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling	Groen	De provincie is afgegaan op de expertise en de kennis van het netwerk van Fonds Gehandicaptensport. Via het platform UniekSporten is een laagdrempelige aanvraagprocedure opgezet.

¹⁰¹ [Provincie Zuid-Holland | Matchfundere | Uniek Sporten.](#)

4.7.3 Beleidsdoel 7.3 Klimaatbestending Zuid-Holland, opgewassen tegen de effecten van klimaatverandering en bodemdaling

De effecten van klimaatverandering (weers-extremen, zeespiegelstijging) en bodemdaling hebben impact op de gezondheid en veiligheid van de Zuid-Hollandse inwoners, de robuustheid van Zuid-Hollandse natuur, gebouwen en infrastructuur en aantrekkingskracht voor nieuwe investeringen (concurrentiekracht/vestigingsklimaat).

Om ervoor te zorgen dat de Zuid-Hollandse inwoners, bedrijven en investeringen gezond en veilig blijven, moete de provincie haar omgeving, beleid en handelen aanpassen aan de nieuwe omstandigheden. Dit betreft alle beleidsvelden van de provincie.

Om dit te realiseren heeft de provincie een subsidieonderwerp opengesteld. In deze evaluatie is het volgende subsidieonderwerp onderzocht op doeltreffendheid in relatie tot het subsidiedoel en het beleidsdoel:

1. (nieuw) Klimaatadaptatie (Srg § 2.14)

Toelichting subsidieonderwerpen ten opzichte van het vorige onderzoek

Het subsidieonderwerp 'Klimaatadaptatie' is in dit onderzoek voor het eerst geëvalueerd. Het subsidieonderwerp is pas een half jaar in werking waardoor er nog geen resultaten zijn gerealiseerd. Echter, er zijn geen beleidsindicatoren opgesteld en daardoor wordt het lastig om de prestaties te monitoren en evalueren in de praktijk.

1. Klimaatadaptatie (Srg § 2.14)

Doel en doelgroep

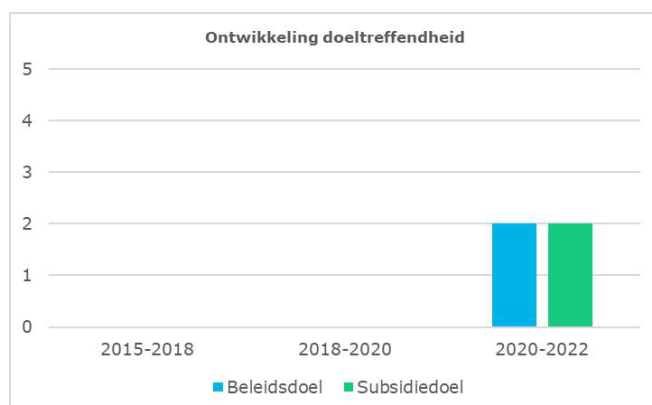
Met het subsidieonderwerp groen Zuid-Holland 2016 (Srg) wil de provincie bijdragen aan de ambities Versterken natuur in Zuid-Holland en Gezond en veilig Zuid-Holland. Deze ambities dragen bij aan de doelen uit het Coalitieakkoord 2019-2023 Elke dag beter. Zuid-Holland.¹⁰² Met paragraaf 2.14: Klimaatadaptatie en op basis van nationale afspraken in het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) wil de provincie de Zuid-Holland haar doel van 2050 behalen, namelijk haar grondgebied klimaatbestendig en waterrobuust inrichten. Daarbij gaat het om het voorkomen of beperken van schade door hevige neerslag, bij langdurige droogte, tijdens perioden van hitte, in relatie tot bodemdaling en/of als gevolg van overstromingen. Op basis van de strategie "Weerkrachtig Zuid-Holland" stimuleert en faciliteert de provincie medeoverheden (gemeenten, waterschappen) en andere publieke en private partijen in haar gebied om klimaatadaptief beleid en handelen tot het 'nieuwe normaal' te maken. Deze subsidie kan worden aangevraagd door gemeenten, waterschappen, privaatrechtelijke en publiekrechtelijke partijen zoals bewonersverenigingen, verenigingen van eigenaren (VVE) of woningcorporaties en (de penvoerder van) een werkregio.

Algemeen beeld

Paragraaf 2.14 is medio 2022 in werking getreden en eindigt op 1 december 2023. De provincie heeft €1 miljoen subsidie beschikbaar gemaakt om klimaatmaatregelen in een stroomverstelling te brengen. In 2022 is het subsidieplafond vastgesteld op €300.000. Op peildatum van dit onderzoek zijn er zes aanvragen ingediend waarvan er vier zijn beschikt voor een bedrag van ca. €137.000 en twee aanvragen zijn nog in behandeling voor een bedrag van ca. €54.000. De subsidie kan worden aangevraagd voor verschillende activiteiten en wordt verstrekt in de vorm van een projectsubsidie. De verschillende activiteiten zijn: procesondersteuning van werkregio's of bij samenwerking tussen gemeente en woningcorporaties, onderzoek dat bijdraagt aan één van de 7 ambities uit het DPRA, grootschalige uitvoeringsprojecten van gemeenten en/of waterschappen en kleinschalige innovatieve pilots. Per activiteit is er een maximum budget beschikbaar gesteld.

Ontwikkeling doeltreffendheid periode 2015 – 2022

Bijdrage aan het subsidiedoel

Het subsidieonderwerp is beoordeeld als beperkt doeltreffend: deze impulsregeling is pas een half jaar actief, waardoor er nog geen (concrete) resultaten beschikbaar zijn. Het klimaatbestendig en waterrobuust maken van Zuid-Holland is een zeer grote opgave waar alle gemeenten, waterschappen en private partijen verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de opgave. De bijdrage van deze

subsidie in relatie tot de zeer grote opgave lijkt klein te zijn. Er zijn geen concrete en meetbare beleidsindicatoren beschreven. Daardoor is het resultaat niet te kwantificeren. De uitkomsten van de activiteiten kunnen hooguit een beschrijving geven van de bijdrage van de subsidie aan de zes grote uitdagingen waar de provincie mee te maken heeft, namelijk: i) hittestress in de steden, ii)

¹⁰² [Het coalitieakkoord 2019-2023 Elke dag beter. Zuid-Holland.](#)

waterschade in de steden, iii) funderingsschade in de steden, iv) verzilting, v) overstromingsrisico's en vi) veenoxidatie in het landelijk gebied.

Bijdrage aan het beleidsdoel

Het subsidieonderwerp levert een beperkte bijdrage aan het beleidsdoel. Het subsidieonderwerp is pas onlangs opengesteld en de investeringen zijn nog niet gerealiseerd. Ondanks dat het een kleine bijdrage betreft aan een grote maatschappelijke opgave, geeft de provincie wel het signaal af dat zij deze opgave heel belangrijk vinden en daarvoor 1 miljoen euro beschikbaar stelt. De provincie wil in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust zijn. De gesubsidieerde activiteiten kunnen partijen in de provincie een impuls geven om te onderzoeken waar de mogelijkheden liggen en daarmee aan de slag te gaan. Zo hoopt de provincie de zes uitdagingen uit haar uitvoeringsagenda¹⁰³ te bestrijden. Door de korte openstelling, de subsidiehoogte en het feit dat er geen resultaten beschikbaar zijn kan er op dit moment nog geen definitieve uitspraak gedaan worden over de bijdrage aan het beleidsdoel maar de verwachting is wel dat deze beperkt zal zijn.

Beoordeling doeltreffendheid 2020 -2022

Onderdelen doeltreffendheid	Oordeel	Toelichting
Doelen van de subsidieregeling zijn duidelijk, eenduidig en specifiek		De provincie wil haar grondgebied in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust inrichten. De provincie stelt subsidie beschikbaar voor een aantal activiteiten die moeten bijdragen aan dat doel, namelijk procesondersteuning van werkregio's en samenwerkingen tussen gemeente en woningcorporaties, onderzoek dat bijdraagt aan het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie, grootschalige uitvoeringsprojecten en kleinschalige innovatieve pilots.
Beleidstheorie is opgesteld, actueel en wordt toegepast		Er is geen beleidsfiche opgesteld. Deze subsidieregeling is sinds 2022 in werking getreden.
Beleidsindicatoren zijn specifiek en meetbaar opgesteld		De provincie hanteert geen specifieke en meetbare (beleids-)indicatoren voor het klimaatbestendig en waterrobuust maken van Zuid-Holland. De bijdrage van de subsidie is daarvoor te klein. De provincie heeft wel een zestal uitdagingen gedefinieerd waar de provincie aan wil werken die mogelijk na de looptijd van de subsidie mogelijk verbetering laten zien. Het is echter niet met zekerheid te zeggen dat de subsidie uitsluitend hieraan heeft bijgedragen omdat er nog andere regelingen zijn die hier in meer of mindere mate aan bijdragen.
Prestaties worden in de praktijk gemeten (op basis van de beleidsindicatoren)		De regeling is pas een half jaar in werking en de investeringen zijn nog niet gerealiseerd. Omdat er geen meetbare (beleids-)indicatoren zijn opgesteld is het niet mogelijk om nu of later als de investeringen wel zijn gerealiseerd om de prestaties te meten. Wel kan er iets gezegd worden over het aantal projecten dat is gefinancierd/gerealiseerd en daarmee kan een inschatting worden gemaakt over de bijdrage van de subsidie in de praktijk. De gerealiseerde projecten kunnen beschrijven aan welke uitdaging ze hebben bijgedragen en hoe ze dat hebben gerealiseerd.
Doelgroep is betrokken bij totstandkoming regeling		Het is op basis van het ingevulde rapportageformat niet duidelijk of de doelgroep is betrokken bij het opstellen van de subsidieregeling.

¹⁰³ [Klimaatbestendig en waterrobuust inrichten van Zuid-Holland – Provinciale Uitvoeringsagenda klimaatadaptatie 2021 – 2023.](#)

Bijlagen bij rapportage:

Beleidsevaluatie subsidies provincie Zuid-Holland 2015-2022

I	Toetsingskader	227
II	Overzicht subsidieonderwerpen	228
III	Rapportageformat	233
IV	Doeltreffendheidsladder	236

I Toetsingskader

Om een onderbouwd inzicht te geven in de mate van doeltreffendheid en de doelmatigheid van subsidieonderwerpen te verkennen zijn de doelstellingen uitgewerkt in een toetsingskader met onderzoeksvragen.

Tekstkader 3. Toetsingskader evaluatie met onderzoeksvragen

Onderzoeksvragen per subsidie

A. Beleid

1. Ligt er een onderbouwing (beleidstheorie) ten grondslag aan de keuze van het beleidsinstrument subsidie?
2. Is helder welke doelstellingen met de subsidieonderwerpen worden nagestreefd?
3. Welke indicatoren zijn beschikbaar om (a) de effectiviteit van de subsidieonderwerpen en (b) de bijdrage van de subsidieonderwerpen aan het gevoerde beleid te monitoren en eventueel bij te stellen?

B. Beschikte middelen

4. Wat waren de subsidieplafonds gedurende de jaren 2015-2020? Zijn de subsidieplafonds ieder jaar bereikt?
5. Hoeveel aanvragen zijn per jaar ingediend? Hoeveel hiervan hebben een beschikking ontvangen of zijn geweigerd?

C. Gerealiseerde prestaties

6. Is duidelijk welke activiteiten met behulp van de subsidie zijn uitgevoerd?
7. Met welke inzet (tijd, kosten en capaciteit) zijn de activiteiten uitgevoerd?

D. Onderzoeken doelbereiking

8. In welke mate heeft de subsidie bijgedragen aan (a) het (beleids-)doel en (b) de maatschappelijke opgaven van de provincie Zuid-Holland?
9. Is inzicht in de meerwaarde van het subsidieonderwerp ten opzichte van andere beschikbare financiële instrumenten?
10. Wat mist en/of zijn de (inhoudelijke) tekortkomingen van de subsidie?

E. Doeltreffendheid subsidies (effectiviteit)

11. In welke mate zijn per subsidieonderwerp meetbare en in de praktijk werkbare (beleids-)indicatoren opgesteld gericht op het verkrijgen van inzicht in output en outcome op het niveau van (i) het (beleids-)doel en (ii) de maatschappelijke opgave?
12. Zijn de behaalde prestaties te herleiden tot de subsidie? En welke externe factoren spelen een rol bij het realiseren hiervan?
13. Welke doelen, activiteiten en prestaties zijn niet (volledig) bereikt? Wat zijn verklaringen hiervoor?
14. Zouden beleidsresultaten zonder de subsidie alsnog tot stand zijn gekomen?
15. Hoe is de ontwikkeling van de doeltreffendheid van subsidies over de jaren heen?

F. Doelmatigheid subsidies (efficiency)

16. In hoeverre is de provincie uitgerust om inzicht te verkrijgen over doelmatigheid van subsidies? Wat is nodig om dit inzicht te vergroten?
17. Is het rendement van subsidieonderwerpen te verhogen en zo ja, wat is hiervoor nodig?

II Overzicht subsidieonderwerpen

Deze bijlage bevat een overzicht van de subsidieonderwerpen die zijn meegenomen in dit onderzoek, geclusterd naar beleidsdoel en ambitie. Totaal zijn er 5 subsidieonderwerpen waar uiteindelijk geen evaluatie op heeft plaats kunnen vinden. Deze subsidieonderwerpen zijn in onderstaande lijst cursief weergegeven.

In dit overzicht zijn de subsidieonderwerpen die voor het eerst zijn geëvalueerd aangeduid met "(nieuw)".

Ambitie 1: Samen werken aan Zuid-Holland (vorige onderzoeken thema "Bestuur")

Beleidsdoel: 1.1 Beter Bestuur

1. Bevorderen intergemeentelijke samenwerking Zuid-Holland 2020
2. (nieuw) Kwaliteitsimpuls Zuid-Hollandse Journalistiek: gemeentelijke mediafondsen
3. (nieuw) Kwaliteitsimpuls Zuid-Hollandse Journalistiek: journalistieke producties

Beleidsdoel: 1.2 Sterke Samenleving

Geen subsidieonderwerpen

Ambitie 2: Bereikbaar Zuid-Holland (vorige onderzoeken thema "Mobiliteit")

Beleidsdoel: 2.1 Snel van A naar B

1. Bedrijfsvervoer Wet Sociale Werkvoorziening (WSW; § 3.1.3 SRM)
2. Buurtbussen (§ 3.1.1 en 3.1.2 SRM)
3. Collectief Vraagafhankelijk vervoer (CVV; § 3.2.3 SRM)
4. Experimenten vernieuwingen mobiliteit (§ 16B SRM 2017)
5. Fietsprojecten en fietsparkeervoorzieningen (§ 2.3.3 SRM)
6. Gebiedsagenda Infrastructurele projecten (§ 2.2.1 SRM)
7. *Ketenmobiliteit (§ 2.3.2 SRM): Niet meegenomen. Het subsidieonderwerp is te jong om te evalueren.*
8. Kwaliteit OV en bushaltes (§ 2.3.1 SRM)
9. Regionaal Openbaar Vervoer over de weg en per trein (§ 3.2.1 SRM)
10. Regionaal Openbaar Vervoer over water (§ 3.2.2 SRM)
11. Reizigersplatforms (§ 3.3.1 SRM)
12. Revolverend Verenfonds (projecten voor vervanging of renovatie van veerponten; § 2.3.4 SRM)
13. R-net projecten (§ 2.4.1 SRM)
14. Veerinfrastructuur (§ 2.4.2 SRM)

Beleidsdoel: 2.2 Beheer en onderhoud: op orde en duurzaam

Geen subsidieonderwerpen

Beleidsdoel: 2.3 Veilig en duurzaam

1. Energietransitie infrastructuur (§ 2.2.3 SRM)
2. Gedragsbeïnvloeding verkeersveiligheid (§ 2.2.2 SRM)
3. Korte Termijn Aanpak (KTA) in het kader van het Gebiedsprogramma MoVe (§ 2.2.4 SRM)
4. *Platforms Sociale veiligheid (§ 3.3.2 SRM): Niet meegenomen. Geen informatie beschikbaar voor evaluatie*

**Ambitie 3: Schone energie voor iedereen
(vorige onderzoeken thema "Energie")****Beleidsdoel: 3.1 Schone en duurzame elektriciteitsvoorziening**

1. Lokale initiatieven energietransitie Zuid-Holland 2017
2. (nieuw) Zonnig Zuid-Holland

Beleidsdoel: 3.2 Verduurzaming gebouwde omgeving

Geen subsidieonderwerpen

Beleidsdoel: 3.3 Duurzaam energie- en grondstoffensysteem in de industrie

1. Energie-infrastructuur op industrieterreinen in Zuid-Holland

**Ambitie 4: Een concurrerend Zuid-Holland
(vorige onderzoeken thema "Cultuur" en "Economie")****Beleidsdoel: 4.1 Innovatie: richting duurzaam en digitaal**

1. Campussen Zuid-Holland
2. Cofinanciering EFRO: Kansen voor West II en Interreg Zuid-Holland
3. MKB Innovatiestimuleringsregeling Topsectoren (MIT) Zuid-Holland
4. (nieuw) MKB-Deals Zuid-Holland
5. Regionale Netwerken voor Innovatie Zuid-Holland (RNIZ)

Beleidsdoel: 4.2 Creëren van een rijk vestigingsklimaat

1. Planvorming bedrijventerreinen Zuid-Holland 2017
2. Deelakkoorden Human Capital
3. Planvorming detailhandel
4. Ondersteuning aflopende BIZZen bedrijventerreinen en winkelgebieden
5. (nieuw) Tegemoetkoming loonkosten onlangs gediplomeerden Zuid-Holland
6. Verduurzaming bedrijventerreinen Zuid-Holland

Beleidsdoel: 4.3 Erfgoed, cultuur en toerisme

1. Erfgoedlijnen Zuid-Holland
2. Molens 2013

3. (nieuw) Noodsteun culturele sector Zuid-Holland 2020
4. Rijksmonumenten restauratie en herbestemming
5. Toerisme Zuid-Holland

Ambitie 5: Versterken natuur in Zuid-Holland
(vorige onderzoeken thema "Water en Groen")

Beleidsdoel: 5.1 Gezonde natuur

1. Ganzenrustgebieden (Srg § 2.1)
2. (nieuw) Natuur in de stad (Srg § 2.3)
3. Soortenbeleid leefgebied en maatregelen verbetering natuurwaarden (Srg § 2.3)
4. Verbeteren leefgebied boerenlandvogels (Srg § 2.16)
5. Ecologische verbindingen en NNN-gronden (Srg § 2.6)
6. Subsidie ingevolge artikel 10 Natuurbeschermingswet 1998 (Srg § 2.7)¹⁰⁴
7. Natuurcompensatie Zuid-Holland
8. POP3¹⁰⁵: 2.5. Weidevogels, biodiversiteit, en landschap
9. Subsidieregeling Natuur- en Landschapsbeheer (SNL) binnen een natuurterrein onder het subsidiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer 2016
10. (nieuw) Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL) Zuid-Holland 2013
11. (nieuw) Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (Anlb)

Beleidsdoel: 5.2 Toekomstbestendige landbouw

1. Verduurzaming landbouw met agrarische structuurversterking (Srg § 2.2)
2. Initiatieven voor Vitale Landbouw (Srg § 2.10)
3. POP3¹⁰⁵: 2.1. Kennisoverdracht duurzame innovaties landbouw
4. POP3¹⁰⁵: 2.2. Fysieke investeringen duurzame innovaties landbouw
5. POP3¹⁰⁵: 2.3. Jonge Landbouwers
6. POP3¹⁰⁵: 2.7. Samenwerking voor innovaties landbouw
7. POP3¹⁰⁵: 3. LEADER subsidie
8. (nieuw) POP3105: 3. Voorbereiding LEADER NSP subsidie
9. (nieuw) Verplaatsing en bedrijfsbeëindiging veehouderij Zuid-Holland

Beleidsdoel: 5.3 Leven met water

1. (nieuw) Verbeteren waterkwaliteit (Srg § 2.13)
2. POP3¹⁰⁵: 2.1. Kennisoverdracht Water 2018
3. POP3¹⁰⁵: 2.2. Fysieke investeringen innovaties Water 2018
4. POP3¹⁰⁵: 2.6. Niet-productieve investeringen Water

---

¹⁰⁴ In de Subsidieregeling Groen Zuid-Holland 2016 (Srg), geldend vanaf 30-03-2023, is dit subsidieonderwerp hernoemd naar Subsidie Beschermde Natuurmonumenten.

¹⁰⁵ De laatste openstelling voor de POP3 subsidieonderwerpen is op 20 juni 2022 gesloten. Na deze datum kan voor geen enkele POP openstelling nog subsidie aangevraagd worden. Het subsidieonderwerp zelf is verlengd tot 2024 om subsidieaanvragen te kunnen beschikken en waarbij uiterlijk in 2025 alle subsidies zijn vastgesteld (zowel door de provincie als RVO.nl).

5. (nieuw) POP3¹⁰⁵: 2.7. Samenwerking innovaties water subsidie Zuid-Holland 2016

Ambitie 6: Sterke steden en dorpen in Zuid-Holland
(vorige onderzoeken thema "RWB")

Beleidsdoel: 6.1 Voldoende juiste woningen op de juiste plek

1. (nieuw) Flexwonen voor starters Zuid-Holland (woningbouw)
2. (nieuw) Knelpuntenpot Sociale huur en middenhuur Zuid-Holland (woningbouw)
3. (nieuw) Sociale woningbouw regio Haaglanden Zuid-Holland (woningbouw)
4. (nieuw) Sociale woningbouw regio Holland Rijnland Zuid-Holland (woningbouw)
5. Spreiding sociale woningbouw regio Rotterdam Zuid-Holland
6. (nieuw) Subsidieregeling Challenge Toekomstbestendig Bouwen
7. (nieuw) Subsidieregeling Plankosten Collectieve wooninitiatieven Zuid-Holland (woningbouw)
8. (nieuw) Vliegende Brigade Zuid-Holland (woningbouw)
9. (nieuw) Woonvormen senioren Zuid-Holland (woningbouw)

Beleidsdoel: 6.2 Vitaliteit en kwaliteit in de leefomgeving

Geen subsidieonderwerpen

Beleidsdoel: 6.3 Afspraken met regio's

Geen subsidieonderwerpen

Ambitie 7: Gezond en veilig Zuid-Holland
(vorige onderzoeken thema "Water en Groen" en "Milieu")

Beleidsdoel: 7.1 Bevorderen verbetering milieukwaliteit en gezondheid

1. Opruiming drugsafval Zuid-Holland 2021

Beleidsdoel: 7.2 Gezonde en bewegingsvriendelijke leefomgeving

1. *Beheer recreatiegebieden Zuid-Holland: Niet meegenomen. Het subsidieonderwerp is te jong om te evalueren.*
2. *Boerenlandpaden (Srg § 2.9): Niet meegenomen. Geen informatie beschikbaar voor evaluatie*
3. (nieuw) Beweegvriendelijke leefomgeving (Srg § 2.11)
4. Kwaliteitsimpuls recreatie in gebieden (Srg § 2.11)
5. (nieuw) Kwaliteitsimpuls recreatie Zuid-Holland 2022 (Srg § 2.11.2)
6. (nieuw) Opvangen van toegenomen recreatiedrukke vanwege Corona in groengebieden (Srg § 2.11)
7. Programma Groen doet goed (Srg § 2.11)
8. Ruiter- en menpaden: Herstel- en inrichtingsmaatregelen van ruiter- en menpaden. (Srg § 2.11)
9. (nieuw) Ruiter en menpaden: beheer en onderhoud van ruiter- en menpaden (Srg § 2.11)

10. (nieuw) Side-events Sportevenementen (Srg § 2.11)
11. *Stad-land verbindingen (Srg § 2.11): Niet meegenomen. Geen informatie beschikbaar voor evaluatie*
12. (nieuw) Versterken Sport- en beweegaanbod (Srg § 2.11)
13. (nieuw) Voucherregeling Zelfdoen (Srg § 2.11)
14. (nieuw) Waterrecreatie (Srg § 2.11)
15. (nieuw) Groen werkt beter Zuid-Holland 2021 (Srg § 2.12)
16. (nieuw) Groene gezonde schoolpleinen Zuid-Holland 2022 (Srg § 2.12)
17. (nieuw) Sportactiviteiten voor mensen met een beperking (Srg § 2.11)

Beleidsdoel: 7.3 Klimaatbestendig Zuid-Holland, opgewassen tegen de effecten van klimaatverandering en bodemdaling

1. (nieuw) Klimaatadaptatie (Srg § 2.14)

III Rapportageformat

Het rapportageformat bevat vragen die zijn beantwoord door beleidsmedewerkers van de provincie Zuid-Holland. De antwoorden vormen de basis voor de resultaten zoals opgenomen in de voorliggende rapportage.

Onderstaand is een leeg rapportageformat opgenomen. Beleidsmedewerkers kunnen de voortgang van het invullen zien door de score bovenaan het format en per regel aan de rechterkant.

Rapportageformat 'Doeltreffendheid & doelmatigheid subsidies' PZH		Versie 0.1 - 1 nov. 2022		SIRA CONSULTING							
Subsidieregeling <Cluster> - <Naam Subsidieregeling>											
Voortgang: 12 van de 38 velden ingevuld (32%)											
<p>Bij het voorinvullen van dit format heeft Sira Consulting gebruik gemaakt van openbaar beschikbare informatie over de subsidieregelingen op de website van de provincie Zuid-Holland en informatie uit het informatiesysteem (BPMone) van Bureau Subsidies. Informatie die bij ons bekend is, hebben wij reeds voorgevuld in het format. Dit betreft bijvoorbeeld informatie van eerder uitgevoerde evaluatieonderzoeken. Volledige informatie over de jaren 2020, 2021 en 2022 hebben wij NIET tot onze beschikking en dient u in te vullen. De peildatum van het onderzoek is 1 december 2022. Dit betekent dat de tot deze datum beschikbare informatie door u ingevuld dient te worden in het format.</p> <p>LET OP: U dient alleen de grijs gearceerde velden in te vullen of te controleren!</p>											
Contactgegevens provincie Zuid-Holland											
Voor- en achternaam contactpersoon:					X						
Afdeling:					X						
E-mail:					X						
Telefoonnummer:					X						
A. Algemene gegevens subsidie											
A1	Naam en paragra(a)f(en) van de subsidieregeling:										
A2	Het doel van de subsidieregeling is:										
A3	Als het doel bij A2 volgens u onjuist/onvolledig is, geef hier een omschrijving van het juiste doel:					X					
	Peildatum evaluatie subsidieregeling:	1 december 2022									
A4	Datum inwerkingtreding van de subsidieregeling:					X					
A5	Einddatum van de subsidieregeling: (Indien de einddatum onbepaald is, vul dan '1 Januari 2030' in)					X					
	Looptijd van de regeling t.b.v. het onderzoek:	Geen startdatum									
A6	Subsidieplafond van de subsidieregeling (€):	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Totaal	
										€ 0	X
A7	Totaal vastgesteld subsidiebedrag op peildatum (€):									€ 0	X
	Verschil subsidieplafond en totaal vastgesteld subsidiebedrag (€):	Geen subsidie	Geen subsidie	Geen subsidie	Geen subsidie	Geen subsidie	Geen subsidie	Geen subsidie	Geen subsidie	€ 0	
A8	Aantal ontvangen aanvragen per jaar:	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	0	X
A9	Aantal verleende/toegekende subsidies per jaar:									0	X
	Verschil tussen ontvangen aanvragen en verleende/toegekende subsidies:	Geen aantal a	Geen aantal a	Geen aantal a	Geen aantal a	Geen aantal a	Geen aantal a	Geen aantal a	Geen aantal a	0	
A10	Geef aan waar de bovenstaande gegevens (A6 t/m A9) vandaan komen (gebruikte bronnen):										X
A11	Is de subsidie sinds de inwerkingtreding geëvalueerd?	☒ Ja ☐ Nee ☐ Weet ik niet									✓
A12	Indien een evaluatie is uitgevoerd, graag rapport of link vermelden/toesturen:										X

B. Prestaties van de subsidie

B1	Het beoogde beleidsresultaat/-prestatie van de subsidie is:		
B2	Is het beleidsresultaat/-prestatie van de subsidie (B1) gerealiseerd?	☒ Ja ☐ Gedeeltelijk ☐ Nee ☐ Weet ik niet	✓
B3	Motiveer uw antwoord:		✗
B4	Zijn de beoogde beleidsresultaten/-prestaties met kwantitatieve beleidsindicatoren gemeten op strategisch, tactisch en/of operationeel niveau?	☒ Ja ☐ Gedeeltelijk ☐ Nee ☐ Weet ik niet	✓
B5	Welke kwantitatieve beleidsindicatoren zijn hierbij gebruikt en hoe zijn deze gemeten? Als bekend is voor welk niveau dit gemeten is, geef dit dan ook aan.	In het vorige onderzoek (2021) is de volgende informatie ingevuld, graag controleren of dit klopt:	✓
B6	Is volgens u de doelstelling van de subsidie hiermee aantoonbaar gerealiseerd? <i>(m.a.w. is de subsidieregeling doeltreffend?)</i>	☒ Ja ☐ Gedeeltelijk ☐ Nee ☐ Weet ik niet	✓
B7	Motiveer uw antwoord <i>(m.a.w. geef duidelijk aan in welke mate (normen) de subsidieregeling doeltreffend is)</i>		✗

C. Bijdrage aan het beleidsdoel

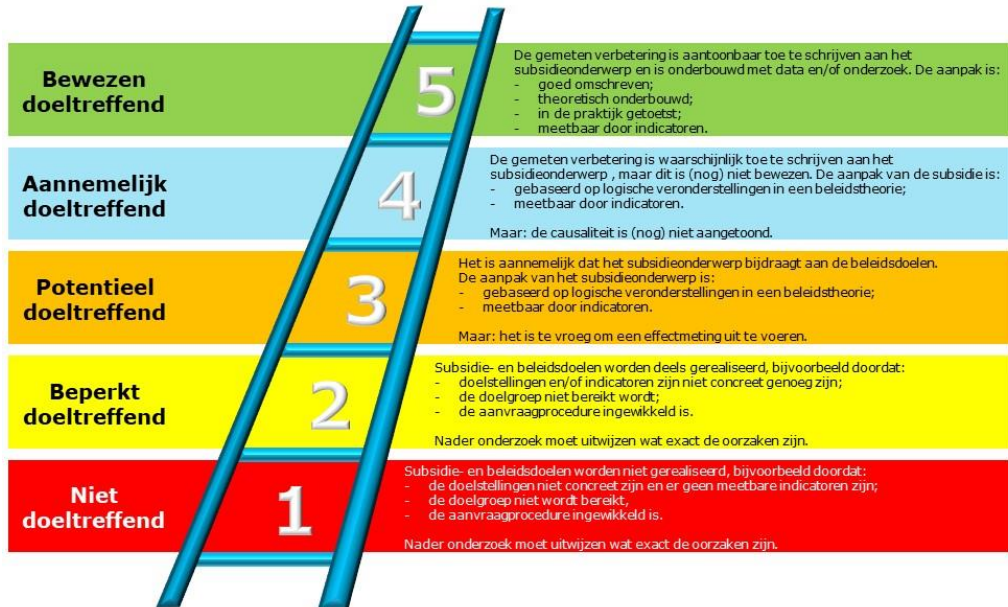
Een subsidieregeling heeft (i) een subsidiedoel en (ii) een beleidsdoel. Onderdelen A. en B. van het rapportageformat (zie hierboven) gaan over de doelen en prestaties van de subsidie zelf. In een ideale situatie dragen deze subsidiedoelen en gerealiseerde prestaties bij aan het grotere plaatje: het beleidsdoel, waar de subsidieregeling een onderdeel in is. Geef in het onderstaande grijze kader aan of het subsidiedoel (en de daarbij behorende gerealiseerde prestaties) daadwerkelijk bijdragen aan het grotere plaatje: het beleidsdoel. Vermeld in het grijze vak bij voorkeur ook wat het beleidsdoel is van deze regeling.

C1	Welke bijdrage hebben de beleidsresultaten (via deze subsidie) volgens u geleverd aan de maatschappelijke opgave? <i>(m.a.w. is de subsidieregeling maatschappelijk doeltreffend?)</i>	☐ Grote bijdrage ☐ Gedeeltelijke bijdrage ☐ Beperkte bijdrage ☒ Nog niet bepaald	✓
C2	Motiveer uw antwoord:		✗

D. Doelmatigheid		
<p>Bij doelmatigheid gaat het om de vraag of de input (incl. de uitvoeringskosten voor de provincie) in verhouding staat tot het bereiken van het beleidsdoel. Anders gezegd: haalt de provincie alles uit de subsidie of kan de provincie meer bereiken met de beschikbare middelen? In dit onderzoek willen we een eerste beeld verkrijgen van de doelmatigheid van subsidies. In dit onderdeel stellen we daarover een aantal vragen.</p>		
D1	Is bij het opstellen van de subsidieregeling intern afstemming geweest tussen beleid en uitvoering over de uitvoerbaarheid én de uitvoeringskosten van de subsidieregeling voor de provincie Zuid-Holland?	☒ Ja ☐ Gedeeltelijk ☐ Nee ☐ Weet ik niet
D2	Motiveer uw antwoord	
D3	Heeft de provincie inzicht in de interne uitvoeringskosten die gepaard gaan met het opstellen, uitvoeren, monitoren en evalueren van de subsidieregeling?	☒ Ja ☐ Gedeeltelijk ☐ Nee ☐ Weet ik niet
D4	Zo ja, vult u dan het bedrag aan uitvoeringskosten in	
D5	Heeft de provincie bij het opstellen van de subsidieregeling de doelgroep betrokken, gericht op het zo lastenluw mogelijk inrichten van de aanvraag- en verantwoordingsprocedure?	☒ Ja ☐ Gedeeltelijk ☐ Nee ☐ Weet ik niet
D6	Motiveer uw antwoord	
D7	Heeft de provincie inzicht in de tijdsbesteding en/of kosten van aanvragers bij het opstellen, indienen en verantwoorden van een subsidie?	☒ Ja ☐ Gedeeltelijk ☐ Nee ☐ Weet ik niet
D8	Zo ja, vult u dan de tijdsbesteding en/of kosten in	
D9	Denkt u dat begunstigen méér of betere prestaties zouden kunnen leveren voor hetzelfde subsidiebedrag?	☒ Ja ☐ Gedeeltelijk ☐ Nee ☐ Weet ik niet
D10	Motiveer uw antwoord	
D11	Denkt u dat de provincie het werk efficiënter kan organiseren gericht op het beoordelen en vaststellen van subsidies?	☒ Ja ☐ Gedeeltelijk ☐ Nee ☐ Weet ik niet
D12	Motiveer uw antwoord	
E. Leerpunten en -behoefte		
E1	Op welke manier is de doeltreffendheid van de subsidie nog verder te vergroten? Ofwel: kan de provincie Zuid-Holland met beleidsresultaten een nog betere bijdrage leveren aan de maatschappelijke opgave?	
E2	Op welke manier is de doelmatigheid van de subsidie nog verder te vergroten? Ofwel: kan de provincie Zuid-Holland nog meer bereiken met de beschikbare middelen of met minder middelen hetzelfde bereiken?	
E3	Op welke manier kan de provincie u verder helpen in uw werk als het gaat om het evalueren van subsidies? Wat is uw leerbehoefte?	
F. Overige opmerkingen		
F1	Ruimte voor overige opmerkingen:	

IV Doeltreffendheidsladder

De doeltreffendheidsladder kent vijf niveaus die aangeven hoe effectief een subsidieonderwerp is. Onderstaand is een nadere toelichting gegeven op de verschillende niveaus.

Niveau 5: het subsidieonderwerp is bewezen doeltreffend

Op niveau 5 bevat het subsidieonderwerp duidelijke, eenduidige en specifieke doelstellingen. De beleidstheorie is uitgewerkt en er zijn specifieke en meetbare beleidsindicatoren opgesteld gericht op output en outcome. De beleidstheorie en de beleidsindicatoren zijn in de praktijk getoetst en worden onderbouwd met onderzoeksresultaten. De interne organisatie monitort de voortgang van de effectiviteit aan de hand van de beleidsindicatoren en bewijst met behulp van herleidbare onderzoeksresultaten de causale relatie tussen de beleidskeuze en de met de subsidie gerealiseerde beleidsresultaten. Tevens heeft de organisatie inzicht in de (invloed van) externe factoren. De bijdrage van het subsidieonderwerp aan de beleidskeuzes is aantoonbaar bewezen.

Niveau 4: het subsidieonderwerp is aannemelijk doeltreffend

Net als op niveau 5 bevat het subsidieonderwerp duidelijke, eenduidige en specifieke doelstellingen, is de beleidstheorie uitgewerkt en zijn beleidsindicatoren opgesteld. Het verschil met niveau 5 is dat de causale relatie tussen de beleidskeuze en de met subsidie gerealiseerde beleidsresultaten aannemelijk is gemaakt, maar (nog) niet is bewezen met behulp van herleidbare onderzoeksgegevens. Het lijkt er dan ook op dat het subsidieonderwerp een bijdrage levert aan de beleidskeuzes, maar deze beoordeling is kwalitatief van aard en is gebaseerd op logische veronderstellingen en redenties. Het ontbreekt op dit niveau aan onderzoeksgegevens die de bewijskracht van het beleidsinstrument 'subsidies' aantonen.

Niveau 3: het subsidieonderwerp is potentieel doeltreffend

Idealiter zijn op dit niveau de subsidiedoelstellingen eenduidig en specifiek, is de beleidstheorie uitgewerkt en zijn specifieke en meetbare beleidsindicatoren opgesteld. Het is echter nog te vroeg om een causale relatie aan te tonen tussen de beleidskeuze en de met de subsidie beoogde doelen. Dit komt bijvoorbeeld doordat de gesubsidieerde activiteiten dusdanig omvangrijk of complex zijn,

dat er nog geen beleidsresultaten zichtbaar zijn of doordat het nog te vroeg is om een effectmeting uit te voeren.

Niveau 2: het subsidieonderwerp is beperkt doeltreffend

Op niveau 2 worden de doelstellingen van het subsidieonderwerp slechts ten dele gerealiseerd. Mogelijke oorzaken zijn: de doelstellingen zijn onvoldoende concreet, er is een disbalans tussen output- en outcome-indicatoren, de aanvraagprocedure is ingewikkeld of het subsidieonderwerp is onvoldoende bekend bij de doelgroep. Nader onderzoek moet uitwijzen wat exact de oorzaken van de beperkte doeltreffendheid zijn.

Niveau 1: het subsidieonderwerp is niet doeltreffend

Op niveau 1 worden doelstellingen van het subsidieonderwerp niet gerealiseerd. Dit komt bijvoorbeeld doordat er geen concrete doelstellingen of beleidsindicatoren zijn, gesubsidieerde activiteiten niet het gewenste effect hebben of doordat er geen aanvragen worden ingediend. Nader onderzoek moet uitwijzen wat exact de oorzaken van de beperkte doeltreffendheid zijn.